

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتاب معلم

(راهنمای تدریس)

فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی

رشته کودکیاری

گروه تحصیلی بهداشت

زمینه خدمات

شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و
حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

tvoccd@medu.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoccd.medu.ir

وب‌گاه (وب‌سایت)

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب : کتاب معلم فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی - ۵۵۳/۹

مؤلفان : فرشته مجیب، سارا فرجاد، اکرم دهقانی و معصومه صادق

ویراستار ادبی : حسین داودی

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۹۲۶۶۰۸۸۳، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : لیدا نیک‌روش

صفحه‌آرا : مریم نصرتی

حروفچین : زهرا ایمانی نصر، فاطمه السادات محسنی

مصصح : نوشین معصوم‌دوست، شهلا دالایی

امور آماده‌سازی خبر : زینت بهشتی شیرازی

امور فنی رایانه‌ای : احمدرضا امینی، ناهید خیام‌باشی

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران

سال انتشار : ۱۳۹۴

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۷-۲۳۴۰-۵-۹۶۴-۹۷۸-۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۳۴۰-۷ ISBN 978-964-05-2340-7

به نام خدا

نه ماه در انتظار آمدنش خانه آراستیم و لحظه شماری کردیم.
از آن پس، هر سال به مناسبت زادروزش شمع افروختیم،
شیرین کام شدیم و آرزو کردیم.
آرزو کردیم که زودتر، زودتر و زودتر بزرگ شود.
سال‌های کودکی تند و سریع گذشت ...
ناگاه با نوجوانی روبه‌رو شدیم که دیگر کودک نبود!
در بهت و افسوس فرورفتیم که چه زود گذشت؟!
نام کودک امروز است.

فهرست مطالب

— پیش‌گفتار

— بخش اول : آگاه شویم

۱	— هدف کلی
۲	— اهداف رفتاری
۳	— مقدمه
۴	— برنامه‌ریزی درسی
۴	— عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی
۳۸	— خلاصه بخش اول
۳۹	— طرح درس پیشنهادی

— بخش دوم : توجه کنیم

۴۰	— هدف کلی
۴۱	— اهداف رفتاری
۴۲	— مقدمه
۴۲	— رویکرد آموزشی کتاب
۴۳	— ویژگی‌های کتاب فعالیت‌های پیش‌دبستانی

۴۵	– چرخه یادگیری تجربی کُلب
۴۷	– طبقه بندی فراگیران براساس چرخه یادگیری
۴۷	– تهیه پوشه کار
۵۰	– فرم شماره ۱ برنامه ریزی یک فعالیت آموزشی
۵۱	– راهنمای تکمیل فرم شماره ۱ و نمونه کار
۵۳	– فرم شماره ۲ (برنامه ریزی مفاهیم آموزشی)
۵۴	– راهنمای تکمیل فرم شماره ۲ و نمونه های کار
۵۸	– چند عنوان برای تمرین هنرجویان
۵۸	– یک پروژه آموزشی
۶۴	– طراحی درس و ارزیابی آن
۶۶	– فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
۶۷	– هنرآموز عزیز خود را بیازماید

– بخش سوم : اجرا کنیم

۶۹	– هدف کلی
۷۰	– اهداف رفتاری
۷۰	– مقدمه
۷۳	– فصل اوّل : ویژگی های کودکان پیش از دبستان
۷۸	– فصل دوم : نقش و اهمیت بازی در دوران پیش از دبستان
۱۰۱	– فصل سوم : نقش و اهمیت فعالیت های هنری دوران پیش از دبستان
۱۲۰	– فصل چهارم : نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان
۱۳۹	– فصل پنجم : نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط
۱۵۹	– فصل ششم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم دینی و اخلاقی در دوره پیش از دبستان
۱۸۰	– فصل هفتم : نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان
۲۰۰	– فصل هشتم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی در دوره پیش دبستانی
۲۱۷	– فصل نهم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان
۲۴۲	– فصل دهم : نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان

پیش‌گفتار

یادگیری به معنای افزایش توانایی از راه کسب تجربه، فرایندی است که در سرتاسر زندگی انسان جریان دارد و نیازمند تحول بنیادی در ذهن، بینش، نگرش و طرز تفکر انسان است.

بنابراین هر فعالیتی که در کلاس صورت می‌گیرد، نحوه ارائه اطلاعات، اجرای تمرین‌ها و فرصت‌هایی که به فرد یا گروه برای فعالیت می‌دهید بر روی دانش‌آموزان، اثر انگیزی دارد. در واقع دانش‌آموز براساس اینکه شما چگونه معلمی هستید، چگونه عمل می‌کنید و در کلاس چه احساسی دارید نسبت به شما و نحوه کارتان واکنش نشان می‌دهند.

با توجه به این موارد، معلمین برای درک انگیزش و نحوه افزایش آن در دانش‌آموزان، شاید در ظاهر ابزار محدودی در اختیار داشته باشند اما با آگاهی بیشتر، می‌توانند هنرجویان خود را در خصوص ماهیت انگیزه یادگیری، نحوه گسترش و درونی کردن آن و بالاخره افزایش شوق یادگیری و به کار بستن آن، از درک کامل‌تری برخوردار سازند. چه گروه از معلمان توانایی آشکارسازی انگیزه درونی دانش‌آموزان را دارند؟
معلمانی که :

- از نیازهای تک‌تک دانش‌آموزان خود مطلع باشند.
- نسبت به محدودیت‌ها، مقررات و امکانات آگاه و باثبات باشند.
- آرام، صمیمی و علاقه‌مند به کار باشند. همچنین به کار مثبت دانش‌آموز و نحوه تشویق صحیح و به موقع آنها آگاه و در عین حال شوخ‌طبع و منضبط باشند.

به‌طور کلی داشتن نگاه مثبت نسبت به کار، کسب اطلاعات جدید، احترام گذاشتن به دانش‌آموز و ... بستر مناسب را برای تشویق دانش‌آموزان و دادن انگیزه به آنان مهیا می‌سازد.

از این‌رو شما هنرآموز گرامی به عنوان «برانگیزاننده» باید فرصتی خلق کنید تا تمایلات هنرجویان را به پذیرش مسئولیت و فراگیری پرورش دهید.

در واقع شما در فرایند یادگیری فرصت‌هایی را برای مشارکت هنرجویان به‌وجود می‌آورید تا آنان در یادگیری به اهمیت مسئولیت‌پذیری بی‌بهرند و الگوی مشارکت علمی خود را در داخل و حتی بیرون از کلاس گسترش دهند و به‌طور فعال و شخصی درگیر فعالیت‌های یادگیری شوند و خودانگیزی آنان ارتقا یابد.

به این ترتیب، با دادن مسئولیت یادگیری به هنرجویان از دو مشکل انتقال اطلاعات، که ناشی از رویکرد معلم‌مدار است، جلوگیری کرده‌اید :

۱- پیشگیری از افت یادگیری که نتیجه کم‌مسئولیتی هنرجویان در توسعه بخشیدن به مهارت‌های لازم برای پردازش اطلاعات

است؛

۲- ملزم نشدن معلم به داشتن اطلاعات کافی درباره موضوع.

امروزه منابع متعدد می‌تواند در هر لحظه که معلم احساس کرد به کمک او بشتابد و اطلاعات را در اختیار او قرار دهد. از این رو دادن فرصت‌های بیشتر به هنرجو برای مسئولیت‌پذیری و کنترل کار خود می‌تواند در جهت مثبت باشد زیرا او نیز برای آگاهی بیشتر قادر است از منابع گوناگون (کتاب‌های درسی، اینترنت، کتب آموزشی، تجارب افراد دیگر) استفاده کند.

علاوه بر این هنرآموز، باید فضای مثبت یادگیری را در کلاس ایجاد کند. فضای مثبت کلاس یعنی داشتن محیطی امن و منظم که در آن قواعد و مقررات به وضوح بیان شود و هنرجو بداند که از او چه انتظاراتی دارند.

او باید بداند که عقاید و احساساتش مورد پذیرش است و ابداع و نوآوری‌اش با حق انتخابی که به او می‌دهند، قابل اجراست.

هنرجو باید بداند که هنرآموز به یافته‌های علمی و عملی او اهمیت می‌دهد و از او انتظار دارد که تا حد امکان تلاش کند. هنرجو باید یاد بگیرد که مشارکت و همکاری، رفتار دوستانه و نظم و ترتیب از اصول اصلی کلاس است و بالاخره فضای کلاس به نحوی است که او از گذراندن وقت در آن کلاس، علاوه بر یادگیری، رضایت خاطر به دست می‌آورد و از آموخته‌هایش می‌تواند در دوره‌های بعدی زندگی‌اش چه در محیط کار و چه در زندگی خصوصی، لذت ببرد. زیرا انتقال آموخته‌ها بسیار لازم است و اگر او نتواند آنچه را که در مدرسه آموخته به موقعیت‌های دیگر منتقل کند و در بیرون از فضای مدرسه و کلاس به کار گیرد این سؤال مدام ذهن او را به خود مشغول می‌کند که چرا به مدرسه آمده و از این کتاب و از سایر کتاب‌ها و دروسی که می‌خواند چگونه می‌تواند برای حل مسائل واقعی زندگی بهره‌گیرد؟ آموزش امروز بیش از پیش به دیدگاه «میان‌رشته‌ای»^۱ توجه می‌کند، یعنی آموختن و به کار گرفتن آن آموخته‌ها در زندگی.

کتاب فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی با هدف توانمند ساختن هنرجو برای آموزش به کودکان در مراکز پیش از دبستان به ارزش چهار واحد درسی نظری و عملی (دو واحد نظری، دو واحد عملی) تدوین شده است.

۱- میان‌رشته‌ای همان دیدگاه تلفیقی است که در بخش‌های بعدی مفصلاً پیرامون آن صحبت می‌شود.

مقدمه

با توجه به نقش کلیدی این کتاب و برای راهگشایی هر چه بیشتر در امر آموزش، کتاب راهنمای تدریس فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان آن نیز طراحی و تألیف گردید. این کتاب در سه بخش طراحی شده است.

بخش اول، آگاه شویم :

هدف کلی این فصل آشنایی هنرآموزان گرامی با اصول تدریس است (کلیات تدریس)؛

بخش دوم، توجه کنیم :

هدف کلی آشنایی با روش‌ها و راهکارهایی برای رسیدن به اهداف کتاب است؛

بخش سوم، اجرا کنیم :

هدف کلی آشنایی هنرآموزان با نحوه اجرای محتوای فصول کتاب در طول سال است.

بخش اول

آگاه شویم

فهرست بخش اول : آگاه شویم

- هدف کلی
- اهداف رفتاری
- مقدمه
- برنامه ریزی درسی
- عناصر برنامه ریزی درسی :
- هدف
- محتوا
- فعالیت های یادگیری
- چرخه یادگیری
- روش های تدریس
- زمان بندی
- رسانه ها
- فضای یادگیری
- ارزشیابی

هدف کلی

بکارگیری عناصر برنامه ریزی درسی
در مراحل آموزش

اهداف رفتاری بخش اول

در پایان این بخش هنرآموز باید بتواند:

- ۱- برنامه‌ریزی درسی را تعریف کند.
- ۲- هدف را تعریف کند.
- ۳- فواید هدف را توضیح دهد.
- ۴- انواع هدف را فهرست کند.
- ۵- طبقه‌بندی اهداف رفتاری را توضیح دهد.
- ۶- محتوا را تعریف کند.
- ۷- معیارهای تعیین محتوا را توضیح دهد.
- ۸- فعالیت‌های یادگیری را شرح دهد.
- ۹- مراحل یادگیری را توضیح دهد.
- ۱۰- چرخه یادگیری را با توجه به موضوع تدریس طراحی کند.
- ۱۱- ملاک‌های سازماندهی محتوا را توضیح دهد.
- ۱۲- هر یک از روش‌های تدریس را با ذکر مثال شرح دهد.
- ۱۳- زمان‌بندی را تعریف کند.
- ۱۴- معیارهای زمان‌بندی را توضیح دهد.
- ۱۵- رسانه آموزشی را تعریف کند.
- ۱۶- انواع رسانه آموزشی را نام ببرد.
- ۱۷- معیارهای انتخاب رسانه آموزشی را توضیح دهد.
- ۱۸- فضای یادگیری را توضیح دهد.
- ۱۹- مراکز رغبت را در فضاهای باز و بسته شرح دهد.
- ۲۰- فضای تخته کلاس را براساس موضوع درس، طراحی کند.
- ۲۱- با توجه به موضوع درس، چیدمان کلاس را طراحی کند.
- ۲۲- ارزشیابی را تعریف کند.
- ۲۳- انواع ارزشیابی را توضیح دهد.
- ۲۴- روش‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی را با ذکر مثال شرح دهد.

مقدمه

کار معلم، زمانی مفید و تأثیرگذار خواهد بود که از چهار ویژگی تعهد، حساسیت، کاردانی و توانایی سازماندهی برخوردار شود. (لی دوپرا ۱۹۹۳)

تعهد: پیمان بستن با کاری که می‌خواهد انجام دهد؛

حساسیت: آموختن دانش خاص، ادراک پذیر بودن و حساس به رفتار کودک؛

کاردانی: تأمین تجربیات و دستورکار با توجه به نیازها؛

توانایی سازماندهی: نحوه طراحی برنامه و زمان اجرای آن، چگونگی استفاده از فضا، وسایل، مقررات و ...

مطالب این فصل شما را در دستیابی به ویژگیهای یادشده، هدایت می‌کند.

برنامه‌ریزی درسی

تعریف: برنامه‌ریزی فعالیت‌های یاددهی - یادگیری به منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده و ارزیابی میزان تحقق این تغییرات است.

برای ارائه بهتر و مؤثرتر درس، به یک طراحی منظم آموزشی نیاز است تا براساس آن به یادگیری پایدارتر و اثربخش‌تر فراگیرنده کمک کند و زمینه‌های رشد او را فراهم سازد.

در واقع فرایند یادگیری به عوامل مختلفی نیاز دارد، که مهم‌ترین آنها برنامه درسی است. برنامه درسی نیز از عناصر خاصی تشکیل شده است.

عناصر تشکیل دهنده برنامه درسی عبارت‌اند از:

– اهداف

– محتوا

– فعالیت‌های یادگیری

– روش‌ها

– زمان‌بندی

– رسانه آموزشی

– فضا

– ارزشیابی

درفرایند برنامه‌ریزی درسی، این عناصر به صورت یک سیستم و در ارتباط متقابل با هم در نظر گرفته می‌شوند. در اینجا هر یک از این عناصر مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

هدف‌ها

هدف‌ها در تعیین و هماهنگ ساختن برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی، مشخص کردن راه و روش‌های آموزش، ارزشیابی برنامه‌ها، کار و کوشش معلم و شاگرد و میزان پیشرفت، نقش اساسی دارند.

بنابراین برای تحقق مقاصد آموزشی و پرورشی، باید برنامه‌های آموزشی طرح‌ریزی شوند. اصلاح و بهبود مستمر این برنامه‌ها و مشخص شدن هدف‌ها نیز بسیار ضروری است.

فواید تعیین هدف در برنامه‌ریزی درسی

توجه به فواید کلی هدف‌ها در برنامه‌ریزی درسی در درجه اول اهمیت قرار دارد و می‌توان آنها را در سه بخش مهم خلاصه کرد:

— اولین و مهم‌ترین فایده هدف این است که به برنامه‌ریزی کمک می‌کند تا برای کتاب‌های درسی محتوا و موادی تعیین و انتخاب کند که با تدریس آنها بهتر و سریع‌تر به هدف‌های آموزش و پرورش برسد.

— دومین فایده کلی تعیین هدف آن است که به برنامه‌ریز فرصت می‌دهد تا محتوای مواد درسی و فعالیت‌های یادگیری را در دروس مختلف باهم هماهنگ سازد.

— سومین فایده تعیین هدف‌ها، ارزشیابی از مواد آموخته شده را امکان‌پذیر می‌سازد. مربی با دانستن هدف می‌تواند، تغییرات مطلوبی را که باید در فراگیرنده، پس از تدریس درس پدید آید، شناسایی کند.

اصولی که در انتخاب هدف‌ها باید رعایت شود.

در انتخاب هدف‌ها اصولی چند باید رعایت شود:

— اصل اول امکان انتخاب مواد درسی و فعالیت‌های یادگیری برای رسیدن به هدف موجود باشد.

— اصل دوم هدف‌ها قابل حصول باشند. هدف‌ها وقتی قابل حصول اند که با نیازهای فردی هنرجو، علاقه‌ها، تجارب قبلی و قدرت بدنی و ذهنی او سازگاری و تناسب داشته باشند.

— اصل سوم هدف‌ها باید روشن باشند و هیچ‌گونه ابهامی در درک آنها وجود نداشته باشد. هدف‌ها باید به صورت رفتاری نوشته شوند، یعنی بدانیم که در یادگیری موضوعی مشخص چه رفتاری از فراگیرنده باید انتظار داشته باشیم. در صورت تنظیم هدف‌ها به صورت رفتاری، ارزشیابی آنها نیز آسان‌تر و دقیق‌تر خواهد بود.

اصل چهارم هدف‌ها باید طوری تنظیم شوند که ارزشیابی را امکان‌پذیر سازد. لذا اگر هدفی قابل ارزشیابی نباشد، از لحاظ تربیتی نمی‌تواند اصولاً هدف محسوب شود.

اصل پنجم هدف‌های جزئی باید طوری تنظیم شوند که با هدف‌های کلی‌تر، یعنی هدف‌های نهایی رابطه داشته باشند. زیرا غرض از حصول به هدف‌های جزئی‌تر، آن است که به تدریج به هدف‌های کلی و غایی نزدیک‌تر شود. بنابراین معلم در طرح‌ریزی کار و فعالیت ویژه، لازم است برای فراگیران (هنرجویان) امکانات خلاقه بسیار وسیعی فراهم آورد.

انواع هدف

در آموزش و پرورش دو نوع هدف وجود دارد:

۱- هدف‌های کلی:

هدف‌هایی کلی و آرمانی هستند که قصد و منظور از ایجاد و اداره دوره‌های آموزشی یک جامعه (مانند دبستان، دبیرستان، دانشگاه و غیره) را نشان می‌دهند. این هدف‌های کلی معمولاً به وسیله برنامه‌ریزان در سطح وزارت تهیه و تدوین می‌شوند و به صورت مقاصد آرمانی دوره‌های آموزشی در اختیار معلمان و سایر مربیان قرار می‌گیرند.

۲- هدف‌های دقیق و عینی :

این هدف‌ها را غالباً معلمان و متخصصان آموزشی، با توجه به اهداف کلی و با استفاده از محتوای درس‌های مختلف، تهیه می‌کنند و در واقع هدف‌های دروس مختلف را تشکیل می‌دهند، همچنین در ارزشیابی آموزشی، عملکرد یادگیرندگان، با توجه به این‌گونه هدف‌های آموزش، سنجش می‌شود و همین هدف‌ها هستند که برای قضاوت توفیق معلمان و یادگیرندگان ملاک قرار می‌گیرد. هدف‌های آموزشی یا هدف‌های یادگیری یک درس یا یک مبحث منظور و مقصودیست که معلم از آموزش خود و یادگیرنده از یادگیری خود به آن می‌رسند.

هدف‌های رفتاری : هدف‌های دقیق آموزشی که به آن هدف‌های رفتاری نیز می‌گویند، بیاناتی هستند که یادگیری‌های مختلف یادگیرندگان را برحسب تغییرات حاصل در رفتار یا عملکرد آنان نشان می‌دهد و در واقع دربردارنده کارهاییست که فراگیران با انجام آنها نشان می‌دهند که یادگیری صورت گرفته است. امتیاز مهم این‌گونه هدف‌ها آن است که به سهولت قابل شناسایی و قابل اندازه‌گیری هستند. همچنین معلم به کمک هدف‌های رفتاری دقیقاً منظور و مقصود خود را از آموزش موضوعات درسی مشخص می‌کند و فراگیران را به روشنی مطلع می‌سازد که در پایان درس چه انتظاراتی از آنان خواهد داشت. در هنگام نوشتن این اهداف رفتاری، علاوه بر کاربرد فعل‌ها و عبارات‌های مشخص‌کننده رفتار باید شرایط یا وضعیتی را که رفتار در آنها انجام می‌پذیرد و نیز ملاک و معیار توفیق رفتار، ذکر گردند. به این هدف‌های رفتاری هدف‌های کامل رفتاری می‌گویند.

هدف‌های کامل رفتاری سه ویژگی دارند :

(الف) برحسب رفتار اندازه‌پذیر فراگیرنده نوشته و انتخاب می‌شوند.

(ب) از شرایط و وضعیت عملکردی برخوردارند.

(ج) دارای ملاک عملکردی هستند.

وجود هدف‌های رفتاری کامل، کار تهیه سؤال‌های امتحانی را آسان می‌کند، زیرا آنها به معلم می‌گویند که در نوشتن هر سؤال چه نوع عملکردی را از فراگیران در نظر داشته باشد، چه شرایطی برای پاسخ‌دهی فراگیران فراهم آورد و با چه معیار و ملاکی کار آنان را ارزشیابی کند.

طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی

هدف‌های آموزشی را می‌توان به طرق مختلف طبقه‌بندی کرد. در هر نوع طبقه‌بندی به بعضی از عوامل بیشتر توجه می‌شود و عواملی نیز مورد غفلت قرار می‌گیرند. مثلاً هدف‌ها را براساس موضوعات درسی طبقه‌بندی می‌کنند. در این نوع طبقه‌بندی معمولاً تکیه بر مطالبیست که شاگردان باید بیاموزند و به کیفیات روانی و پرورش قدرت‌های ذهنی فراگیران کمتر توجه می‌شود. یا هدف‌ها ممکن است براساس ایجاد خصوصیات مطلوب در فراگیرنده برای زندگی بهتر در اجتماع تدوین شود. این نوع طبقه‌بندی تکیه بر رفتار دارد و نوع رفتار در فراگیرنده برای رسیدن به هدف‌ها مشخص نیست.

اما به هرحال مشهورترین طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی که به وسیله گروهی از متخصصان آموزشی و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تهیه شده و سرپرستی آنان با «بنجامین بلوم» بوده به نام طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی بلوم معروف شده است.

طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در طبقه‌بندی بلوم، هدف‌ها به صورت رفتاری بیان شده‌اند و غرض از این نوع طبقه‌بندی این است که هدف‌ها به طور عملی و برحسب رفتار آشکار، که قرار است فراگیرنده از خود نشان دهد، بیان شوند. این نوع طبقه‌بندی هرگونه استنباط نادرست از هدف را

از بین می‌برد و ارزشیابی دقیق‌تر صورت می‌گیرد.

در طبقه‌بندی بلوم و همکاران سعی شده است از یافته‌های علم روانشناسی در آموزش و پرورش استفاده شود و هدف‌ها، به‌صورتی که ارتباط منطقی با یکدیگر داشته باشند، تنظیم گردند و در نتیجه در این طبقه‌بندی، هدف‌ها تحت عنوان سه حیطه یا حوزه کلی به شرح زیر طبقه‌بندی شده‌اند:

الف) حیطه شناختی

ب) حیطه عاطفی

ج) حیطه روانی - حرکتی

الف) حیطه شناختی

هدف‌های حیطه شناختی به جریان‌هایی که با فعالیت‌های ذهنی و فکری آدمی سروکار دارند مربوط می‌شوند. از این لحاظ، این حوزه مهم‌ترین حوزه یادگیری به‌شمار می‌آید، زیرا اکثریت فعالیت‌های تحصیلی مدارس و غالب موضوعات درسی و هدف‌های آموزشی به این حوزه مربوط می‌شوند. آزمون‌های مورد نیاز برای سنجش هدف‌های حوزه شناختی آزمون‌های توانایی‌های شناختی هستند که غالباً به‌صورت کتبی تهیه و اجرا می‌شوند.

بلوم و همکاران هدف‌های حیطه شناختی را در شش طبقه کلی طبقه‌بندی کرده‌اند. هر یک از این طبقه‌ها یک نوع فرایند شناختی را توصیف می‌کند.

این شش طبقه به‌طور سلسله‌مراتبی از رفتار ساده و عینی شروع و به رفتار پیچیده و انتزاعی ختم می‌شود.

۱- دانش	}	طبقه‌های حیطه شناختی
۲- فهمیدن		
۳- کاربرد		
۴- تحلیل		
۵- ترکیب		
۶- ارزشیابی		

۱- دانش: دانش شامل یادآوری (بازخوانی و بازشناسی) امور است. در واقع دانش عبارت است از تکرار پاسخ‌هایی که قبلاً در موقعیت یادگیری تمرین و آموخته شده‌اند. در این صورت فراگیرنده می‌تواند تعریف کند، ذکر نماید، نام ببرد و فهرست کند.

هدف‌های نمونه

بازی موازی را تعریف کند (فصل ۲).

فعالیت‌هایی را برای تقویت حواس نام ببرد (فصل ۴).

انواع دانش را نام ببرد (فصل ۹).

۲- فهمیدن: توانایی درک منظور یا مقصود یک مطلب است. فهمیدن به پاسخ‌هایی بیشتر از آنچه قبلاً تمرین و آموخته شده‌اند، نیاز دارد. این پاسخ‌های اضافی شامل ترجمه یا برگردان، تغییر و تعبیر، خلاصه کردن، کشف شباهت‌ها و تفاوت‌هاست. در واقع فراگیرنده باید بتواند توضیح دهد، ترجمه نماید ذکر کند، شرح دهد.

هدف های نمونه

ابعاد مختلف سلامت را شرح دهد (فصل ۴).
نحوه پاسخ به برخی مفاهیم دینی کودکان را توضیح دهد (فصل ۶).
هدف از آموزش مفاهیم اجتماعی را توضیح دهد (فصل ۸).

۳- کاربرد: توانایی استفاده از مطالب انتزاعی، قواعد و قوانین، اصول، اندیشه‌ها و روش‌های کلی در موقعیت‌های عینی و عملی. در واقع فراگیرنده باید بتواند تعیین کند، حل نماید، به کار بندد و محاسبه کند.

هدف های نمونه

برنامه غذایی را برای کودکان یک مرکز پیش از دبستان تعیین کند (فصل ۱۰).
اصول آموزش ریاضی را برای کودکان یک مرکز پیش از دبستان به کار بندد (فصل ۹).

۴- تحلیل: توانایی شکستن یک مطلب یا موضوع به اجزا و عناصر تشکیل دهنده آن است. در واقع فراگیرنده باید بتواند موضوعی را تحلیل، ارزیابی، دسته‌بندی، جدا، منظم، مشخص و متمایز کند.

هدف های نمونه

فعالیت‌ها و مهارت‌های آموزش علوم به کودکان را تنظیم کند (فصل ۷).
مفاهیم ریاضی را دسته‌بندی کند (فصل ۹).
انواع گروه‌های غذایی را در یک برنامه غذایی کودکان مشخص سازد (فصل ۱۰).
مراکز یادگیری برای کودکان را در یک فضای آموزشی مشخص سازد (فصل ۷).

۵- ترکیب (ساختن): توانایی کنار هم گذاشتن عناصر و اجزا برای ایجاد یک الگو یا ساختار نو است. ترکیب نامی است که بلام و همکاران او برای آفرینندگی یا خلاقیت به کار برده‌اند. در واقع فراگیرنده باید بتواند طراحی و رسم نماید، خلاصه کند، تألیف نماید و سازمان دهد.

هدف های نمونه

بازی‌هایی را برای پرورش حواس کودک طراحی کند (فصل ۴).
جهت آمادگی کودک برای خواندن یک فعالیت آموزشی طراحی کند (فصل ۵).
برخی ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان را خلاصه کند.

۶- ارزشیابی: توانایی قضاوت یا داوری کمی و کیفی درباره امور، با توجه به ملاک‌های معین است. در واقع فراگیرنده باید بتواند رد، تأیید، نقد و ارزیابی کند.

هدف‌های نمونه

فعالیت‌های هنری موجود در کتاب را نقد کند (فصل ۳).
روش‌های آموزش ریاضی به کودکان را مورد داوری قرار دهد (فصل ۱۱).
طرح تنظیم فضای آموزشی در یک مرکز پیش از دبستان موجود در کتاب را ارزیابی کند (فصل ۷).

ب) حیطه عاطفی

این طبقه‌بندی راه‌هایی را توصیف می‌کند که در آنها فراگیرندگان از ارزش‌ها و نگرش‌هایی که رفتار آدمی را هدایت می‌نمایند، آگاه می‌شوند و آنها را می‌پذیرد. طبقه‌های حیطه عاطفی نیز مانند حیطه‌های شناختی، به صورت سلسله‌مراتبی، یعنی از ساده به پیچیده، مرتب شده‌اند. این طبقه‌بندی شامل پنج طبقه اصلی به شرح زیر است:

۱- دریافت کردن (توجه کردن):	} طبقه‌های حیطه عاطفی
۲- پاسخ دادن (واکنش):	
۳- ارزش‌گذاران:	
۴- سازمان‌دادن به ارزش‌ها:	
۵- شخصیت‌پذیرفتن.	

۱- دریافت کردن (توجه کردن): حساسیت نسبت به وجود بعضی پدیده‌ها و محرک‌های محیطی و میل به دریافت کردن یا توجه کردن به آنهاست.

هدف‌های نمونه

به نکات مهمی که والدین و معلمان درباره اهمیت شناخت طبیعت باید بدانند، توجه می‌نماید (فصل ۷).
به نحوه شعرخوانی برای کودکان در مرکز پیش‌دبستانی توجه می‌کند (فصل ۵).
هنرآموز به نحوه قصه‌گویی هنرجو توجه می‌کند (فصل ۵).

۲- پاسخ دادن (واکنش): در این طبقه یادگیرنده، علاوه بر توجه کردن به محرک‌ها، نسبت به آنچه می‌بیند یا می‌شنود فعالیت نیز می‌کند، یعنی به آن فعالانه پاسخ می‌دهد.

هدف‌های نمونه

با سایر هنرجویان، به صورت گروهی برای ساختن یک اسباب‌بازی چندکاره داوطلب می‌شود (فصل ۲).
کتاب‌های قصه‌گویی برای کودکان را داوطلبانه مطالعه می‌کند (فصل ۵).
با سایر هنرجویان، به صورت گروهی برای ساختن یک آکواریوم در کلاس تبادل نظر می‌کند (فصل ۷).

۳- ارزش‌گذاران: احساس یا باور پایدار حاکی از ارزشمند بودن یک چیز، یک اندیشه، یک شخص یا یک گروه، یا ابراز عقیده و نگرش درباره ارزش یک چیز است.

هدف‌های نمونه

برای دفاع از حقوق کودکان در زمینه برخورداری از آموزش‌های رسمی پیش‌دبستانی نظر خود را درباره آن به صورت نامه‌ای جهت درج در مجله رشد کودک ارسال می‌دارد.
از نظر هم‌کلاسی خود در زمینه آموزش رسمی ریاضی از چهارسالگی به بعد با ارائه نظریات منطقی دفاع می‌کند (فصل ۹).

۴- سازمان دادن به ارزش‌ها: دسته‌بندی و نظام‌دار کردن ارزش‌هاست، به گونه‌ای که بعضی از آنها مهم‌تر از بعضی دیگر جلوه کنند.

هدف‌های نمونه

باورهای خود را در زمینه آموزش تغذیه سالم به کودکان درهم می‌آمیزد و یک نظام ارزشی برای خود در همین زمینه به وجود می‌آورد (فصل ۱۰).
نیاز به یافتن نوعی تعادل بین رشد همه‌جانبه کودک و فعالیت‌های آموزشی مری را تشخیص می‌دهد.
باورهای خود را در زمینه اهمیت طراحی فعالیت‌های آموزشی برای کودکان پیش‌دبستانی با هم می‌آمیزد و یک نظام ارزشی برای خود به وجود می‌آورد.

۵- شخصیت پذیرفتن: تبدیل یک نظام ارزشی به یک سبک زندگی یا یک دیدگاه فلسفی است. این کار از درهم‌آمیزی صرف ارزش‌ها و تعیین روابط بین آنها فراتر می‌رود و نوعی فلسفه پایدار زندگی را شامل می‌شود.

هدف‌های نمونه

برای خود یک فلسفه کاری در زمینه آموزش پیش‌دبستانی برمی‌گزیند.
در دوره کارآموزی با نظام ارزشی خود در زمینه آموزش پیش‌دبستانی رفتار می‌کند.

ج) حیطه روانی - حرکتی

برخلاف طبقه‌بندی حیطه شناختی و حیطه عاطفی بلوم و همکاران، ظاهراً به طبقه‌بندی هدف‌های تربیتی در حیطه روانی - حرکتی علاقه‌ای نشان نداده‌اند و دلیل آن را نبودن شواهد و نمونه‌های کافی از اهداف تربیتی در این حیطه قلمداد کرده‌اند.
به طور کلی این حیطه با مهارت‌های حرکتی مانند نوشتن، صحبت کردن، دویدن، شنا کردن و نظایر آنها سروکار دارد و هدف آن است که این گونه حرکت‌ها با درستی، دقت، ظرافت، سرعت و مهارت مطلوب انجام شوند.
دوّه، هدف‌های تربیتی حیطه روانی - حرکتی را در پنج طبقه تقسیم‌بندی کرده است. این طبقات از آسان به مشکل تنظیم شده‌اند و هر طبقه پیش‌نیاز طبقه بعدی است و شامل طبقات زیر است:

- ۱- تقلید
 ۲- اجرای مستقل
 ۳- دقت
 ۴- هماهنگی حرکات
 ۵- عادی شدن
- طبقه‌های حیطة روانی - حرکتی

۱- تقلید: تقلید پایین‌ترین سطح مهارت‌های حرکتی است. در این سطح فرد بدون کمک و راهنمایی دیگران نمی‌تواند کاری را که جنبه حرکتی دارد، درست انجام دهد.

هدف‌های نمونه

نحوه ساختن عروسک کاموایی را از مربی (هنرآموز) خود تقلید می‌کند (فصل ۲).
 طراحی مراکز رغبت را در یک فضای آموزشی از مربی (هنرآموز) خود تقلید می‌کند (فصل ۷).

۲- اجرای مستقل: در این سطح یادگیری مهارت اندکی از مرحله قبلی بالاتر است، زیرا فرد بدون کمک گرفتن از دیگران عملی را مستقلاً انجام می‌دهد.

هدف‌های نمونه

برای کودکان مستقلاً قصه گویی می‌کند (فصل ۵).
 بدون کمک مربی خود، یک فعالیت آموزشی را برای آموزش مفهوم طبقه‌بندی طراحی می‌کند (فصل ۹).

۳- دقت: توانایی به کار بردن مهارت حرکتی ست فرد هنگامی به این سطح می‌رسد که بتواند با دقت، سرعت و ظرافت کافی عملی را به درستی انجام دهد.

هدف‌های نمونه

کارت دوخت را به درستی و با دقت طراحی می‌کند (فصل ۲).
 با دقت، سرعت و ظرافت، برای کودک چهار ساله یک جورجورک می‌سازد (فصل ۲).
 به درستی و با دقت از یک تصویر قطعات پازل را می‌سازد (فصل ۲).

۴- هماهنگی حرکات: هنگامی که هنرجو به این سطح از مهارت می‌رسد، می‌تواند چند فعالیت را به طور همزمان و هماهنگ انجام دهد.

هدف‌های نمونه

با مهارت، عملیات چاپ با سبزیجات را انجام می‌دهد (فصل ۳).
 با مهارت، یک عروسک نمایشی درست می‌کند (فصل ۳).
 با مهارت، طرح روی مقوا را قیچی می‌کند (فصل ۲).

۵- عادی شدن: این سطح بالاترین مرحله یادگیری و کسب مهارت در حیطه روانی - حرکتی ست و فراگیرنده، طی آن به طور خودکار به انجام دادن کارهای دقیق و موزون عادت می کند.

هدف های نمونه

- با مهارت با مدادشمعی نقاشی گل می کشد (فصل ۳).
- با مهارت، یک طرح درس در زمینه گروه های غذایی می نویسد (فصل ۱۰).
- با مهارت، از دورریختنی ها، یک اسباب بازی درست می کند (فصل ۳).

هارو^۱ طبقه بندی دیگری از حیطه روانی - حرکتی ارائه داده که از شش طبقه اصلی و تعدادی خرده طبقه تشکیل یافته، و به صورت مختصر در زیر به آنها اشاره می شود:

۱- حرکت های بازتابی^۲؛

۲- حرکت های مقدماتی - اساسی^۳؛

۳- توانایی های ادراکی^۴؛

۴- توانایی های جسمانی^۵؛

۵- حرکت های ماهرانه^۶؛

۶- ارتباط غیرگفتاری^۷.

۱- حرکت های بازتابی: اعمالی هستند که در حضور بعضی محرک ها به طور ناخودآگاه اتفاق می افتند، مانند پلک زدن، پرش زانو.

هدف های نمونه

- با دیدن لیموترش بزاق دهان کودک ترشح می شود.
- با دیدن تصویر غذا کودک احساس گرسنگی می کند.

۲- حرکت های مقدماتی - اساسی: حرکت های اساسی تشکیل یافته از مجموعه ای از حرکت های بازتابی ست که اساس حرکت های ماهرانه پیچیده را تشکیل می دهند؛ مانند راه رفتن و دویدن.

1 - Harrow

2 - reflex movements

3 - basic - fundamental

4 - Perceptual abilities

5 - Physical abilities

6 - skilled movements

7 - non discursive

هدف نمونه

بتواند مسافت معینی را راه برود.

۳- توانایی‌های ادراکی: پاسخ مناسب دادن به اطلاعات دریافت شده از راه حواس است.

هدف‌های نمونه

بتواند با شنیدن سؤال معلم، پاسخ مناسبی ارائه دهد.
بتواند با دیدن رنگ‌ها، نام آنها را بیان کند.

۴- توانایی‌های جسمانی: رشد توانایی‌های کلی در زمینه‌های استقامت، قدرت، انعطاف‌پذیری و چالاکی است.

هدف نمونه

بتواند به راحتی با قیچی، طرح را از مقوا برش دهد (فصل‌ها).

۵- حرکت‌های ماهرانه: انجام دادن اعمال پیچیده با درجه‌ای از مهارت یا تسلط است.

هدف‌های نمونه

بتواند یک کولاژ ترکیبی درست کند (فصل ۳).
بتواند کاردستی برای شناخت فصول درست کند (فصل ۷).

۶- ارتباط غیرگفتاری: ایجاد ارتباط از طریق حرکت‌های پیچیده‌ای که احساس، نیاز یا علاقه فرد را به فرد دیگر انتقال می‌دهد.

هدف نمونه

بتواند به وسیله حرکت‌های سر و دست (پانتومیم) مفهوم یک شکل را به کودکان بفهماند.

محتوا

تعریف: محتوا دانش سازمان یافته‌ای است که با توجه به اهداف و موضوع آموزش تهیه می‌شود و شامل اصطلاحات، اطلاعات، واقعیات، قوانین و اصول، روش‌ها، مفاهیم، تعمیم‌ها، پدیده‌ها و مسائل مربوط به یک ماده علمی است. به عبارت دیگر، محتوا توصیفی است از آنچه که باید آموزش داده شود. لذا انتخاب محتوای مناسب نه تنها موجب تحقق اهداف برنامه درسی می‌شود بلکه باعث رشد توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های فراگیرنده (هنرجو) خواهد شد.

معیارهای تعیین محتوای آموزشی

- هدف : در تعیین محتوای آموزشی عوامل مختلفی باید در نظر گرفته شوند که مهم‌ترین آنها اهداف است. تعیین محتوا در قالب کتاب‌های درسی براساس اهداف رفتاری صورت می‌گیرد.
- فراگیران : در تعیین محتوا شرایط رشدی فراگیران و ویژگی‌های آنان باید در نظر گرفته شود. همچنین نیازهای فردی، علایق و تجارب قبلی فراگیران باید مدنظر قرار گیرند.
- محتوا باید مطابق با سطح یادگیری فراگیران باشد و آنان قادر باشند رفتارهای مورد انتظار را ارائه دهند.
- درستی محتوا : مفاهیم، اصول و نظریه‌های بیان شده باید علمی و صحت داشته باشند.

فعالیت‌های یادگیری

- اصطلاح فعالیت یادگیری با محتوای یک درس یا فعالیتی که مربی انجام می‌دهد مترادف نیست، بلکه به کنش متقابل بین یادگیرنده و شرایط خارجی موجود در محیط که یادگیرنده به آن واکنش نشان می‌دهد اطلاق می‌شود.
- فعالیت‌های یادگیری مجموعه‌ای از وسایل اساسی و ضروری آموزش و پرورش‌اند که ما را به اهداف موردنظر می‌رسانند. در واقع یادگیری در نتیجه رفتار فعال یادگیرنده صورت می‌گیرد. مربی باید با فراهم آوردن محیط مناسب و ایجاد موقعیت‌های انگیزش (موقعیت‌هایی که به بروز رفتار موردنظر بینجامد)، تجارب یادگیری فراگیران را کنترل کند و آنها را در مسیر درستی قرار دهد.

اساس مراحل یادگیری عبارت‌اند از انجام دادن، بازتاب‌ها، یادگیری و کاربرد که در چرخه زیر شرح داده شده است.

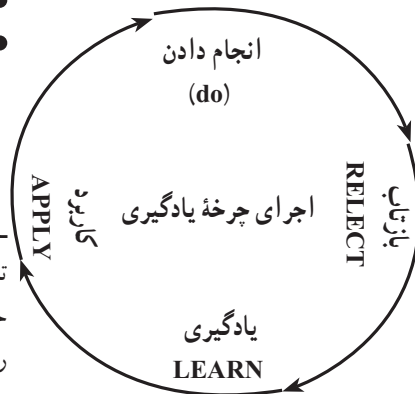

اجرای چرخه یادگیری

- روش پر جوش و خروش (مشتاقانه) خواستن های مردم و اجرای آن
- تجزیه و تحلیل تقاضاها و درخواست های فراتر
- خواستار امکان پذیر بودن (متحمل شدن)
- راهکارها: ارزیابی و ردگیری و بازبینی، تقویت گروه ها
- استفاده از مردم برای آزمایش ایده ها
- آزمایش در موقعیت های جدید
- تنوع استفاده از تکنیک ها

- روش خلاق و خیال پردازی بسیار، خواستن ایده ها، محرکات و زمان برای عکس العمل، تفکر و اندیشه
- بحث درباره فعالیت ها که بازتابش در تجارب دیده شود، شراکت در ایده ها.
- خواستار وضوح و شفافیت
- راهکارها: بحث، بارش فکری، فریم های آماده از قبل،
- استفاده از تصاویر، نمونه ها، الگوها
- راهنماها، تمرین های شناختی برای مرور

- روش عملی، اهداف، تکنیک، متدهای کاربردی
- تمرین و آزمایش، تجارب علمی
- خواستار: قابل استفاده و کاربردی بودن
- راهکارها: طرح های عملی
- منابع مورد استفاده، راهنماها
- منابع قابل دسترسی
- موضوعات، اهداف مشخص، نشانه ها
- پروژه های اجرایی

- روش منطقی، اطلاعات، تئوری ها، زمان برای تفسیر
- اطلاعات، تجزیه و تحلیل، ربط دادن به مفاهیم، چهارچوب ها و ملاک ها
- مطالب با خواستار بسط دادن و شرح جزء به جزء
- راهکارها: نوشتن، مدل ها، منابع و نمونه های واژه نامه ها
- کامل کردن تمرینات، پرسش نامه ها، مجلات، دفترچه ها
- کار کردن به تنهایی و درست
- تجزیه و تحلیل فعالیت های قبلی

اصول کلی انتخاب تجارب و فعالیت های یادگیری

- تجارب و فعالیت های یادگیری مناسب برای رسیدن به هدف ها با نوع هدف ها متفاوت اند اما اصول کلی ای در انتخاب آنها، بدون توجه به نوع هدف، وجود دارند که به شرح زیر مورد استفاده قرار می گیرند:
- برای رسیدن به هدف معین، فراگیرنده باید دارای فعالیت ها و تجاربی باشد که به او فرصت تمرین و انجام دادن نوع رفتار مورد نظر هدف را بدهد. مثلاً فراگیرنده فرصت حل مسئله را داشته باشد.
- فراگیرنده از انجام دادن نوع رفتار مورد نظر رضایت خاطر داشته باشد. اگر این فعالیت های یادگیری برای او رضایت بخش یا موافق میل و طبیعت او نباشند، یادگیری مطلوب در او ایجاد نمی شود. در نتیجه امکان دارد یادگیرنده درست عکس هدف مورد نظر عمل کند.
- واکنش های مورد نظر و مطلوب این تجارب و فعالیت ها باید در حیطه توانایی فراگیرنده باشند. به عبارت دیگر، تجارب و فعالیت های یادگیری باید با رشد، معلومات، استعداد و توانایی کنونی او متناسب باشند. پس، برای انتخاب تجارب یادگیری متناسب با توانایی فراگیرنده، مربی باید اطلاعات کافی درباره دانسته های کنونی، استعدادها، سوابق و ساختار ذهنی او داشته باشد.

– برای رسیدن به اهداف آموزش و پرورش می‌توان از تجارب و فعالیت‌های گوناگونی استفاده کرد. یعنی زمانی که تجارب یادگیری با ملاک‌های یادگیری مؤثر متناسب باشند، می‌توان از آنها برای رسیدن به هدف‌های موردنظر و مطلوب استفاده کرد. در این صورت مربی در طرح‌ریزی کار و فعالیت ویژه، امکانات خلاقه بسیار وسیعی برای فراگیران دارد.

– معمولاً یک تجربه یادگیری معین نتایج متعددی دارد. اگر یک فعالیت یادگیری به درستی انتخاب و تنظیم شده باشد در یک زمان باعث دستیابی به چندین هدف می‌شود.

سازمان دادن فعالیت‌ها و تجارب یادگیری

برای اینکه فعالیت‌ها و تجارب یادگیری اثر متحد و یکپارچه داشته باشند باید آنها را چنان تنظیم کرد که همدیگر را تقویت کنند. بنابراین، سازمان دادن تجارب یادگیری در تنظیم برنامه‌های درسی مسئله مهمی است، زیرا بر کارایی آموزش و میزان تغییراتی که باید، از نظر آموزش و پرورش در یادگیرنده به وجود آید، بسیار تأثیر دارد.

در تنظیم فعالیت‌های یادگیری روابط، زمان و موضوع باید مورد توجه و بررسی قرار گیرند. این دو نوع رابطه به ترتیب رابطه عمودی و افقی در نظر گرفته می‌شوند. اگر فعالیت‌ها و تجارب یادگیری با یکدیگر در تعارض باشند، همدیگر را خنثی می‌کنند، یا اگر ارتباط قابل توجهی با همدیگر نداشته باشند فراگیران تجاربی را کسب می‌کنند که هرچند رابطه مؤثری با هم ندارند می‌توان از آنها در زندگی روزمره استفاده کرد.

سه ملاک و معیار اصلی سازمان‌دهی مؤثر گروهی از فعالیت‌های یادگیری عبارت‌اند از: مداومت، توالی و وحدت یا یگانگی.

مداومت: تکرار عمودی عناصر اصلی برنامه درسی است، به این معنا که در تمام مدت انواع مهارت‌های همانند باید به‌طور مداوم به کار برده شوند. در واقع مداومت تکرار مطالب است.

توالی: توالی با مداومت ارتباط دارد، ولی فراتر از مداومت است. به این ترتیب که در مداومت ممکن است یک عنصر اصلی برنامه درسی بارها در یک سطح به همان صورت تکرار گردد که در این صورت پیشرفت و توسعه‌ای در فهم و درک، مهارت‌ها، نگرش‌ها و یا سایر عوامل دیده نمی‌شود. در صورتی که در توالی، به‌عنوان ملاک سازمان‌دهی فعالیت‌های یادگیری، بر اهمیت تنظیم هر تجربه بر تجربه قبلی تأکید می‌شود، به طوری که مواد و مطالب تجربه بعدی از نظر عمق و وسعت از تجربه قبلی بیشتر است. مطالب باید از آسان به مشکل و از ساده به پیچیده‌تر تنظیم شود. معیار توالی، بر تکرار و دوباره کاری تأکید نمی‌کند، بلکه تأکیدش بر این است که فعالیت‌های یادگیری هر بار در سطحی بالاتر از سطح قبلی باشد.

وحدت یا یگانگی: معیار وحدت به ارتباط افقی فعالیت‌های برنامه درسی اطلاق می‌شود. سازمان‌دهی این فعالیت‌ها و تجارب باید چنان باشد که به فراگیرنده در به دست آوردن وحدت نظر و رفتار مرتبط با عناصری که با آنها سروکار دارد به‌طور فزاینده‌ای کمک کند. این معیار موجب بیوستگی و ارتباط بین مطالب یا تجارب می‌شود و به این ترتیب در نگرش‌ها، مهارت‌ها، گرایش‌ها و شیوه‌های رفتاری فراگیرندگان همانندی و وحدت ایجاد می‌شود.

روش‌های تدریس متداول

روش‌های تدریس متداول شامل موارد زیر است :

روش‌های تدریس متداول

۱- روش حفظ و تکرار^۱

۲- روش سخنرانی^۲

۳- روش پرسش و پاسخ^۳

۴- روش ایفای نقش^۴

۵- روش گردش علمی

۶- روش بحث گروهی

۷- روش آزمایشی^۵

۸- روش‌های آموزش انفرادی

۹- روش حل مسئله^۶

۱۰- واحد طرح^۷

۱۱- روش تلفیقی^۸

در زیر به شرح مختصر روش‌های ذکر شده می‌پردازیم :

۱- روش حفظ و تکرار

این روش یکی از قدیمی‌ترین روش‌های آموزشی است. در این روش به حافظه سپردن مطالب و تکرار و پس دادن آن مهم‌ترین کار به‌شمار می‌رود. تدریس در این روش ارائه مفاهیم به صورت شفاهی یا کتبی از طرف معلم، تکرار و حفظ کردن و پس دادن آن توسط شاگردان است. پاداش و تنبیه از عوامل ایجاد انگیزه در این روش است. اما در هر حال این روش، کارش معنادار کردن اطلاعات دریافتی، انبار کردن آن اطلاعات در حافظه و انتقال مطلوب آنهاست.

مراحل اجرای این الگو عبارت است از :

۱- توجه به مطلب از طریق خط کشیدن زیر مطلب اصلی؛

۲- ایجاد ارتباط بین کلمات (استفاده از کلمات کلیدی)؛

۳- افزایش تصاویر حسی و استفاده از مثال‌های خنده‌دار و جذاب؛

۴- تمرین و یادآوری (استفاده از تکرار و تمرین).

کمبود و نارسایی : این روش، انسان خلاق، مبتکر و کارآمد تربیت نمی‌کند و رغبت یادگیری را از بین می‌برد.

۱- Memorizing

۲- Lecture

۳- Discussion - Questioning

۴- Role Playing

۵- Labaratory Approach

۶- Solving Problem

۷- The project method

۸- integrated curriculum

کمبود و نارسایی‌ها: برای تحقق هدف‌های پیچیده آموزشی نیست و یک روش جدی تلقی نمی‌شود و اجرای آن، به هزینه و تجهیزات لازم نیاز دارد و هم وقت گیر است.

نقاط قوت: کمک می‌کند دانش‌آموزان احساسات خود را بروز دهند از بینش خود در نگرش‌ها، ارزش‌ها و برداشت‌های خود سود جویند، نگرش‌ها و مهارت‌های حل مسائل را به وجود آورند و گسترش دهند، از راه‌های مختلف مواد درسی را بررسی کنند، زمینه بحث گروهی را فراهم سازند و کم‌رویی برخی دانش‌آموزان خجالتی را درمان کنند.

۵- روش گردش علمی

این روش گاهی برای مطالعه جامعه است که با توجه به هدف‌های معین آموزشی از طرف معلم و شاگرد طراحی و تنظیم می‌شود. اولین مسئله در استفاده از این روش میزان ارزش، ظرفیت و کیفیت گردش علمی است. این روش می‌تواند در محدوده زمانی از یک ساعت تا یک ماه اجرا شود.

اگر انتظار داشته باشیم که از این روش نتایج خوبی حاصل شود، باید قبل از اجرا به طراحی پیردازیم تا در کسب هدف‌های آموزشی به اطمینان بیشتری برسیم.

کمبود و نارسایی: این روش برای همه دروس، قابلیت اجرایی ندارد. همچنین از نظر رفت و آمد و بیمه و تغذیه هزینه‌های مالی زیادی دربردارد که جز در شرایطی مقرون به صرفه نیست.

نقاط قوت: با برنامه‌ریزی و مشخص کردن هدف در برنامه‌ریزی برای بازدید (از نظر مکان، زمان، تعداد دانش‌آموزان، استفاده بهینه از همکاری والدین، معلمان، مدرسه و ...) روشی مفید و جالب است.

۶- روش بحث گروهی

این روش گفت‌وگویی سنجیده و منظم درباره موضوعی خاص است که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است. این روش برای کلاس‌هایی با جمعیت ۶ تا ۲۰ نفر قابل اجراست و در صورت بالا بودن جمعیت کلاس باید آنها را به گروه‌های کوچک‌تر تقسیم نمود یا از روش‌های دیگر تدریس استفاده نمود. در این روش شاگردان درباره موضوع مطرح شده توسط معلم، مطالعه، اندیشه، بحث و اظهار نظر می‌کنند و نتیجه را اعلام می‌نمایند.

اجرای این الگوی تدریس طی مراحل زیر صورت می‌گیرد:

۱- معلم در مقام طراح و هدایت‌کننده، شرح وظایف اعضای گروه را اعلام می‌کند.

۲- شاگردان به صورت نیم دایره در کلاس می‌نشینند.

۳- موضوع (تصویر، یک مقاله، فیلم، نمودار)، توسط معلم مطرح می‌شود.

۴- جریان بحث موضوع توسط معلم به طرف هدف اساسی سوق داده می‌شود.

۵- نتیجه‌گیری از بحث و اعلام مفاهیم مشترک، آخرین مرحله است.

کمبود و نارسایی: با این روش، دروسی را می‌توان تدریس کرد که مورد علاقه مشترک شرکت‌کنندگان باشد و شاگردان درباره آن اطلاعات لازم را داشته باشند و بتوانند نظرهای مختلف و متفاوتی درباره آن اظهار کنند. این روش برای شاگردان ابتدایی و کلاس‌های پرجمعیت مناسب نیست. اجرای آن مشکل است و به یک معلم با تجربه و ماهر نیاز دارد.

نقاط قوت: با اجرای این روش، افراد می‌توانند در عقاید و تجربیات یکدیگر سهم شونند و خود را ارزیابی کنند، هراس افراد خجالتی کاهش می‌یابد و قدرت مدیریت و رهبری دانش‌آموزان تقویت می‌شود.

۷- روش آزمایشی

اساس این روش بر اصول یادگیری اکتشافی استوار است. در این روش مستقیماً چیزی آموزش داده نمی‌شود بلکه موفقیت و شرایطی فراهم می‌شود تا شاگردان خود از طریق آزمایش به پژوهش بپردازند و جواب مسئله را کشف کنند. این روش نیازمند امکانات خاصی نیست و برای موضوعات علوم تجربی و روان‌شناسی و سایر علوم روشی مفید است.

بنابراین روش آزمایشی در آموزش کودکان و بزرگسالان روشی مطلوب و مؤثر است و جایگاه ویژه‌ای در روش‌های آموزشی دارد. اما باید به چند نکته مهم توجه داشت:

– انتخاب فضا و ابزار برای اجرای هدف‌های تعیین شده (وسایل، مواد و محل دقیق)؛

– برنامه‌ریزی صحیح برای اجرای گام به گام تدریس؛

– آمادگی معلم برای پاسخ‌گویی به سؤالات (توضیح نکات ضروری و جلسات بحث و گفت‌وگو بعد از آزمایش).

کمبود و نارسایی: این روش به معلمان با تجربه و آگاه نیاز دارد، محدودیت زمانی دارد، دسترسی نداشتن به امکانات مانع از کارایی آن می‌شود و اطلاعات کمتری در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد.

نقاط قوت: این روش کیفیت یادگیری را افزایش می‌دهد و یک عامل بسیار برانگیزنده در فعالیت‌های آموزشی است. برای ارضای حس کنجکاوی و تقویت نیروی اکتشاف و اختراع و پرورش تفکر انتقادی شاگردان بسیار مفید است. نظر به اینکه یادگیری از طریق تجارب مستقیم حاصل شده، یادگیری آن باثبات‌تر و مؤثرتر است. همچنین انگیزه مطالعه و تحقیق روی دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و اعتماد به نفس را در آنها ایجاد می‌کند. ضمن اینکه فعالیت‌های آموزشی را برای فراگیران جذاب و شیرین می‌نماید و بازده یادگیری آن، نسبت به سایر روش‌ها، بسیار بالاست.

۸- روش‌های آموزش انفرادی

این روش‌ها بر اساس نظر روان‌شناسان و مربیان آموزشی است که معتقدند موفقیت در یادگیری باید چنان سازماندهی شود که هر دانش‌آموز براساس فعالیت‌های خود به فعالیت و یادگیری بپردازد. در این روش‌ها، دانش‌آموزان برحسب توانایی‌شان پیش می‌روند و معلم وقت کمتری صرف تدریس و زمان بیشتری را صرف رسیدگی به تک‌تک آنان می‌کند. اولین گام در راه تحقق چنین هدفی، پذیرفتن مفهوم «دانش‌آموز محوری» در طراحی و آموزش است. همچنین این روش‌ها باعث تقویت روحیه استقلال‌طلبی شاگردان می‌شود. اهداف این روش‌ها شامل رعایت تفاوت‌های فردی، رشد استقلال در عمل و یادگیری، عادت به مطالعه، ایجاد مهارت در مطالعه و مطالعه مستقل است. این روش‌ها شامل موارد زیر است:

۱- یادگیری در حد تسلط؛

۲- آموزش برنامه‌ای؛

۳- آموزش به وسیله رایانه؛

۴- آموزش انفرادی تجویز شده؛

۵- آموزش انفرادی هدایت شده.

روش‌های آموزش انفرادی

الف) روش یادگیری در حد تسلط

این روش توسط «بلوم» و «بلاک» مطرح شده است. براساس این نظریه یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز عمدتاً به زمان یادگیری بستگی دارد. بر این اساس میزان یادگیری دانش‌آموزان از تقسیم انگیزش ضربدر زمان منظور شده برای یادگیری بر زمان موردنیاز برای یادگیری حاصل می‌شود.

بنابراین شاخص اصلی استعداد تحصیلی دانش‌آموزان «زمان» است. بلوم و همکاران با عنایت به دادن زمان لازم به دانش‌آموز، انگیزش، کیفیت تدریس و توانایی فهم تدریس، یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش داده‌اند.

کمبود نارسایی: با توجه به هزینه مالی زیاد و صرف وقت، اجرای آن همیشه امکان‌پذیر نیست و نیاز به توانایی و چیرگی معلم دارد.

نقاط قوت: اجرای این روش بر مفهوم خود در دانش‌آموزان اثر می‌گذارد و آنان به کفایت و ارزش خود پی می‌برند. شناخت این مهارت‌های عمومی در دانش‌آموزان باعث تجدید قوا، اعتماد به نفس و اطمینان از خود می‌شود. این روش ارزش توجه به تفاوت‌های فردی را به خوبی نشان می‌دهد.

نکته: اساس کار در این روش توجه به زمینه‌ها، علائق و توانایی‌های شخصی شاگردان است. در این روش معلم باید به مجموعه‌ای از عوامل تقویت‌کننده و مثبت مجهز باشد و با محترم شمردن دانش‌آموزان و ارزش قائل شدن برای آنان، محیط آموزشی صمیمی و گرمی را به وجود آورد و پیشرفت کارش را با فعالیت‌های گذشته آنان مقایسه کند و پیشرفت حتی جزئی آنها را مورد تشویق قرار دهد. ضمن اینکه معلم باید توانایی برقراری یک رابطه مثبت و دلپذیر را بین خود و دانش‌آموزان فراهم سازد.

ب) آموزش برنامه‌ای

این الگوی تدریس تلاش می‌نماید یادگیری را با نیازهای دانش‌آموزان هماهنگ سازد. این روش براساس مجموعه‌ای از هدف‌های رفتاری پی‌ریزی شده و کاربردی از روان‌شناسی یادگیری در تدریس است.

مواد آموزشی به واحدهایی کوچک تقسیم می‌شوند، که آن را گام یا چهارچوب می‌گویند. در هر گام تکلیفی مشخص شده است که باید از طریق اجرای آن، به هدف رفتاری آن چهارچوب دست یافت. به عبارت دیگر، این تئوری بر این فرض استوار است که هر فعلیتی می‌تواند به صورت رفتاری قابل مشاهده تعریف شود. تقویت و کنترل، عملکرد اصلی این تئوری است. دانش‌آموز با انتخاب اولیه یک فرایند ترجیح داده شده برانگیخته می‌شود و در پاسخ مناسب به این فعالیت، تقویت مثبت دریافت می‌کند.

گام‌ها و مراحل درس باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی شوند که دانش‌آموز را به هدف نهایی نزدیک کنند. در این روش که معمولاً مطالب در بسته‌های آموزشی تدوین شده است، در هر نوبت، توجه دانش‌آموز بر مقدار کمی از مطالب مورد یادگیری متمرکز می‌شود و با فعال بودن دانش‌آموز در پاسخ‌گویی به هر سؤال، یادگیری تسهیل می‌شود و در نتیجه دانش‌آموز با دریافت بازخورد قوی، تقویت می‌شود و می‌تواند اشتباهاتش را اصلاح کند.

کمبود نارسایی: این روش یک فعالیت انفرادی است و نیازمند یک معلم باتجربه و توانمند است. امکان دارد گروهی از دانش‌آموزان برنامه یکسانی را به کار گیرند اما با سرعت‌های متفاوت پیشرفت می‌کنند.

نقاط قوت: این روش برای تک تک دانش‌آموزان فرصتی را، برای شکوفایی استعدادها و توانایی‌های آنان، فراهم می‌کند.

ج) آموزش به وسیله رایانه

در این آموزش، روش تدریس برنامه‌ای توسط رایانه در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. بنابراین پیشرفت مطالعاتی دانش‌آموز در کنترل رایانه است و زمانی به دانش‌آموز اجازه پیشرفت و دریافت مطالب تازه داده می‌شود که در یک مرحله از آموزش موفق شود. آنچه در این روش دارای ارزش و اهمیت است، برنامه‌ای است که به رایانه داده می‌شود.

کمبود و نارسایی: این روش نمی‌تواند جانشین معلم شود، زیرا رایانه از برقراری رابطه عاطفی و انسانی با دانش‌آموزان ناتوان است.

نقاط قوت: با توجه به گسترش رایانه و فناوری اطلاعات، این روش می‌تواند روش مفید و جذابی باشد.

د) آموزش انفرادی تجویز شده

در این روش، هر موضوع درسی به واحدهای کوچک تری تقسیم می‌گردد. هر واحد برای یک جلسه تدریس برنامه‌ریزی می‌شود. معلم موضوع مناسب خود را براساس درجه علمی دانش آموز معین می‌کند. دانش آموز فعالیت خود را بر روی آن موضوع به تنهایی آغاز می‌کند و وقتی که یادگیری آن واحد به پایان می‌رسد، آزمایشی را که قسمتی از آن واحد است می‌گذراند و نتیجه آزمایش بلافاصله پس از تحلیل اعلام می‌شود و در صورت رسیدن به حد مطلوب، واحد بعدی به او ارائه می‌شود. این فعالیت روزانه تکرار می‌شود و نیمی از زمان آموزش دانش آموز را پرمی‌کند و بقیه زمان آموزشی روزانه او صرف شرکت در بحث گروهی، ورزش، سرود و ... می‌گردد.

نقاط قوت: در این روش دانش آموز براساس توانایی خود حرکت می‌کند و به‌طور فعال و کامل وظیفه یادگیری‌اش را انجام می‌دهد. معلم در این روش دارای نقشی متغیر است و از مربی‌گری یک کلاس به یک تصمیم‌گیرنده مراحل و مسائل آموزشی فردی تبدیل می‌شود.

ه) آموزش انفرادی هدایت شده

این روش برای آموزش معلمان، هدایت برنامه‌های دانش‌آموزانی که در آینده معلم می‌شوند، هدایت تحقیقات و پیشرفت دانش‌آموزان به کار می‌رود. در این روش، کلاس‌بندی معمولی وجود ندارد و دانش‌آموزان سطوح مختلف می‌توانند در یکی از بخش‌ها شرکت کنند و هر بخش به صورت آموزش گروهی یا توسط گروهی متشکل از دو تا سه معلم اداره می‌شود.

نقاط قوت: این روش در کلاس‌های بدون پایه، آموزش گروهی، گروه‌های سنی متفاوت با تفاوت‌های فردی قابل اجرا است.

۹- روش مسئله‌ای (حل مسئله)

این روش یکی از روش‌های فعال تدریس است، نوعی آماده کردن فراگیران برای زندگی واقعی است. در این روش فعالیت‌های آموزش به گونه‌ای تنظیم می‌شوند که در ذهن فراگیرنده (هنرجو) مسئله‌ای ایجاد شود و او با علاقه‌مندی برای حل مسئله تلاش می‌کند. این روش به صورت فردی یا گروهی اجرا می‌شود و با روش‌های سنتی کاملاً فرق دارد.

یک ضرب‌المثل چینی می‌گوید: «اگر به فردی یک ماهی بدهی، یک وعده غذای او را تأمین کرده‌ای، اما اگر به او ماهی‌گیری بیاموزی، غذای یک عمر او را تأمین کرده‌ای». بنابراین باید به دانش‌آموزان یاد دهیم تا به مقتضای زمان، اطلاعات و آموخته‌های خود را تعمیم دهند و نیروهای بالقوه را به فعل برسانند و در گستره زندگی به رفتارهای مطلوب تبدیل کنند.

اجرای این الگو دارای مراحل زیر است:

۱- مشخص کردن مشکل یا مسئله مورد تدریس به صورت دقیق و روشن؛

۲- جست‌وجوی راه حل‌های متعدد؛

۳- بررسی راه حل‌های متعدد؛

۴- انتخاب راه حل مناسب؛

۵- اجرای راه حل مناسب؛

۶- پیگیری نتایج به دست آمده.

هرچند روش حل مسئله دارای مدل‌های متفاوتی است، اما همه در این اصل سهیم‌اند که به دانش‌آموزان یاد می‌دهد به اهداف‌شان دست یابند و هرچه قدرت تصمیم‌گیری و گزینش راه حل‌های مطلوب در دانش‌آموزان افزایش یابد، نیازهای روزمره خود را راحت‌تر رفع می‌کنند و موفق‌تر خواهند بود. شرایطی که فراگیرنده در این روش، باید داشته باشد عبارت‌اند: توجه به مسئله، قدرت درک

مسئله، تشخیص ویژگی‌های مسئله، آمادگی برای حل مسئله، قدرت تنظیم راه‌حل‌های احتمالی، قدرت گردآوری اطلاعات و تحلیل آنها، قضاوت در مورد اطلاعات گردآوری شده و تعمیم و کاربرد مسئله.

محیط و شرایط آموزشی باید به گونه‌ای تنظیم گردد که فراگیرنده با مشکل مواجه شود، آن را درک کند و از طریق تفکر برای تمامی رویدادها، راه حلی جست‌وجو نماید.

کمبود و نارسایی: این روش، نسبت به روش‌های دیگر، به زمان بیشتر و به معلمان با تجربه و آشنا با روش تحقیق احتیاج دارد. اجرای آن در کلاس نیز با بیش از بیست نفر به سختی انجام پذیر است و امکانات زیادی می‌خواهد.

نقاط قوت: این روش فعالیت‌های مدرسه را با زندگی واقعی دانش‌آموزان مرتبط می‌سازد و از بهترین روش‌های تربیتی برای ایجاد تفکر علمی در آنان است. همچنین باعث برانگیختن علاقه طبیعی آنان به درس می‌شود و روحیه پژوهش، انتقادگری و احساس مسئولیت را در آنان تقویت می‌کند. این روش به یادگیری پایدار آنان نیز منجر می‌گردد و باعث شکوفا شدن استعدادها و توانایی‌های آنان خواهد شد.

۱۰- روش واحد طرح (پروژه)

مفهوم کلمه پروژه (طرح) تا سال ۱۹۰۰ م. در نزد عموم عبارت از یک مسئله وسیع و مهم بود که صرفاً جنبه عملی داشت. ولی بعدها به موضوع هدف و الهامات دانش‌آموزان، بیش از جنبه عملی آن، تأکید شد. این روش در موقعیت‌های طبیعی ارزش تربیتی دارد و جنبه تجربی آن زیاد است. زیرا مهارت‌های موردنظر را به نحو شایسته‌ای تقویت می‌کند.

در این روش، دانش‌آموزان مقدمات لازمه را فراهم می‌کنند و برای انجام دادن پروژه برنامه‌ریزی می‌نمایند و در ادامه برای اجرای صحیح آن به سازماندهی می‌پردازند و طبق اهداف و برنامه زمانی، موضوع موردنظر را شروع می‌کنند و به پایان می‌رسانند. نکته مهم در این روش، مورد استفاده قرار گرفتن آن در موقعیت‌های خارج از کلاس، یعنی در فضای زندگی واقعی است. مراحل این پروژه عبارت است از:

۱- تعیین موضوع و هدف: موضوع و هدف باید با استفاده از اصول روان‌شناسی و علاقه‌مندی دانش‌آموزان تعیین شود.

۲- ارائه طرح: با بحث و گفت‌وگو طرح مشخص شود، سپس به دانش‌آموزان فرصت طراحی می‌دهند.

۳- اجرا: نقش معلم تهیه کردن وسایل لازم و مورد نیاز است و دانش‌آموزان، با توجه به علاقه‌مندی و توانایی، فعالیت‌ها را برعهده می‌گیرند تا آن را در زمان تعیین شده ارائه دهند.

۴- قضاوت و ارزشیابی: ارزشیابی صحیح و انتقادات سازنده در اصلاح و تکمیل پروژه تأثیر بسزایی دارد.

کمبود و نارسایی: به معلمان باتجربه و مسلط در کارهای پروژه نیاز دارد و زمان‌گیر است.

نقاط قوت: روحیه مسئولیت‌پذیری را در دانش‌آموزان می‌پروراند و جنبه عملی و اجرایی را محور فعالیت‌هاشان قرار می‌دهد، انگیزه درونی آنان را تقویت می‌کند و اعتماد به نفس را در آنان افزایش می‌دهد.

۱۱- روش آموزش تلفیقی^۱

روش آموزش تلفیقی، محیط را برای یادگیری پُرانگیزه و فعال می‌سازد. بنابراین برای تأمین نیازهای جامعه امروز، که عصر پیشرفت سریع فناوری است، بسیار ضروری است. این روش فرصت می‌دهد تا با استفاده از یک موضوع درسی، اطلاعات گوناگون و گسترده‌ای را پیرامون ابعاد مختلف آن به دست آوریم و با تلفیق این اطلاعات، یاددهی و یادگیری را به صورت یک کل بنگریم؛ همان‌طور که مصداق آن در زندگی واقعی فراوان است. روش آموزش تلفیقی که به آن «برنامه میان رشته‌ای» نیز می‌گویند فراگیرنده را

مستقیماً درگیر انجام کار می‌کند و با استفاده از روش‌های گوناگون، مفاهیم را از ابعاد گوناگون مورد بررسی قرار می‌دهد. در آموزش یک مفهوم به کودکان، به دلیل محدودیت‌هایی که در درک کامل موضوع، مدت زمان و تمرکز کوتاه برای برنامه‌ریزی‌های آموزشی دارند. استفاده از روش تلفیقی لازم است. زیرا زمانی که می‌خواهیم به کودکی، به طور مثال ساعت را آموزش دهیم، باید بین آموزش اعداد، حرکات، صدا و نمایش هنر تلفیق ایجاد کنیم. امروزه، توجه به هوش چندگانه و به کارگیری آن در آموزش بهتر، این تلفیق ضروری است.

زمان بندی

یکی از عناصر مهم برنامه درسی در نظر گرفتن زمان آموزش است. تعریف: زمان بندی به توالی منطقی زمان و محتوا اطلاق می‌شود و برای اجرای فعالیت‌ها و تجارب یادگیری باید به فراگیران، فرصت کافی داده شود. سازماندهی زمان فعالیت‌های آموزشی با عوامل مختلفی ارتباط دارد:

هدف: برای رسیدن به هدف معین باید فعالیت‌ها و تجارب را در نظر گرفت که فراگیرنده فرصت تمرین و انجام دادن آنها را داشته باشد. مثلاً اگر هدفی ناظر بر توسعه مهارت در حل مسئله باشد، رسیدن به این هدف زمانی امکان پذیر است که تجارب و فعالیت‌های یادگیری فرصت‌های لازم را برای حل مسئله به فراگیرنده بدهند. (تایلر، ص ۸۰).

محتوا: محتوا باید با زمان اختصاص یافته در سیستم آموزشی هماهنگ شود. تعداد مفاهیم، اصول، تعمیم‌ها و نظریه‌ها در یک واحد یادگیری یا یک کتاب درسی باید با زمانی که صرف خواندن و فهمیدن آن می‌شود متناسب باشد، در واقع زمان مورد نیاز برای خواندن و فهمیدن متن به تعداد مفاهیم بستگی دارد نه به تعداد کلمه‌ها و حجم کلی کتاب درسی. عواملی نظیر تراکم در ارائه نظریات، نسبت اطلاعات مهم به اطلاعات بی اهمیت در واحد متن و چگونگی تبیین آن در کاهش یا افزایش زمان مورد نیاز برای خواندن، تأثیر دارد.

شرایط رشدی فراگیران: ویژگی‌های رشدی فراگیران، مانند سن، آمادگی جسمی، توانایی عقلی و ادراکی، تجارب قبلی، رشد مهارت‌های فرایند تفکر و توانایی‌ها و قابلیت‌های آنان در تنظیم زمان آموزش اهمیت دارد.

رویکردهای آموزشی: رویکردهای آموزشی در تعیین زمان آموزش نقش اساسی دارد. در طراحی الگوهای جدید آموزشی، «فراگیرنده» هسته اصلی توجه و فعالیت‌های مربوط به برنامه درسی است. باید توجه داشت که زمان آموزش در رویکرد «شاگرد محور» طولانی‌تر از رویکرد «معلم محور» است.

روش تدریس: روش تدریس، علاوه بر اینکه متناسب با ماهیت و موضوع محتوا انتخاب می‌شود، باید زمان آموزش را نیز مورد توجه قرار دهد. مثلاً در روش سخنرانی زمان تدریس آن با زمان تدریس روش اکتشافی بسیار اختلاف دارد.

مواد و ابزار آموزشی: در هر طرح درس مواد و ابزار آموزشی نیز از عناصر تأثیرگذار در تنظیم زمان آموزش است. لذا با توجه به ابزار انتخابی (تخته، سی دی، فیلم ...) تنظیم و برآورد زمانی اهمیت خاصی دارد.

رسانه آموزشی

تعریف: رسانه‌ها در واقع افراد، ابزار، مواد و موقعیت‌هایی هستند که به وسیله آنها پیام ارائه می‌شود. فعالیت‌های یادگیری مستلزم به کارگیری رسانه آموزشی مناسب برای ایجاد انگیزه و آموزش بهتر محتوای درس است.

رسانه‌ها را می‌توان به دو گروه منابع انسانی و غیر انسانی تقسیم کرد :

الف) منابع انسانی : منظور از منابع انسانی معلمان، استادان، کارشناسان و متخصصان‌اند .

ب) منابع غیر انسانی : منابع غیر انسانی در واقع رسانه‌هایی هستند که مبنای آنها استفاده بهتر و مناسب‌تر از ویژگی‌های حواس

پنج‌گانه انسان در فعالیت‌های یادگیری است. این رسانه‌های آموزشی را می‌توان به چهار طبقه مهم دسته‌بندی کرد :

۱- رسانه‌های دیداری

- رسانه‌های دیداری - نوشتاری

- رسانه‌های دیداری - تابلوی (نمایشی)

- رسانه‌های دیداری - ترسیمی

- رسانه‌های دیداری - تصویری

۲- رسانه‌های شنیداری

۳- رسانه‌های دیداری - شنیداری

- رسانه‌های دیداری - شنیداری ساکن

- رسانه‌های دیداری - شنیداری متحرک

۴- رسانه‌های چند حسی

- رسانه‌های سه بعدی

- موقعیت‌های آموزشی

- چند رسانه‌ای

هر کدام از این رسانه‌ها دارای ویژگی‌هایی هستند و کاربردشان در آموزش مستلزم در نظر گرفتن معیارهایی است که براساس آنها

انتخاب می‌شوند.

ملاک‌های انتخاب یک رسانه یادگیری عبارت‌اند از :

- هدف‌های آموزشی : انتخاب رسانه‌های آموزشی باید مطابق با اهداف درس باشد. مثلاً اگر هدف یادگیری اطلاعات کلامی

و مهارت‌های ذهنی است، می‌توان از رسانه‌های شنیداری استفاده نمود.

- هم‌خوانی با محتوای درس و روش‌های تدریس : محتوای درس در واقع روش تدریس را تعیین می‌کند و براساس

آن رسانه مناسب انتخاب می‌شود. مانند آموزش انواع ماهیچه‌های بدن انسان، که روش تدریس آن تلفیقی از روش‌های سخنرانی و

نمایشی خواهد بود و رسانه مناسب رسانه‌های سه بعدی، مانند مانکن، مولاژ، مدل و ... است.

- ویژگی‌های فراگیران : ویژگی‌های فراگیران در انتخاب رسانه‌های آموزشی بسیار مهم است. به خصوص سن فراگیرنده

در فرایند یادگیری بسیار اهمیت دارد. مانند کودکان که یادگیری آنان باید از طریق عینی و از طریق اشیای واقعی صورت گیرد. لذا

استفاده از رسانه‌های چند حسی بسیار مناسب است.

- ایجاد انگیزه و برانگیختن فراگیرنده به فعالیت : رسانه‌های آموزشی باید برانگیزنده باشند. همچنین باید از محرک‌های

موردنظر رنگ، صدا، حرکت و تصاویر مناسب برخوردار باشند و به فرایند یادگیری کمک کنند.

رسانه‌های دیداری - شنیداری از این نظر بسیار مناسب‌اند.

- شرایط عملی و سهولت استفاده : از ویژگی‌های رسانه‌های آموزشی داشتن شرایط سهل عملی است، از جمله : طرز کار

آسان، نگهداری و به کاراندازی، قابل حمل بودن، سهولت تعمیرات و تهیه وسایل و هزینه خرید مناسب.

— توانایی انتقال پیام مورد نظر: یکی از ویژگی‌های مهم رسانه آموزشی توانایی آن در انتقال پیام است. لذا رسانه‌ای که از نظر کیفیت فنی و سایر جنبه‌ها عالی باشد ولی در موقعیت آموزشی قادر به انتقال پیام نباشد مناسب نیست و کارایی لازم را ندارد و در چنین مواردی بهتر است از آن استفاده نشود.

— معتبر بودن رسانه: رسانه آموزشی باید منطبق با هنجارهای اخلاقی و فرهنگی جامعه باشد. همچنین محتوای آن باید از نظر علمی، صحت محتوا و به روز بودن معتبر باشد.

فضای یادگیری

فضا و محیط، معلم سوم است. فضا پیام مهمی را القا می‌کند، در واقع حرف می‌زند و به ما می‌گوید که در اینجا می‌توان سخن گفت یا باید سکوت کرد. اینجا می‌توان پرید یا نشست. فضا، نور و دمای کلاس هر یک به گونه‌ای غیرمستقیم در یادگیری دانش‌آموزان و به‌طور کلی بر افرادی که زیر پوشش آنها قرار دارند تأثیر می‌گذارند.

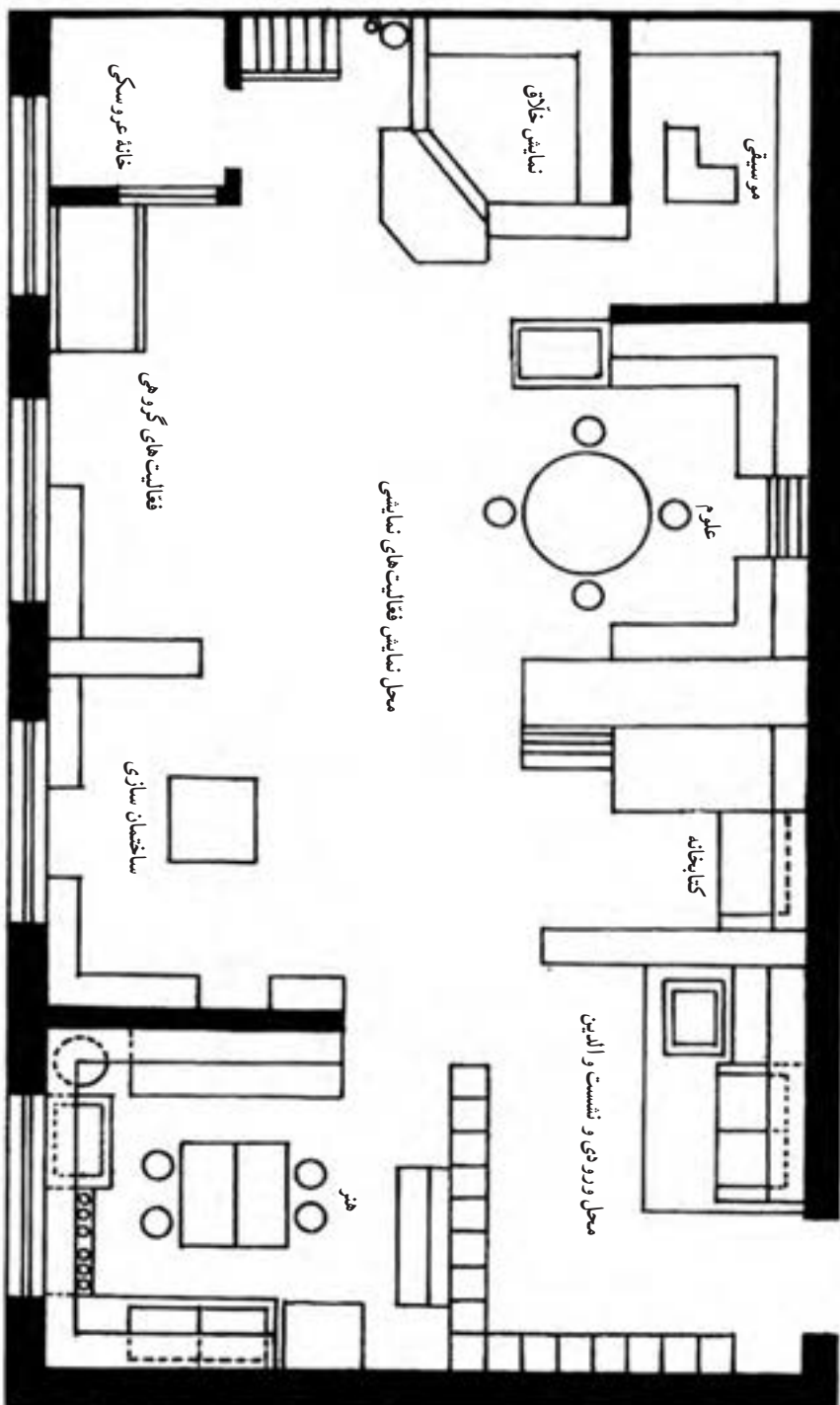
در اینجا فضا از دو جهت مورد بررسی قرار می‌گیرد. ۱- فضایی که شما با هنرجویان خود در آن قرار گرفته‌اید (کلاس درس، محیط آزمایشگاه و حیاط مدرسه) ۲- فضایی که هنرجویان در مراحل کار و فعالیت در مراکز پیش از دبستان در آن مشغول به کار می‌شوند که با دو عنوان فضای باز و بسته مطرح می‌شود.

منظور از فضای بسته کلاس‌های مراکز پیش از دبستان است، شامل کلاس‌ها، کتابخانه، غذاخوری، سالن خواب و استراحت، خانه عروسکی، سالن‌های چند منظوره و کارگاه هنری

منظور از فضای باز حیاط مراکز است، شامل وسایل بازی، باغبانی و باغچه، مرکز شن، آب بازی و ... این مجموعه برای آموزش کلیه مفاهیم (هنر، ریاضی، علوم و...) مورد استفاده قرار می‌گیرند. از طرف دیگر، در مراکز پیش از دبستان فضا را «مرکز رغبت» نام‌گذاری می‌کنند که در آن فعالیت‌های گوناگونی صورت می‌گیرد. طراحی یک فضای خلاق می‌تواند در یادگیری و علاقه‌مندی کودک به محیط، عامل مؤثری باشد.

نمونه‌ای از سالن‌های چند منظوره

نمای شماتیک از سالن‌های چند منظوره (مراکز رغبت)

حوزه‌های مراکز رغبت در فضای باز و بسته : فضاهایی که کودکان می‌توانند در آن به فعالیتی بپردازند عبارت‌اند از :

فضای داخل کلاس	فضای خارج کلاس
- علوم	- آب و شن
- تغذیه و آشپزی	- بازی‌های حرکتی و گروهی
- هنر	- بالا رفتن و عبور از خطوط
- فضای آرام برای خواندن	- باغبانی
- قصه‌گویی	- حیوانات دست‌آموز
- اکتشاف و دست‌ورزی	- ساختمان‌سازی با آجر بزرگ
- ساختمان‌سازی با آجرهای پلاستیکی کوچک	- اکتشاف محیط
- نمایش خلاق	- بازی‌های نمایشی
- موسیقی و حرکت	- فعالیت‌های گروهی حرکتی
- پرورش حواس	- آشنایی با علائم رانندگی
- کاردستی	- علوم
- بازی‌های فکری	- قصه‌گویی در فضای باز

با توجه به نوع فعالیت، وضعیت آب و هوا و منطقه، استفاده از این فضاها متفاوت است. تنوع فضا خود عامل مهمی در یادگیری و امر آموزش است.
وظایف مراکز رغبت چیست؟

مرکز رغبت	نوع کار
- هنر	خلق و آفرینش رسانه‌ها
- ادبیات	کتابخانه و کتابخوانی فضای آرام
- موسیقی	شعر و قافیه حرکت
- نمایش	بازی‌های اجتماعی تصورکردن
- علوم	بخت و یز اکتشاف و شناخت
- ساختمان‌سازی	تجهیزات ساختمانی کار با انواع آجرها
- باغبانی	حیوانات گیاهان
کاوشگری	شناخت موجودات زنده
کلام	
شنیدن	
خانه‌داری	
کسب تجربه	
ساختن	

این مراکز برای کودکان سودمندی‌هایی به شرح زیر دارد :

- کمک به کودک جهت رسیدن به اهداف	- تشویق انفرادی کودک
- تشویق کودک به کاوشگری	- تشویق فعالیت گروهی کودکان
- معرفی مفاهیم گوناگون	- آغاز برای کسب تجارب دست اول
- توسعه دادن پروژه‌های آموزشی	- آفرینش برای خلق کار با گروه همسالان
- توسعه دادن موضوعات	- آماده کردن فضا برای اکتشاف و بازی
	- تجربه برای کار و بازدید با بزرگ‌سالان

علاوه بر این، چیدمان کلاس، دیوار نوشته‌ها، تابلوهای نمایشی، پوسترها، تصاویر نصب شده در کلاس، نور و دمای کلاس از جمله مواردی است که در آموزش اثرگذار است.

نحوه استفاده شما از تخته و چیدمان کلاس (طرز قرار گرفتن صندلی‌ها و نوع نشستن هنرجوها) از جمله مواردی است که به آن اشاره می‌شود.

استفاده بهینه از تخته: طبیعی است که همه معلمین از تخته، چه سیاه و چه سبز و سفید و از گچ و ماژیک، استفاده می‌کنند. آنها ممکن است به صورت تصادفی لغاتی را بنویسند یا طرحی را بکشند یا تخته را از مطالب گوناگون پر نمایند. اما با وجود چنین استفاده‌هایی از تخته آیا نباید با دستورالعمل‌هایی برای استفاده بهینه از تخته آشنا شویم؟

قبل از شروع کار لازم است که فضای تخته را به چند قسمت تقسیم کنیم. این تقسیم‌بندی و نوشتن مطالب در این چهارچوب‌ها، علاوه بر جداسازی مطالب، برای یادگیرنده طبقه‌بندی محتوایی ایجاد می‌کند که برای به‌خاطر سپردن و یادگیری بسیار مفید است.

به نام خدا		معنی لغت یا کلمه با ذکر مثال	لغات کلیدی درس
تصویر	مروری بر کل محتوای آن جلسه		
سوالات دانش آموزان که باید به آن فکر کنند یا در جلسه بعد پاسخ دهند. (طرح مسئله)			

تقسیم بندی فضای تخته

توجه به نکات دیگر در همین راستا

- مدت تخته‌نگاری طولانی نباشد، با توجه به اینکه هنرجویان تنها به شما نگاه می‌کنند و در انتظارند.
 - بهتر است در صورت امکان، زمانی که شما مشغول نوشتن روی تخته هستید، هنرجویان به کار دیگری مشغول شوند (حل تمرین یا انجام یک کار عملی). در این صورت، نوشتن شما که تمام شد آنها به دیدن تخته می‌پردازند.
 - طبیعتاً وقتی روی تخته مشغول نوشتن‌اید، جلوی تخته می‌ایستید و باز هم طبیعی است که ایستادن شما جلوی تخته مانع از دیدن تخته می‌شود، چرا که شما جلوی زاویه دید آنها قرار دارید. از این رو نمی‌توانید به راحتی با آنها صحبت کنید.
- پس در حال نوشتن روی تخته تمام تخته را اشغال نکنید (کاملاً پشت به بچه‌ها قرار نداشته باشید) و جلوی تخته نباشید تا بتوانید در حال نوشتن گاهی به دانش‌آموزان تماس چشمی و کلامی داشته باشید. این امر در حالی ممکن می‌شود که شما کنار تخته ایستاده باشید.

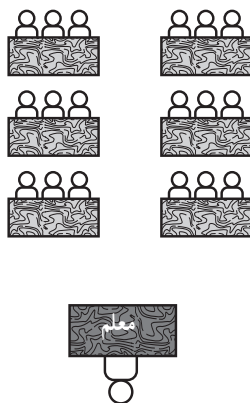
تمام اینها می‌توانند برای تداوم بخشیدن به یک کار و فضای خوب مفید باشد.

- یادتان باشد تنها معلمان نیستند که می‌توانند روی تخته بنویسند. باید به شاگردان نیز فرصت داد تا ایده‌ها و پاسخ‌ها را بنویسند. تقسیم تخته برای منظم نوشتن بسیار کمک می‌کند. استفاده از تخته تنها به نیت صرف وقت برای نوشتن نیست، بلکه صرفاً وسیله‌ای برای یادگیری بهتر است.

چیدمان کلاس: هر چند ممکن است کلاس شما، با توجه به نوع صندلی‌های ثابت یا نیمکت‌های غیرقابل تغییر و چیدمان ثابتی داشته باشد اما در هر حال ضروری است تا آنجا که می‌توانید بهترین چیدمان را برگزینید و به نوع کارایی آن توجه کنید. **طرز نشستن:** با وجود اینکه شکل کلی چیدمان کلاس غیرقابل تغییر (فیکس) باشد یا صندلی‌ها قابل تغییر باشند، باید در خصوص چیدمان صندلی‌ها به این نکات توجه کرد.

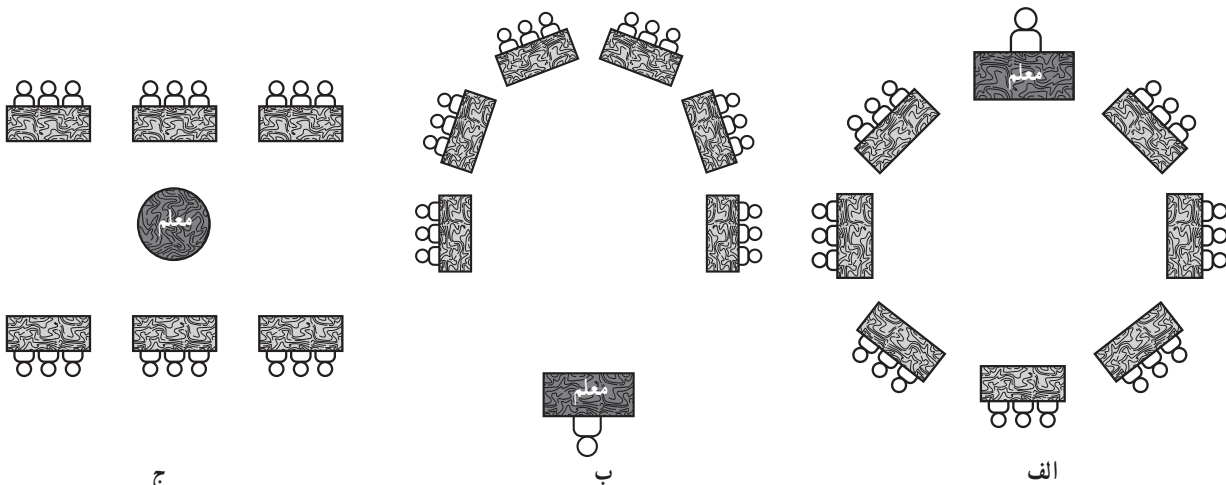
- آیا بدون تغییر دادن چیزی می‌توانید برای نشستن، موقعیت‌های مختلف به وجود آورید؟
- آیا هر جابه‌جایی برای صندلی‌ها امکان‌پذیر است؟
- چه فضایی در کلاس برای یادگیرنده‌ها مناسب است (برای ایستادن و همکاری و تأثیر متقابل)؟
- آیا موقعیتی وجود دارد که برای هر فعالیتی که دارید (تدریس و کار) مفید باشد؟
- آیا جابه‌جایی چیدمان کلاس برای فعالیت‌های گوناگون ضروری است؟

چیدمان کلاس: طبیعی است که در صورت امکان تغییر یا جابه‌جایی صندلی‌ها، می‌توان، با توجه به نوع فعالیت، اجرای آن را ساده‌تر کرد. متداول‌ترین نوع چیدمان عبارت‌اند از:

شکل ۱- متداول‌ترین نوع چیدمان

شکل ۱ متداول‌ترین نوع چیدمان است و آن را در اغلب کلاس‌ها می‌توان دید. در این سیستم ردیفی تنها تعداد ردیف‌ها یا تعداد دانش‌آموزان تفاوت پیدا می‌کند و این در صورتی است که نور و روشنایی تنظیم شده و ثابت است و هیچ تغییری در چیدمان ممکن نیست. چنانچه یک بار دیگر به چیدمان کلاس توجه کنیم می‌توانیم آن را به صورت‌های دیگر نیز تغییر دهیم، که هر یک از آنها با توجه به نوع فعالیت، می‌توانند مفید باشند.

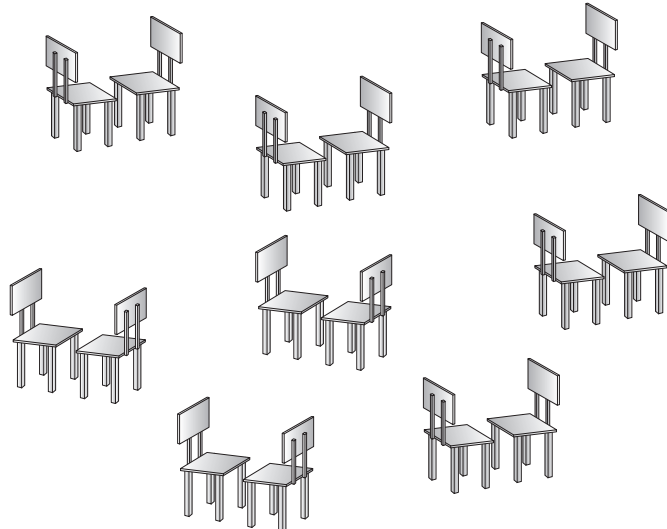
شکل ۲- نمونه‌هایی از چیدمان کلاس

از خودتان سؤال کنید؟

شکل ۲ نمونه الف برای چه نوع کلاس‌ها و فعالیت‌هایی مناسب است؟ و در چه صورتی از نمونه (ب و ج) شکل ۲ استفاده خواهید کرد؟

● طبیعی‌ست که نشستن به فرم دایره نمونه ب و نعل اسبی نمونه الف، به فراگیران فرصت می‌دهد تا با سایر افراد گروه ارتباط چشمی داشته باشند و به‌طور کلی همکاری آنان بیشتر شود. همچنین در این فرم بالاترین حد یکسانی (هم سطح بودن) افراد وجود دارد. در چنین حالتی شاگردان ضعیف کمتر تمایل به مخفی شدن دارند و شاگردان قوی‌تر کمتر می‌توانند سلطه‌جویی کنند.

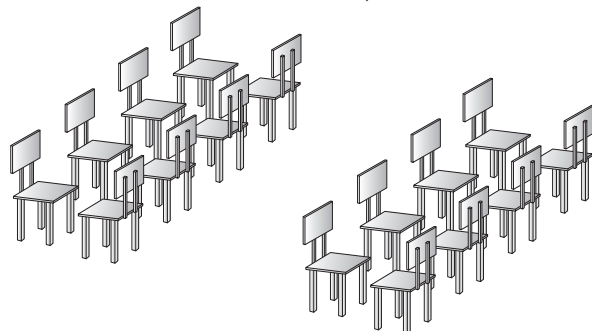
● حضور معلم در وسط دایره کمک می‌کند تا مقررات بین همه شاگردان، بدون جداکردن کسی یا در نظر گرفتن تفاوت بین دانش‌آموزان، به‌طور یکسان اعلام و اجرا شود.

شکل ۳- چیدمان دو نفره

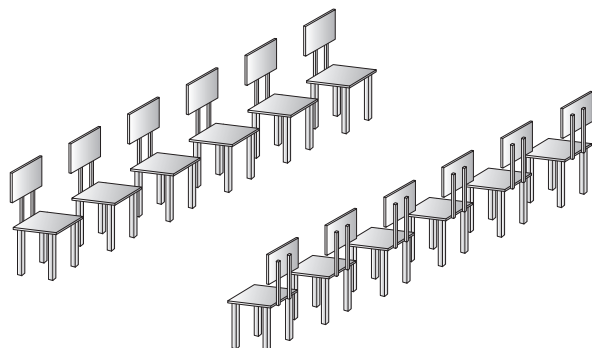
نمونه‌های دیگری از چیدمان متحرک وجود دارد که هر یک کاربرد خاص‌تری ارائه می‌دهند.

● وقتی برای فعالیت‌های گروهی دو نفره یا گروه‌های کوچک برنامه‌ریزی کردید از بچه‌ها بخواهید صندلی‌شان را تغییر دهند. در تصویر مقابل جفت بودن دو صندلی برای گروه‌های دوتایی‌ست که معمولاً برای بحث‌های دو نفره یا مکالمات یا فعالیت در گروه‌های کوچک مورد استفاده قرار می‌گیرد. در چنین حالتی معلم در کلاس می‌چرخد و در جریان کار قرار می‌گیرد و نتیجه مباحث و فعالیت‌ها بعداً برای همه افراد اعلام می‌شود. (شکل ۳)

شکل ۴- چیدمان متقابل گروهی برای فعالیت‌های رقابتی

گاهی می‌توان کلاس را به دو گروه تقسیم کرد، به‌طوری که هر یک فعالیت جداگانه‌ای را به اجرا درآورند و سپس نتیجه گروه را اعلام کنند یا اینکه نشان دهند کدام گروه فعالیت خود را سریع‌تر اجرا کرده است. (شکل ۴)

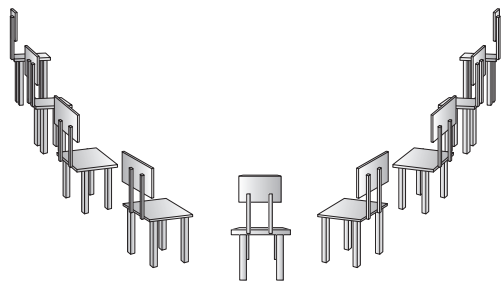

شکل ۵- چیدمان متقابل گروهی برای بحث و تبادل نظر

● در شکل ۵ کلاس به صورت دو گروه مقابل هم قرار دارند، که می‌توانند مخالف یکدیگر باشند و در خلال بحث، به عنوان مخالف و موافق، جایشان را تغییر دهند. علاوه بر این در چنین حالتی فضای وسط کلاس خالی‌ست و می‌توان از آن به‌خوبی استفاده کرد.

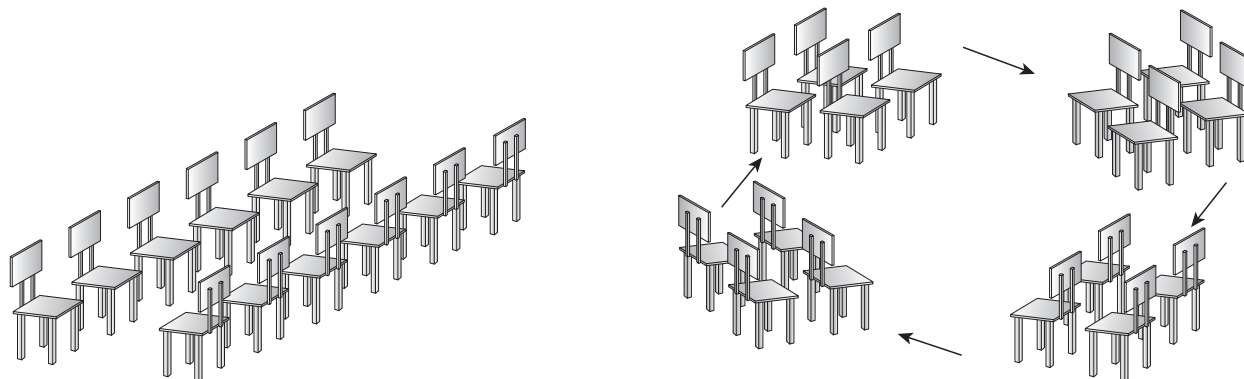

● در شکل ۶ فراگیران (هنرجویان) به صورت نعلی می‌نشینند و گروهی، تحت عنوان گزارشگر، گزارش یا بحث خود را بیان می‌کنند. در چنین حالتی یکی از اعضای هیئت سه نفره می‌تواند وقت نگاه‌دار باشد. در این فرم چیدمان فراگیران با ویژگی‌های فضای سخنرانی هم آشنا می‌شوند.

شکل ۶

● نمونه‌های دیگری مثل شکل ۷ رودررو یا پشت به پشت یا چرخشی نیز وجود دارند که فراگیران، با توجه به موقعیت گروه، خود را تغییر می‌دهند و در نهایت نشستن روی زمین تمیز است که با عقب راندن صندلی‌ها ممکن می‌شود و یکی دیگر از نمونه‌های تغییر چیدمان برای اجرای فعالیت است.

شکل ۷

ارزشیابی

ارزشیابی عبارت است از جمع‌آوری اطلاعات از آموخته‌های فراگیران و قضاوت در مورد حدود آن آموخته‌ها. این فعالیت آموزشی جزء مهارت‌های آموزشی بعد از تدریس معلم است و ابزاری است که به وسیله آن، معلم میزان موفقیت و شکست خود را شناسایی می‌کند و متوجه می‌شود در فرایند یاددهی - یادگیری شرایط آموزشی ایجاد شده مطلوب بوده است یا نه؟ آیا دانش‌آموزان با کسب تجارب و انجام دادن فعالیت‌های تعیین شده به هدف‌های آموزشی رسیده‌اند یا نه و دانش‌آموزان به چه کمکی نیازمند هستند. ارزشیابی مستمر از فرایند تدریس در یادگیری امری ضروری است و نحوه ارزشیابی باید براساس نوع هدف، شرایط و فعالیت‌های انجام شده تعیین گردد.

در روش‌های سنتی آموزش و پرورش «امتحان» به عملی گفته می‌شود که در پایان هر یک از سه ماه یا نیم‌سال تحصیلی برای اندازه‌گیری میزان آموخته‌های شاگردان و تعیین قبول‌شدگان و مردودی‌ها به منظور ارتقای شاگردان از کلاسی به کلاس دیگر یا از واحدی به واحد دیگر انجام می‌گرفت.

در اصطلاح جدید امتحان با ارزشیابی یکی است زیرا هر دو به اندازه‌گیری آموخته‌های شاگردان مربوط می‌شود. بنابراین ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از فرایندی منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت شاگردان در رسیدن به هدف‌های

آموزشی. ارزشیابی از یک سو باید وسیله تشخیص باشد، یعنی از جهاتی قادر باشد از میزان فعالیت‌های شاگردان در طول یادگیری و از میزان آموخته‌ها، پیشرفت و عقب‌ماندگی آنان اطلاعاتی معتبر به دست دهد و نیز بتواند آگاهی‌های لازم را از قدرت و ضعف روش تدریس معلم، ارزشمند و صریح بودن هدف‌های آموزشی و اعتبار محتوا در اختیار بگذارد و از سوی دیگر، ارزشیابی باید وسیله پیش‌بینی باشد. بنابراین ارزشیابی دارای اهداف زیر است:

- ۱- وسیله‌ای برای شناخت توانایی و زمینه‌های علمی شاگردان و تصمیم‌گیری برای اجرای فعالیت‌های بعدی آموزشی است.
- ۲- وسیله‌ای برای شناساندن هدف‌های آموزشی در فرایند تدریس است.
- ۳- وسیله‌ای برای بهبود و اصلاح فعالیت‌های آموزشی است.
- ۴- وسیله‌ای برای شناخت نارسایی‌های آموزشی شاگردان و ترمیم آنهاست.
- ۵- وسیله‌ای برای ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح آموزشی در شاگردان است.
- ۶- وسیله‌ای برای ارتقای شاگردان به کلاس‌های بالاتر است.

انواع ارزشیابی

۱- **ارزشیابی تشخیصی**: این ارزشیابی آموخته‌های پایه یا رفتار ورودی شاگردان را، که لازمه یادگیری مطالب جدید است، می‌سنجد. بنابراین برای قضاوت درباره میزان آمادگی شاگردان به منظور شروع مرحله جدید آموزشی و تصمیم‌گیری در این مورد به کار می‌رود.

۲- **ارزشیابی تکوینی**: این ارزشیابی زمانی به اجرا درمی‌آید که فعالیت‌های آموزشی هنوز جریان دارد و یادگیری شاگردان در حال تکوین یا شکل‌گیری است. این نوع ارزشیابی که به‌طور مستمر در پایان هر بخش از مطالب تدریس شده و در طول سال تحصیلی انجام می‌گیرد و ناظر به اندازه‌گیری آن دسته از هدف‌های آموزشی است که برای هر یک از بخش‌های مختلف و در فواصل زمانی معین پیش‌بینی شده است.

۳- **ارزشیابی پایانی**: در پایان هر دوره آموزشی لازم است ارزشیابی جامعی از میزان آموخته‌های شاگردان به عمل آید. این همان ارزشیابی پایانی (تراکمی) است که ممکن است در پایان یک ترم یا یک سال تحصیلی انجام پذیرد. هدف از ارزشیابی پایانی تعیین مقدار آموخته‌های شاگردان در طول یک دوره آموزشی به منظور نمره دادن یا قضاوت درباره اثربخشی کار معلم یا برنامه درسی یا مقایسه برنامه‌های مختلف با یکدیگر است.

روش‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۱- ارزشیابی از طریق مشاهده؛

۲- ارزشیابی از طریق اجرای کار؛

۳- ارزشیابی از طریق آزمون شفاهی؛

۴- ارزشیابی از طریق آزمون کتبی.

۱- **ارزشیابی از طریق مشاهده**: وقتی که از طریق مداخله حواس و به خصوص مشاهده چشم درباره رفتار یا عمل معین یک فرد به بررسی و داوری پرداخته شود، از روش مشاهده استفاده شده است. مشاهده یک روش ارزشیابی مبتنی بر واقعیت‌های زندگی و فعالیت‌های مستمر روزانه است.

روش‌های سنجش مشاهده‌ای

روش‌های مبتنی بر مشاهده متعدد و متنوع‌اند و درحوزه‌های فعالیتی گوناگون مورد استفاده قرار می‌گیرند. معروف‌ترین فنون

مشاهده در سه دسته قرار می‌گیرند :

– فهرست واریسی

– مقیاس درجه بندی

– واقعه نگاری

روش فهرست واریسی : این روش یک شیوه نظام دار برای گزارش قضاوت‌های مشاهده گر یا مشاهده گران است. با این روش می‌توان معلوم نمود که ویژگی‌های مورد نظر در عملکرد شخص مورد سنجش موجودند یا نه.

در این روش تنها بود، نبود و کمیّت ویژگی مورد نظر، ثبت می‌شود. در واقع این روش تعیین می‌کند که ویژگی مورد نظر در شخص حضور دارد یا نه، یا اینکه عملی انجام گرفته است یا نه.

روش مقیاس درجه بندی : این روش به روش فهرست فارسی شبیه است، اما به عوض تعیین بود یا نبود رفتار یا ویژگی مورد ارزشیابی، که در روش فهرست واریسی مشخص می‌شود، در مقیاس درجه بندی، درجه یا مقدار رفتار یا ویژگی تعیین می‌گردد. در مقیاس درجه بندی کیفیت مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد.

روش واقعه نگاری : روش واقعه نگاری یا ثبت رویداد به توصیف‌های واقعی از رویدادها و اتفاقات معنی داری که مربی (مشاهده گر) در نتیجه مشاهده از فراگیرنده به دست می‌آورد گفته می‌شود. در این روش مربی باید هر اتفاق یا رویدادی را که در زندگی فراگیرنده رخ می‌دهد و آن را مهم می‌داند بلافاصله بعد از وقوع ثبت کند. توصیف رویداد را می‌توان در دفتر یادداشت یا در کارت‌های مخصوص وارد کرد.

۲ – ارزشیابی از طریق اجرای کار : اگر تغییرات ایجاد شده در شاگرد در حیطه روانی – حرکتی باشد، لزوماً برای ارزشیابی چنین تغییراتی باید از ارزشیابی از طریق اجرای کار استفاده کرد. در این روش، شاگرد طبق دستور و راهنمایی معلم خود، کار مورد نظر را انجام می‌دهد و معلم براساس اعمال انجام شده، تغییرات انجام گرفته و پیشرفت تحصیلی او را در زمینه مهارت‌های عملی ارزشیابی می‌کند.

این روش از ارزشیابی را آزمون‌های عملکردی نیز می‌نامند که در ذیل به آن پرداخته می‌شود.

آزمون‌های عملکردی

تعریف : آزمون‌های عملکردی آزمون‌هایی هستند که با مهارت سروکار دارند؛ مهارت در استفاده از فرایندها و شیوه‌های اجرایی و نیز مهارت در تولید فراورده‌ها. به طور مثال در دروس علوم، باید با مهارت‌های آزمایشگاهی از آزمون‌های عملکردی استفاده کرد. در دروس هنر و موسیقی نیز این چنین است.

بنابراین آزمون‌های عملکردی ابزارهایی هستند که به صورت مکمل آزمون‌های کتبی به کار می‌روند.

انواع آزمون‌های عملکردی : این آزمون‌ها انواع مختلفی دارند که به چهار دسته تقسیم می‌شوند :

– آزمون کتبی عملکردی؛

– آزمون شناسایی؛

– انجام عملکرد در موقعیت‌های شبیه سازی شده؛

– نمونه کار.

این روش‌ها را می‌توان جداگانه به کار برد و یا با یکدیگر مورد استفاده قرار داد. در بعضی از موارد تنها یک روش کفایت می‌کند، اما در بیشتر مواقع کاربرد ترکیب دو یا چند روش، ضروری به نظر می‌رسد.

آزمون کتبی عملکردی: این آزمون‌ها برای اندازه‌گیری بازده‌های یادگیری هدف‌های حوزه‌شناختی مناسب‌ترند. اما در سنجش عملکرد، استفاده از این آزمون‌ها مفید است. تفاوت عمده بین آزمون کتبی عملکردی و آزمون‌های کتبی با مداد و کاغذی این است که در آزمون کتبی عملکردی عمدتاً بر کاربست دانش و مهارت در موقعیت‌های عملی یا شبیه‌سازی شده با موقعیت‌های عملی تأکید می‌شود.

— **آزمون شناسایی:** این آزمون‌ها انواع و کاربردهای مختلفی دارند. در این روش از یادگیرنده خواسته می‌شود تا ابزار یا دستگاهی را شناسایی کند. یا می‌توان یادگیرنده را با مشکلی مواجه ساخت تا او بتواند به وسیلهٔ ابزارها و شیوه‌های عملی مشکل را شناسایی و رفع کند.

آزمون‌های شناسایی، هم در آموزش صنعتی کاربرد دارند، هم در علوم زیستی و هم در سایر رشته‌های علمی. از آزمون‌های شناسایی نیز می‌توان تحت عنوان «وسایل سنجش غیرمستقیم عملکرد» استفاده کرد.

انجام دادن عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده: در این نوع آزمون از فراگیرنده خواسته می‌شود تا در یک موقعیت شبیه‌سازی شده یا مصنوعی و خیالی، همان اعمالی را انجام دهد که در موقعیت‌های واقعی ضروری هستند. به‌طور مثال اجرای حرکات شنا در بیرون از آب.

انجام دادن عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده بیشتر برای آموزش مهارت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. از این روش برای ارزشیابی از توانایی‌ها و مهارت‌های یادگیرندگان در اجرای کارهای مختلف (فرایند یادگیری) و تولید بازده‌های مطلوب (فراورده‌های یادگیری) می‌توان سود جست.

نمونه کار: این روش نزدیک‌ترین روش سنجش به عملکرد واقعی یادگیرنده در محیط‌های طبیعی است. از یادگیرنده خواسته می‌شود تا اعمالی را اجرا کند که معرّف عملکرد واقعی مورد سنجش باشد.

۳— **ارزشیابی از طریق آزمون شفاهی:** در این روش پرسیدن و پاسخ دادن هر دو به‌صورت شفاهی انجام می‌گیرد. این روش نوعی مصاحبه است. این ارزشیابی وسیلهٔ مناسبی برای سنجش معلومات، قدرت بیان، نظم فکری، فرم استدلال، تمرکز افکار و شناخت حالات درونی از نظر اضطراب و ترس است.

۴— **ارزشیابی از طریق آزمون کتبی:** آزمون وسیله‌ای برای بررسی مشاهدات منظم معلم از رفتار شاگرد و تغییر مشاهدات و تبدیل آن به مقیاس‌های عددی و طبقه‌بندی شده است. آزمون کتبی مجموعه‌ای از پرسش‌هایی است که شاگرد باید به آنها کتباً پاسخ دهد تا معلم بتواند با بررسی آنها شاگردانش را دقیق‌تر بشناسد و در صورت لزوم آنان را یاری دهد. این آزمون‌ها از نظر ساخت به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند:

۱— آزمون‌های میزان شده

۲— آزمون‌های معلم ساخته

۱— **آزمون‌های میزان شده:** این آزمون‌ها غالباً به وسیلهٔ مؤسسات یا مراکز آزمون‌سازی دولتی یا خصوصی یا مراکز آموزشی علمی برای اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی گروه‌های بزرگ شاگردان یا مقاصد ارزشیابی دوره‌های تحصیلی تهیه و توزیع می‌شوند. این آزمون‌ها از روایی و پایایی برخوردارند.

۲— **آزمون‌های معلم ساخته:** آزمون‌هایی هستند که معلمان برای ارزشیابی تحصیلی شاگردان خود تهیه می‌کنند و در طول دورهٔ آموزشی یا در پایان دوره به اجرا در می‌آورند. این آزمون‌ها برای تعیین توفیق شاگردان در رسیدن به هدف‌های دقیق آموزشی طرح‌ریزی می‌شوند. از این رو، در آنها معیار و ملاک مطلق اندازه‌گیری به کار می‌رود.

انواع سؤال در آزمون معلم ساخته

الف) آزمون عینی: این آزمون را به این دلیل عینی می‌گویند که نمره‌گذاری در آنها مستقل از نظر و قضاوت شخص تصحیح‌کننده انجام می‌گیرد. در این آزمون شاگرد پاسخ درست هر پرسش را از میان گزینه‌های مختلفی که توسط معلم تعیین می‌شود، پیدا می‌کند. این آزمون شامل انواع زیر است:

۱- پرسش‌های چند گزینه‌ای؛

۲- پرسش‌های صحیح - غلط؛

۳- پرسش‌های جورکردنی؛

۴- پرسش‌های کامل کردنی؛

۵- پرسش‌های کوتاه پاسخ.

ب) آزمون انشایی (تشریحی): در این آزمون، سؤالات به صورت انشایی یا تشریحی داده می‌شود. این نوع سؤالات، رایج‌ترین نوع آزمون‌های معلم ساخته است و به دلیل سهولت در تهیه آنها، بیشتر معلمان این نوع پرسش‌ها را بر پرسش‌های عینی ترجیح می‌دهند. این پرسش‌ها برای اندازه‌گیری سطوح بالای هدف‌های آموزشی در حیطه شناختی مانند تحلیل، ترکیب و قضاوت ارزشیابی بسیار مفیدند. در این نوع ارزشیابی شاگرد باید اطلاعات را به یاد آورد، منظم سازد، سازمان دهد و تحلیل یا بیان کند. در عین حال برای پاسخ‌گویی آزادی عمل بیشتری دارد. از این نوع آزمون می‌توان برای اندازه‌گیری عملکردهای پیچیده‌تر یادگیری، مانند ترکیب یا آفرینندگی، ارزشیابی، تنظیم فکر، سازمان دادن، تحلیل محتوا، تلفیق کردن و بسط دادن مطالب استفاده کرد.

بنابراین معلم به سه شیوه می‌تواند سؤالات را در برگیرنده آزمون قرار دهد:

۱- **بر اساس نوع سؤال:** در این روش، سؤالات، با توجه به نوع آنها، دسته‌بندی می‌شوند و پشت سر هم قرار می‌گیرند، یعنی ابتدا سؤالات بسته پاسخ و سپس سؤالات باز پاسخ مطرح می‌شوند.

۲- **بر اساس سطح دشواری سؤال:** در این روش ابتدا سؤالات ساده و بعد به ترتیب سؤالاتی که از لحاظ درجه دشواری در سطح بالاتری قرار دارند به دنبال هم قرار می‌گیرند.

۳- **بر اساس سازمان اصلی مطالب:** در این روش سؤالات باید به ترتیب مطالب درسی هماهنگ شوند.

بنابراین در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی چهار گام اساسی وجود دارد:

گام اول: استخراج اهداف آموزشی

گام دوم: بودجه‌بندی دروس

گام سوم: طراحی سؤال

گام چهارم: تحلیل آماری سؤالات

البته با اجرای این روش، ممکن است وقت زیادی تلف شود که فرصت زیادی برای تمرین و فعالیت‌های دسته‌جمعی در کلاس وجود نداشته باشد و تقسیمات رسمی مباحث درسی را از بین ببرد. اما شاگرد را به یادگیری تشویق می‌کند و باعث برانگیختن علاقه او به یادگیری می‌شود و حس بردباری او را نسبت به عقاید مخالف تقویت می‌کند، احساس مسئولیت و انضباط، جنبه مثبت به خود می‌گیرد و یادگیری عمیق و پایدار می‌شود همچنین تشویق به مطالعه، استفاده از منابع، نوشتن و تنظیم مطالب در شاگردان تقویت می‌شود و نقایص فردی آنان در دروس از قبیل خط و انشاء و همچنین کمبود معلومات او کشف می‌شود و از بین می‌رود.

بازده‌های یادگیری غیرقابل سنجش به وسیلهٔ آزمون‌های متداول کتبی (از گرانلاندولین، ۱۹۹۰)، که از طریق عملکرد و مشاهده قابل سنجش است.

بازده یادگیری	رفتارهای مُعرّف
مهارت‌ها	سخن گفتن، نوشتن، گوش دادن، خواندن شفاهی، اجرای آزمایش در آزمایشگاه، رسم کردن، نواختن آلات موسیقی، ژیمناستیک، مهارت‌های شغلی، مهارت‌های مطالعه کردن و مهارت‌های اجتماعی.
عادت‌های کاری	توانایی در برنامه‌ریزی، استفادهٔ درست از زمان، استفاده از وسائل، استفاده از منابع، نشان دادن ویژگی‌هایی چون ابتکار، خلاقیت، پشتکار و قابل اعتماد بودن.
نگرش‌های اجتماعی	علاقه‌مندی به رفاه دیگران، احترام گذاشتن به قانون، احترام گذاشتن به اموال دیگران، حساس بودن نسبت به مسائل اجتماعی، احترام گذاشتن به نهادهای اجتماعی، میل به کوشیدن برای پیشبرد اجتماعی.
علاقه‌ها	اظهار علاقه نسبت به فعالیت‌های آموزشی، مکانیکی، هنری، علمی، اجتماعی، تفریحی و شغلی.
ارج‌گذاری و قدردانی	ابراز رضایت و شادمانی نسبت به طبیعت، موسیقی، هنر، ادبیات، مهارت‌های جسمانی و خدمت‌های برجستهٔ اجتماعی.
سازگاری	رابطه با همسالان، واکنش به ستایش و سرزنش، واکنش به مرجع قدرت، ثبات هیجانی، سازگاری اجتماعی.

خلاصه بخش اول

در مورد برنامه‌تان فکر کنید

ساده‌ترین مدل برنامه‌ریزی

- ۱- باید به چه هدف‌های آموزشی توجه شود؟
- ۲- برای رسیدن به آن اهداف چه تجارب آموزشی را باید تدارک دید؟
- ۳- این تجارب آموزشی چگونه می‌تواند عملاً و به‌طور مؤثر سازمان یافته باشد؟
- ۴- چگونه می‌توان تشخیص داد که به این اهداف رسیده‌ایم و توفیق حاصل شده است؟

طرح درس پیشنهادی برای یک جلسه آموزشی

مشخصات کلی	شماره طرح درس :	نام کتاب :	موضوع درس :	پایه :	تعداد هنرجو :
	منطقه :	صفحات :	کلاس :	مدت اجرا :	هنرآموز :
فعالیت های قبل از تدریس	مدرسه :	تاریخ اجرا :	مدت اجرا (دقیقه)	واحد :	استادکار :
	۱- هدف کلی :				
۲- اهداف جزئی :			۳- اهداف رفتاری :		
۴- روش های تدریس :					
۵- رسانه های آموزشی :					
۶- ابزارهای آموزشی :					
۷- فضاهای آموزشی :					
۱- پیام روز :					
۲- فعالیت های اولیه : (سلام و احوال پرسی، حضور و غیاب، بازدید تکالیف و ...)					
۳- ارزشیابی تشخیصی :					
۴- آماده سازی (زمینه سازی) :					
انتظارات :					
زمان به دقیقه :					
۵- ارائه درس : فعالیت های معلم					
فعالیت های فراگیران (فردی - گروهی)					
انتظارات :					
زمان به دقیقه :					
۶- جمع بندی و نتیجه گیری :					
۱- ارزشیابی تکوینی (مرحله ای) :					
۲- تعیین تکلیف					
فردی :					
گروهی :					
۳- معرفی سایر منابع مرتبط با درس :					
۴- موضوع جلسه آینده و اقدامات لازم :					

بخش دوم

توجه کنیم

فهرست بخش دوم : توجه کنیم

- هدف کلی
- اهداف رفتاری
- مقدمه
- رویکرد آموزشی
- ویژگی های کتاب فعالیت های پیش دبستانی
- چرخه یادگیری کُلب
- طبقه بندی فراگیران براساس چرخه یادگیری
- تهیه پوشه کار
- فرم شماره ۱ برنامه ریزی یک فعالیت آموزشی
- راهنمای تکمیل فرم شماره ۱ و نمونه کار
- فرم شماره ۲ برنامه ریزی مفاهیم آموزشی
- راهنمای تکمیل فرم شماره ۲ و نمونه های کار
- چند عنوان برای تمرین هنرجویان
- چند نمونه پروژه آموزشی برای تمرین
- طراحی درس و ارزیابی آن
- فرم های مراحل طراحی درس و ارزیابی از خود
- یک نمونه «خود را بیازمایید»

هدف کلی

کاربرد روش ها و راهکارها برای رسیدن به اهداف کتاب درسی

اهداف رفتاری بخش دوم

در پایان این بخش هنرآموز باید بتواند:

- ۱- ویژگی‌های کتاب درسی را فهرست کند.
- ۲- چرخه یادگیری را با مثالی توضیح دهد.
- ۳- با توجه به چرخه یادگیری، فراگیران را طبقه‌بندی کند.
- ۴- یک نمونه پوشه کار ارائه دهد.
- ۵- نمونه تکمیل شده‌ای از فرم برنامه‌ریزی فعالیت آموزشی برای کودکان پنج تا شش ساله ارائه دهد.
- ۶- نمونه تکمیل شده‌ای از فرم برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی برای کودکان چهار تا پنج ساله ارائه دهد.
- ۷- فرم برنامه‌ریزی فعالیت آموزشی تکمیل شده را ارزیابی کند.
- ۸- فرم برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی تکمیل شده را ارزیابی کند.

مقدمه

آموزش و یاددهی اثربخش، مستلزم قرار گرفتن هنرآموزان و هنرجویان در دنیایی با زمینه‌های فرهنگی مناسب و مرتبط با زندگی است. اگرچه یادگیری در ذهن صورت می‌گیرد ولی زمانی مؤثر است که در زندگی واقعی قابل طرح و اجرا باشد. در این فصل هنرآموزان با رویکرد آموزشی کتاب و نحوه تکمیل فرم‌های آموزشی برای ارائه پروژه‌ها آشنا می‌شوند.

رویکرد آموزشی کتاب

انسان موجودی است چند بُعدی و دارای نیازهای گوناگون، که برای زندگی، نیازمند برخورداری از مهارت‌های متنوع است. بنابراین ادامه حیات او و بهره‌مند شدن از نعمت‌های الهی و حل مسائل مربوط به زندگی واقعی، دانش و مهارت‌های مختلفی را می‌طلبد و نمی‌تواند یک بعدی باشد.

از این رو، آموزش و پرورش نیز باید به این رویکرد آموزشی خاص تأکید کند که مدارس باید تعلیم را فرایندی جهت ایجاد توانایی‌های مورد نیاز برای زندگی در آینده تلقی نماید، یعنی تدریس و یاددهی باید کل نگر باشد، رویکردی که منتج از دنیای واقعی است و دانش‌آموزی پرورش دهد که بتواند واجد مهارت‌های گوناگون (مهارت آکادمیک، مهارت عملی، مهارت حل مسئله، مهارت کار تیمی و گروهی) باشد و به آسانی جذب بازار کار شود (کاندی، فالکنر ۱۹۹۵). تحقق چنین امری تا حدی در یک برنامه درسی منسجم و یک پارچه ممکن می‌شود (لیک ۱۹۹۴)، که به آن روش یا برنامه درسی تلفیقی^۱ گویند. این روش برنامه‌ای است که:

- به دانش‌آموز اجازه می‌دهد تا روابط درونی موضوعات درسی را مشاهده کند.
- همکاری بین دانش‌آموزان و معلمان را برای طرح‌ریزی تیمی افزایش می‌دهد.
- تغییرات از شکل سنتی به شکل راهبردهای آموزشی نوین که به جای یادگیری عادت‌ی، فهم مطالب را تشویق می‌کنند، درمی‌آید.
- از اقدامات مبتکرانه و خلاق حمایت می‌کند.
- چندین درس را در یک پروژه فعال ترکیب می‌کند تا نشان دهد چگونه کودک از طریق دروس، با دنیای واقعی آمیخته در یک فعالیت، مواجه می‌شود.

روان‌شناسان شناختی اعتقاد دارند، آموزش اندیشه تلفیق به عرصه کاربرد عملی مهارت‌ها بسیار نزدیک است و این نوع آموزش شرایطی فراهم می‌کند که دانش‌آموز بتواند فراگرفته‌های خود را عملاً در برخورد با واقعیت‌های زندگی مورد آزمایش قرار دهد.

کتاب فعالیت‌های پیش‌دستانی با چنین دیدگاهی تألیف شده است.

هدف اصلی این کتاب آشنا کردن هنرجو با نیازهای همه‌جانبه کودکان است و ارائه فعالیت‌ها برای آموزش مفاهیم به کودکان، در جهت غنی‌سازی اطلاعات و نیازهای آنان و کاربرد آن مفاهیم در زندگی واقعی، بنابراین کتاب با دو هدف دنبال می‌شود: ابتدا هنرجو، دانش خود را در زمینه شناخت ویژگی‌های کودک می‌افزاید و از نظر ضرورت و اهمیت فعالیت‌ها (بازی، هنر، زبان‌آموزی ... جمعاً ده فعالیت) به‌طور کامل در مفاهیم، جست‌وجو و کشف می‌کند و در همان زمینه با تمرین به کسب تجربه می‌پردازد.

سپس به این مفاهیم به صورت مرتبط و پیوسته نگاه می‌کند. زیرا که حوزه‌های فعالیت‌هایی مانند کاردستی، بازی، نقاشی و هنر، علوم و ... می‌توانند در متن یک موضوع معین مطالعه شوند و به این ترتیب آنها دانش پیشین و تجارب خود را با بازی، هنر، حرکات و ... برای خلق روابط مختلف در حیطه شناختی، عاطفی و حرکتی به کار می‌گیرند و بین آموخته‌ها، جامعه و زندگی واقعی پیوند برقرار می‌کنند. در اینجا روابط معناداری بین موضوعات درسی، آنچه می‌دانند و آنچه باید با کوشش و جست‌وجو یاد بگیرند و سپس در مورد آن فکر کنند و در اجرای بعدی به کار گیرند، به وجود آمده است.

ویژگی‌های کتاب فعالیت‌های پیش‌دستانی

ویژگی‌های این کتاب عبارت‌اند از:

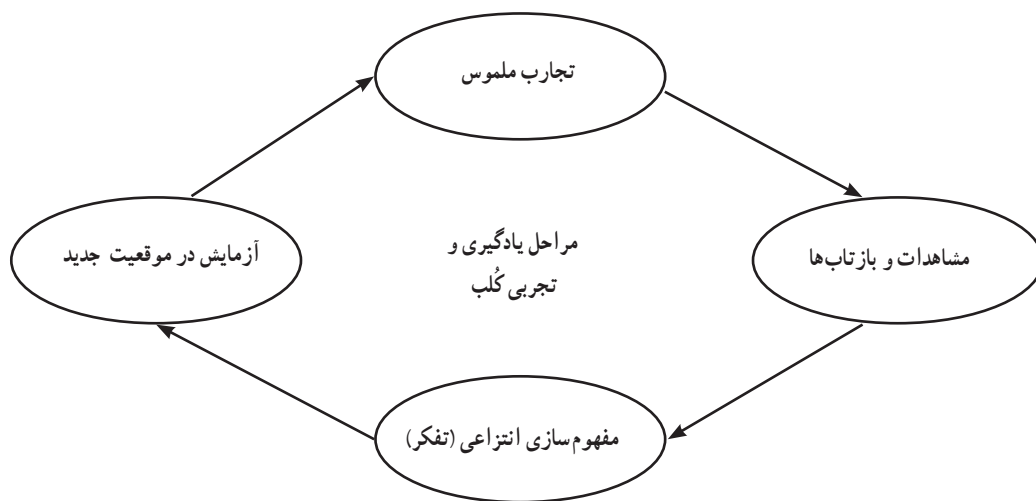
- سازماندهی محتوا بر اساس اهداف برای تسهیل در فرایند یاددهی - یادگیری؛
- تلفیق مواد درسی به روش سازماندهی چند رشته‌ای؛
- تحت پوشش قرار دادن دو بعد زندگی فردی و اجتماعی؛
- فرصت برای یک تجربه عملی و مهارت؛
- صرف وقت و مشارکت بیشتر بین هنرآموز و هنرجو؛
- توجه به مهارت‌های اساسی مثل حل مسئله و خلاقیت؛
- محدود نبودن منابع درسی و ارائه مطالبی برای مطالعه آزاد (سی‌دی، فیلم و ...)
- انعطاف‌پذیری برنامه‌ها؛
- ارتباط بین مفاهیم و فعالیت‌ها؛
- ارزش گذاشتن به فعالیت‌های گروهی؛
- دادن فرصت برای بحث و تبادل نظر به هنرجو و هنرآموز؛
- امکان اجرای فعالیت‌ها در فضاهای گوناگون؛
- پیشنهاد استفاده از وسایل ساده و قابل دسترس؛
- توجه به ایمنی و سلامت محیط؛
- تشویق و علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به کلاس درس؛

● ارزیابی مداوم در طول سال مبتنی بر اعتماد و خلاقیت.
 براساس این ویژگی‌ها هنرآموز می‌تواند در طی سال، با توجه به مفاهیم گوناگونی که دانستن آنها برای کودکان ضروری است، فعالیت‌ها را انجام دهند، مشاهده کنند، فکر کنند و برنامه‌ریزی کنند (کُلب ۱۹۸۴) و به این ترتیب با تلفیق روش‌های گوناگون، موضوعات و اطلاعات بیشتری کسب کند و آنها را به کار گیرد.

گذری بر چرخه یادگیری — چرخه یادگیری کُلب^۱

با توجه به مراحل یادگیری، که مفصلاً در بخش اول به آن اشاره شد، به معرفی چرخه یادگیری تجربی کُلب می‌پردازیم. چرا که در اینجا استفاده از این چرخه پاسخ‌دهی بهتری دارد. این چرخه براساس مراحل چهارگانه یادگیری^۲، تئوری یادگیری تجربی «کُلب» با نگاهی کل‌نگر با تلفیق تجربه، ادراک، شناخت و رفتار شکل گرفته است، که شامل:

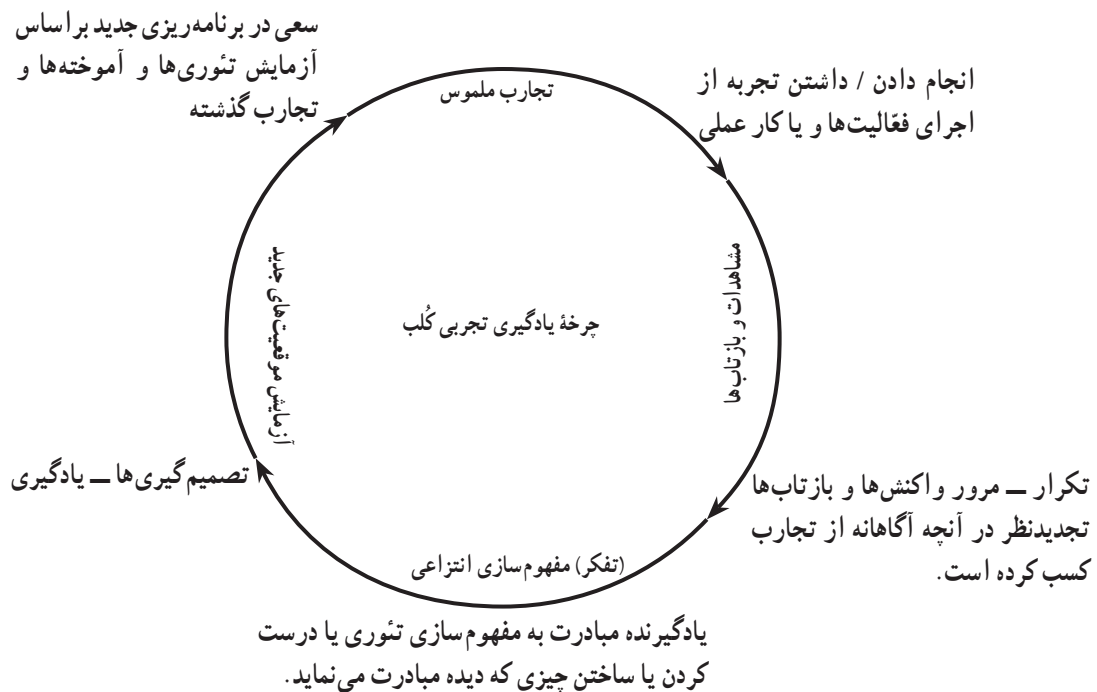
- تجارب محسوس یا ملموس یا انجام دادن (Do)
- بازتاب مشاهدات یا مشاهده (Observe)
- مفهوم‌سازی انتزاعی یا تفکر (Think)
- فعالیت اجرایی یا برنامه (Plan)

۱ _ kolb

۲ _ do - observe - think - plan

چرخه یادگیری تجربی کلب

چرخه مراحل یادگیری تجربی کلب نشان می دهد که چگونه اجرای یک فعالیت، در عمل به بازتاب و واکنش در مفاهیم منجر می شود که این مفاهیم به نوبه خود موجب تجربه و شکل گیری مفاهیم جدید می گردد.

تئوری یادگیری تجربی کلب یا اساس یادگیری تجربی، راه مفیدیست که مراحل یادگیری را شرح می دهد. کلید اصلی دو تئوری (یادگیری تجربی کلب و چرخه یادگیری) این است که هر دو یادگیری را نتیجه تجربه می دانند و فراگیران نیاز دارند که به این تجربه بازتاب نشان دهند و از این طریق مفهوم درس و نتایج کلی را بیرون کشند و تعمیم دهند.

این تمرین های تأمل برانگیز می تواند چهارچوب و ملاک هایی برای رفتارهای آینده را فراهم کند. از طرف دیگر می تواند عملاً تبلیغ یا تشویقی باشد بسیار مثبت برای پیامد کارهای عملی که در موقعیت ها و تجارب جدید فراگیرنده رخ می دهد.

به عنوان یک مشاور می توان به فراگیران کمک کرد که برای توسعه یادگیری شان، با طراحی سؤالات باز، بهتر بتوانند نتایج تجربیاتی را که داشته اند در آینده تعمیم دهند تا انتصاب های آینده شان بر اساس درک واقعیات صورت گیرد.

سؤالات باز فرد را به توصیف تجارب، بازتاب ها، ادراکات و راه هایی برای آزمایش ایده های جدید تشویق و ترغیب خواهد کرد.

در این راستا به نکاتی چند اشاره می شود:

- تشویق فراگیران برای تشریح تجاربشان از ملاقات ها و نشست های قبلی. این مسئله می تواند بر اهداف جلسه قبل یا بر کار عملی مدرسه یا حتی تشریح موقعیتی که در کلاس داشته اند و آنها را خوشحال و یا ناامید کرده است، تمرکز کند.
- برای شرح کامل و شناخت موقعیت و ... باید سؤالاتی معنی دار و جست و جوگر مطرح کرد و آنها را به پاسخ دادن تشویق نمود.

● با طرح سؤالات ترغیب کننده در زمینه موقعیت ها فراگیران را تشویق کنند که تجاربشان را در مورد موقعیت های مختلف

امتحان کنند.

● با فراگیران کار کنید تا نتیجه بازتاب‌هایشان را که نشست گرفته از تجاربشان است تعمیم دهند. به آنها کمک کنید تا این تجارب را با سایر موقعیت‌های مشابه مقایسه کنند.

● فراگیرنده نهایتاً آنچه را در نتیجه تجربه آموخته است با کاربرد آن در موقعیت جدید نشان خواهد داد.

● این مرحله می‌تواند شامل ملاحظاتی از قبیل تنوع عملیات مختلف، بحث و گفت‌وگوی ضد و نقیض و بالأخره موافقت و پذیرش در عمل باشد.

سؤالات زیر نمونه‌هایی است که می‌توانید از آنها در مراحل گوناگون چرخه یادگیری تجربی استفاده کنید. سؤالات بازی که می‌تواند فراگیرنده را به تفکر و تعمیم وادارد و نهایتاً به کاربرد آن مفهوم تشویق نماید.

مرحله	سؤالات
تجربه	<ul style="list-style-type: none"> ● آنچه را در جلسه گذشته اتفاق افتاد تعریف کنید. به خصوص از بهترین و بدترین تجاربتان که کسب کردید صحبت کنید. ● موقعیت تجربه یا شرایطی را که داشتید شرح دهید. ● در آن موقع چه احساسی داشتید؟ ● چه چیزی منجر به رسیدن به این مرحله شد؟
بازتاب	<ul style="list-style-type: none"> ● دیگران در این مورد چه گفتند، چه احساسی و چه فکری داشتند؟ ● قبل از این شما در چه موردی این احساس را داشتید؟ ● آیا این اتفاق برای اولین بار برای شما افتاد؟ ● این تجربه با تجارب قبلی شما چه تفاوت‌ها و مشابهاتی داشت؟ ● چه چیزی این تجربه را خوب یا بد می‌کند؟
نتیجه کلی یا حکم کلی (یادگیری)	<ul style="list-style-type: none"> ● چه عواملی منجر به این موقعیت شد؟ ● چه مراحل برای رسیدن به این مسئله یا عمل صورت گرفت؟ ● چگونه می‌توان از اشتباه یا موقعیت بد برای برنامه‌های بعدی اجتناب کرد؟ ● به چه چیزهایی نیاز دارید؟ ● چیزهای مهم و بالعکس بی‌ارزش و کم‌اهمیت در مورد این تجربه و موقعیت چه بودند؟ ● از این تجربه چه آموختید؟ ● چرا این اتفاق افتاد؟
کاربرد	<ul style="list-style-type: none"> ● چه انتخاب‌های متفاوتی قابل دسترسی است؟ ● دلایل موافق و مخالف هر یک از انتخاب‌ها چیست؟ ● من چگونه می‌توانم برای رسیدن به این هدف کمک کنم؟ ● ابتدا به چه نیاز داریم؟ ● ابتدا باید چه کار کرد؟ ● چنانچه طرحتان موفقیت‌آمیز باشد، چگونه متوجه خواهید شد؟ ● کی و چه کاری را باید انجام دهید؟

این نوع سؤالات باید در آموزش به کودکان نیز طراحی و اجرا شود.

طبقه‌بندی فراگیران بر اساس چرخه یادگیری

با توجه به چرخه یادگیری و یادگیری تجربی کُلب، فراگیران را می‌توان در چهار گروه تقسیم کرد:

● همگون‌سازی یا جذب و درون‌سازی: پاسخ دادن به محیط فیزیکی بر طبق ساخت‌های شناختی موجود. جذب به نوعی درون‌سازی یا جور شدن ساخت‌های شناختی و محیط فیزیکی گفته می‌شود. جذب را می‌توان تا حدی دانستن یا بازشناسی دانست. بنابراین بهتر یاد می‌گیرد وقتی که تئوری‌های منطقی به او ارائه شود.

● همگرایی: نوعی تفکر، مشخص است با ترکیب یا ادغام اطلاعات و معلومات متمرکز بر راه حل مسئله‌ای خاص. در تفکر همگرا برنامه‌های درسی از پیش تعیین شده است و فراگرفتن آنها برای دانش‌آموز حتمی و بی‌چون و چراست. در صورتی که یادگیری در انسان روندی پیچیده دارد و ذهن از راه‌های مختلف مسائل را درمی‌یابد. پس باید به دانش‌آموز فرصت داده شود که از تمام استعداد‌های ذهنی خود برای دریافت مطالب استفاده کند.

بنابراین بهتر می‌آموزد وقتی تئوری‌ها در کاربرد واقعی عملاً به آنها داده شود.

● همسازی، انطباق برون‌سازی: تغییر دادن ساخت‌های شناختی ناشی از تجربه، برای قابل جذب کردن آنها به ساخت شناختی، که تقریباً معادل یادگیری است.

یا به‌طور کلی، هر حرکت یا سازگاری، خواه درونی، خواه فیزیکی، که به‌منظور آمادگی در مقابل محرک‌های ورودی صورت می‌گیرد.

بنابراین وقتی تجربیات عملی در اختیارش گذاشته شود، بهتر یاد می‌گیرد.

● واگرایی: واگرایی به کار بردن رمزها و افکار است برای به‌دست آوردن یک سلسله وسیع از راه‌حل‌های یک مسئله یا مشکل. تفکر واگرا تفکری با حرکت در جهات مختلف مشخص است. و غالباً با خلاقیت مربوط می‌شود چون به راه‌حل‌های جدید می‌رسد. در سیستم درسی باید شاگرد تشویق شود مسئله را از هر راهی که بهتر تشخیص می‌دهد بررسی کند. و از این طریق است که می‌توان از همه اطلاعات در زمینه‌های مختلف یادگیری استفاده کرد.

بنابراین زمانی که به او اجازه مشاهده و کسب اطلاعات گسترده داده شود بهتر یاد می‌گیرد.

طبیعتاً هنرجو با چنین اطلاعات و تجاربی، مهارت‌های مورد نیاز شغلی خود را فرامی‌گیرد و به این ترتیب فردی موفق است، هم به عنوان مربی کودک و هم به عنوان مادری آماده و متعهد، مسئول در ساخت آینده‌ای بهتر.

تهیه پوشه کار

در همان جلسه اول از هنرجو بخواهید پوشه‌ای تهیه کند که نام و مشخصات او روی پوشه قید شده باشد. برای او توضیح دهید که تمرینات نمونه‌ها، طراحی‌ها و فعالیت‌های عملی، که از فصل‌های گوناگون کتاب در طی سال انجام می‌دهد، با ذکر نام و تاریخ و فصل کتاب موردنظر در این پوشه به‌طور منظم درج شود، تا در مراحل بعدی برای آموزش یک مفهوم به‌کار رود. کار عملی هنرجویان در پایان هر فصل با جدول ارزشیابی سنجیده می‌شود.

علاوه بر این، نکات دیگری درخصوص اجرای کار عملی وجود دارد که باید برای دستیابی به اهداف، مورد توجه خاص قرار

گیرد.

- ۱- برای انجام کار عملی فضا^۱ را آماده سازید و از قبل در مورد ابزار مورد نیاز اطلاع‌رسانی کنید.
 - ۲- تشویق هنرجو مستلزم احترام به او، توجه به تفاوت‌های فردی و مهارت‌های خاص اوست، که در قبال کاری که انجام می‌دهد باید دریافت کند.
 - ۳- به هنرجو نشان دهید که کلاس محیط مناسبی برای مشارکت است. پس از بی‌ارزش شمردن کار آنها پرهیزید.
 - ۴- هرگز کار عملی دانش‌آموز را به تمسخر نگیرید و آن را بی‌ارزش جلوه ندهید.
 - ۵- پس از تکمیل کار عملی هنرجو باید او را از مرحله برنامه‌ریزی اقدامات مورد انتظار آگاه ساخت (قرار دادن آن در پوشه کار عملی و استفاده بهینه از آن در آموزش و برنامه‌ریزی نهایی).
 - ۶- در حین فرایند ارزیابی، باید هنرجویان را از میزان پیشرفت کار عملی‌شان مطلع سازید و به یاد داشته باشید هنرجویان به صورت‌های گوناگون با انگیزه می‌شوند. گروهی با نمره، بعضی با نمایش کارشان یا برپایی نمایشگاه و بازدید از نمایشگاه‌ها که برای بعضی پاداش عظیمی است.
 - ۷- زمانی که کارهای عادی کلاس جریان دارد، در مورد ملاک‌های ارزیابی صحبت کنید (اجرای صحیح فعالیت، کاربرد صحیح وسایل، نظم و انضباط، مشارکت، ایمنی و خلاقیت و ...)
 - ۸- گاهی به هنرجو فرصت دهید که کار خود و دیگران را ارزشیابی کنند. این روش به آنها نشان می‌دهد که به آنها اعتماد دارید.
 - ۹- نظر دانش‌آموز را در مورد نحوه ارزیابی متداول (نمره دادن) بپرسید و به روش‌های پیشنهادی آنها گوش دهید. شاید روش‌های مناسب‌تری پیشنهاد شود.
 - ۱۰- برپایی نمایشگاه در اردیبهشت ماه بسیار ضروری است.
- به غیر از نمونه کارهای عملی، دو فرم دیگر نیز باید به مرور کامل شود و در پوشه قرار گیرد: فرم شماره ۱ آموزش یک فعالیت و فرم شماره ۲ برنامه‌ریزی آموزشی
- برای آموزش یک فعالیت به کودکان باید هنرجو برنامه‌ریزی کند. لذا او، علاوه بر کسب اطلاعات گسترده در زمینه یک فعالیت و انجام کارهای عملی و کسب تجارب در هر فصل، باید بتواند برای آموزش به کودکان برنامه‌ریزی کند (فصل ۱۱، ۲۱۰ تا ۲۱۶).
- لذا هنرجو پس از پایان هر فصل باید فرم شماره ۱ را برای آموزش یک فعالیت پرکند. این فرم شامل موضوع، هدف، نوع فعالیت و ... است، که گام به گام مراحل آموزش را دنبال می‌کند. آنچه در این فرم بسیار اهمیت دارد توجه به ویژگی‌های رشدی کودک است (فصل ۱) که براساس آن هنرجو باید برنامه‌ریزی کند.
- فرم شماره ۱ و راهنمای تکمیل آن و نمونه کامل شده آن در صفحات ۵۰، ۵۱ و ۵۲ آورده شده است. تمرین و کار روی این فرم به مرور و مرحله به مرحله هنرجو را برای برنامه‌ریزی آموزشی یک مفهوم آماده می‌سازد. زیرا در هر فصل فعالیت جدیدی را می‌آموزد و برای تدریس آن به کودکان فعالیتی را پیش‌بینی یا طراحی می‌کند. به‌طور مثال در فصل دوم، پس از اینکه هنرجوها در زمینه ویژگی‌های سنتی کودکان اطلاعاتی کسب کردند (فصل ۱) باید بتوانند برای کودکان در زمینه آموزش یک فعالیت (فرم شماره ۱) را پرکنند و به همین ترتیب با مطالعه فصول بعدی در نوشتن فعالیت‌های کامل‌تر، آموزش بازی و هنر را درآمیزند، به‌طور مثال هدف، درست کردن یک کاردستی و استفاده آن در بازی باشد یا یک کاردستی که بتوان آن را به صورت بازیچه برای کودک سه‌ساله به کار

گرفت و اینکه از نظر ایمنی و سلامت چه نکاتی را باید در آن منظور کرد یا کاردستی تهیه شده چگونه در زبان آموزی می تواند مورد استفاده قرار گیرد، الی آخر.

به این ترتیب هنرجو با کسب اطلاعات گسترده، تمرین و تجربه و مشاهده عملی فعالیتش می تواند فکر کند که برای طراحی آموزشی چه برنامه‌هایی را بنویسد تا کودک آن مفهوم را از جهات مختلف بررسی نماید و درک کامل تر و کاربردی تری پیدا کند (یادگیری تجربی کُلب)

هنرجویان با پرکردن نمونه‌هایی از فرم شماره ۱ و تمرین برای پرکردن فرم شماره ۲ آمادگی پیدا خواهند کرد.

فرم شماره ۱ برنامه‌ریزی یک فعالیت آموزشی

موضوع فعالیت :

هدف :

نوع فعالیت :

تأکید بر رشد :

محل اجرا :

تعداد کودکان :

زمان :

سن :

مواد لازم :

زمینه‌سازی قبل از اجرا :

روش کار معلم :

پیامد حاصل از آموزش :

مفاهیم :

مهارت‌ها :

خزانه لغات :

راهنمای فرم برنامه‌ریزی فعالیت آموزشی شناخت عناصر فعالیت‌ها

- موضوع فعالیت: نام فعالیتی است که برای آموزش مفاهیم در نظر گرفته می‌شود و محتوای مورد نظر براساس هدف آن تهیه می‌شود.
- هدف فعالیت: هدف با توجه به موضوع شکل می‌گیرد و منظور از آموزش را بیان می‌کند.
- تأکید بر رشد: دلالت دارد بر تمرکز اصلی آن بر رشد فیزیکی، هیجانی و زیباییشناسی، شناختی و زبان
- محل اجرا و یا مراکز رغبت: محل پیشنهادی برای اجرای برنامه شامل دور هم بودن (گروه‌هایی) فضای بیرون و داخل یا در مراکز رغبت، هنر، فضا برای نمایش و اجرا
- تعداد کودکان: تعیین تعداد کودکان برای اجرای هر فعالیت
- مدت زمان: تخمین زدن زمان تقریبی‌ای که هر فعالیتی نیاز دارد.
- سن تقریبی یا میانگین سنی: سه تا چهار ساله‌ها و چهار تا پنج ساله، که به توانمندی و مناسب بودن فعالیت کمک می‌کند.
- مواد: مواد و ابزار پیشنهادی که برای اجرای فعالیت‌های فهرست شده نیاز است.
- آماده‌سازی و تنظیم قبل از اجرا: آماده کردن مواد مورد نیاز و پیشنهاد برای مراحل کار جهت سهولت فعالیت‌ها
- روش کار یا استراتژی معلم: توصیه کارهای مربی که فعالیت‌ها را رهبری می‌کند. این مسئله شامل مراحل اجرا و مشارکت کودکان در برنامه است.
- پیامد حاصل از آموزش: شرح رفتارهایی که انتظار دارید، بعد از اجرای آن فعالیت کودک به آن برسد، که شامل مفاهیم، خزانه لغات و مهارت‌هاست.
- مفاهیم: منظور ایده اصلی و روشی است که از هدف نشئت گرفته است:
- مهارت‌ها: رشد توانایی که در برنامه‌ریزی و فعالیت روی آن تمرکز شده است.
- خزانه لغات: کلمات مرتبط با موضوع و هدف را در مکالمات و انجام فعالیت‌ها به کار گیرد.

یک نمونه تکمیل شده فرم شماره ۱

موضوع فعالیت : من رشد می کنم.

هدف : کسب تجارب برای اندازه گرفتن و دقت در رشد.

تأکید بر رشد : شناختی و کلامی

محل اجرا : فضای درونی کاردستی هنر و فعالیت های دست ورزی

تعداد کودکان : ۱۰ نفر

زمان : بستگی به ادامه کار کودکان دارد.

سن : چهار تا پنج ساله ها

مواد لازم : جورچین (بازل) وسایل ساختمان سازی، کارت اعداد، نوار اندازه گیری (۱ متر)، نخ، پاکت، قیچی، تعدادی کارت

مقوایی، تصاویری از دست، پا و سر، ترازوی وزن کشی، ماژیک و مقوای بزرگ

زمینه سازی قبل از اجرا : تمام وسایل را در سبد یا محل مخصوص قرار دهید. این ابزار را در بخشی که برای پرورش

حواس یا کاردستی ست قرار دهید.

روش کار مربی

۱- مواد جدید را معرفی می کند و در مورد اندازه گیری با دست، انگشت، پا، ساق پا، نوار اندازه گیری و نخ صحبت می کند.

۲- بچه ها را دو به دو تقسیم می کند تا بعد از اندازه گیری دست و پای هر یک، حتی انگشتان آنها با نخ، نخ ها را علامت بزنند

و ببرند.

پیامد حاصل از آموزش

مفاهیم : انگشت ها، ساق پاها و بازوها دارای اندازه های متفاوتی هستند. نوار اندازه گیری اندازه دقیق را به ما نشان می دهد.

مهارت ها : اندازه گیری، مقایسه

خزانه لغات : اندازه، درازا، پهنا، سانتی متر

همراهی بچه ها : بچه ها روی مقوا می خوابند، دورشان را با ماژیک بکشید. از آنها بخواهید این مقوا را (مو، لباس و ...) را

رنگ آمیزی و بوستر کلاسی بزرگی تهیه کنند. این اندازه گیری را روی وزن، اندازه مو و ... ادامه دهید.

در فرم برنامه ریزی (شماره ۲) مربی کودک و یا هنرجو، با توجه به ویژگی های سنی کودکان، برای آموزش یک مفهوم باید او را درگیر فعالیت های مختلف نمود. بنابراین، علاوه بر توجه به ویژگی های سنی و انواع فعالیت ها، که محل انجام آنها می تواند در مراکز رغبت باشد (زیرا برای هر فعالیتی وسایل و ابزار خاص لازم است)، به کودکان فرصت دهیم تا با توجه به تفاوت های فردی و هوش چندگانه زمینه برای یادگیری بهتر فراهم گردد. در اینجا پیشنهاد می شود در طراحی این فرم (فرم شماره ۲) بهتر است نام مرکز رغبت برای هر فعالیتی مشخص شود، ضمیمه است.

راهنمای تکمیل فرم شماره ۲ در صفحات ۵۴ و ۵۳ آمده است.

فرم شماره ۲ — فرم برنامه ریزی مفاهیم آموزشی

نام مربی :	گروه کودکان :	زمان اجرا : .../.../...
نام پروژه :		هدف اصلی :
نوع فعالیت ها در فضای برنامه		
هنر	بازی و فعالیت های خلاق	سلامتی، بهداشت، تغذیه
ارتباطات کلامی	ریاضی	حرکات جسمانی
موسیقی و شعر	علوم	مهارت های اخلاقی و اجتماعی
فعالیت های گروهی :		
بازدید علمی :		
وسایل مورد نیاز :		
تاریخ تهیه فرم :		

* فعالیت ها باید با توجه به رشد همه جانبه کودک (جسمانی، هیجانی، شناختی، زبانی و اجتماعی) صورت گیرد.

راهنمای تکمیل فرم برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی (فرم شماره ۲)
بر اساس فعالیت‌ها در مراکز رغبت

علوم	زبان، ادبیات و ارتباطات	هنر
علوم علوم فیزیکی و جسمانی زیستی اکتشافات گیاهان حیوانات فناوری (تکنولوژی)	ادبیات ارتباطات کلامی سوادآموزی خواندن دوزبانگی هنر زبان	هنر رسانه‌ای تجارب هنری هنر و کاردستی فعالیت‌های خلاق شکل و فرم
موسیقی و ریتم	ادراکات اجتماعی	ریاضیات
موسیقی و ریتم تجارب موسیقی ترانه و بازی‌های انگشتی آواهای موسیقایی	دنیای اجتماعی کمک‌رسان‌های ارتباطی مردم جهان نمایش‌های اجتماعی آموزش فرهنگ‌ها	حساب و فناوری زمان، فضا، اعداد اندازه و شکل تجارب ریاضی
سلامت، ایمنی و تغذیه	نمایش خلاق	حرکات
سلامت ایمنی تغذیه آسپزی	تجارب نمایشی عروسکی نمایش‌های اجتماعی	حرکات حسی حرکتی ادراکات حسی ادراکات حرکتی

نمونه تکمیل شده برنامه‌ریزی آموزشی فرم شماره ۲

موضوع: معرفی حیوانات اهلی

هدف: معرفی یک مزرعه حیوانات به کودکان و آشنایی آنها با مزرعه‌دار (کشاورز) و کاری که آنها انجام می‌دهند.

* هنر

– رنگ‌آمیزی با آبرنگ حیوانات مزرعه

– تهیه یک کاردستی از مزرعه (روی یونولیت) با استفاده از حیوانات پلاستیکی کوچک

– تهیه پوستر و چسباندن عکس حیوانات (کار گروهی)

* موسیقی و حرکت

– استفاده از صدای حیوانات و تقلید صدا و حرکات آنها

– استفاده از نوارهایی با صدای حیوانات

* علوم

– بحث در مورد وضعیت ظاهری حیوانات (پشم و پوست و پر)

– بحث در مورد غذای آنها

– بحث در مورد بچه‌های حیوانات (کره اسب، گوساله و ...)

– بحث در مورد تخم مرغ و مراحل تبدیل آن به جوجه

– بحث در مورد موارد مصرف آنها

* ریاضیات

– طبقه‌بندی حیوانات براساس شکل، رنگ و اندازه

– جور کردن حیوان با بچه‌اش

– اندازه‌گیری تخم پرنده‌ها با تخم مرغ

– شمردن تعداد حیوانات در پوستر و کاردستی مزرعه

* سلامت و ایمنی

– مزه و طعم ماست و شیر

– خطرات ناشی از مسمومیت شیر

– درست کردن کره

– درست کردن نان

* نمایش خلاق

– وانمود کردن برای صدا و حرکات حیوانات

– اجرای قسمتی از کتاب‌های خواننده شده

* ارتباطات و ادبیات

– کتاب‌هایی در مورد زندگی حیوانات مزرعه

– کتاب‌هایی با قهرمانی حیوانات مزرعه

– آشنایی با نام بچه‌های حیوانات (کره اسب، جوجه، گوساله، بره)

* فعالیت گروهی

– خواندن کتاب (مرغ سرخ پاکوتاه)

* میهمان: مزرعه‌دار

– ابزار برای کار در صورت امکان

– آوردن حیوانات یا بردن کودکان برای بازدید

– تصاویر کلاسی می‌تواند پوستر آنها بعد از اتمام باشد.

نمونه تکمیل شده از برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی (فرم شماره ۲)

موضوع درس یا آموزش: حمل و نقل

هدف: معرفی وسایل نقلیه به کودکان و شناخت علائم

ایمنی برای آنها

هنر

– کولاژ از تصاویر ماشین‌های مختلف

– استفاده از لاستیک ماشین اسباب‌بازی برای چاپ

– رنگ کردن عکس ماشین

زبان آموزی ادبیات و ارتباطات

– نام بردن انواع وسایل حمل و نقل (ماشین، وانت،

کامیون)

– گفتن مشخصات ماشین و حدس زدن نام

– خواندن کتاب

علوم

– ابزار ماشین (چرخ، دنده و ...)

– فعالیت‌های آهن‌ربا

– شناخت قسمت‌های ماشین

ریاضیات

– اندازه ماشین‌ها

– اندازه لاستیک‌ها

– شمردن ماشین‌ها و تعداد پارکینگ

– میزان گنجایش کامیون‌ها و اندازه‌گیری

سلامت و ایمنی

– علائم راهنمایی و رانندگی

– چهارراه‌ها و چراغ‌ها

مطالعات اجتماعی

– شناخت محدوده‌های وسایل نقلیه

– درست کردن جاده و استفاده از علائم

– درست کردن جاده روی میز شن بازی و رعایت نکات

راهنمایی

– نکات مهم در حمل و نقل عمومی

حرکات و موسیقی

– وانمود کردن برای رانندگی

– وانمود کردن حرکت ماشین‌ها

– وانمود کردن به عنوان چراغ راهنمایی (قرمز، سبز و زرد)

– ماشین بازی خیالی

– نوار صدای وسایل نقلیه و حدس زدن

فعالیت‌های گروهی

– فعالیت گروهی برای حمل وسایل با واگن‌های بازی

– بازی واگن (دو گروه که هر یک به عنوان یک واگن گروه

دوم را می‌کشد)

– شناخت علائم ایمنی

– کار وسایل نقلیه عمومی

میهمان‌ها (واردین)

– راننده اتوبوس

– نگهبان پارک اتومبیل

– تعمیرکار دوچرخه یا مکانیک

تصاویر کلاسی

– علائم رانندگی

– ماشین‌های گوناگون

– مواظب بودن و فرزند بودن

نمونه دیگری از برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی (فرم شماره ۲)

موضوع فعالیت: زندگی حیوانات (جوندگان) موش

هدف: به کودکان فرصت دهیم تا با زندگی یکی از جوندگان (موش) آشنا شوند.

نام پروژه: موش

با تأکید بر رشد همه‌جانبه

رشد جسمانی: زبان

رشد شناختی: هیجانات و عواطف

هنر

ریاضیات

ادبیات (کتاب‌ها)

– کاردستی بریدن و چسباندن تصاویر

– شمردن تعداد موش‌ها

– موش کوچولو

– ترکیب کردن آنها (کولاژ)

– مفهوم بزرگ، کوچک

– موش و مار

بالا و پایین

– موش شهری و موش روستایی

– پشت دیوار چه خبر؟

– پشت بستوی مشهدی باقر چه خبر؟

– موش و موش کوچکی

سلامتی، بهداشت و تغذیه

– نوع خطر موش

– موادی که می‌خورد.

– موادی که آلوده می‌کند.

– نحوه اجتناب از موش

– تمیز نگاه داشتن محیط

علوم

– شکل موش

– انواع موش‌ها

– موش کور

– موش خرمايي

– موش سیاه

– موش صحرائی

– ویژگی‌ها

– محیط زندگی

– مکانیزم‌های دفاعی

ترانه

– یک روز یک آقا خرگوشه

درک اجتماعی

– نوعی زندگی موش‌ها

– در شهر و روستا

ضرب‌المثل‌ها

– موشه آب کشیده

– موش تو آش انداختن

بازی

– موش و گربه

– (نمایش خلاق) وانمودسازی

اگر توجه کنید این تلفیق‌نگاهی به هوش چندگانه^۱ نیز دارد. زیرا هریک از این فعالیت‌ها در راستای تقویت یکی از هوش‌هاست. به‌طور مثال:

– بازی کردن (حلقه‌ای درست کنید یکی گربه و دیگران موش. با یک علامت از پیش تعیین شده مری، موش‌ها حرکت می‌کنند. گربه باید

موش‌ها را، که حلقه را ترک می‌کنند، بگیرد) (هوش حرکتی و میان‌فردی)

– وانمود کنید که موش هستید (جویدن، حرکت، چنگ زدن) (هوش حرکتی و درون‌فردی)

– از میان تصاویری از حیوانات یا حیوانات مینباتور پلاستیکی موش‌ها را جدا کنید. (هوش مکانی)

– عکس موش را از مجلات ببرید و به‌صورت کولاژ روی یک مقوا یا در دفترچه بچسبانید. (هوش مکانی و حرکتی)

– شعری با سوژه موش را کودکان بخوانند (یک روز یک آقا خرگوشه، دوید دنبال موشه). (هوش موسیقایی)

– قصه‌ای با قهرمانان موش برای بچه‌ها بخوانید (داستان موش و مار) و یا قصه موش شهری، موش صحرائی. (هوش زبانی)

– تصاویری از حیوانات از جمله موش در اختیار بچه‌ها قرار دهید تا آنها را براساس جثه طبقه‌بندی کنند. سپس آنها را بشمارید. (هوش

مکانی، منطقی و ریاضی)

– در طبیعت لانه موش را جست‌وجو کنند و یاد در کتب علمی زندگی و انواع و لانه‌سازی موش را بررسی کنید (شکل – انواع). (هوش طبیعت‌گرا)

چند عنوان برای تمرین برنامه‌ریزی آموزشی و آموزش فعالیت‌ها فرم شماره ۱ و ۲

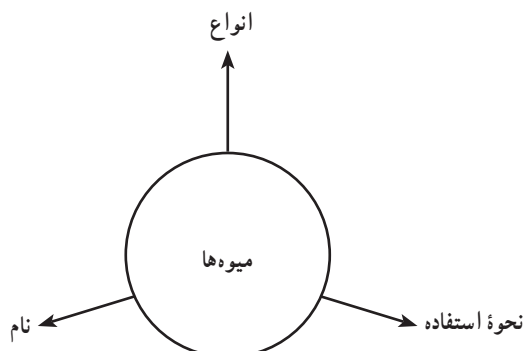
- سلامت دندان
- دارو آب نبات نیست.
- ذوب شدن یخ
- دانه گیاهان
- شناخت اعضای بدن
- زندگی یک دوزیست (قورباغه)
- پوشش حیوانات
- مشاغل (پلیس، آتش نشان، نانوا)
- بچه حیوانات
- پختن نان
- وسایل حمل و نقل
- آشنایی با آتش نشانی
- آشنایی با علائم رانندگی
- شناخت برگ‌ها
- شناخت لبنیات

یک پروژه آموزشی (برای طراحی برنامه‌ریزی یک مفهوم)

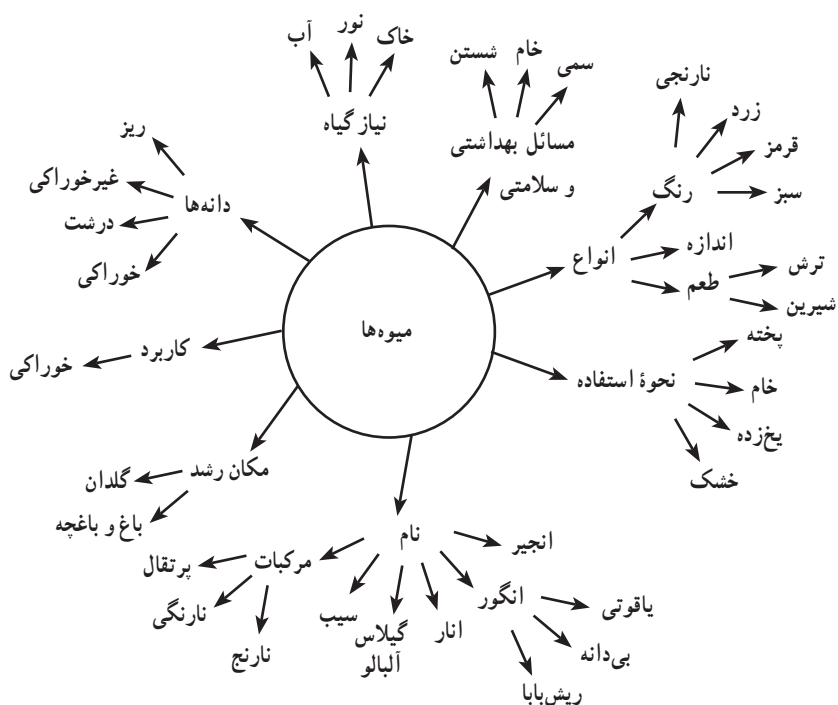
این فعالیت هنرجو را گام به گام با طراحی آشنا می‌کند.

۱- انتخاب موضوع (میوه‌ها)

۱-۱- میوه‌ها از چند جهت قابل بررسی هستند. (از هنرجو بپرسید)

۱-۲- شما چه نکاتی را می‌توانید برای این موضوع اضافه کنید؟

۱-۳- باز هم کامل‌تر کنید (با رنگ‌های مختلف نشان دهید)

بگذارید هنرجویان تمام مواردی را که در خصوص میوه در ذهن دارند را به طرح اولیه شما اضافه کنند. از هنرآموز بخواهید مفاهیمی را، که نهایتاً کودکان از این موضوع (میوه‌ها) خواهند آموخت، بنویسند. این مفاهیم هدف آموزشی‌ای خواهد بود که با توجه به ویژگی‌های سن مورد نظر، تنظیم می‌شود.

۲- اهداف

- نام میوه، انواع، کاربرد، نحوه ارائه
- نیاز گیاهان، محل رشد گیاه
- مراقبت‌های خاص (شستن میوه، خام‌نخوردن، پوست‌کندن)
- ۱-۲- با توجه به اهداف، برنامه‌ریزی می‌تواند به مسائل خاص اختصاص یابد، در واقع مفاهیمی که کودکان یاد خواهند گرفت.
 - میوه‌های گوناگونی وجود دارد.
 - اغلب آنها توسط دانه زیاد می‌شوند.
 - بعضی را با پوست و بعضی را بدون پوست می‌خوریم.
 - بعضی خام و بعضی پخته مصرف می‌شوند.
- از هنرجو بخواهید اهداف و همچنین مواردی را برای آموزش اضافه کنند.
- ۳- برای آموزش مفهوم میوه، با توجه به اهداف، فعالیت علمی طراحی کنید، مثل:
 - نشان دادن انواع میوه‌ها و نام بردن و طبقه‌بندی کردن آنها

– بریدن میوه و خوردن (طعم و مزه و بو)

– کاشتن دانه‌ها

– شناخت میوه‌های فصول مختلف

* از هنرآموزان بخواهید فعالیت علمی بیشتری مطرح کنند و با پرکردن فرم شماره ۱ (آموزش یک فعالیت) چندین طرح آموزش

فعالیت برای این پروژه تهیه نمایند.

۴– برای آموزش همین مفهوم از هنرجویان بخواهید فعالیت‌های هنری طراحی کنند، مثل:

– کولاژ تصاویر میوه‌ها

– کولاژ دانه‌ها

– استفاده از فیبر

* هنرجو را تشویق کنید فعالیت‌های هنری بیشتری پیشنهاد کنند.

۵– از هنرجو بخواهید چندین فعالیت برای استفاده کاربردی از میوه‌ها طراحی کنند، به‌طور مثال:

درست کردن کمپوت

درست کردن مربا

۶– از هنرجو بخواهید در خصوص سلامتی و بهداشت فعالیت‌ها را طراحی کند.

به‌طور مثال:

– طرز خوردن میوه، شستن آن و پوست‌کندن

– پرورش حواس

در این نوع فعالیت‌ها می‌توانند از کتاب یا نمایش خلاق نیز استفاده کنند.

۷– در راستای همین پروژه از هنرجو بخواهید در خصوص مسائل اجتماعی و اخلاقی نیز فعالیت‌ها را طراحی کنند،

به‌طور مثال:

– صحبت صاحبان مشاغل (راننده کامیون، باغ‌دار، کشاورز)

– صحبت مغازه‌دارها (قصابی، نانوا، میوه‌فروشی)

– بازدید از یک مرکز یا ...

– نقش آفرینش

– شکرگزاری و اسراف‌نکردن

۸– در راستای همین پروژه چند فعالیت برای مفاهیم ریاضی طراحی کنند، به‌طور مثال:

– ترسیم و شکل میوه (اشکال هندسی)

– طبقه‌بندی براساس رنگ، فرم، شکل

۹– ارائه کتاب‌های پیشنهادی برای این پروژه، همچنین شعر و سرود

– گفت‌وگوی درختان

– درخت‌بخشنده

۱۰– طراحی بازی و حرکت براساس همین پروژه

– حدس بزن چه میوه‌ای هستیم؟

– نام بردن میوه‌ها بر اساس عروسک میله‌ای از میوه‌ها

– پازل یا دومینوی میوه‌ها.

به این ترتیب هنرجو گام به گام می‌تواند به هدف کلی، که نگاه همه‌جانبه به مفهوم میوه است، برسد. در واقع پیامد حاصل از آموزش، که با توجه به هدف طراحی شده است، کودکان با مفاهیم گوناگونی در مورد میوه‌ها آشنا شده‌اند (شکل، رنگ، مزه، کاربرد و...). آنها مهارت در مورد شناخت میوه‌ها، کاربردها و حتی تهیه بعضی از آنها را یاد گرفته‌اند (از طریق شعر، کاردستی، کسب تجارب دست اول، دست‌ورزیده)

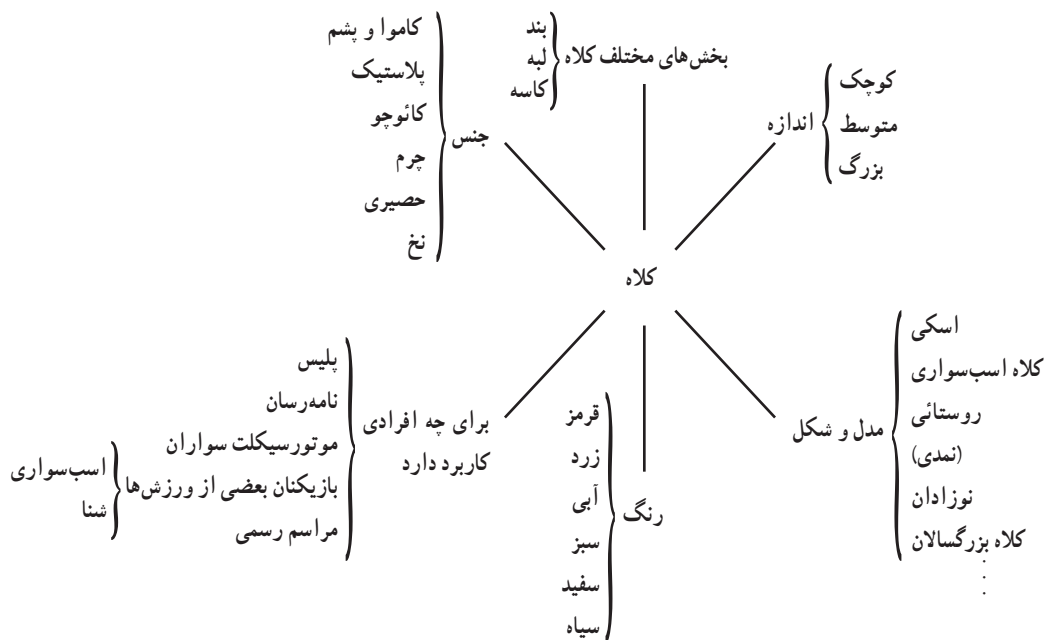
خزانه لغات: خاک، نور، آب، پختن، خشک کردن، ریشه، ساقه، میوه، پخ‌زدن، باغبان و ...

در اینجا با توجه به تنوع فعالیت‌ها، هوش چندگانه «گاردنر»، تمرکز کوتاه کودک و رسیدن به تجارب دست اول نیز به خوبی رعایت شده است. شما می‌توانید از این طرح و طرح‌های مشابه برای کامل کردن فصل ۱۱، که هدف اصلی کتاب است، آماده کنید و فعالیت‌ها را به ترتیب بر اساس فصل کتاب تنظیم نمایید.

سن کودکان، بازی‌ها، هنر و ... در نهایت فصل ۱۱ را تکمیل خواهند کرد.

یک پروژه آموزشی دیگر برای طراحی برنامه‌ریزی یک مفهوم. این نمونه هنرجو را گام به گام با طراحی و برنامه‌ریزی آموزشی یک مفهوم آشنا می‌کند. به یاد داشته باشید که در برنامه‌ریزی برای آموزش باید و می‌توان از مفاهیم ساده و ملموس استفاده کرد (مثلاً کلاه).

۱- از هنرجو بخواهید آنچه را که در مورد کلاه می‌توان دانست طبقه‌بندی کند. پس نام پروژه «کلاه» است.

۲- از آنها بخواهید ذیل هر موضوع آنچه را می‌دانند، اضافه کنند (شما می‌توانید این طرح را روی تخته پیاده کنید).

۳- با مشارکت هنرجویان و کامل کردن طرح کلاه فکر می‌کنید کودکان از این موضوع چه یاد می‌گیرند؟

از هنرجو بخواهید اهداف موضوع را بنویسد :

۱- انواع کلاه‌ها

۲- استفاده‌کنندگان از کلاه

۳- رنگ

۴- اندازه

۵- جنس

فکر کنید یک موضوع دیگر از قلم افتاده است بله

۶- قسمت‌های مختلف کلاه.

۴- براساس اهداف موضوعی به‌راحتی می‌توانید مفاهیمی را، که کودکان از این موضوع خواهند آموخت، بنویسید، به‌طور

مثال :

- کلاه یک وسیلهٔ حفاظتی است.

- کلاه برای مشاغل گوناگون قابل استفاده است.

- کلاه از جنس‌های گوناگون ساخته می‌شود.

- بعضی کلاه‌ها برای محافظت از سرماست.

- بعضی کلاه‌ها برای جشن‌ها مورد استفاده است.

* شما چه اهداف دیگری را می‌شناسید و مفاهیمی را که کودکان از این طرح خواهند آموخت نام ببرید.

۵- هنرجویان را تشویق کنید که با کشیدن و رنگ‌آمیزی کلاه‌های مختلف، آنها را ببرند و یک کولاژ تهیه کنند (کودکان نیز

می‌توانند این فعالیت را انجام دهند یا از مجلات عکس کلاه را ببرند و بچسبانند).

کولاژ کلاه

یک پیشنهاد

هیچ می‌دانید که در اینجا فرصت خوبی است که برای بچه‌ها داستان یا قصه‌ای درمورد کلاه بگویید، مثلاً «کلاه‌های فروشی».

مردی کلاه‌فروش که دوره‌گرد است، روزی کنار درختی خوابش می‌برد. وقتی بیدار می‌شود می‌بیند از کلاه‌هایش خبری

نیست. با نگرانی و عصبانیت کلاه سرش را برمی‌دارد و فریاد می‌زند که وای چه شد؟ در همین موقع چشمش به بالای درخت می‌افتد

که تعدادی میمون کلاه‌های او را بر سر دارند. کلاه‌فروش ناگزیر فریاد می‌زند کلاه‌هایم را بدهید. میمون‌ها از فریاد او تقلید می‌کنند

اما کلاه را همچنان بر سر دارند. کلاه‌فروش فکری به سرش می‌زند و این بار کلاه خودش را با فریاد پرتاب می‌کند. میمون‌ها نیز چنین

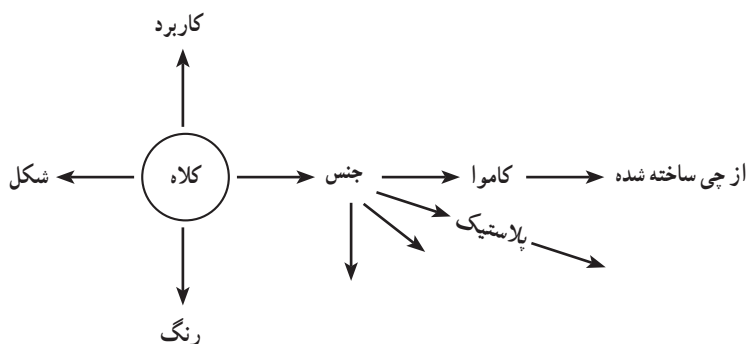
می‌کنند. کلاه‌فروش، کلاه‌ها را جمع می‌کند و به راهش ادامه می‌دهد.^۱

۱- کلاه‌های فروشی - نویسنده اسپیر اسلوبودکینا (Esphyr Slobodkina)

گاهی عکس این فعالیت نیز جالب است. بعد از گفتن قصه، آنها را تشویق به تهیه کولاژ کنید. هنرجوی شما برای آموزش یک مفهوم یک فعالیت هنری انجام داده است: کشیدن، رنگ آمیزی، بریدن و چسباندن (کولاژ)، همچنین برای بخش ادبی و ارتباطی (قصه گفته است) و حتی نمایش خلاق بچه‌ها (صحنه پرتاب کلاه توسط کلاه‌فروش و میمون‌ها).
 – درست کردن کلاه با روزنامه و مقوا پیشنهاد دیگری است (کاردستی)

* شما چه پیشنهادی دارید؟

* می‌توانید از کودکان بخواهید برای یک روز خاص هریک کلاهی بیاورند، مثل روز کلاه‌های محبوب من. این فعالیت می‌تواند با تصاویر یا شیئی واقعی همراه باشد. در مورد هریک از کلاه‌ها صحبت و بحث کنید. این یک فعالیت چندجانبه است. مثل پروژه کلاس

از هنرجویان بخواهید:

برای مفهوم ریاضیات

۱- تعدادی عکس کلاه‌های مختلف را از روزنامه‌ها و مجلات ببرند و روی مقوا بچسبانند. سپس مقوا را به دو قسمت تقسیم کنند (پازل دو قطعه) از کودکان بخواهند تکه درست هر کلاه را انتخاب کنند و آنها را جور کنند.

۲- تعدادی کلاه در جعبه‌ای بگذارند تا کودکان آنها را براساس اندازه مرتب کنند. می‌توانند براساس رنگ یا جنس کلاه نیز طبقه‌بندی را انجام دهند.

* آنها را در همین خصوص به طراحی فعالیت‌های ریاضی تشویق کنید.

از هنرجویان بخواهید برای آشنایی با مشاغل، بازی طراحی کنند، مثل:

۱- بازی حدس بزن من کیستم؟

با گذاشتن کلاهی خاص (پلیس، پستیچی، پرستار و...) یا نشان دادن تصاویر این کلاه‌ها بچه‌ها حدس بزنند که کلاه متعلق به

کیست؟

* آنها را تشویق کنید که فعالیت‌های دیگری برای بازی طراحی کنند.

۲- بازدید از مغازه کلاه‌فروشی را پیشنهاد کنید.

– فعالیتی در همین پروژه برای علوم طراحی کنید، به طور مثال:

۱- جنس کلاه از چیست؟ شما چه حدس می‌زنید؟

مراحل تهیه کلاه پشمی را طراحی کنید.

— آیا کتاب‌هایی را می‌شناسید یا قصه‌ای را شنیده‌اید که در آنها کلاه موضوع اصلی باشد؟
آیا شعر یا سرودی شنیده‌اید که مرتبط با کلاه باشد؟
واژه‌ها و خزانه لغات
کلاه، کاربرد کلاه، قسمت‌های مختلف کلاه (لبه و کاسه) و

طراحی درس و ارزیابی آن

از آنجا که برنامه‌ریزی اساس یک آموزش مؤثر است. علاوه بر راهنمای تدریس، که برای هر فصل منظور شده است، شما می‌توانید ساده‌ترین مدل برنامه‌ریزی درسی را برای خودتان طراحی کنید و براساس این چهارچوب تدریس را آغاز کنید. اما به یاد داشته باشید که با طرح سؤالات زمینه‌ساز قبل از تدریس (طرح یک موضوع روز، تهیه پوستر، گفتن قصه، طرح یک مسئله، نشان دادن فیلم و عکس و ...) کلید جرقه فکری زده شود.

در اینجا فرمی برای طراحی برنامه درسی معلم پیشنهاد شده است، که با توجه به راهنمای هر فصل، می‌تواند آن را برای خود کامل کند. علاوه بر این در انتهای هر فصل فرمی برای ارزیابی تدریس (معلم) طراحی شده که برای فصول بعدی یا استفاده در سال‌های آینده می‌تواند مفید باشد.

طراحی درس

چنانچه طراحی برای هر فصل برایتان مشکل است می توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از فراگیران می خواهید چه چیز را یاد بگیرید؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی که به کار می برید چیست؟

آیا هیچ گونه مشکل یا مسئله ای در خصوص محتوا و فراگیران وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا چه آموزشی در این مبحث به کار می گیرید؟

– چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

– محل نشستن بچه ها را چگونه باید کنترل کنید؟

– چگونه و با چه وسیله ای در مورد برنامه تان قضاوت خواهید کرد؟

– قبل از شروع درس دانسته های هنرجویان را در ارتباط با موضوع ارزیابی کنید.

– آیا از برنامه ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر. علت را مشخص کنید.

فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را در آینده بیشتر اثرگذار کنم؟

<p>چه نیاز و فعالیت‌هایی را فراگیرانم باید بیشتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید بیشتر انجام دهیم؟</p>
<p>فراگیرانم چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهیم؟</p>
<p>سایر پیشنهادها :</p>	

هنر آموز عزیز خود را بیازمایید

لطفاً برنامه تدریس ریاضی را مطالعه کنید و جلوی هر ردیف بنویسید چه فعالیتی قابل اجراست. یک برنامه تلفیقی برای تدریس

ریاضی :

- ۱- شمارش تعداد گام‌ها بچه‌های (۵ یا ۶ ساله)
- ۲- اندازه (کوچک، کوچک‌تر، کوچک‌ترین، سبک، سبک‌تر، سبک‌ترین، همانند و ...)
- ۳- مکان (جلو، جلوتر، جلوترین، بالا، بالاتر، بالاترین و ...)
- ۴- زمان (امروز، دیرتر، فردا، زود، دیر و ...)
- ۵- پرش از ارتفاع (پرش زمینی، پریدن از روی طناب و ...)
- ۶- ساختن شکل اعداد با بدن
- ۷- کشیدن شکل اعداد روی شن و ماسه
- ۸- درست کردن شکل اعداد و اشکال هندسی با طناب
- ۹- حرکت روی زمین بر اساس اشکال، خطوط منحنی و زیگزاگ غیرمستقیم
- ۱۰- استفاده از ساعت و نام بردن اعداد
- ۱۱- توجه به صدای حیوانات و اجرای حرکات آنها و تقلید صدا
- ۱۲- توجه به حرکات حیوانات و مقایسه حرکات آنها با دیگر حیوانات (طبقه بندی)
- ۱۳- گوش کردن به ریتم موسیقی و شمارش ضرباهنگ
- ۱۴- نقاشی کردن و کشیدن اعداد با مداد رنگی
- ۱۵- بیان یک قصه مرتبط با اعداد
- ۱۶- بازی «یک مرغ دارم»
- ۱۷- خواندن شعر اعداد
- ۱۸- اجرای پانتومیم (از اشکال و اعداد و حدس زدن آنها)
- ۱۹- استفاده از کولاژ (اعداد)
- ۲۰- تمرین برای گرفتن شماره تلفن و آدرس
- ۲۱- تعادل و بالانس و جاذبه، پاروزدن، اهرم، پرتاب و پرتاب توپ با ریتم موسیقی
- ۲۲- مرتب کردن اشیاء بر اساس شکل و رنگ
- ۲۳- اشاره به آسمان و شمردن ماه، ستاره و خورشید و نقش آفریدگار.

شما می‌توانید با جمع بندی فعالیت‌های صورت گرفته مشخص کنید برای یک مفهوم (ریاضی) از چند روش تدریس و فعالیت

استفاده کرده‌اید؟

بخش سوم

اجرا کنیم

فهرست بخش سوم : اجرا کنیم

– هدف کلی

– اهداف رفتاری

– مقدمه

فصل اول : ویژگی های کودکان پیش از دبستان

فصل دوم : نقش و اهمیت بازی دوران پیش از دبستان

فصل سوم : نقش و اهمیت فعالیت های هنری دوران پیش از دبستان

فصل چهارم : نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان

فصل پنجم : نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط

فصل ششم : نقش و اهمیت مفاهیم دینی و اخلاقی در دوران پیش از دبستان

فصل هفتم : نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان

فصل هشتم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی در دوران پیش از دبستان

فصل نهم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان

فصل دهم : نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان

فصل یازدهم : برنامه ریزی و اجرای مفاهیم آموزشی

هدف کلی

طراحی فعالیت های آموزشی برای اجرای محتوای فصول کتاب در طول سال تحصیلی

اهداف رفتاری بخش سوم

در پایان این بخش هنرآموز باید بتواند :

- ۱- ویژگی‌های رشدی کودکان پیش از دبستان را برای گروه‌های سنی مختلف فهرست کند.
- ۲- برای هر فصل، یک طرح درس ارائه دهد.
- ۳- طرح درس هر فصل را اجرا کند.
- ۴- برای آموزش یک مفهوم یک برنامه‌ریزی آموزشی طراحی کند.

مقدمه

بارها تأکید شده است که سال‌های اولیهٔ کودکی، دوران طلایی برای یادگیری است. هدف اصلی کتاب نیز توانمند ساختن هنرجو برای آموزش به این گروه از کودکان است. لذا هنرجو باید کلیهٔ فعالیت‌هایی را که برای آموزش به کودک ضروری است، بیاموزد. کتاب راهنمای تدریس حاضر نیز بر همین اساس تنظیم شده است. کتاب فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی در یازده فصل طراحی شده است :

فصل اول : ویژگی‌های کودکان پیش از دبستان

فصل دوم : نقش و اهمیت بازی در دوران پیش از دبستان

فصل سوم : نقش و اهمیت فعالیت‌های هنری دوران پیش از دبستان

فصل چهارم : نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان

فصل پنجم : نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط

فصل ششم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم دینی و اخلاقی در دوران پیش از دبستان

فصل هفتم : نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان

فصل هشتم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی در دوران پیش از دبستان

فصل نهم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان

فصل دهم : نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان

فصل یازدهم : برنامه‌ریزی و اجرای مفاهیم آموزشی

شما هنرآموز گرامی با مطالعهٔ بخش اول کتاب راهنما (آگاه شویم) با اصول کلیات تدریس آشنا شده‌اید و نیز در بخش دوم (توجه کنیم) نکاتی را که اختصاصاً در راستای تدریس این کتاب باید مورد نظر باشد و عملاً اجرا شود، به خاطر سپرده‌اید. در بخش سوم (اجرا کنیم) نحوهٔ اجرای محتوای فصول کتاب در طول سال تحصیلی توضیح داده شده است.

پس باید در جلسهٔ اولیهٔ تدریس هدف اساسی کتاب که همانا توانمند ساختن هنرجویان برای اجرای فعالیت‌های آموزشی به کودکان است، مطرح شود.

شما به عنوان معلم لازم است برای با انگیزه ساختن هنرجویان مجدانه تلاش کنید. باید به آنها فرصت دهید تا فعالانه درگیر یادگیری شوند، دست به انتخاب بزنند، تکالیف را به طور مستقیم و غیرمستقیم، در حدی که از عهدهٔ آنان برمی‌آید، انجام دهند، حتی با کودکان در مراکز پیش دبستان یا در منزل اجرا کنند. به یاد داشته باشید که شما نه به عنوان کنترل کننده بلکه به عنوان برانگیزاننده^۱ در کلاس حضور دارید.

با توجه به هدف کتاب، می‌توانید تدریس را با فصل یازده، که برنامه‌ریزی برای آموزش است، با طرح چند سؤال ادامه دهید. فرض کنید می‌خواهید مفهومی را به کودکان یاد دهید.

یادگیرنده چه سنی دارد؟ و آن سن دارای چه ویژگی‌هایی است؟

برای آموزش چه محلی مناسب است؟ از چه فعالیتی برای طراحی و آموختن استفاده خواهید کرد؟

می‌توانید از فرم شماره ۱ استفاده کنید و آن را با هنرجویان تکمیل کنید (روی تخته مراحل پر کردن را کامل کنید). رئوس مطالب و نحوه پر کردن آن در بخش دوم مفصلاً ارائه شده است، می‌توانید از آن الگو استفاده کنید.

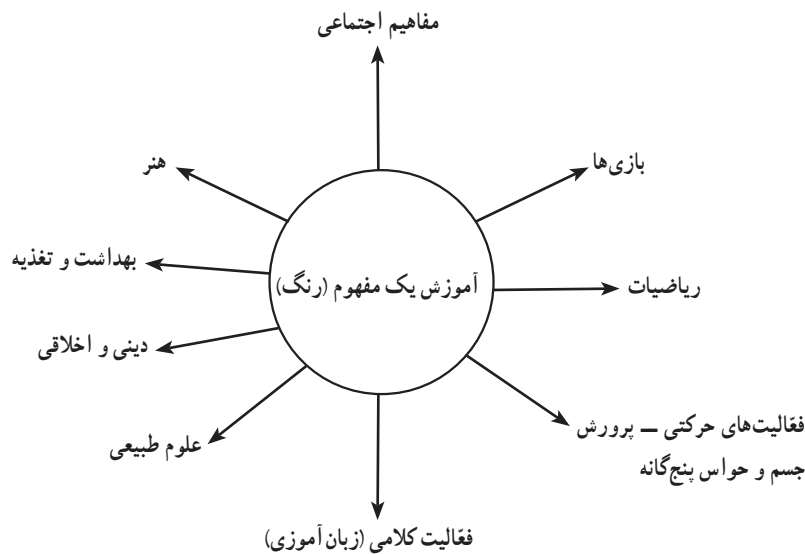
هنرجو باید از همان ابتدا بداند که تمام فعالیت‌هایی که در کتاب آمده چه اهدافی را دنبال کرده است و به چه نکاتی باید توجه کند و به طور مستمر با تمرین، بحث، مشاهده، گفت‌وگو، تبادل نظر (قبل از تدریس، ضمن تدریس و در نهایت بعد از تدریس) آموخته‌هایش را به چالش بکشد. به همین منظور طرح‌ها، تمرین‌ها، بیازماید‌ها برای کسب تجارب بیشتر و تکمیل اطلاعات ارائه گردیده است، که در مرحله اول برای یادگیری هنرجوست، زیرا او باید چیزی را بسازد، یا طراحی کند، یا چارتی را تهیه نماید و آن را در پوشه‌ای، که مشخصات و دلایل آن در بخش «توجه کنیم» مطرح شده است، قرار دهد.

برای ارزیابی کار کلاسی هنرجویان، فرم ارزشیابی از محتوای عملی تهیه شده است. هنرآموز باید قبل از اجرای هر تمرینی، شاخص‌های ارزیابی فعالیت‌های هنرجویان را در نحوه نمره‌دهی یکبار قبل از تمرین‌ها برای هنرجویان توضیح دهد تا آنها از ابتدا بدانند بر چه اساسی ارزیابی خواهند شد.

در مرحله دوم، از این نمونه‌ها در طراحی و برنامه‌ریزی آموزشی برای یک مفهوم استفاده نماید. (فرم شماره ۲)

تأکید کنید که این یک فرم تمرینی است و شما در مراحل بعدی آموزش با توجه به فعالیت‌های گوناگونی، چون بازی، نقاشی و هنر، علوم، ریاضی، مفاهیم دینی و ... در مورد جنبه‌های دیگر آموزش فعالیت‌ها، مفصلاً بحث، گفت‌وگو و تمرین خواهید کرد. بعد از این مرحله وارد گام بعدی فصل یازده می‌شویم که در آن آموزش یک مفهوم مدنظر است. در اینجا فرم شماره ۲ را مطرح می‌کنید که نهایتاً برای آموختن یک مفهوم، با توجه به مقوله‌های هوشی کودکان و استعداد‌های درونی‌شان، علاوه بر شناخت رشد همه جانبه کودکان باید به تلفیق فعالیت‌ها برای کاربرد آن در زندگی توجه شود.

به طور مثال برای آموزش مثلاً رنگ باید از جنبه‌های گوناگونی که می‌تواند این مفهوم را بهتر آموزش دهد استفاده کنیم (در بخش «توجه کنید») این فرم مفصلاً توضیح داده شده و جمع‌بندی شده است که نهایتاً کودک چه فعالیت‌هایی خواهد آموخت و به چه مهارتی خواهد رسید).

از هنرآموزان بخواهید حدس بزنند که برای آموزش براساس فعالیت‌ها چه پیشنهادهایی دارند، آنها را روی تخته بنویسید و آموزش را کامل کنید.

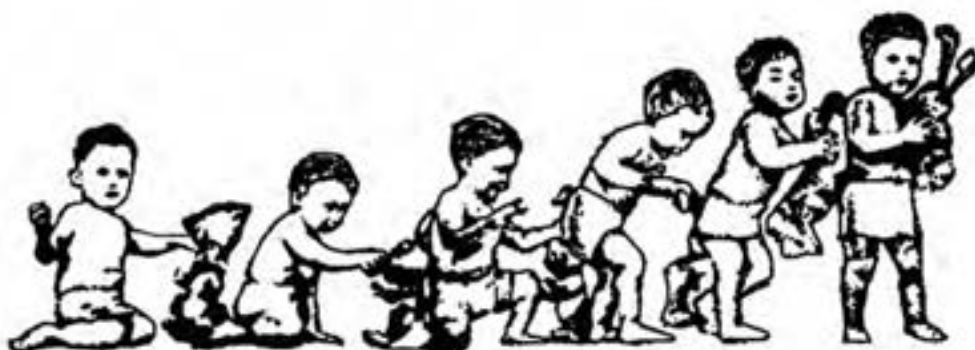
این آموزش‌ها به صورت فعالیت‌ها در فرم شماره ۲ مطرح شده است و در طول سال چندین بار روی این فرم‌ها کار می‌شود. اما باز هم تأکید شود که هدف اصلی، آموزش به کودکان است، از طریق فعالیت‌هایی که به کرات روی آن بحث خواهد شد و در طول سال هر یک از این فعالیت‌ها و حیطه کاربرد آن به صورت تمرین اجرا خواهد شد. نهایتاً در پایان سال تحصیلی، هنرجو باید بتواند برای فعالیت‌های کودکان طراحی آموزشی کند، سپس براساس طراحی‌هایی که تهیه کرده و در پوشه قرار داده است (ساختن، کشیدن، کامل کردن و ...)، برای آموزش برنامه‌ریزی کند.

فصل اول کتاب را که برای آشنایی با ویژگی‌های یادگیرنده است، مطرح کنید. زیرا اولین مسئله در امر آموزش، شناخت مخاطب یا یادگیرنده است. این فصل باید همیشه مدنظر باشد. در نتیجه هدف حفظ کردن این فصل نیست بلکه با یکسری فعالیت‌هایی که در کتاب راهنما آمده است و هنرآموزان باید آنها را در کلاس اجرا کنند. تأکید نمایید که این فصل همیشه در طراحی آموزشی باید مدنظر باشد. و گهگاه در لابه‌لای فصول آن را مرور کنید. زیرا شناختن مخاطب، یادگیری را با شکست روبه‌رو می‌نماید. او باید بداند کودکی که می‌خواهد یاد بگیرد، چه ویژگی‌ها و توانایی‌هایی دارد.

هنرآموزان گرامی در اجرای بقیه فصول با توجه به اهداف فصل نمای کلی و ... طرح آموزش خود را در فرم طراحی هنرآموز باید با توجه به محتوای فصل پیاده و گام به گام اجرا نمایند.

در انتهای هر فصل فرم ارزیابی هنرآموز از نحوه تدریس آمده است که باید‌ها و نبایدهای تدریس از نیازهای شما و هنرجویانتان است و نهایتاً راهگشای تدریس فصول بعدی است و در سال‌های آینده باید مدنظر قرار گیرد و لازم است نسبت به تکمیل آن اقدام نمایید.

ویژگی‌های کودکان پیش از دبستان

هدف کلی

شناخت ویژگی‌های گروه‌های سنی کودکان پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه‌ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت‌ها و آموخته‌هایشان را براساس ویژگی‌های مختلف کودکان از نظر جسمی، اجتماعی، عاطفی، شناختی و زبانی در گروه‌های گوناگون سنین پیش از دبستان تنظیم و اجرا کنند.

هدف‌های رفتاری فصل اول در حیطه‌های یادگیری براساس طبقه‌بندی بلوم

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطه شناختی	طبقه	حیطه عاطفی	طبقه	حیطه روانی - حرکتی	طبقه
۱					فعالیت‌های موجود در هر فصل از کتاب را براساس ویژگی‌های مختلف کودکان از تولد تا یک سالگی طراحی کند.	اجرای مستقل
۲					فعالیت‌های موجود در هر فصل از کتاب را براساس ویژگی‌های مختلف کودکان یک تا دو ساله طراحی کند.	اجرای مستقل
۳					فعالیت‌های موجود در هر فصل از کتاب را براساس ویژگی‌های مختلف کودکان سه تا چهار ساله طراحی کند.	اجرای مستقل
۴					فعالیت‌های موجود در هر فصل از کتاب را براساس ویژگی‌های مختلف کودکان پنج تا شش ساله طراحی کند.	اجرای مستقل

کلیه فعالیت‌های مطرح شده در کتاب به منظور کسب مهارت است.

به یاد داشته باشید :

توانایی تبدیل به مهارت می‌شود :

به طور مثال کودک با توانایی سخن گفتن متولد می‌شود، او در محیط، این توانایی را به مهارت صحبت کردن به زبان‌های

گوناگون تبدیل می‌کند. بنابراین :

توانایی ← مهارت

کسب مهارت یعنی رشد و توسعه توانایی‌های حرکات بدن؛ کسب مهارت یعنی رشد و توسعه توانایی‌های رفتار اجتماعی و عاطفی؛ کسب مهارت یعنی رشد و توسعه توانایی تفکر.

کسب مهارت از طریق تمرین و تکرار، با توجه به توانایی همه جانبه سنی کودک و سن بالندگی^۱، که به آن مراحل بالندگی رشد نیز می‌گویند، از کودکی آغاز و تا پایان هم ادامه دارد. دانستن سن کودک و مهم‌تر از آن تمرکز بر سن بالندگی می‌تواند علائم و نشانه‌های درستی برای جور کردن برنامه‌های آموزشی درخور آن فرد مهیا کند. چرا که سن بالندگی توانایی‌ها، استعدادها، مهارت‌ها و آمادگی

^۱ developmental age

برای تغییرات جدید را توضیح می‌دهد. سن بالندگی متأثر از مجموعه عوامل زیر است:

طبیعت فرد، سرعت رشد، واکنش‌های عاطفی، سطح فعالیت، توانایی علاقه‌مندی و محیط.

این عوامل تأثیرگذار در رشد به نوبه خود می‌توانند مانع یا عاملی مثبت برای یادگیری باشند. از این رو فصل ۱ (جدول رشد کودکان) باید به دقت مطالعه شود. برای تمرین پیشنهاد می‌شود کلاس را به پنج گروه (جسمانی، اجتماعی، عاطفی، شناختی و زبان) تقسیم کنید و به گروه ده دقیقه فرصت بدهید که یک گروه سنی، مثلاً از تولد تا یک سالگی، را مطالعه کنند سپس از هر گروه بخواهید ویژگی آن گروه را اعلام کنند. به همین ترتیب این برنامه را برای سنین دیگر نیز اجرا کنید (۱۰ دقیقه فرصت برای مطالعه سن دیگر).

به طور مثال گروه اول ویژگی‌های جسمانی تولد تا یک سالگی را بیان کند،

گروه دوم ویژگی اجتماعی، گروه سوم ویژگی عاطفی و الی آخر.

در مرحله بعد از گروه جسمانی، که مثلاً با رنگ قرمز مشخص شده‌اند، مراحل ویژگی جسمانی از تولد تا شش سالگی را بیان

کنند یا گروه سوم در مورد رشد عاطفی بگویند یا تهیه جدول تحول زبانی در کودکان را بنویسند.

هدف رفتاری	سطح سن
پاسخ به صدا بازی‌های صوتی	تا شش ماهگی
تقلید صدا پاسخ به حرکات استفاده از حرکت و صدا توأمان	شش تا دوازده ماهگی
خواندن سرود جملات طولانی‌تر	سه سالگی تا چهار سالگی
	الی آخر

می‌توانید آنها را روی تخته بنویسید یا به صورت شفاهی توسط یکی از افراد گروه بیان شود. به همین ترتیب جداول دیگر ...

مثل تهیه جدول حرکت ماهیچه‌های کوچک و بزرگ

حرکت ماهیچه‌های کوچک	حرکت ماهیچه‌های بزرگ
چنگ زدن، پاره کردن، در دست گرفتن مداد خط خطی، تا کردن و نقاشی با انگشتان	خزیدن، غلتیدن، گرفتن، هل دادن، پرتاب، کوبیدن، کنسیدن، لی لی، راه رفتن
—	—

یا طبقه‌بندی رشد عاطفی کودکان سه تا چهار و پنج تا شش سال

ویژگی‌های رشد عاطفی	
سه تا چهار سال	● شروع به طنز و خنده
● توان بیان اندیشه	● رشد کنترل رفتار
● اجتماعی تر شدن	● کمتر منفی بودن
● رشد قوه ابتکار	● شروع ترس
● آگاهی از هویت جنسی	:
● مسئولیت پذیری	:
● شرکت در بازی‌ها	:
:	:

به همین ترتیب این فعالیت گروهی را به هنرجوها در راستای جداول رشد ادامه می‌دهید. با تأکید بر اینکه هدف، شناخت است نه حفظ کردن جداول.

در ادامه می‌توانید با نوشتن یکی از ویژگی‌های یک گروه سنی، از هنرجو بخواهید سن را حدس بزنند. برای این فعالیت کلاس را به دو گروه زرد و آبی تقسیم کنید و با تهیه تعدادی کارت آبی و زرد هنرجو را تشویق کنید در مسابقه شما شرکت کنند پاسخ صحیح هر گروه به دریافت کارت منجر می‌شود و در نهایت گروهی که تعداد کارت‌هایش بیشتر بود در این فعالیت رفاقت برانگیز برنده کلاس خواهد بود. سؤالات باید از جدول رشد تهیه شده باشد، مثلاً:

– گرایش به بازی‌های دو یا سه نفره در چه سنی به وجود می‌آید؟

– انداختن توپ در یک سطل خالی برای چه گروهی مناسب است؟

– در چه سنی کودک از حمام رفتن لذت می‌برد؟

– معمولاً در چه سنی دندان کودکان لق می‌شود؟

– تا کردن یک دستمال یا کاغذ در چه سنی بهتر صورت می‌گیرد؟

– از چه سنی می‌تواند واقعیات را از خیال جدا کرد؟

بالأخره با استفاده از تصاویر، هنرجویان را به تهیه یک کلاژ تصویری در مورد فعالیت کودکان تشویق کنید. استفاده از جداول رشد و تکرار آن در روزهای گوناگون و طی فعالیت‌های هر فصل باعث شناخت بیشتر کودکان می‌شود و هنرجو با این شناخت برای آموزش یک مفهوم، به خوبی می‌تواند برنامه‌ریزی کند. چرا که برنامه‌ریزی باید براساس جدول رشد صورت گیرد. پس در طول سال تحصیلی، مراجعه به این فصل ضروری است و در کتاب بارها به این مسئله اشاره شده است.

نقش و اهمیت بازی در دوران پیش از دبستان

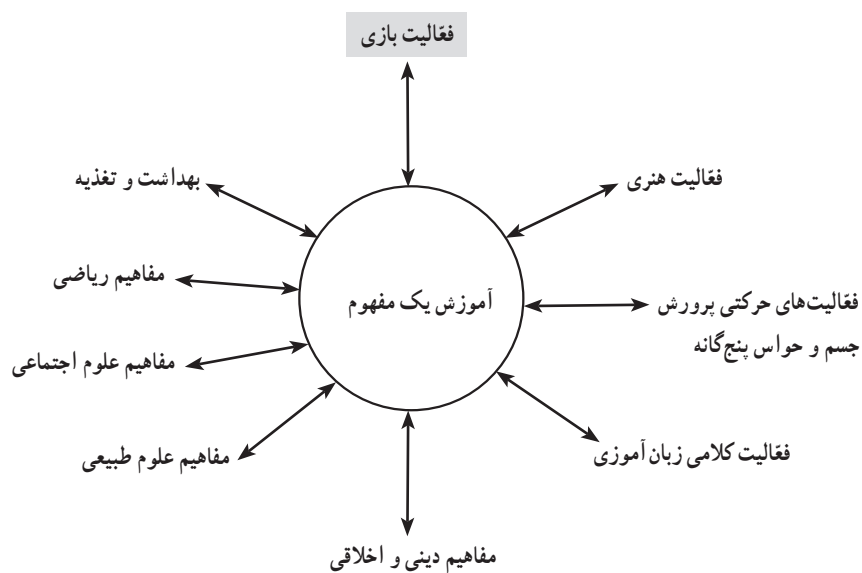
— بازی

هدف کلی

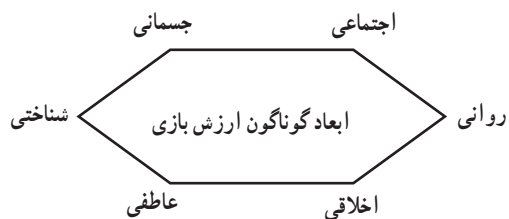
طراحی بازی و ساخت اسباب بازی در دوران پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

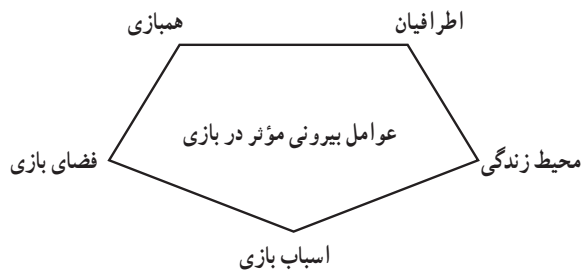
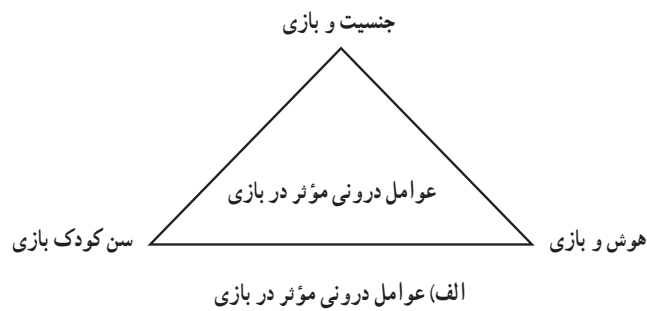
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی با در نظر گرفتن موضوع مربوطه به کار گیرند.

ابعاد گوناگون ارزش بازی

عوامل مؤثر در بازی

فصل دوم : جدول حیطة‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطة‌ساختی	طبقه	حیطة‌عاطفی	طبقه	حیطة‌روانی – حرکتی	طبقه
۱	ضرورت و اهمیت بازی را بیان کند.	دانش	ارزش و اهمیت بازی را درک کند.	دریافت	ضرورت و اهمیت بازی را به وسیله یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۲	نکاتی را که والدین و مربیان باید درباره بازی کودکان رعایت کنند، بیان کند.	دانش	به نکاتی که والدین و مربیان باید در بازی کودکان رعایت کنند، توجه نشان دهد.	دریافت	نکاتی را که والدین و مربیان باید در بازی کودکان رعایت کنند را توسط هم گروه‌های خود به نمایش بگذارد.	اجرای مستقل
۳	ارزش همه جانبه بازی کودکان را بیان کند.	دانش	به ارزش همه جانبه بازی کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌های مناسبی را در خصوص ارزش همه جانبه بازی طراحی کند.	اجرای مستقل
۴	عوامل بیرونی مؤثر در بازی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به عوامل بیرونی مؤثر در بازی اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	فعالیت‌های مناسبی را در خصوص عوامل بیرونی مؤثر در بازی کودکان طراحی کند.	اجرای مستقل
۵	عوامل درونی مؤثر در بازی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به عوامل درونی مؤثر در بازی اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	فعالیت‌های مناسبی را در خصوص عوامل درونی مؤثر در بازی طراحی کند.	اجرای مستقل
۶	نقش والدین را در خصوص بازی کودکان بیان کند.	دانش	به نقش والدین در خصوص بازی کودکان توجه نشان دهد.	ارزش‌گذاری	نقش والدین را در خصوص بازی کودکان با هم گروه‌های خود به نمایش بگذارد.	اجرای مستقل
۷	ویژگی‌های یک اسباب‌بازی مفید را توضیح دهد.	درک و فهم	در طراحی یک اسباب‌بازی به ویژگی‌های مناسب توجه نشان دهد.	ارزش‌گذاری	یک اسباب‌بازی با ویژگی‌های مناسب بسازد.	اجرای مستقل
۸	شرایط ایمنی وسایل را توضیح دهد.	درک و فهم	در طراحی و ساخت یک اسباب‌بازی به شرایط ایمنی آن توجه نشان دهد.	ارزش‌گذاری	شرایط ایمنی را در ساخت یک اسباب‌بازی به وسیله یک چارت آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۹	ارزش همه جانبه بازی را در چند نمونه بازی‌های سنتی بیان کند.	دانش	به ارزش همه جانبه بازی در بازی‌های سنتی توجه نشان دهد.	ارزش‌گذاری	چند نمونه بازی سنتی را با توجه به ارزش همه جانبه بازی طراحی کند.	اجرای مستقل
۱۰	ویژگی‌های چند نمونه از اسباب‌بازی‌های کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به ساخت اسباب‌بازی‌های کودکان اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	چند نمونه از اسباب‌بازی کودکان را بسازد.	اجرای مستقل

نقش و اهمیت بازی دوران پیش از دبستان

جدول هدف و محتوا : بودجه بندی زمانی پیشنهادی

هدف کلی : آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت بازی دوران پیش از دبستان		زمان				
ردیف	هدف های رفتاری	حیطه	طبقه	رئوس و ریز محتوای آموزشی	نظری	عملی
۱	ضرورت و اهمیت بازی را شرح دهد.	شناختی	دانش	– مقدمه	۲۰	
۲	مواردی را که والدین باید درباره بازی کودکان رعایت کنند بیان کند.	شناختی	دانش	– ضرورت و اهمیت بازی		
۳	مواردی را که مربیان باید در بازی کودکان رعایت کنند بیان کند.	شناختی	دانش	– مواردی که والدین باید درباره بازی کودکان رعایت کنند.	۱۵	
۴	ارزش بازی را بیان کند.	شناختی	دانش	– مواردی که مربیان باید درباره بازی کودکان رعایت کنند.		
۵	ارزش جسمانی بازی را شرح دهد.	شناختی	دانش	– ارزش بازی	۱۰	
۶	فعالیت مناسبی را در خصوص ارزش جسمانی بازی طراحی و اجرا کند.	روانی	اجرای مستقل	– ارزش جسمانی بازی	۵	
۷	ارزش اجتماعی بازی را شرح دهد.	شناختی	دانش	– فعالیت مربوط به ارزش جسمانی بازی	۱۵	
۸	فعالیت مناسبی را در خصوص ارزش اجتماعی بازی طراحی و اجرا کند.	روانی	اجرای مستقل	– ارزش اجتماعی بازی	۵	
۹	ارزش اخلاقی بازی را بیان کند.	شناختی	دانش	– فعالیت مربوط به ارزش اجتماعی بازی	۱۵	
۱۰	فعالیتی مناسب با ارزش اخلاقی بازی طراحی و اجرا کند.	روانی	اجرای مستقل	– ارزش اخلاقی بازی	۵	
۱۱	ارزش شناختی بازی را شرح دهد.	شناختی	دانش	– فعالیت مربوط به ارزش اخلاقی بازی	۱۰	
۱۲	فعالیتی مناسب با ارزش شناختی بازی طراحی و اجرا کند.	روانی	اجرای مستقل	– ارزش شناختی بازی	۱۰	
۱۳	عوامل مؤثر در بازی را بیان کند. (درونی – بیرونی)	شناختی	دانش	– فعالیت مربوط به ارزش شناختی بازی	۱۵	
۱۴	نقش و اهمیت اسباب بازی را شرح دهد. (درونی – بیرونی)	شناختی	دانش	– عوامل مؤثر در بازی	۳۰	
۱۵	معیارهای انتخاب اسباب بازی ها را توضیح دهد.	شناختی	دانش	– اسباب بازی	۵	
۱۶	اسباب بازی های برگزیده را، از تولد تا پنج سالگی با توجه به فواید آنها، توضیح دهد.	شناختی	دانش	• معیارهای انتخاب اسباب بازی ها • اسباب بازی های برگزیده از تولد تا پنج سالگی	۱۰ ۴۵	

تعریف کلید واژه ها

* **ارزش بازی :** بازی از فعالیت های اساسی کودکان است که بر رشد همه جانبه آنان تأثیر دارد. از این رو ارزش بازی در ابعاد جسمانی، عاطفی، شناختی، اخلاقی و روانی کودکان مورد توجه قرار می گیرد.

* **بازی جبرانی :** نوعی بازی است که کودک از طریق آن قادر می شود تا عمل ناخوشایندی را از ذهن خود پاک کند و آن حالت ناخوشایند را تعدیل نماید، مثال بازی های نقش.

* **خود محوری :** کودک نمی تواند خود را به جای دیگران بگذارد و از چشم آنها به مسائل بنگرد. او خود را محور کائنات

می‌پندارد و تصور می‌کند همه چیز فقط در حول و حوش او اتفاق می‌افتد.

* بازی موازی: کودکان تا دو سالگی در کنار یکدیگر بازی می‌کنند، بدون آنکه الزاماً ارتباطی با یکدیگر داشته باشند و از در کنار دیگری بودن لذت ببرند در این جا همبازی برای او به معنای هم‌جواری است.

* روش‌های یاددهی یادگیری:

- سخنرانی
- پرسش و پاسخ
- فعالیت گروهی
- اجرای نمایش

مواد و وسایل لازم:

- کتاب درسی
- کتب مرتبط با بازی و اسباب بازی
- سی‌دی‌های مرتبط با بازی و اسباب بازی
- سی‌دی‌های مرتبط با بازی کودکان
- سی‌دی‌های مرتبط با اسباب‌بازی‌ها
- مقالات و تحقیقات مرتبط با بازی و اسباب‌بازی
- مجلات مرتبط با بازی و وسایل بازی
- وسایل بی‌مصرف برای طراحی اسباب‌بازی و تمرین‌ها

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پر کردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از فراگیران می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی که به کار می‌برید چیست؟

آیا مشکل یا مسئله‌ای در خصوص محتوا و فراگیران وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع و چه آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

– چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

– چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

– قبل از شروع درس دانسته‌های هنرجویانتان را در خصوص موضوع ارزیابی کنید.

– آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ علت را مشخص کنید.

پیشنهاد

- ۱- یک بازی متداول مانند «گرگم به هوا» یا «توپ بازی» را مطرح کنید و نام آن را روی تخته بنویسید. سپس از بچه‌ها بخواهید مشخص کنند، این بازی چه هدف‌ها و فعالیت‌هایی را می‌طلبد؟ سپس فعالیت‌ها را طبقه‌بندی کنید. درس را آغاز کنید.
- ۲- هنرجویان در فضایی بزرگ‌تر از کلاس بازی‌های مطرح شده در کتاب را اجرا کنند.

خلاصه محتوا

مقدمه

بازی زمینه‌های رشد همه جانبه کودک را فراهم می‌آورد. امروز، برنامه‌های درسی بازی محور مورد توجه خاص قرار گرفته است و بیشتر برنامه‌های پیش دبستانی بر این اساس بنا شده‌اند. بازی در زندگی کودکان نقش اساسی دارد. آنان نیازها و احساسات خویش را از این طریق آشکار می‌سازند. کودکان از بازی لذت می‌برند و همین به یادگیری آنان کمک می‌شود. بنابراین انتخاب فعالیت‌های مناسب با اهداف آموزشی می‌تواند به نیازهای روحی، روانی، اجتماعی و جسمانی کودک پاسخ دهد.

ضرورت و اهمیت بازی

بازی در زندگی کودکان نقش اساسی دارد در واقع می‌توان گفت شخصیت کودکان در همین بازی شکل می‌گیرد. بازی موجب رشد اندام‌ها می‌شود و مهارت‌های جنبشی آنان را تقویت می‌کند. فعالیت‌های بازی گونه نوزادان و کودکان نوپا، که به ظاهر بسیار ساده و تکراری است، به کشف توانمندی و شناخت محیط منجر می‌شود. شواهد نشان می‌دهد که بازی با رشد شناختی رابطه دارد. افزایش مهارت در برنامه‌ریزی، توانایی حل مسئله، آفرینندگی، دست یافتن به دوراندیشی و رشد زبان در بازی کودکان تجلی می‌یابند. زبان بازی، زمان به دست آوردن دانش و تجربه است. به تدریج که کودک بزرگ می‌شود قوانین وارد بازی می‌شود و این امر موجب افزایش مهارت‌های اجتماعی می‌گردد. در واقع بازی درس زندگی، تجربه، مهارت، به کارگیری ذهن و هوش و سازگاری و همکاری است. بنابراین برای بازی کودکان باید اهمیت ویژه‌ای قابل شد.

مواردی که والدین و مربیان باید درباره بازی کودکان رعایت کنند

کلیه موارد درج شده در کتاب حائز اهمیت اند و والدین و مربیان باید به آنها توجه کافی داشته باشند. به خصوص والدین تشویق شوند تا در کلاس‌های آموزشی مهد شرکت نمایند و در جلسات اولیا و مربیان در مورد آن بحث کنند. نکات مهمی که باید برای والدین و مربیان در نظر گرفت آگاهی دادن به آنان در خصوص ضرورت بازی و اهمیت آن است. آنان باید فرصت‌های مناسبی را برای بازی کودکان در نظر بگیرند و به آزادی عمل، ایمنی، دخالت مستقیم نداشتن در بازی، راهنمایی مناسب و علاقه کودکان در بازی توجه داشته باشند.

ارزش بازی

بازی یکی از فعالیت‌های اساسی کودکان است. آنان از این طریق دنیای اطرافشان را می‌شناسند، دیدگاه‌ها و احساساتشان را بروز می‌دهند و به توانایی‌های جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی خود پی می‌برند. بنابراین ارزش بازی را می‌توان در ابعاد مختلف جسمانی، عاطفی، شناختی، اخلاقی و اجتماعی مورد توجه قرار داد و فعالیت‌های مناسبی را در این خصوص طراحی و اجرا نمود.

ارزش جسمانی بازی

قبل از تدریس: قبل از شروع این مبحث چند بازی سنتی را نام ببرید، مانند:

– گرگم و گله می‌برم – دست رشته – لی لی

از هنرجویان بخواهید برای هر یک از این بازی‌ها ارزش جسمانی آنها را بیان کنند، مثلاً در «لی لی» پریدن، تطابق پا با سنگ و خط یا در «دست رشته» دویدن، گرفتن توپ، تطابق توپ و دست و چشم و ... یا در «فوتبال» تطابق و هماهنگی توپ و پا، تقویت عضلات و دقت و تمرکز شوت کردن.

فعالیت‌های جسمانی کودک از بدو تولد آغاز می‌گردد. لذت بخش بودن این فعالیت‌ها هدف برتری است که بازی را ایجاد می‌کند، کودک از آن لذت می‌برد و از آن احساس رضایت می‌کند. فعالیت‌های جسمانی رشد اندام‌ها، افزایش قدرت بدنی، هماهنگی و تعادل بین اندام‌ها، ظرافت حرکات، افزایش استقامت و مقاومت بدن در مقابل بیماری‌ها و خطرات محیطی را در پی دارد. برنامه‌ریزی تجارب حرکتی برای کودکان باید با توجه به ویژگی‌های رشدی هر گروه سنی باشد و فضا، مکان، تجهیزات و نوع بازی‌ها براساس آن انتخاب شوند. در عین حال به تنوع، زیبایی، مقاومت و ایمن بودن تجهیزات بازی توجه گردد. بازی‌های دوران کودکی، مانند دویدن، پریدن، خم شدن، سرخوردن، بالا رفتن و ... در رشد جسمانی و سلامت اندام‌های کودک بسیار حائز اهمیت است.

ارزش اجتماعی بازی

قبل از تدریس: قبل از تدریس این مبحث چند بازی را روی تخته بنویسید و از هنرجویان بخواهید قوانین هر بازی را فهرست کنند، مانند:

تاپ بازی	یه قل دو قل
–	–
–	–
–	–

با مطرح شدن قانون در بازی، رعایت شدن قوانین اجتماعی نیز باید آموزش داده شود، از جمله در انتظار نوبت بودن، سکوت، رعایت نوبت و حقوق دیگران و توجه به فرهنگ‌ها. سپس تدریس آغاز گردد.

آدلر می‌گوید: «بازی پیش از هر چیز یک تمرین اشتراکی است و کودک در طی این تمرین‌ها فرصت می‌یابد احساسات اجتماعی خود را ارضا کند».

انسان موجودی اجتماعی است و نیاز به گروهی دارد تا خود را متعلق به آن بداند. کودک با بازی کردن، نخستین گام‌ها را برای

اجتماعی شدن برمی دارد. او ابتدا قوانین ساده بازی را یاد می گیرد، سپس در بازی های گروهی از حالت خود محوری خارج می شود و پس از ارتباط با دیگران، رعایت حقوق آنان، رعایت آداب و رسوم، همدردی و همدلی، قواعد بازی را درمی یابد. بنابراین کودک در بازی تجربه های مفیدی به دست می آورد که به آنها نیازمند است، مانند همکاری، پیروزی، شکست، برتری طلبی، رقابت، ایجاد رابطه انسانی و دوستانه، حس تعاون و احترام و طریقه استفاده از وسایل بازی.

ارزش اخلاقی عاطفی بازی

قبل از تدریس: قبل از تدریس این مبحث می توانید از هنرجویان بخواهید صفات خوب و بد قهرمانان ورزشی را فهرست کنند. چند بازی را روی تخته سیاه بنویسید و از هنرجویان بخواهید ارزش های اخلاقی هر بازی را فهرست کنند.

نام بازی	گرگم به هوا	آموزنجیرباف	لی لی کردن	طناب بازی	دکتر بازی
رفاقت					
رقابت					
مهرورزی					
همکاری					
خودخواهی					
مسئولیت پذیری					
صداقت					
وفاداری					
حقیقت طلبی					
رعایت حقوق دیگران					
مسلط به خود					
حسادت					

کودکان در بازی ها با بسیاری از مفاهیم اخلاقی از جمله خوب، بد، حق، ناحق، درست، نادرست و نظایر آنها آشنا می شوند. بازی یکی از مهم ترین عوامل در تربیت اخلاقی کودک به شمار می آید. کودک در خانه و مدرسه یاد می گیرد که چه چیز خوب و چه چیز بد است. ولی تثبیت معیارهای اخلاقی در این دو (خانه و مدرسه) هرگز به اندازه بازی قوی نیست. کودک در بازی درمی یابد که اگر بخواهد در بازی پذیرفته شود، باید درستکار، حقیقت طلب، مسلط به خود، عادل، صادق، وفادار، مسئولیت پذیر و دارای رفتاری پذیرفتنی باشد. اگر صادق نباشد همبازی ها خیلی زود او را طرد خواهند کرد و جایگاهی در

گروه نخواهد داشت. بازی این فرصت را به کودک می‌دهد تا در نقش یک قهرمان رفتارهای اخلاقی خوب و شایسته را تجربه کند. بازی، ارزش‌های اخلاقی را شکوفا می‌سازد و مسائل و ابعاد آن را پیش چشم کودک قرار می‌دهد. از این طریق می‌توان، فعالیت‌ها و اندیشه‌های نادرست کودک را اصلاح کرد و آنها را به سوی صلاح و خوبی سوق داد. کودک در بازی درس دفاع از خود، تلاش برای احیای حق، پاک‌سازی محیط و... را یاد می‌گیرد، همچنان که مهرورزی، همکاری، حق‌جویی، تعاون و... را می‌آموزد.

ارزش روانی بازی

قبل از تدریس: با هنرجویان در مورد احساس‌شان در موقع پیروزی تیم محبوب‌شان بحث کنید. یا در هنگام دویدن، پرش، خمیربازی یا آب‌بازی چه احساسی دارند؟

حالات آرامش، تنش، هیجان، صبوری و بردباری می‌توانند نشان‌دهنده ارزش روانی بازی باشند.

کودک در بازی فرصت می‌یابد تا به راحتی احساسات و ایده‌های خود را بیان کند. او بین عواطف و امیال متضادش تعادل ایجاد می‌کند. پیازه این کار را «بازی جبرانی» می‌نامد. مثلاً کودک به عروسک خود دارو می‌دهد و به او گوشزد می‌کند که باید بخورد زیرا برای سلامتی‌اش ضروری‌ست. (در واقع به فشارهایی که به او در هنگام خوردن دارو وارد شده اشاره دارد).

کودک در زندگی روزمره نیاز دارد تا از نقش‌هایی که محدودیت‌های محیطی به او تحمیل می‌کند رهایی یابد. بازی نقش به کودک فرصت می‌دهد تا عمل ناخوشایندی را که موجب ناراحتی او شده است تعدیل نماید. در واقع انرژی تحت فشار خود را به گونه‌ای بیرون می‌ریزد. مانند زمانی که عروسک خود را کتک می‌زند یا زمانی که کودک از حیواناتی مانند سگ و گربه می‌ترسد با درآغوش گرفتن سگ و گربه پارچه‌ای بر ترس خود غلبه می‌کند و به بازی نقش می‌پردازد.

کودک در بازی احساساتش را صادقانه و به راحتی بیان می‌کند و بازی‌هایی مانند عروسک بازی، خانه بازی، ماشین بازی، نمایش‌های عروسکی و ساختن ماسک‌ها، براساس قصه‌های شنیده شده، به کودک فرصت می‌دهند تا امیال، گرایش‌ها یا علایق و عکس‌العمل‌های عاطفی خود را به نمایش بگذارد و بر آنها غلبه کند و در واقع فرصت خود بودن را به او می‌دهند.

ارزش شناختی بازی

قبل از تدریس: نام یک وسیله بازی را روی تخته بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید تا بگویند چه فعالیت‌هایی را با این وسیله می‌توانند انجام دهند و هر بازی چه شناختی را برای آنها ایجاد می‌کند. مثلاً توپ:

نوع شناخت	وسایل بازی	فضای بازی	تعداد افراد	نوع فعالیت
				فوتبال
				دست رشته
				والیبال
				بسکتبال
				تنیس
				پینگ‌پنگ

مشخصات توپ در هر بازی	دست رشته	والیبال	بسکتبال	تنیس	پینگ پونگ
شکل					
اندازه					
رنگ					
جنس					
وزن (سبک یا سنگین)					

سپس در زمینه ارزش شناختی بازی، درس را شروع کنید.

بازی در رشد و توسعه مهارت‌های شناختی مانند مشاهده دقیق، جمع‌آوری، دسته‌بندی اطلاعات، حدس زدن و... نقش مهمی دارد. کودکان از طریق بازی به درک درستی از مفاهیم اندازه، حجم، شکل، وزن و نظایر آنها دست می‌یابند. کودک از راه عمل و تجربه، در محیط به ابداع می‌پردازد و با پدیده‌ها و مسائل جدید آشنا می‌شود. می‌کوشد به دقت مشاهده کند، تجربه به دست آورد و قدرت انتخاب بهترین راه حل را کسب کند و از محیط اطراف خود شناخت صحیح‌تری به دست آورد.

کودک در هنگام بازی، استدلال می‌کند، به قضاوت می‌پردازد، مسائل را حل و در نهایت از فعالیت‌های خود نتیجه‌گیری می‌کند. این فعالیت‌ها به او یاری می‌دهد تا در آینده بتواند متکی به نفس، مستقل و در حل مشکلات توانمند باشد. بین بازی و رشد شناختی رابطه‌ای تنگاتنگ وجود دارد. بررسی‌های انجام شده نشان دهنده رابطه‌ای مثبت بین بازی و نمره آزمون‌های هوشی کودکان است. این بررسی‌ها به نکات زیر اشاره دارد:

— افزایش مهارت‌ها در برنامه‌ریزی

— توانایی حل مسئله یا مشکل

— مهارت در وضعیت تحصیلی

— آفرینندگی و تفکر واگرا

— دست یافتن به دوراندیشی

— رشد حافظه

— رشد زبان

بنابراین ارتباط بازی با رشد شناختی موضوعی مهم است.

پیشنهاد

۱- با ترسیم جدولی بر روی تخته، از هنرجویان بخواهید تا ویژگی‌های بازی مطرح شده را در ستون‌های آن قرار دهند.

ویژگی‌ها	فردی	گروهی	شناختی	اخلاقی	جسمانی	عاطفی	روانی	اجتماعی	فضای باز	فضای بسته
نام بازی										

۲- پیشنهاد می‌شود هنرجویان در فضایی بزرگ‌تر از کلاس بازی‌های مطرح شده در کتاب را اجرا کنند.

عوامل مؤثر در بازی

قبل از تدریس: یک بازی شناخته شده را مطرح کنید. به طور مثال «دکتر بازی». در این بازی سن کودک و همچنین هوش او بسیار اهمیت دارد. در این بازی کودک در نقش دکتر به معاینه عروسک خود یا همبازی خود می‌پردازد و کلمات خاصی را تقلید می‌کند. نقش اطرافیان و محیط زندگی کودک در این بازی کاملاً مشهود است. اگر کودک را از آمپول یا دکتر ترسانده باشند کودک رفتار و گفتار اطرافیان را ادا خواهد کرد. بنابراین عوامل متعددی در بازی کودکان تأثیر دارند. این عوامل را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد:

الف) عوامل درونی شامل جنس، هوش، سن

ب) عوامل بیرونی شامل اطرافیان، محیط زندگی، اسباب بازی

الف) عوامل درونی

جنس: جنسیت یکی از عوامل مهم از نظر نحوه بازی، انتخاب اسباب بازی و همبازی در بازی کودکان است.

بین هجده ماهگی تا سه سالگی شناخت کودک از هویت جنسی ناقص است. اما به مرور در چهار و پنج سالگی از طریق

هماندسازی با والدین این مسئله بارزتر و کامل‌تر می‌شود و به همین ترتیب بازی دخترها با پسرها تفاوت پیدا می‌کند.

عمده‌ترین عوامل تفاوت میان بازی دختران و پسران عبارت‌اند از:

● گرایش طبیعی کودک به بازی‌ها. بعضی از دختران طبیعتاً به بازی‌های خاصی علاقه نشان می‌دهند که پسران به آن بازی‌ها کم توجه‌اند.

● انتظارات و توقعات والدین و جامعه از دختر و پسر نیز کم‌کم آنان را به سوی تفاوت میان بازی‌های دخترانه و پسرانه سوق

می‌دهد. بازی‌های مورد علاقه دختران عروسک بازی، خانه‌داری، کاردستی، بازی‌های کلامی و بازی‌های نمایشی‌ست. بازی‌های

پسران بیشتر حالت تهاجمی دارد. آنان بازی‌های رقابتی و مسابقه‌ای و نیز نقش‌های قدرتمند برای اثبات خود را دوست دارند.

هوش: چنانچه «هوش» را توانایی یادگیری و انطباق فرد برای ادامه زندگی بدانیم بازی با «هوش» کودک رابطه دارد. به طور

مثال کودکی به دلیل نداشتن توپ، چندین جوراب را درون هم قرار می دهد و با آنها یک توپ تهیه می کند. یا کودک دیگر با قرار دادن یک قطعه سنگ درون یک قوطی خالی فلزی برای برادر یا خواهر کوچکش جفجغه می سازد. در چنین حالتی «هوش» بر نحوه بازی و نوع انتخاب اسباب بازی تأثیر می گذارد.

کودکان تیزهوش سعی می کنند وسایل و اسباب بازی هایی را انتخاب کنند که بتوانند با آنها به ابتکار و ابداع دست بزنند و برای آنها قوای ذهنی خود را به کار گیرند. کودکان باهوش تر مدت کمتری به یک بازی مشغول می شوند، زیرا خواهان تنوع اند و از تنوع لذت می برند. کودکان باهوش در سنین بالاتر به بازی هایی که مستلزم فعالیت های ذهنی و جسمی ست می پردازند، مانند جمع آوری اشیاء که برای آنان جذاب و لذت بخش تر است.

کودکان تیزهوش به دلیل داشتن توانایی های بیشتر، به انجام دادن بازی های انفرادی تمایل نشان می دهند و معمولاً انرژی بدنی را در حد زیادی مصرف نمی کنند. به نظر می رسد که کودکان تیزهوش، به سبب توانایی زیاد، و کودکان کم هوش، به علت ناتوانی، معمولاً به راحتی در گروه پذیرفته نمی شوند.

سن: سن کودک نه تنها با نوع بازی ارتباط دارد بلکه در انتخاب اسباب بازی، همبازی، مدت زمان بازی و همچنین نحوه بازی نیز تأثیر می گذارد.

کودکان با افزایش سن، تمرکزشان در بازی بیشتر می شود و برای یک بازی یا اسباب بازی مدت بیشتری را صرف می کنند. انتخاب همبازی نیز با سن کودک ارتباط دارد. کودک در فاصله بین ۹ تا ۱۳ ماهگی بیشتر به اسباب بازی هایش توجه دارد و به همبازی هایش مانند یک اسباب بازی نگاه می کند و ممکن است به همبازی خود صدمه بزند. اما از چهارده ماهگی به بعد، به تدریج به همبازی خود توجه می کند و دیگر همبازی برایش در حکم اسباب بازی نیست. همبازی برای او به معنای «هم جواری ست که ممکن است کودک یا بزرگ سال باشد. او از بودن در کنار آنها لذت می برد، ولی دوست ندارد آنها در وسایل بازی اش شریک شوند یا با او ارتباط کلامی برقرار کنند».

بنابراین کودکان در کنار یکدیگر بازی می کنند، بدون آنکه الزاماً ارتباطی با یکدیگر داشته باشند. اما زمانی که یکی از آنها محل را ترک می کند، دیگری اعتراض می کند. به این نوع بازی «بازی موازی» می گویند. از سال دوم زندگی نشانه هایی از همیاری و همدلی در کودک دیده می شود و کودک به دنبال «همبازی واقعی» می گردد. او با همبازی خود در اسباب بازی شریک می شود و با هم حرف می زنند.

با افزایش سن، کودک وابستگی اش به همسالان، تدریجاً بیشتر می شود و در دوره دبستان به گروه گرایش پیدا می کند و بازی های گروهی را ترجیح می دهد.

ب) عوامل بیرونی بازی

قبل از تدریس: از هنجاریان بپرسید وقتی در کودکی بازی می کردند، کجا، با کی و با چی بازی می کردند. از پاسخ های آنها فهرستی تهیه و آنها را طبقه بندی کنید.

کجا	با کی	با چی
درون اتاق	مادر	عروسک
پارک	خواهر	ماشین
زیرمیز	دوست	لوازم خانه
پشت میز	دوست	گل یا پوچ
در مهد	دوست	الا کلنگ

فهرست آنها را در سه طبقه (اطرافیان، محیط، اسباب بازی) قرار دهید و درباره آنها صحبت کنید، از جمله: کدام مطلوب تر بود؟ کی مؤثرتر بود؟ کدام اسباب بازی محبوب بود؟
عوامل بیرونی مؤثر در بازی عبارت‌اند از:

- اطرافیان
- محیط زندگی
- اسباب بازی

● **اطرافیان:** روش‌های تربیتی والدین در بازی‌های کودکان تأثیر دارد. کودکانی که با روش‌های مستبدانه پرورش می‌یابند به علت اینکه شدیداً تحت سلطه والدین هستند اغلب ساکت و مطیع‌اند و بازی‌های آنان فاقد خلاقیت و نوآوری است. آنها در نقش همبازی بیشتر تحت تسلط دیگران‌اند.

کودکانی که خانواده کنترل بر رفتارشان ندارند، یاد نمی‌گیرند که در بازی همکاری داشته باشند، لذا از قوانین سرپیچی می‌کنند، عقاید خود را تحمیل می‌نمایند و رفتاری پرخاشگرانه دارند.

کودکانی که در خانواده یادگرفته‌اند به عقاید دیگران احترام بگذارند و حرف شنوی داشته باشند، قوانین را می‌پذیرند و قدرت نوآوری، همراهی و همکاری دارند. کودکان نیز دوست دارند با آنها بازی کنند.

● **محیط زندگی:** از آنجا که محرکات محیطی در رشد هوشی کودک تأثیر قابل توجهی دارد، بازی کودکان نیز تحت تأثیر تنوع و تحریکات محیطی قرار می‌گیرد. البته محرک‌های محیطی باید در حد متعادل و قابل قبول باشند وگرنه، نه تنها اثر مثبتی ندارد، بلکه ممکن است به اختلال در یادگیری کودک نیز بینجامد. علاوه بر محرکات محیطی فضای بازی نیز در شکل‌گیری بازی و نوع بازی بسیار تأثیر دارد.

تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که عوامل محیطی و فرهنگ جامعه در شکل‌گیری و نوع بازی اثر می‌گذارد. این امر در کشورهای مختلف و حتی در شمال و جنوب یک کشور به وضوح دیده می‌شود. در واقع می‌توان گفت بازی کودکان به نوعی انعکاس دهنده فرهنگ آن جامعه است. در مناطق محروم به دلیل اینکه توانایی اقتصادی افراد جهت خرید وسایل و اسباب بازی برای کودکان کافی نیست، به کودکان خود آن دسته از بازی‌های سنتی را که نیاز چندانی به وسایل و اسباب بازی ندارند می‌آموزند. در این جوامع کودکان یاد می‌گیرند که برای خود اسباب بازی بسازند. این تولید و سازندگی خود، برای کودکان گونه‌ای بازی و فعالیت دلچسب به‌شمار می‌آید و به خلاقیت و آفرینندگی آنان کمک می‌کند.

● اسباب بازی

قبل از تدریس: یک جلسه قبل از تدریس اسباب بازی‌ها از هنرجویان بخواهید در صورت امکان هرکدام یک اسباب بازی موجود در منزل را به کلاس بیاورند یا تصاویری از اسباب بازی‌ها را جمع‌آوری کنند و به صورت کولاژ روی مقوا بچسبانند. سپس با معرفی اسباب بازی‌ها و نشان دادن تصاویر، در مورد ویژگی‌های هریک صحبت کنید. آن‌گاه از این اطلاعات فهرستی تهیه کنید و درس را شروع نمایید.

ویژگی‌ها / نام اسباب بازی	جنس	شکل	رنگ	کاربرد
۱- جفجغه - پلاستیک (خشک و نرم) - فلزی - چوبی	اشکال مختلف قابل تکان دادن	الوان، شفاف غیرسمی	تولید صدا، پرورش حس شنوایی، افزایش دقت و هوشیاری، افزایش مهارت انگشتان و دست‌ها	
۲- فرغون یا کالسکه ۳- جعبه‌های آهنگ ۴- عروسک ۵- وسایل نقلیه ۶- خانه عروسکی و نظایر آنها				

اسباب بازی در یادگیری و شکل دهی به شخصیت و رفتار کودکان نقش دارد. بازی و اسباب بازی برای کودکان بسیار مهم است. آنان بیشترین اوقات خود را به بازی و فعالیت می‌پردازند. کودکان زمان بازی را بسیار دوست دارند و این زمان را بر هر چیز دیگری مقدم می‌شمارند.

انتخاب اسباب بازی مناسب برای کودکان در هر سنی بسیار حائز اهمیت است. مناسب‌ترین و بهترین اسباب بازی، به ویژه برای کودکان پیش دبستانی، اسباب بازی‌های آموزشی‌ست. این گروه از اسباب بازی‌ها موجب پرورش تفکر، تخیل، سرگرمی، لذت و مهم‌تر از همه موجب یادگیری در کودک می‌گردند و او را با مفاهیم و دنیای پیرامون آشنا می‌سازند.

در انتخاب اسباب بازی باید به ویژگی‌های رشد جسمی، عقلی، عاطفی و اجتماعی کودک توجه نمود. همچنین معیارهای دیگری در انتخاب آنها مدنظر قرار می‌گیرد. مانند نوع جنس و مواد ساخت اسباب بازی، رعایت بهداشت و ایمنی، هم‌خوانی با فرهنگ جامعه، نزدیک بودن اسباب بازی با واقعیت زندگی کودک و اثرگذاری اسباب بازی بر رشد فکری و آفرینندگی و سازندگی که باید به همه آنها توجه نمود.

پیشنهاد

از هنرجویان بخواهید براساس محتوای تدریس شده، نمونه آموزش یک فعالیت برای بازی را طراحی کنند.
این نمونه، آنها را برای فرم شماره ۲ برنامه‌ریزی مفاهیم آموزشی آماده می‌کند.

نمونه آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : بازی
هدف : ارزش شناختی بازی
نوع فعالیت : تشخیص با چشم بسته
تأکید بر رشد : شناختی
محل : فضای باز یا بسته
تعداد کودکان : حداکثر ۱۰ نفر
زمان : ده دقیقه برای هر بازیکن
سن : پنج ساله
وسایل لازم : وسیله بازی خاصی ندارد. تنها یک روسری یا پارچه تمیز برای بستن چشم‌ها لازم است و صندلی و زیرانداز برای فضای باز زمینه سازی : کودکان در صندلی‌های خود یا در فضای باز به صورت دایره روی زیراندازی که قبلاً انداخته شده است، می‌نشینند.
روش کار هدف از این بازی : نشاط و شادی، تمرکز، شناخت از طریق لمس و تطابق آن با مفاهیم ذهنی، تشخیص، زبان آموزی. مراحل اجرا : این بازی در حیاط مهد یا در کلاس درس قابل اجراست. ابتدا محیط را آماده می‌کنیم و کودکان در سر جایشان قرار می‌گیرند. سپس یکی از کودکان انتخاب می‌شود. چشم او را با یک پارچه تمیز می‌بندیم و از او می‌خواهیم دور خودش بگردد تا جهت را تشخیص ندهد. حال جای کودکان را با یکدیگر عوض می‌کنیم. کودک چشم بسته باید با دست و از راه لمس کردن، اسم هم کلاسی خود را بگوید.
پیامد حاصل از آموزش : کودک از طریق جست‌وجو، تمرکز، لمس و تطابق با مفاهیم ذهنی می‌تواند با چشم بسته دوستش را تشخیص دهد. خزانه لغات : اشیای مختلف، اسامی هم کلاسی‌ها
مهارت : کودک می‌تواند با ارزش شناختی بازی آشنا شود.

فرم ارزشیابی محتوای فصل ۲ نقش و اهمیت بازی دوران پیش از دبستان

حوزه‌های فعالیت	گروه ۱	
	نام و مدت بازی	نوع بازی
ارزش بازی	ارزش جسمانی بازی	
	ارزش اجتماعی بازی	
	ارزش اخلاقی بازی	
	ارزش شناختی بازی	
عوامل مؤثر در بازی	درونی	رشد
		توانمندی
		موتور
	بیرونی	توانمندی
محیط بازی		
معیارهای انتخاب اسباب بازی	رشد	
	توانمندی و اجتماعی	
	توانمندی	
	توانمندی و اجتماعی	
	توانمندی و اجتماعی	
توانمندی و اجتماعی		
توانمندی و اجتماعی		
توانمندی و اجتماعی		

فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟
سایر پیشنهادها :	

ارزشیابی فصل دوم :
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان			
		<p>نظری : اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای تعیین شده در قیمت پایانی نظری نوبت اول و دوم شاخص‌های غیر فنی : - ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با درس - نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>	مستمر	نوبت اول و دوم
		<p>عملی : - اجرای فعالیت‌های آموزشی مناسب با اهداف رفتاری در قسمت‌های عملی پایانی نوبت اول و دوم - شناخت و کاربرد صحیح وسایل و ابزار : این مبحث به وسایل مورد نیاز بازی‌ها براساس اهداف و کاربرد صحیح اسباب بازی‌ها اختصاص دارد. - جمع‌آوری فعالیت‌های انجام شده به صورت منظم و صحیح در یک پوشه مهارت‌های غیر فنی : - نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه، سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی، رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در انجام فعالیت آموزشی و خلاقیت در ارائه فعالیت‌های آموزشی</p>		
۱ نمره		<p>نظری : نقش و اهمیت بازی در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت اول
۲/۵ نمره		<p>عملی : طراحی یک بازی، با توجه به ارزش‌های بازی، ساختن یک اسباب بازی (پازل، روی هم چیدنی و ...)</p>		
۱ نمره		<p>نظری : نقش و اهمیت بازی در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱ نمره		<p>عملی : طراحی یک بازی، با توجه به ارزش‌های بازی، ساختن یک اسباب بازی (پازل، روی هم چیدنی، مینیاتوری و ...) مرتبط با واحد کار</p>		

توجه :

ارزشیابی از محتوای نظری، با توجه به اهداف رفتاری فصل و شاخص‌های غیرفنی که در جدول ارزشیابی به آن اشاره شد، صورت می‌گیرد.

الف) نمونه ارزشیابی نظری :

● سوالات تشریحی

- ۱- مفاهیم بازی‌های گروهی را نام ببرید.
- ۲- ارزش همه جانبه بازی «گرگم و گله می‌برم» را مشخص کنید.

● سوالات تکمیلی

- ۱- به بازی‌ای که کودک از طریق آن می‌تواند عمل ناخوشایندی را از ذهن خود پاک کند بازی می‌گویند.
- ۲- جنسیت، هوش و سن از عوامل مؤثر در بازی هستند.

● سوالات صحیح و غلط

- ۱- شناسایی کودک از جهان پیرامونش در بازی‌ها متجلی می‌شود.
ص غ
- ۲- داشتن همبازی‌های متعدد برای جبران کمبود اسباب بازی کافی است.
ص غ

● سوالات چند گزینه‌ای :

- ۱- گزینه صحیح را با علامت ضربدر مشخص کنید :
۱- بارزترین ارزش بازی «انداختن توپ در سبد» کدام است؟
الف) جسمانی ب) شناختی ج) عاطفی د) اجتماعی
- ۲- کدام بازی کودک بین عواطف و امیال متضادش تعادل ایجاد می‌کند؟
الف) جبرانی ب) تقلیدی ج) موازی د) نمادین

توجه :

ارزشیابی عملی، با توجه به موضوع انتخابی واحد کار یا پروژه آموزشی و با در نظر گرفتن مهارت‌های غیرفنی، صورت می‌گیرد.

ب) نمونه ارزشیابی عملی :

با توجه به موضوع انتخابی واحد کار :

- ۱- یک بازی، با توجه به ارزش جسمانی آن، برای کودک چهار تا پنج ساله طراحی کنید.
- ۲- یک جورجورک برای کودک سه ساله درست کنید.
- ۳- برای کودکان دو تا سه ساله پازل ۲ تکه بسازید.

● هنرآموزان محترم توجه داشته باشند هدف نهایی ایجاد توانمندی‌هایی در هنرجویان است تا آنان در پایان این فصل به خوبی بتوانند بازی‌هایی را، با توجه به ارزش‌های آن، سن کودک و در نظر گرفتن واحد کار، طراحی و اجرا کنند. همچنین در این رابطه قادر شوند اسباب بازی‌های ابتکاری با وسایل موجود در کارگاه درست کنند.

جدول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیر فنی

نمره نظری :

نام و نام خانوادگی	نظری	کتبی	شفاهی	تحقیق	گزارش	نقد و بررسی گزارش	نقد و بررسی تحقیق	یادداشت هنرآموز

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

نام و نام خانوادگی	عملی	حضور فعال در کلاس	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	ارائه پوشه کار	کاربرد صحیح وسایل	اجرای صحیح کار عملی	سرعت و مهارت در اجرای کار	نوآوری و خلاقیت	نظم و انضباط	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	یادداشت هنرآموز

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت فعالیت‌های هنری دوران پیش از دبستان

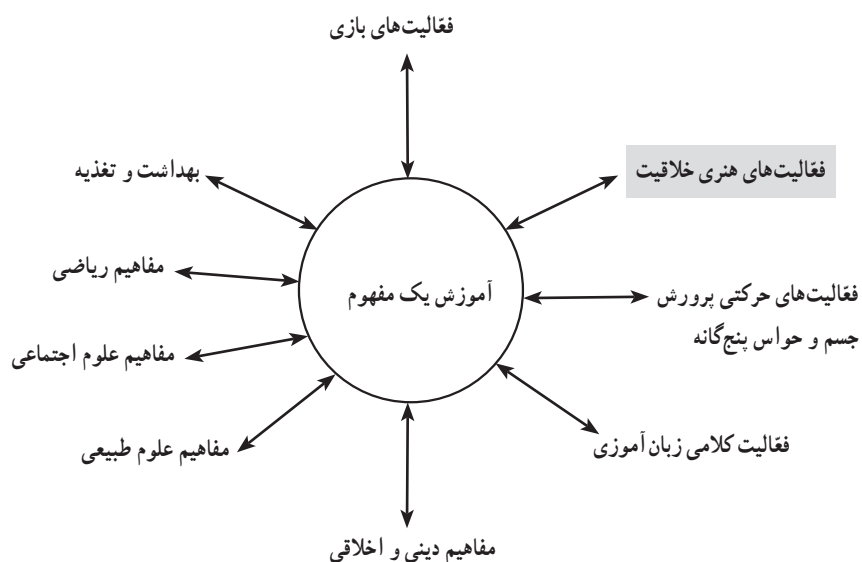
— هنر

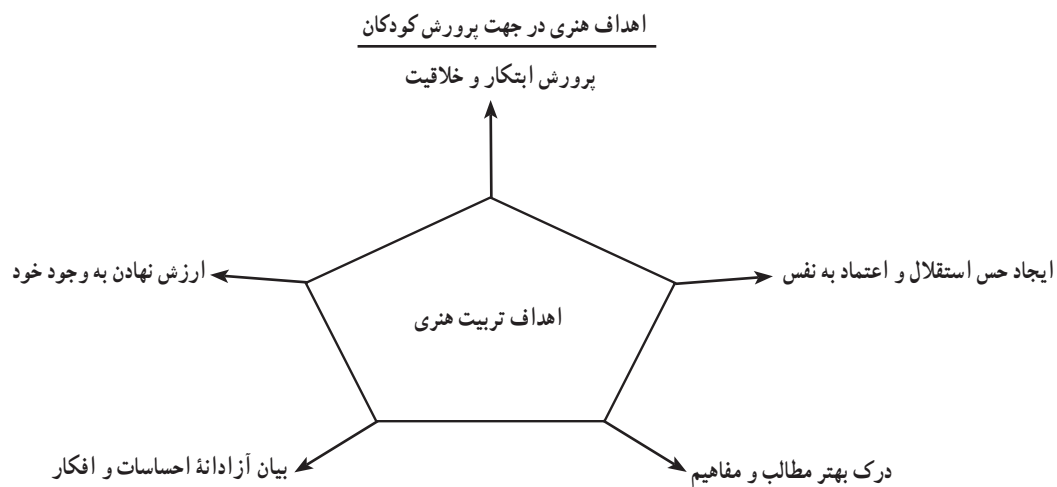
هدف کلی

طراحی فعالیت‌های هنری در دوران پیش از دبستان

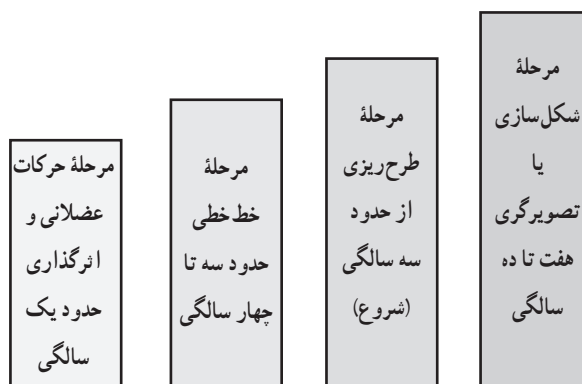
سخنی با هنرآموز

برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی، با در نظر گرفتن موضوع مربوطه، به کار گیرند.

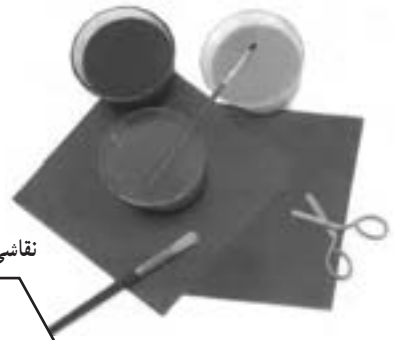

مراحل رشد هنری کودکان

ماسک

نقاشی

عروسک‌ها

انواع فعالیت‌های هنری

چاپ

خمیر

کاردستی

انواع فعالیت‌های هنری

هدف‌های رفتاری فصل سوم در حیطه‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطه شناختی	طبقه	حیطه عاطفی	طبقه	حیطه روانی – حرکتی	طبقه
۱	ضرورت و اهمیت فعالیت‌های هنری را در پرورش کودکان توضیح دهد.	درک و فهم	به نقش فعالیت‌های هنری در پرورش کودکان علاقه نشان دهد.	ارزش گذاری	ضرورت و اهمیت فعالیت‌های هنری را در پرورش کودکان توسط یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۲	اهداف تربیتی فعالیت‌های هنری کودکان را بیان کند.	دانش	اهداف تربیتی فعالیت‌های هنری کودکان را مورد توجه قرار دهد.	دریافت	اهداف تربیتی فعالیت‌های هنری را به وسیله چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۳	نکاتی را که مربیان در آموزش فعالیت‌های هنری به کودکان باید بدانند، توضیح دهد.	درک و فهم	به نکاتی که مربیان در آموزش فعالیت‌های هنری به کودکان باید بدانند اهمیت دهد.	ارزش گذاری	نکاتی را که مربیان در آموزش فعالیت‌های هنری به کودکان باید بدانند به وسیله یک چارت آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۴	مراحل رشد هنری کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به مراحل رشد هنری کودکان توجه نشان دهد.	ارزش گذاری	مراحل رشد هنری کودکان را به وسیله یک چارت آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۵	روش‌های آموزش هنر به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به روش‌های آموزش هنر به کودکان اهمیت دهد.	دریافت	فعالیت‌های هنری کودکان را با یک روش مناسب تدریس کند.	اجرای مستقل
۶	انواع فعالیت‌های هنری را توضیح دهد.	درک و فهم	به انواع فعالیت‌های هنری علاقه نشان دهد.	دریافت	انواع فعالیت‌های هنری را به وسیله یک چارت آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۷	تأثیر فعالیت‌های هنری را بر کودکان توضیح دهد.	درک و فهم	به تأثیر فعالیت‌های هنری بر کودکان توجه کند.	دریافت	تأثیر فعالیت‌های هنری برای کودکان را در قالب یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل

فصل سوم : نقش و اهمیت فعالیت های هنری دوران پیش از دبستان
جدول هدف و محتوا : بودجه بندی زمانی پیشنهادی

زمان		اهداف کلی : آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت سلامت				ردیف
عملی (دقیقه)	نظری (دقیقه)	طبقه	حیطه	هدف های رفتاری		
	۲۰	دانش	شناختی	در پایان این فصل هنرجو باید بتواند : - ضرورت و اهمیت فعالیت های هنری را در پرورش کودکان توضیح دهد. - اهداف تربیتی فعالیت های هنری کودکان را بیان کند.	۱	
	۱۵	دانش	شناختی	- نکاتی را ، که مریدان در آموزش فعالیت های هنری به کودکان باید بدانند.	۲	
	۱۵	دانش	شناختی	- مراحل رشد فعالیت های هنری کودکان	۴	
	۱۰	دانش	"شناختی	- روش های آموزش هنر به کودکان را توضیح دهد.	۵	
۱۲۰	۶۰	دانش	شناختی	- طراحی انواع فعالیت های هنری را ارائه دهد.	۶	

انواع فعالیت های هنری :
- نقاشی
- چاپ
- کو لاج
- کار با دور ریختنی ها
- ماسک ها و شکل سازی
- عروسک های نمایشی
- انواع عروسک

تعریف کلید واژه‌ها

- * اثرگذاری: در یک سالگی کودکان با هر وسیله‌ای که در اختیار دارند روی زمین یا هر سطح دیگری که در برابرشان قرار دارد شروع به اثرگذاری می‌کنند. در این مرحله از رشد نقاشی قدرت و انرژی هیجانی کودکانی در اثر ضربه‌زدن به هر سطحی، بسیار است.
- * خط خطی: دومین مرحله از رشد نقاشی در کودکان است که از دو تا چهار سالگی ادامه دارد. کودک ابتدا خطوطی را که می‌کشد، کنترل شده نیست و نظمی ندارد، اما به تدریج خطوط بهتر کنترل می‌شوند و نظم مشخصی پیدا می‌کنند.
- * طرح ریزی: سومین مرحله از رشد نقاشی در کودکان است که از حدود سه سالگی شروع می‌شود. در این مرحله کم‌کم از میان خط خطی‌های کودکان، اشکالی پدیدار می‌شود که شباهت کمی با اشیای واقعی دارند و اگر خود نگویند چه کشیده‌اند، تشخیص آنها برای ما دشوار است.
- * شکل‌سازی (تصویرگری): چهارمین مرحله از رشد نقاشی در کودکان است که تصاویر کشیده شده توسط کودکان با واقعیت شباهت دارد، به طوری که اگر نقاشی خود را تعریف نکنند، برای ما قابل تشخیص است، اما این شباهت کامل نیست.
- * سبک نقاشی: به نحوه کاربرد رنگ، خط، فضا و شکل در نقاشی «سبک» می‌گویند که شامل دو سبک احساسی و عقلانی است.
- * حس‌گرا: انسان‌های حس‌گرا، درون‌گرایند و نسبت به حرکات عاطفی و فشارهای ناخودآگاه درونی بسیار حساس‌اند. آنها بر احساسات خود بیشتر تأکید می‌کنند و در نقاشی‌های خود از رنگ‌های خالص و گرم، خطوط پریچ و خم، بالا و پایین رفتن مداوم حرکت قلم‌مو و موضوعات ساده استفاده می‌کنند.
- * خردگرا: این افراد برون‌گرا هستند و با مسائل، منطقی کنار می‌آیند و حالات احساسی خود را به سادگی نشان نمی‌دهند و از تجربه، سکون، استحکام و وقار لذت می‌برند. در نقاشی‌های خود از خطوط صاف، طرح‌های منظم و رنگ‌های سرد و سکون استفاده می‌کنند.
- * واقع‌گرایی بینایی: از پنج سالگی به بعد نقاشی کودکان در مرحله واقع‌گرایی بینایی است و به این معناست که کودکان واقعیت را آن‌چنان که هست در نقاشی‌های خود تصویر می‌کنند.
- * تغییر نمادین: از ده سالگی به بعد، بسیاری از تصاویر و اشکالی که کودکان رسم می‌کنند جنبه نمادین (سمبلیک) دارد. پسرها بیشتر با اتومبیل و هواپیما و تانک یعنی با سرعت و قدرت سرگرم‌اند و دختران با اسب‌ها و گل‌ها یعنی با ظرافت و آزاداندیشی مشغول می‌شوند.

روش‌های آموزش یاددهی

- سخنرانی
- پرسش و پاسخ
- بحث گروهی
- فعالیت‌های گروهی و فردی

مواد و وسایل لازم

- کتب مرتبط با فعالیت‌های هنری
- پاور پوینت‌های مرتبط با فعالیت‌های هنری
- فیلم‌های آموزشی
- ابزار مورد نیاز فعالیت‌های هنری، مانند انواع مداد و قلم‌مو، انواع رنگ، انواع خمیر، انواع ماژیک، ظروف مخصوص رنگ، انواع کاغذ، انواع قیچی، انواع چسب، پیش‌بند و روبوش.

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پر کردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای در خصوص محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

قبل از شروع درس دانسته‌های هنرجویان را در خصوص موضوع ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

چند پیشنهاد برای مربی (قبل از تدریس)

- ارائه تعدادی ابزار نقاشی، مانند انواع مداد رنگی و شمعی، آبرنگ، قیچی، ماژیک و ...، توسط مربی
- ارائه چند نمونه کار دستی
- ارائه چند کتاب تصویری کودکان و نشان دادن سبک‌ها و انواع ابزار آنها

خلاصه محتوا

ضرورت استفاده از هنر به منزله ابزاری برای آموزش

آموزش به کودکان از طریق هنر امری ضروری است. در واقع هنر خود یک سرگرمی سازنده است و به تنهایی می‌تواند کودک را سرگرم نماید و او را مشغول به کاری کند که نتایج خلاقه و سازنده فراوانی در پی داشته باشد و او را به آفرینش‌گری برساند. در جریان فعالیت‌های هنری از سوی کودکان باید توجه داشت که هنر (نقاشی، کار دستی، شعر و سرود، نقاشی و ...) یک وسیله سرگرمی برای کودکان است و اصل «لذت» و «آزادی» از اصول بسیار مهم و اساسی این فعالیت‌هاست. در اثر آزادی و لذت ناشی از پرداختن به هنر است که احساسات مثبت در کودکان بیدار و استعدادهاى نهفته آنان به کار گرفته می‌شود. کودکان از طریق این سرگرمی کارآمد، یعنی هنر به بیان افکار، احساسات، نیازها، خصوصیات اخلاقی، حرکات بدنی، آفرینندگی و خلاقیت می‌پردازند.

اهداف تربیت هنری

- پرورش ابتکار و خلاقیت؛
- ایجاد حس استقلال و اعتماد به نفس؛
- درک بهتر مطالب و مفاهیم؛
- بیان آزادانه احساسات و افکار؛
- ارزش نهادن به وجود خود.

مواردی که والدین باید برای ایجاد توسعه فعالیت هنری کودکان رعایت کنند :

- فراهم آوردن وسایل و موقعیت‌های مناسب تا کودک از یک سالگی، که میل به علامت‌گذاری دارد، برایش کسب تجربه امکان‌پذیر شود.

- محل مناسبی را برای فعالیت‌های هنری کودک فراهم آورند.
- نقاشی او را تصحیح نکنند و او را در مورد نقاشی‌ها و خط‌خطی کردن‌ها مورد سؤال قرار ندهند.
- فعالیت‌های هنری او را با ذکر تاریخ در پوشه‌ای قرار دهند.
- به کودک فرصت دهند تا آنان (والدین) را در هنگام نقاشی و درست کردن کار دستی مشاهده کند.
- کودک را برای دیدن نمایشگاه‌های هنری همراهی کنند.

نکاتی که مربیان باید رعایت نمایند

۱- فضای فعالیت‌های هنری : فضای مناسبی برای فعالیت‌های هنری در نظر بگیرند تا کودکان به راحتی و آزادانه بتوانند فعالیت

کنند. برای این منظور مواردی مانند نور، صدا، وسیع بودن فضا، چیدمان کلاس، وسایل مورد نیاز فعالیت‌های هنری و دست‌شویی برای شستن دست‌ها بعد از فعالیت هنری لازم است.

۲- توجه به تفاوت‌های فردی کودکان

۳- توجه به خستگی کودکان

۴- توجه به اهمیت قضاوت بر روی نقاشی کودکان

۵- تحسین و تشویق

۶- تأکید بر جمع‌آوری کارها

۷- برخورداری مربی هنر از ویژگی‌های لازم (داشتن علاقه، پشتکار، روحیه شاد و خلاق)

۸- توجه به نکات ایمنی و بهداشتی

مراحل رشد هنری کودکان

فعالیت‌های هنری کودکان، مانند سایر فعالیت‌های آنان، از نظر جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی تابع رشد کلی آنهاست و به تدریج و در سنین مختلف شکل می‌گیرد. در این میان نقاشی از اهمیت بیشتری برخوردار است و پژوهشگران برای آن مراحل در نظر گرفته‌اند:

— حرکات عضلانی و اثرگذاری: کودکان، از حدود یک سالگی بر روی سطوح، با هر وسیله‌ای که در دستشان باشد، اثرگذاری می‌نمایند.

— مرحله خط خطی: این مرحله حدود دو سالگی شروع می‌شود و تا چهار سالگی ادامه دارد. خط خطی آنها، ابتدا نامنظم است اما به تدریج خطوط بهتر کنترل می‌شود و نظم مشخصی پیدا می‌کنند.

— مرحله طرح‌ریزی: این مرحله از سه سالگی شروع می‌شود و کم‌کم از میان خط خطی‌های کودکان آشکالی پدیدار می‌شود که شباهت کمی با اشیای واقعی دارند و تنها خود کودک باید توضیح دهد که چه کشیده است.

— شکل‌سازی یا تصویرگری: در این مرحله، کودکان تصاویر مشخصی می‌کشند که با واقعیت شباهت دارد و حتی اگر نقاشی را تعریف نکنند تصاویر برای ما قابل تشخیص است. اما این شباهت کامل و منطبق با واقعیت نیست.

روش‌های آموزش هنر به کودکان

آموزش هنر تنها برای طی مسیر طبیعی و آزادانه تکامل کودک مطرح می‌شود و از هیچ مدل، تعلیم و القای سلیقه‌ای نباید استفاده نمود.

آموزش هنر از طرق زیر امکان‌پذیر است:

— توسعه دید کودکان در تماس مستقیم با اشیاء، موجودات، مکان‌ها و غیر آنها؛

— توسعه دید کودکان از طریق نمایش فیلم و اسلاید؛

— توسعه دید کودکان با دعوت از یک هنرمند؛

— استفاده از روش‌های هنری و فراهم کردن ابزارهای مختلف هنری و آموزش کاربرد آنها.

انواع فعالیت‌های هنری ترسیمی

فعالیت‌های هنری ترسیمی به صورت انفرادی و گروهی در کلاس توسط هنرجویان اجرا می‌شود. طریقه طراحی و اجرای آنها در کتاب توضیح داده شده است.

جدول شماره ۱ موارد اصلی فعالیت‌های هنر نقاشی و کاردستی را نشان می‌دهد و جدول شماره ۲ نوع فعالیت‌ها را مشخص می‌کند.

جدول شماره ۱- مواد اصلی فعالیت‌های هنر نقاشی و کاردستی

مواد	مورد استفاده در فعالیت‌ها
- خمیر	دست‌ورزی و مدل سازی
- کولاژ	با موضوعات متفرقه مثل تصاویر روزنامه، اشیا، سنگ، حیوانات
- مدادهای رنگی	کشیدن و مالیدن و پاک کردن
- گچ	کشیدن، فرو کردن در شناسسته و کشیدن
- مدادها / ماژیک‌ها	کشیدن، نوشتن، اثر گذاشتن
- چسب	ترکیب کردن، چسباندن
- رنگ	انواع نقاشی: نقاشی با انگشتان، غلتاندن رنگ، نقاشی با اسفنج، نقاشی با نخ، نقاشی با فوتک
- کاغذ	کولاژ، بریدن، چسباندن، رنگ کردن
- چاپ	با اشکال اسفنجی، چوب، مهرهای مختلف، اشیاء گوناگون (سیب‌زمینی، پیاز)
- قیچی	بریدن

جدول شماره ۲- انواع فعالیت های هنری

انواع نقاشی	انواع چاپ	کولاژ	کار با خمیر	کار با دور ریختنی ها	انواع ماسک ها و شکل سازی	انواع عروسک های نمایشی
نقاشی خیالی آزاد	با استفاده از اسباب بازی و اجسام گوناگون	حبوبات	درست کردن اشکال و اشیاء	قوطی های مختلف کوچک و بزرگ	با استفاده از پاکت کاغذی	عروسک های متحرک
نقاشی با انگشت	با استفاده از نخ و پر	بریده روزنامه		کاردستی با قوطی خالی پلاستیکی	با استفاده از جعبه های مقوایی	عروسک های میله ای
نقاشی لکه	سیب زمینی، هویج و سبزیجات دیگر	عکس		کاردستی با سنگ ها	با استفاده از کاغذ و خمیر	عروسک های مقوایی
نقاشی با فوتک	از قالب (شابلن)	سنگ		کاردستی با شانه تخم مرغ	با استفاده از بشقاب های مقوایی یا کاغذی	عروسک های کاموایی
نقاشی حرکتی	قوطی کبریت	چوب		کاردستی با وسایل بی مصرف	با استفاده از مقوا	عروسک های انگشتی
نقاشی با مرکب سیاه	غلتنک	مخلوط مواد		کارتن های خالی	با استفاده از خمیر روزنامه	
نقاشی با شن	استفاده از برگ			لوله های کاغذی	ظروف پلاستیکی	
نقاشی با قطره چکان	پوست درخت					
نقاشی با گلوله های کاغذی	قرقره خالی					
نقاشی با حباب						
نقاشی با مسواک و تور سیمی						
نقاشی با خط و نقطه						
نقاشی با شانه						
نقاشی با مداد شمعی و اتو						
نقاشی با قطره های مداد شمعی						
نقاشی گروهی						

فرم شماره ۱- آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : انواع رنگ
هدف : آشنایی با انواع رنگ
نوع فعالیت : آموزش هنر
تأکید بر رشد : همه جانبه کودک
محل اجرا : فضای باز و بسته
تعداد کودکان : ۲۰ تا ۱۵ نفر
زمان : یک هفته
سن : چهار ساله
مواد لازم : پودررنگ، مداد رنگی، پارچه های رنگی، میوه های رنگی، کارت های شناخت رنگ. وسایل نقاشی (قلم مو، کاغذ و...)
زمینه سازی قبل از اجرا : وسایل مورد نیاز را قبل از اجرا آماده می کنیم و آنها را در فضای مناسب فعالیت های هنری قرار می دهیم.
روش کار معلم - ابتدا از کودکان می خواهیم در مورد رنگ ها هر چه می دانند بیان کنند. - سپس از پودر رنگ برای درست کردن انواع رنگ استفاده می کنیم و از کودکان می خواهیم با لمس و دستکاری و مشاهده با رنگ ها آشنا شوند. - انواع مدادهای رنگی را در اختیار کودک قرار می دهیم و نام رنگ هر کدام را تمرین می کنیم. - میوه های رنگی، مانند سیب، پرتقال، انگور و... را روی میز قرار می دهیم تا کودکان با رنگ آنها آشنا شوند. - از کارت هایی که بر روی آنها نقاشی شده است استفاده کنیم و از کودکان بخواهیم نقاشی را رنگ کنند. - پارچه های رنگی را در اختیار کودکان قرار دهیم و از آنان بخواهیم هر کدام از پارچه های رنگی را ببرند و بر روی مقوا بچسبانند و رنگ آنها را بیان کنند.
پیامدهای حاصل از آموزش : مفاهیم : کودک می تواند انواع رنگ را بیان کند. با روش درست کردن رنگ آشنا شود. مهارت : کودک می تواند، علاوه بر شناخت رنگ ها، آنها را با یکدیگر مقایسه و از آنها انتخاب کند. خزانه لغات : نام رنگ های مختلف، پارچه های رنگی، میوه های رنگی، کارت های رنگی.

فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

<p>هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟</p>
<p>هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی باید کمتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟</p>
<p>سایر پیشنهادها :</p>	

ارزشیابی فصل سوم :
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و نوبت دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان	
	مستمر	<p>نظری :</p> <p>– اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای تعیین شده در قسمت پایانی نظری نوبت اول و دوم</p> <p>شاخص‌های غیر فنی :</p> <p>– ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با درس</p> <p>– نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>
		<p>عملی :</p> <p>– اجرای فعالیت‌های هنری مطابق با اهداف رفتاری درس در قسمت‌های عملی پایانی نوبت اول و دوم</p> <p>– شناخت و کاربرد وسایل و ابزارهای صحیح</p> <p>– جمع‌آوری فعالیت‌های هنری انجام شده به صورت منظم و صحیح در یک پوشه</p> <p>مهارت‌های غیر فنی :</p> <p>– نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه، سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های هنری و آموزشی، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی، رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در اجرای فعالیت‌های هنری و خلاقیت در ارائه فعالیت‌های هنری</p>
۲ نمره	پایانی	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت فعالیت‌های دوران پیش‌دبستانی</p>
۴/۵ نمره		<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیت‌های هنری ترسیمی (انواع نقاشی، چاپ، کولاز، خمیر، عروسک‌ها)</p>
۵/۰ نمره	پایانی	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت فعالیت‌های هنری دوران پیش‌دبستانی</p>
۳ نمره		<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیت‌های هنری ترسیمی</p>

*** توجه :**

ارزشیابی از محتوای نظری، با توجه به اهداف رفتاری فصل و شاخص‌های غیر فنی که در جدول ارزشیابی به آن اشاره شد، صورت می‌گیرد.

الف) نمونه ارزشیابی نظری :

● سوالات تشریحی

- ۱- تأثیر فعالیت‌های هنری بر کودکان را توضیح دهد.
- ۲- مهم‌ترین دلیل پرهیز از آموزش مستقیم تکنیک‌های نقاشی به کودکان را بنویسید.

● سوالات تکمیلی

- ۱- دو اصل مهم و اساسی در فعالیت‌های هنری اصل ... و اصل ... است.
در مرحله از مراحل رشد نقاشی، نام‌گذاری تصاویر اغلب با توضیح و داستان همراه است.

● سوالات صحیح و غلط

ص	غ	
☐	☐	۱- روش‌های هنری باید در جهت گسترش دید کودک صورت گیرد.
ص	غ	
☐	☐	۲- استفاده از رنگ‌های روشن، خالص و گرم در سبک نقاشی افراد
حسن‌گرا دیده می‌شود.

● سوالات چهارگزینه‌ای

گزینه صحیح را با علامت ضربدر مشخص کنید :

- ۱- نقاشی کودکان با کدام عوامل رشد ارتباط مستقیم دارد؟

الف) عضلانی - عصبی ب) عضلانی - ذهنی

ج) عصبی - ذهنی د) عاطفی - ذهنی

- ۲- کدام فعالیت هنری قوه تخیل کودک را بیشتر تحریک می‌کند؟

الف) نقاشی حرکتی ب) ماسک

ج) خمیرسازی د) چاپ

توجه :

ارزشیابی عملی، با توجه به موضوع انتخابی واحد کار یا پروژه آموزشی و با در نظر گرفتن مهارت‌های غیر فنی، صورت می‌گیرد.

ب) نمونه ارزشیابی عملی :

با توجه به موضوع انتخابی واحد کار، فعالیت‌های هنری زیر را انجام دهید :

- ۱- یک نقاشی انگشتی بکشید.
- ۲- یک ماسک با استفاده از پاکت کاغذی بسازید.
- ۳- عملیات چاپ را با استفاده از پیاز انجام دهید.

● هنرآموزان محترم توجه داشته باشند هدف نهایی ایجاد توانمندی‌هایی در هنرجویان است تا آنان در پایان این فصل بتوانند فعالیت‌های هنری موجود را به خوبی انجام دهند و در اجرای واحد کار به کار گیرند.

جدول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی
نمره نظری :

یادداشت هنرآموز	نقد و بررسی و تحقیق	نقد و بررسی گزارش	گزارش	تحقیق	شفاهی	کتبی	نظری نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

یادداشت هنرآموز	رعایت بهداشت و ایمنی کار	نظم و انضباط	نوآوری و خلاقیت	سرعت و مهارت در اجرای کار	اجرای صحیح کار عملی	کاربرد صحیح وسایل	ارائه پوشه کار	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	حضور فعال در کلاس	عملی نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان

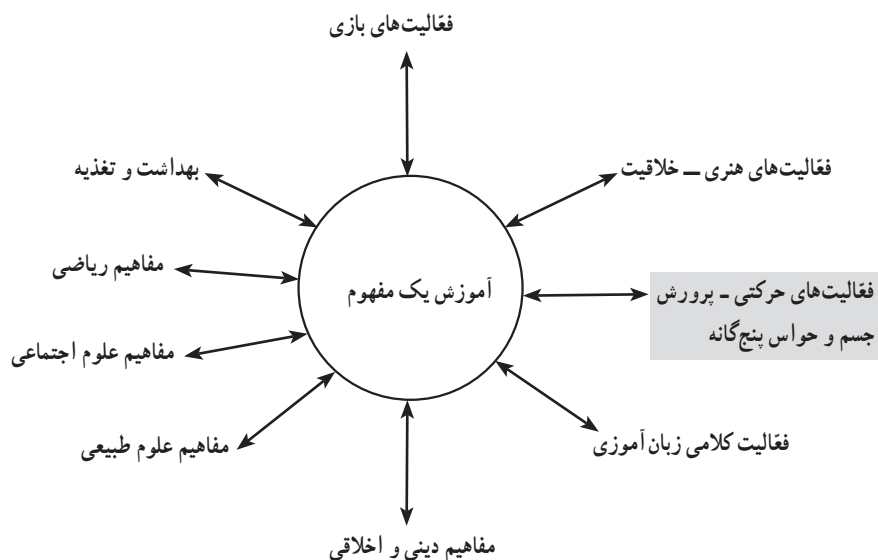
— سلامت

هدف کلی

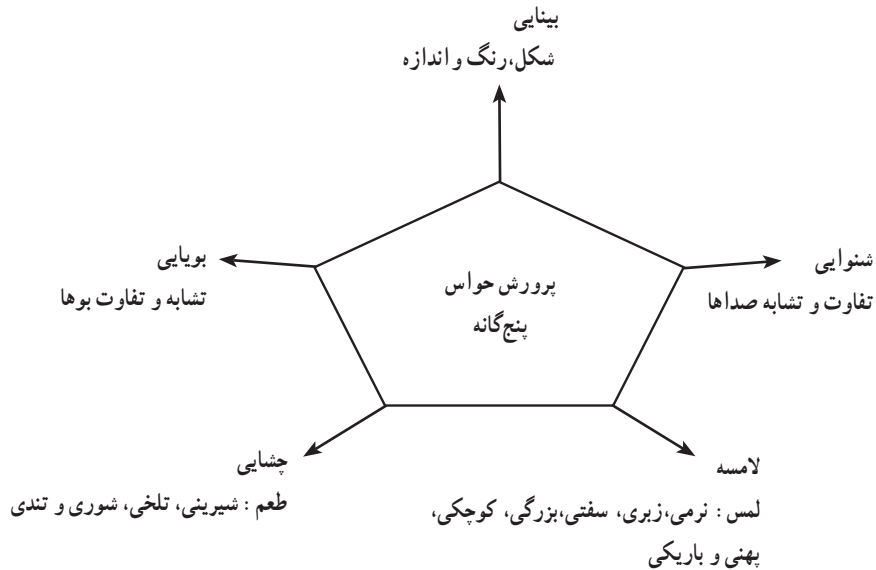
طراحی فعالیت‌هایی برای پرورش حواس و توسعه مهارت‌های جسمانی در دوران پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

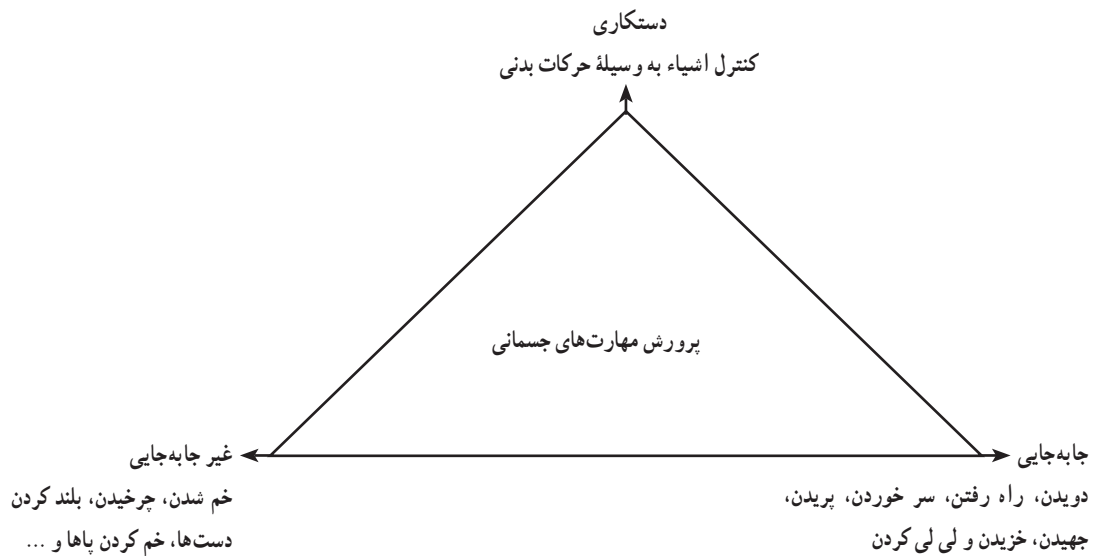
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه‌ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت‌ها و آموخته‌هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی با در نظر گرفتن موضوع مربوطه به کار گیرند.

فعالیت‌های مربوط به پرورش مهارت‌های حواس پنج‌گانه

فعالیت‌های مربوط به پرورش مهارت‌های جسمانی

هدف‌های رفتاری فصل چهارم در حیطه‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطه شناختی	طبقه	حیطه عاطفی	طبقه	حیطه روانی حرکتی	طبقه
۱	ابعاد مختلف سلامت را شرح دهد.	دانش	به ابعاد سلامت توجه کند.	دریافت	ابعاد سلامت را به وسیله یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۲	نقش و اهمیت سلامت و ایمنی در آموزش کودکان را بیان کند.	دانش	به نقش سلامت و ایمنی در آموزش کودکان اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	نقش سلامت و ایمنی را در آموزش کودکان در گروه نمایش دهد.	اجرای مستقل
۳	ضرورت شناخت بدن به منزله گامی برای حفظ سلامت را توضیح دهد.	درک و فهم	به ضرورت شناخت بدن جهت حفظ سلامت توجه کند.	دریافت	فعالیت‌هایی را که در جهت ارتباط شناخت بدن با حفظ سلامت است، طراحی کند.	اجرای مستقل
۴	نکاتی را که والدین و مربیان باید در زمینه سلامت بدانند توضیح دهد.	درک و فهم	به نکاتی که والدین و مربیان باید در زمینه سلامت بدانند توجه نشان دهد.	دریافت	نکاتی را که والدین و مربیان باید در زمینه سلامت بدانند توسط هم گروهی‌های خود به نمایش بگذارند.	اجرای مستقل
۵	راه‌های پرورش مهارت‌های دیداری را نام ببرد.	دانش	به راه‌های پرورش مهارت‌های دیداری در کودکان توجه کند.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت‌های دیداری طراحی کند.	اجرای مستقل
۶	راه‌های پرورش مهارت شنیداری را نام ببرد.	دانش	به طراحی فعالیت‌هایی برای پرورش مهارت شنیداری در کودکان علاقه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت شنیداری طراحی کند.	اجرای مستقل
۷	راه‌های پرورش مهارت لامسه را نام ببرد.	دانش	به طراحی فعالیت‌هایی برای پرورش مهارت لامسه در کودکان علاقه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت لامسه طراحی کند.	اجرای مستقل
۸	راه‌های پرورش مهارت چشیدن را نام ببرد.	دانش	به طراحی فعالیت‌هایی برای پرورش مهارت چشیدن در کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت چشیدن طراحی کند.	اجرای مستقل
۹	راه‌های پرورش مهارت بویایی را نام ببرد.	دانش	به طراحی فعالیت‌هایی برای مهارت بویایی در کودکان توجه کند.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت بویایی طراحی کند.	اجرای مستقل
۱۰	راه‌های پرورش مهارت‌های جسمانی را نام ببرد.	دانش	به طراحی فعالیت‌هایی برای مهارت‌های جسمانی علاقه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را جهت پرورش مهارت‌های جسمانی طراحی کند.	اجرای مستقل

جدول هدف و محتوا : بودجه‌بندی زمانی پیشنهادی

زمان		هدف کلی : آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت سلامت در دوره پیش از دبستان				هدف کلی
عملی (دقیقه)	نظری (دقیقه)	رئوس و ریز محتوای آموزش	طبقه	حیطه	هدف های رفتاری	ردیف
۲۰	۲۰	<ul style="list-style-type: none"> - مقدمه : تعریف سلامت، ابعاد سلامت، اهمیت سلامت، نقش سلامت فردی در ایجاد خانواده و جامعه سالم - نقش و اهمیت سلامت و ایمنی در آموزش کودکان - ضرورت شناخت بدن به منزله گامی برای حفظ سلامت بدن 	دانش	شناختی	در پایان این فصل هنرجو باید بتواند : - ابعاد مختلف سلامت را شرح دهد.	۱
		<ul style="list-style-type: none"> - نکاتی که والدین و مربیان باید در این زمینه بدانند. 	دانش	شناختی	<ul style="list-style-type: none"> - نقش و اهمیت سلامت و ایمنی در آموزش کودکان را بیان کند. - ضرورت شناخت بدن را به منزله گامی برای حفظ سلامت، شرح دهد. - نکاتی را که والدین و مربیان باید در زمینه سلامت بدانند، توضیح دهد. 	۲
	۱۰	<ul style="list-style-type: none"> - چگونه می توان مهارت های دیداری را پرورش داد؟ - فعالیت های مربوط به کسب مهارت های دیداری 	دانش	شناختی	<ul style="list-style-type: none"> - راه های پرورش مهارت های دیداری را بیان کند. - فعالیت های مربوط به کسب مهارت های دیداری را ارائه دهد. 	۵
	۱۵	<ul style="list-style-type: none"> - چگونه می توان مهارت شنیداری را پرورش داد؟ - فعالیت های مربوط به کسب مهارت های شنیداری 	دانش	شناختی	<ul style="list-style-type: none"> - راه های پرورش مهارت شنیداری را نام ببرد. - فعالیت های مربوط به کسب مهارت شنیداری را ارائه دهد. 	۷
	۳۰	<ul style="list-style-type: none"> - چگونه می توان مهارت لامسه را پرورش داد؟ - فعالیت های مربوط به کسب مهارت لامسه 	دانش	شناختی	<ul style="list-style-type: none"> - راه های پرورش مهارت لامسه را نام ببرد. - فعالیت های مربوط به کسب مهارت لامسه را ارائه دهد. 	۹
	۳۰	<ul style="list-style-type: none"> - چگونه می توان مهارت چشایی را پرورش داد؟ - چگونه می توان مهارت بویایی را پرورش داد؟ 	اجرای مستقل	روانی حرکتی	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت های مربوط به کسب مهارت چشیدن را ارائه دهد. - فعالیت های مربوط به کسب مهارت بویایی را ارائه دهد. 	۱۱
	۲۰	<ul style="list-style-type: none"> - چگونه می توان مهارت های جسمانی را پرورش داد؟ 	اجرای مستقل	روانی حرکتی	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت های مربوط به کسب مهارت های جسمانی را ارائه دهد. 	۱۲
	۵۰		اجرای مستقل	روانی حرکتی	<ul style="list-style-type: none"> - فعالیت های مربوط به کسب مهارت های جسمانی را ارائه دهد. 	۱۳

تعریف کلید واژه‌ها

* سلامت: دستیابی به وضعیت کامل و سالم از نظر جسمی، روانی و اجتماعی

* ابعاد سلامت: سلامت دارای سه بعد جسمی، روانی و اجتماعی است.

* حواس پنج‌گانه: اطلاعات از پنج راه به مغز انسان وارد می‌شود، از راه حواس بینایی، شنیداری، لامسه، چشایی و بویایی.

* مهارت‌های جسمانی: استفاده کودک از توانایی‌های جسمانی خود است، شامل سه مهارت حرکتی «جابه‌جایی»، «غیر

جابه‌جایی» و «دستکاری» (کنترلی).

* مهارت جابه‌جایی: در این نوع مهارت کودک از یک نقطه به نقطه دیگر جابه‌جا می‌شود. از این مهارت به صورت ترکیبی

در همه ورزش‌ها استفاده می‌شود، مانند راه رفتن، دویدن، جهیدن، لی لی بازی کردن. به این نوع مهارت‌ها، مهارت انتقالی نیز گفته می‌شود.

* مهارت غیرجابه‌جایی: در این نوع مهارت‌ها، کل بدن جابه‌جا نمی‌شود و تنها بخش‌هایی در بدن، سر، تنه، کمر و گردن

حرکت می‌کنند، مانند خم شدن، چرخیدن و خم کردن پاها

* مهارت دستکاری (کنترلی): این نوع مهارت‌ها به کودک کمک می‌کند تا با استفاده از حرکات بدن شیئی را کنترل کند.

این مهارت به وسیله دست‌ها یا پاها به وسیله یک چوب یا راکت اجرا می‌شود، مانند بازی توپ و دیوار و بولینگ.

روش‌های پیشنهادی یاددهی – یادگیری

– سخنرانی

– فعالیت گروهی

– اجرای نمایش

– پرسش و پاسخ

مواد و وسایل لازم

– کتاب‌های مرتبط با سلامتی

– فیلم‌های آموزشی

– ابزار مورد نیاز هر موضوع، با توجه به فعالیت‌های مرتبط، در کتاب ذکر شده است.

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پر کردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی که به کار می‌برید چیست؟

آیا مشکل یا مسئله‌ای در خصوص محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید اینجا روی آنها دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع و یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

قبل از شروع درس دانسته‌های هنرجویان را در خصوص موضوع ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید؟ بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهاد

قبل از شروع مبحث، از هنرجویان بخواهید عکس یا پوستری در خصوص سلامت و جنبه‌های مختلف آن به کلاس بیاورند.

خلاصه محتوا

● مقدمه

سلامت به معنای دستیابی به وضعیت کامل و سالم، از نظر جسمی، روانی و اجتماعی است. بنابراین سلامت سه بعد اساسی دارد که با یکدیگر در ارتباط کامل اند. انسان سالم فردی است که، علاوه بر برخورداری از سلامت جسمی و روانی، توانایی سازگاری با دیگران و مشارکت فعال در جامعه را داشته باشد. بنابراین سلامت مهم‌ترین عامل در ایجاد خانواده و جامعه‌ای سالم به شمار می‌آید.

نقش و اهمیت سلامت و ایمنی در آموزش کودکان

● نقش سلامت و ایمنی در آموزش کودکان در سطوح قبل از دبستان بسیار با اهمیت است. کودکان در این دوران بیشتر در معرض بیماری‌ها و حوادث مختلف قرار می‌گیرند. بنابراین مربیان باید به چهار جنبه سلامت و ایمنی، که شامل پیشگیری از بیماری و حوادث، تشخیص بیماری، آگاهی از دانش کمک‌های اولیه و آموزش کودک جهت ایجاد عادات خوب برای سلامت و ایمنی است توجه داشته باشند.

ضرورت شناخت بدن؛ گامی برای حفظ سلامت

کودکی که از سلامت جسمی و روانی مناسبی برخوردار است، طبیعتاً یادگیری در او آسان‌تر خواهد بود. جامعه سالم نیازمند افراد سالمی است که آن جامعه را تشکیل می‌دهند. برای تأمین و حفظ سلامت، باید بهداشت به صورت فردی و اجتماعی رعایت شود. از این رو آگاهی و شناخت نیازهای بدنی امری است که فرد را در مقابل بیماری‌ها و صدمات محافظت می‌کند و در ایجاد جامعه‌ای سالم مؤثر است.

● نکاتی که والدین و مربیان باید در این زمینه بدانند :

نکاتی که والدین و مربیان باید در زمینه سلامت بدانند عبارت‌اند از :

- توجه به رشد جسمانی از طریق کنترل رشد قدی و وزنی کودک، جهت پیشگیری از سوء تغذیه و کاهش رشد، به همین منظور مراجعه سالانه کودک به پزشک جهت بررسی، معاینه و انجام واکسیناسیون ضروری است.
- تحت نظر داشتن رشد جسمی و حرکتی کودک از طریق وضعیت تغذیه و شرایط عمومی بدن و ایجاد فرصت‌هایی برای حرکت و تمرینات ورزشی، همچنین توجه به رشد اجتماعی و روانی کودک.
- ایجاد محرکات محیطی جهت کوشش در جهت کنجکاو و یادگیری کودک، فراهم آوردن فعالیت‌های گوناگون و متنوع جهت تحرک و استفاده از ماهیچه‌های مختلف بدن و رشد هماهنگ بین آنها.
- نظارت بر زمان استراحت کودک و فعالیت‌های بیش از حد او و پیشگیری از خستگی.

– پیشگیری از بروز سوانح و حوادث در هنگام بازی و ممانعت از دست‌زدن و یا خوردن مواد سمی و غیر خوراکی و آشنایی کودکان با خطرات محیط پیرامون خود، مانند پریز و سیم‌های برق.
– آموزش بهداشت فردی و عمومی به کودکان.

قبل از تدریس :

- پوسترهایی مرتبط با حواس پنج‌گانه، از نظر ساختمان فیزیکی و عمل هر یک از آنها، به کلاس بیاورید.
- هدف از تقویت مهارت‌های گوناگون دیداری، شنیداری، لامسه، چشایی و بویایی را فهرست کنید.
- از هنرجویان بخواهید فواید کسب این مهارت‌ها را با ذکر مثال‌هایی شرح دهند و سپس نظرات آنان را طبقه‌بندی کنید.

● چگونه می‌توان مهارت‌های دیداری را پرورش داد؟

کودک به وسیله حس بینایی با دنیای خارج ارتباط برقرار می‌کند. او باید بتواند به آنچه می‌خواهد، نگاه کند و به‌طور ارادی نگاه خود را از جایی به جای دیگر متمرکز سازد و آنچه را که در میدان دیدش قرار دارد به هم ارتباط دهد و روابط بین آنها را درک کند و به‌خاطر بسپارد و در نهایت توان به‌کارگیری ادراکات خود را داشته باشد.
به این منظور پرورش مهارت‌های دیداری از طریق ۱- نگاه کردن جهت تقویت بینایی و درک اشیاء ۲- تشخیص تفاوت‌ها و تشابهات تصاویر از طریق جور کردن براساس شکل، رنگ و بزرگی و کوچکی ۳- و حافظه بینایی و شناخت محرک‌های بینایی از طریق شناخت رنگ و اندازه امکان‌پذیر است.
کسب این مهارت‌ها کودک را برای تشخیص شکل حروف و اعداد نیز آماده می‌کند.

● چگونه می‌توان مهارت شنیداری را پرورش داد؟

کودکی که به‌خوبی قادر به شنیدن است، تفاوت و تشابه صداها را دریافت و درک می‌کند. با اجرای تمرین و در نظر گرفتن فعالیت‌های آموزشی مناسب می‌توان ادراک و حس شنوایی کودک را تقویت کرد. فعالیت‌های مناسب برای پرورش مهارت شنیدن شامل :
۱- گوش دادن به صداها : در اجرای این فعالیت ابتدا صداها را بلند برمی‌خیزد و به تدریج به صداها کوتاه خاتمه می‌یابد.
۲- تشخیص تفاوت و تشابه صداها : ابتدا کودک باید نام صداها را بیاموزد. برای شروع باید از دو صدای کاملاً متفاوت استفاده شود، مانند صدای طبل و صدای دست‌زدن.
۳- شناخت صداها : صداهایی که در محیط زندگی کودک وجود دارند، مانند صدای ماشین، هواپیما، آژیر، بوق و حیوانات

● چگونه می‌توان مهارت لامسه را پرورش داد؟

کودکان از طریق لمس کردن و دستکاری، اشیای محیط پیرامون خود را درمی‌یابند. بنابراین فعالیت‌های مناسب برای تقویت حس لامسه به شرح زیرند :
۱- لمس کردن : از طریق دستکاری اشیایی مانند انواع کاغذ، پارچه، قطعات صاف و کنگره‌دار، انواع شیشه و اسننچ؛
۲- تشخیص تفاوت و تشابه : برای این منظور فعالیت‌هایی را باید تدارک دید تا کودک بتواند تشابه و تفاوت اشیاء را از طریق حس لامسه درک کند.

۳- شناخت اشیاء: منظور از شناخت برخی ویژگی‌های اشیایی است که با استفاده از حس لامسه قابل درک‌اند، مانند مفهوم نرمی، زبری و سفتی، بزرگی و کوچکی، بهنی و باریکی. در این زمینه چنین فعالیت‌هایی را می‌توان تدارک دید.

● چگونه می‌توان مهارت چشایی را پرورش داد؟

کودک از طریق حس چشایی از پیرامون محیط خود اطلاعاتی کسب می‌کند، که عملکرد آن به زمینه شناخت مزه مربوط می‌شود. تقویت این حس، توانایی کودک را در تشخیص مزه‌ها افزایش می‌دهد. فعالیت‌های مناسب برای تقویت مهارت چشایی به شرح زیرند:

۱- چشیدن: هدف تحریک حس چشایی است و هدف، آموزش نام مزه‌ها نیست. از مواد مختلفی مانند شکر، آب لیمو، نمک و فلفل می‌توان استفاده کرد تا کودک با مزه شیرینی، ترشی، شوری و تندی آشنا شود.

۲- تشخیص تفاوت، تشابه و شناخت مزه‌ها: هدف تشخیص تشابه و تفاوت مزه‌ها و شناخت آنها بدون استفاده از حواس دیگر، به خصوص حس بینایی است خوراکی‌هایی را در این زمینه در نظر می‌گیریم که کودک قبلاً با مزه آنها آشنایی دارد و با چشیدن آنها، مزه همانند آن خوراکی را باید از بین گروه مقابلش تشخیص دهد.

باید توجه داشت در اجرای فعالیت‌های در نظر گرفته شده از تعداد کم خوراکی‌ها شروع کنیم و پس از کسب مهارت کامل بر تعداد آنها بیفزاییم.

● چگونه می‌توان مهارت بویایی را پرورش داد؟

تشخیص بوهای مختلف، از نظر ایمنی و پیشگیری از وقوع حوادث و مسمومیت‌های احتمالی، بسیار اهمیت دارد. لذا تقویت حس بویایی در کودکان بسیار مهم تلقی می‌شود. بنابراین تقویت مهارت بویایی، نه تنها به شناخت مواد کمک می‌کند، بلکه کودکان را از خطراتی که ممکن است در محیط زندگی‌شان ایجاد شود، حفظ می‌کند.

پرورش این حس به چند طریق زیر امکان‌پذیر است:

۱- بوییدن: هدف تحریک حس بویایی با محرک‌های بویایی است، مانند گل، عطر، گلاب، سیر، دارچین، خیار، نفت و بنزین.

۲- تشخیص تفاوت و تشابه و شناخت بوها: کودک باید بدون استفاده از حواس دیگر، به خصوص حس بینایی، قادر باشد بوها را از یکدیگر تشخیص دهد.

مواد بودار را باید یک به یک در محیطی طبیعی به کودک آموزش داد، مانند بوی نفت، ظرف حاوی نفت را به کودک نشان می‌دهیم تا او با بوی نفت آشنا شود، سپس نام آن را به او می‌گوییم. یا با بوییدن گلاب به او می‌گوییم این بوی گلاب است. در مرحله بعد کودک باید تفاوت بوی گلاب و نفت را تشخیص دهد.

● چگونه می‌توان مهارت‌های جسمانی را پرورش داد؟

کودکان در بدو تولد از نظر جسمی نیاز به مراقبت و توجه دارند.

توالی رشد کودکان از طرف سر به سوی پاها و از مرکز به سمت انتهای بدن است. بنابراین در مراحل اولیه، ابتدا کودک توانایی کنترل سر، سپس گردن، تنه، دست‌ها و پاها را کسب می‌کند. مهارت‌های حرکتی کودک از حرکات ماهیچه‌های بزرگ به سمت ماهیچه‌های ظریف صورت می‌گیرد.

فعالیت‌های مربوط به کسب مهارت‌های حرکتی را می‌توان در سه دسته زیر طبقه‌بندی نمود:

۱- مهارت‌های جابه‌جایی: که به آن مهارت انتقالی نیز می‌گویند. مانند دویدن، راه رفتن، سُر خوردن، پریدن، جهیدن، خزیدن و لی‌لی کردن.

۲- مهارت‌های غیر جابه‌جایی: در این نوع مهارت‌ها کل بدن جابه‌جا نمی‌شود، بلکه تنها بخش‌هایی از بدن سر، تنه، کمر و گردن حرکت می‌کند، مثل خم شدن، چرخیدن، بلند کردن دست‌ها و پاها.

۳- مهارت‌های دستکاری یا کنترلی: این نوع مهارت به کودک کمک می‌کند تا با استفاده از حرکات بدن شیء را کنترل کند. این نوع مهارت معمولاً به وسیله دست‌ها و پاها توسط یک چوب یا راکت اجرا می‌شود.

نمونه آموزش یک مفهوم

موضوع فعالیت: چشیدن
هدف: تحریک حس چشایی
نوع فعالیت: پرورش حس چشایی
تأکید بر رشد: شناختی و پرورش حس چشایی
محل: فضای درون کلاس
تعداد کودکان: ۱۰ نفر
زمان: ۳۵ دقیقه
سن: سه سال
مواد لازم:
– شکر، آب لیمو، فلفل و نمک
– قاشق چایخوری
– ظروف نشکن در دار
– دستمال کاغذی
– آب
زمینه‌سازی: مواد و وسایل کار را آماده کنید و آنها را در ظروف مناسب قرار دهید.
روش کار: هدف از این مرحله، صرفاً تحریک حس چشایی با محرک‌های مختلف است. البته در این مرحله هدف آموزش نام مزه‌ها نیست بلکه تقویت حس چشایی است. ابتدا مواد مختلفی مانند شکر، آب لیمو و فلفل و نمک را که به ترتیب دارای مزه شیرین، ترش، تند و شورند، آماده می‌کنید و سپس شناخت مزه‌ها را یک به یک آموزش دهید. پس از حصول اطمینان از یادگیری یک مزه به آموزش مزه دیگر بپردازید.
پیامد حاصل از آموزش:
مفاهیم: کودک می‌تواند طعم‌های مختلف را تشخیص دهد
مهارت‌ها: شناخت مزه شکر، آب لیمو، فلفل و نمک
خزانه لغات: شیرینی، ترشی، تند، شور، شکر، آب لیمو، فلفل و نمک، طعم‌ها و محرک‌ها

نمونه آموزش یک مفهوم

موضوع فعالیت : لمس کردن، پرورش مهارت‌های لامسه
هدف : تقویت حس لامسه
نوع فعالیت : پرورش حس لامسه
تأکید بر رشد : جسمانی شناختی
محل : فضای درون کلاس
تعداد کودکان : ۱۰ نفر
زمان : ۴۰ دقیقه
سن : سه سال
وسایل و مواد لازم : - اشیاء در اندازه‌ها و حجم‌های مختلف (انواع بشقاب، توپ، مداد و...) - پارچه‌های مخمل، ساتن، پشمی و گونی
وسایل اجرا : یک کیسه یا جعبه متوسط
زمینه‌سازی قبل از اجرا : وسایل و مواد مورد نیاز را آماده کنید و آنها را در محل مناسب قرار دهید.
روش کار : هدف از این مرحله، به کار گرفتن حس لامسه است. باید شرایطی ایجاد نمود که کودک حواس دیگر خود را، به خصوص حس بینایی را به کار نگیرد. ابتدا : وسایل و مواد مختلف را که قبلاً آماده کرده‌اید یک به یک در اختیار کودکان قرار دهید تا با لمس و دستکاری آنان با مفاهیم نرمی، زبری، سفتی، بزرگی، کوچکی، پهنی، باریکی و ... آشنا شوند. سپس وسایل را در کیسه‌ای قرار دهید که دیده نشود. سپس از کودک بخواهید یک وسیله را از کیسه بیرون بیاورد و وضعیت آن را از نظر نرمی، زبری، سفتی و ... بیان کند.
پیامد حاصل از آموزش : کودک بدون استفاده از حس بینایی با لمس اشیاء، آنها را تشخیص می‌دهد. مفاهیم : کودک می‌تواند نرمی، زبری، سفتی، بزرگی، کوچکی، پهنی و باریکی را به وسیله حس لامسه درک کند. مهارت : پرورش مهارت‌های حس لامسه خزانه لغات : حس لامسه، وسایل و مواد استفاده شده، مانند انواع پارچه مخمل ساتن و ... و وسایل، مانند بشقاب، توپ، مداد ...

نمونه آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : پرورش مهارت‌های دیداری (تشخیص تفاوت و تشابه)
هدف : تشخیص تفاوت و تشابه
نوع فعالیت : پرورش حواس
تأکید بر رشد : جسمانی و شناختی
محل : فضای درون کلاس
تعداد کودکان : پنج کودک
زمان : ۱۵ دقیقه
سن : چهار و پنج ساله
مواد لازم : اشیای مختلف مثل توپ، قاشق و میوه‌های مختلف، تصاویر بریده شده از سیب در رنگ‌ها و اندازه‌های مختلف
زمینه‌سازی : تهیه وسایل لازم بالا و جلب توجه کودکان، از هر کدام دو تا سه و بیشتر
روش کار معلم : - معرفی اشیاء و میوه‌ها با روش پرسش و پاسخ به کودکان اولین مرحله از اجراست. - انتخاب دو شیء مثل توپ، سیب - از دو شیء یکی را در مقابل کودک قرار می‌دهد. - از کودک درخواست می‌کند شیء یا میوه مشابه را در کنار شیء یا میوه مقابل خود قرار دهد. - مربی می‌تواند، بعد از اطمینان از این آموزش، به تعداد اشیاء یا میوه‌ها اضافه کند. * فعالیت فوق با کارت تصاویر قابل اجراست (شکل ۳-۴ کتاب). مربی می‌تواند جهت آموزش این فعالیت، اشیاء یا میوه‌ها را براساس شکل یا رنگ، کوچکی و بزرگی، بلندی و کوتاهی، این تمرین را اجرا کند (شکل ۵-۴ و شکل ۶-۴) و سپس شکل‌های دیگر را. پیامد حاصل از آموزش : کودک به تفاوت و تشابه اشیاء، از نظر دیداری آشنا می‌شود. در این صورت همانندی یا ناهمانندی‌های اشیاء و تصاویر را براساس شکل به رنگ و اندازه تشخیص می‌دهد. مفاهیم : تفاوت، تشابه، شکل، رنگ، بزرگی، کوچکی، بلندی و کوتاهی خزانه لغات : کوچک و بزرگ، رنگ‌ها، بلندی و کوتاهی مهارت : تقویت مهارت‌های دیداری (تشخیص تفاوت و تشابه)

فرم ارزیابی هنرآموز، بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟
سایر پیشنهادها:	

ارزشیابی فصل چهارم :
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و نوبت دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان			
		<p>نظری : اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای تعیین شده در قسمت پایانی نظری نوبت اول و دوم شاخص‌های غیر فنی : - ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با درس - نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>	مستمر	نوبت اول و دوم
		<p>عملی : - اجرای فعالیت‌های آموزشی مطابق با اهداف رفتاری درس در قسمت‌های عملی پایانی نوبت اول و دوم - شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح - جمع‌آوری فعالیت‌های انجام شده به صورت منظم و صحیح در یک پوشه مهارت‌های غیر فنی : - نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه، سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی، رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در اجرای فعالیت آموزشی و خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی</p>		
۱/۵		<p>نظری : نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت اول
۲		<p>عملی : اجرای فعالیت‌هایی در جهت پرورش حواس پنج‌گانه (جورکردن براساس شکل، رنگ، اندازه ...)</p>		
۰/۵		<p>نظری : نقش و اهمیت سلامت در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱		<p>عملی : اجرای فعالیتی آموزشی در جهت پرورش حواس پنج‌گانه در خصوص موضوع واحد کار</p>		

* توجه :

ارزشیابی از محتوای نظری، با توجه به اهداف رفتاری فصل و شاخص‌های غیرفنی‌ای که در جدول ارزشیابی به آنها اشاره شد، صورت می‌گیرد.

الف) نمونه ارزشیابی نظری :

الف) سوالات نظری

● سوالات تشریحی

۱- عوامل مؤثر در رشد جسمی - حرکتی کودک را نام ببرید.

۲- ارتباط ابعاد سلامت را با ذکر مثالی توضیح دهید.

● سوالات تکمیلی

۱- برای پرورش حس بینایی باید فعالیت‌هایی در زمینه، تشخیص تفاوت‌ها و تشابهات تصاویر و در برنامه آموزشی گنجانند.

۲- توانایی سازگاری با دیگران و مشارکت فعال فرد در جامعه بیانگر سلامت است.

● سوالات صحیح و غلط

ص غ

۱- رشد مفاهیم در کودک از سه سالگی شروع می‌شود.

ص غ

۲- پس از هر دوره فعالیت شلوغ و پر جنب و جوش یک

دوره استراحت برای کودکان تدارک ببینید.

● سوالات چند گزینه‌ای

گزینه صحیح را با علامت ضربدر مشخص کنید :

۱- کدام فعالیت زیر، مهارت غیرجابه‌جایی است؟

- چرخیدن - پریدن

- لی‌لی کردن - راه رفتن

۲- کدام فعالیت زیر، مهارت جابه‌جایی است؟

الف) سُرخوردن ج) بلند کردن دست‌ها

ب) خم شدن د) ضربه زدن به توپ

* توجه :

ارزشیابی عملی با توجه به موضوع انتخابی واحد کار یا پروژه آموزشی و با در نظر گرفتن مهارت‌های غیرفنی صورت می‌گیرد.

ب) نمونه ارزشیابی عملی

با توجه به موضوع انتخابی واحد کار :

۱- برای تقویت تشخیص تفاوت و تشابه دیداری در کودک یک فعالیت آموزشی طراحی کنید.

۲- برای تقویت حافظه شنیداری در کودک یک فعالیت آموزش طراحی کنید.

۳- برای کودک پنج‌ساله یک بازی از نوع مهارت‌های کنترلی طراحی کنید.

هنرآموزان محترم توجه داشته باشند هدف نهایی، ایجاد توانمندی‌هایی در هنرجویان است تا آنان در پایان این فصل به خوبی بتوانند فعالیت‌هایی را که برای تقویت مهارت‌های جسمانی و حواس پنج‌گانه در نظر گرفته شده است در اجرای واحد کار به کار گیرند.

جداول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی
نمره نظری :

نظری	کتبی	شفاهی	تحقیق	گزارش	نقد و بررسی گزارش	نقد و بررسی تحقیق	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی							

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

عملی	حضور	میزان	ارائه	کاربرد	اجرای	سرعت و	نوآوری	نظم و	رعایت	یادداشت
	فعال در کلاس	مشارکت در فعالیت گروهی	پوشه کار	وسایل صحیح	کار عملی صحیح	مهارت در اجرای کار	و خلاقیت	انضباط	بهداشت و ایمنی در کار	هنرآموز
نام و نام خانوادگی										

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط

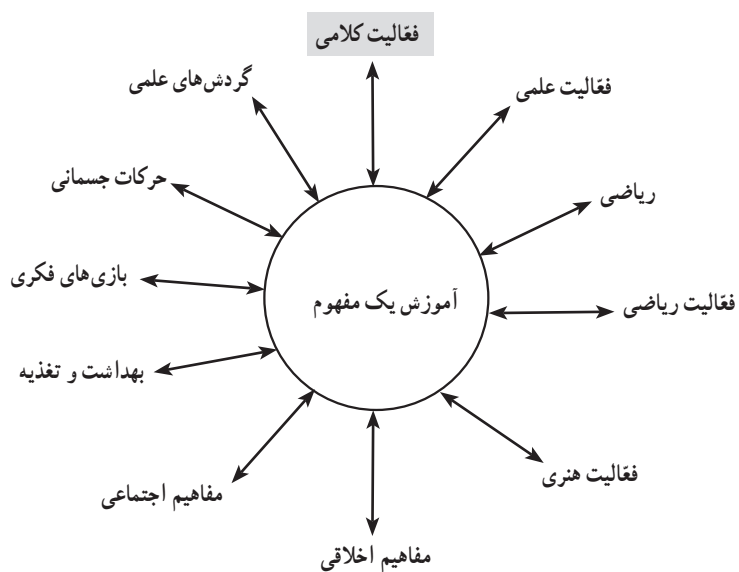
— زبان آموزی

هدف کلی

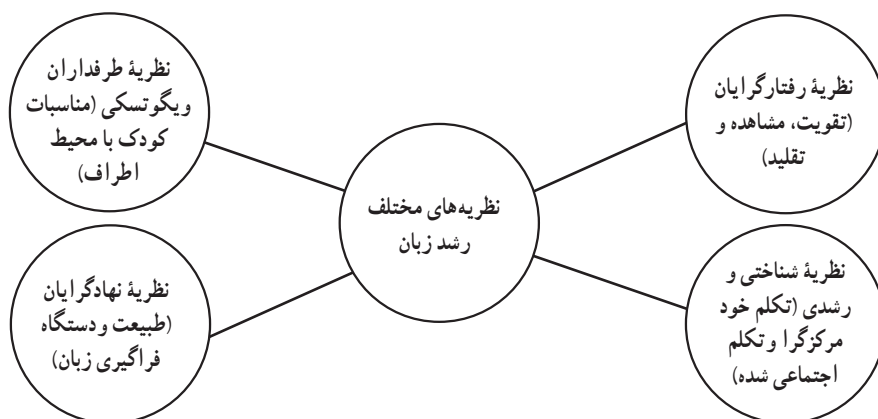
طراحی فعالیتهایی برای توسعه مهارت‌های کلامی در دوران پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

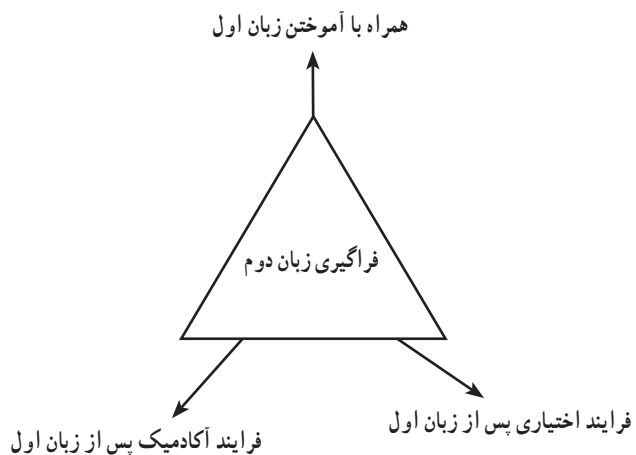
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار، با در نظر گرفتن موضوع مربوط، به کار گیرند.

الف) نظریه‌های مختلف رشد زبان

ب) راه‌های فراگیری زبان دوم در کودکان

ج) مهارت‌های کلامی

هدف‌های رفتاری فصل پنجم در حیطة‌های یادگیری براساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران
در پایان این فصل هنرجو باید بتواند

ردیف	حیطة شناختی	طبقه	حیطة عاطفی	طبقه	حیطة روانی حرکتی	طبقه
۱	ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی کودکان را توضیح دهید.	درک و فهم	به اهمیت و ضرورت زبان‌آموزی در کودکان توجه کند.	دریافت	ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی را توسط یک چارت آموزشی نمایش دهد.	روانی حرکتی
۲	مراحل رشد کلامی کودکان را بیان کند	درک و فهم	به مراحل رشد کلامی کودکان اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	مراحل رشد کلامی کودکان را توسط یک چارت آموزشی ارائه دهد.	روانی حرکتی
۳	نظریه‌های مختلف در زمینه رشد کلامی را توضیح دهد.	درک و فهم	به نظریه‌های مختلف رشد کلامی توجه کند.	دریافت	نظریه‌های مختلف در زمینه رشد کلامی را در قالب یک طرح آموزشی نشان دهد.	روانی حرکتی
۴	دو زبانی در کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به روش‌های دو زبانه شدن توجه کند.	دریافت	روش‌های دو زبانه شدن را در قالب طرح آموزشی نمایش دهد.	روانی حرکتی
۵	نکاتی را که والدین و مربیان در امر زبان‌آموزی باید بدانند، توضیح دهد.	درک و فهم	به نکاتی که والدین و مربیان در امر زبان‌آموزی کودکان باید بدانند اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	نکاتی را که والدین و مربیان در امر زبان‌آموزی کودکان باید بدانند به وسیله یک چارت آموزشی نمایش دهد.	روانی حرکتی
۶	عوامل مؤثر در رشد مهارت‌های کلامی کودکان را نام ببرد.	درک و فهم	به عوامل مؤثر در رشد مهارت‌های کلامی کودکان توجه کند.	دریافت	عوامل مؤثر در رشد مهارت‌های کلامی را در قالب طرح آموزشی نمایش دهد.	روانی حرکتی
۷	فعالیت‌های مناسب برای صحبت کردن کودکان را نام ببرد.	دانش	فعالیت‌های مناسب صحبت کردن کودکان را از طریق کتاب‌های خاص کودکان، قصه و شعر به طور داوطلبانه مطالعه کند.	پاسخ‌دادن	فعالیت‌های مناسبی را برای صحبت کردن کودکان به کمک هم گروهی‌های خود اجرا کند.	روانی حرکتی
۸	مراحل اجرای قصه‌گویی برای کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	مراحل اجرای قصه‌گویی برای کودکان را مطالعه کند.	پاسخ‌دادن	مراحل اجرای قصه‌گویی برای کودکان را با گفتن یک داستان نمایش دهد.	روانی حرکتی
۹	فعالیت‌های شنیداری (گوش دادن) را با توجه به سطوح شنیدن توضیح دهد.	درک و فهم	به سطوح شنیدن توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌های شنیداری مناسبی را برای کودکان طراحی کند.	روانی حرکتی
۱۰	چگونگی انتخاب شعر برای کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به شعر و سرود کودکان علاقه نشان دهد.	پاسخ‌دادن	نکاتی را که در انتخاب شعر کودکان باید رعایت شود، توسط چارت آموزشی نمایش دهد.	روانی حرکتی
۱۱	نحوه شعرخوانی برای کودکان را شرح دهد.	درک و فهم	به نحوه شعرخوانی برای کودکان اهمیت دهد.	ارزش‌گذاری	برای کودکان یک شعر بخواند.	روانی حرکتی
۱۲	راه‌های ترغیب کودکان به شعر خواندن را بیان کند.	درک و فهم	به راه‌های ترغیب کودکان به شعر خواندن اهمیت دهد.	دریافت	راه‌های ترغیب کودکان به شعر خواندن را در قالب یک فعالیت آموزشی ارائه دهد.	روانی حرکتی
۱۳	نحوه آمادگی برای خواندن در کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به نحوه آمادگی برای خواندن در کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را در مورد آمادگی برای خواندن کودکان اجرا کند.	روانی حرکتی
۱۴	نحوه آمادگی برای نوشتن در کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به نحوه آمادگی برای نوشتن در کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌هایی را در مورد آمادگی برای نوشتن اجرا کند.	روانی حرکتی

تعریف کلید واژه‌ها

- * واژگان درکی : تعداد کلماتی است که کودک مفهوم آنها را درک می‌کند.
- * واژگان تولید : تعداد کلماتی است که کودک می‌تواند بگوید.
- * بیش‌گستری : زمانی که کودک از یک واژه برای موارد متعدد استفاده می‌کند، مثلاً کلمه «هاپو» را برای گربه، سگ و گاو استفاده می‌کند.
- * کم‌گستری : با افزایش سن کودک، کاربرد واژه محدودتر می‌گردد و از یک همواژه برای یک مورد استفاده می‌شود، مثلاً کلمه «هاپو» را برای سگ استفاده می‌کند.
- * تکلم خود مرکزگرا : کودک به هرچه می‌اندیشد آن را بیان می‌کند. حتی اگر برای دیگران بی‌معنا باشد. اساسی‌ترین شکل این نوع تکلم، تکرار است.
- * تکلم اجتماعی شده : این نوع تکلم با افزایش سن کودک و تماس بیشتر او با دیگران در حدود پنج و شش سالگی ظاهر می‌شود و کودک می‌تواند با دیگران ارتباط کلامی برقرار سازد.
- * تک‌گویی : کودک چه تنها و چه در جمع باشد با خودش حرف می‌زند. این شکل تکلم در بازی‌های موازی کودک دیده می‌شود.
- * دوزبانگی : از ابتدای سه سالگی کودک قادر است دو سیستم زبانی را به‌طور هم‌زمان توسعه دهد و در مدرسه نیز برای یادگیری زبان رسمی آماده است. زبان دوم با هم‌زمان با آموختن زبان اول با به‌صورت یک فرایند اختیاری یا آکادمیک، پس از زبان اول، آموخته می‌شود.
- * سطوح شنیدن : شنیدن دارای چهار سطح حاشیه‌ای (منفی)، التذادی (فعال)، دقیق و تحلیلی است.

روش‌های پیشنهادی یاددهی و یادگیری

- سخنرانی
- فعالیت‌های گروهی (تیمی)
- اجرای نمایش
- پرسش و پاسخ
- فعالیت انفرادی

منابع و ابزار لازم :

منابع :

- ۱- کتاب درسی
- ۲- کتاب‌های آموزشی مرتبط
- ۳- کتاب راهنمای برنامه‌ریزی دوره پیش‌دبستانی
- ۴- اینترنت و سایر رسانه‌های آموزشی

ابزار :

لوازم التحریر، مقوا و کاغذ رنگی، کتاب‌های شعر و قصه، وسایل نقاشی و کارت قصه‌گویی

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی را که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای در خصوص محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

– چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

– قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویانتان را ارزیابی کنید.

– آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید؟ بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهاد

با هنرجویان در مورد اهمیت و ضرورت زبان‌آموزی در زندگی با شیوه پرسش و پاسخ تبادل اطلاعات نمایید. مثلاً با طرح سؤالات زیر می‌توانید این کار را انجام دهید:

- ۱- زبان چه نقشی در زندگی فردی ما دارد؟
- ۲- زبان چه تأثیری در تعاملات اجتماعی ما دارد؟
- ۳- اهداف زبان‌آموزی به کودکان خردسال چیست؟

بعد از جمع‌آوری و نوشتن نظرات هنرجویان در تابلوی کلاس، مطالب را به شیوه سخنرانی جمع‌بندی کنید.

خلاصه محتوا

ضرورت و اهمیت زبان‌آموزی

تکلم آفریننده و نماینده زندگی اجتماعی انسان‌هاست. زبان بخش معین و اساسی تکلم انسان و مهم‌ترین زمینه یادگیری و آموزش کودکان خردسال است و شامل چهار مهارت صحبت کردن، گوش دادن، خواندن و نوشتن است. برنامه‌های مهارت‌های زبانی در سال‌های اول کودکی اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- ۱- پیشرفت در مهارت‌های ارتباط کلامی؛
- ۲- افزایش محتوای فکری به کمک زبان؛
- ۳- افزایش قدرت تکلم در اثرگذاری و اثرپذیری؛
- ۴- افزایش رضایت شخصی و تحسین زیبایی با زبان.

پیشنهاد

۱- یک پانتومیم را با موضوع تعارف کردن یک بیسکویت (هر خوردنی دیگر) اجرا کنید. از هنرجویان بخواهید موضوع پانتومیم و آنچه را از مشاهده آن درک کرده‌اند، به صورت شفاهی و نوشتاری بیان کنند. مجموعه گفته‌ها را دسته‌بندی کنید. سپس همان موضوع را به صورت کلام گفتاری به صورت یک نمایش و با کمک هنرجویان اجرا کنید. از آنان همان خواسته قبلی را طلب کنید و بخواهید توضیحات خود را به صورت شفاهی و نوشتاری اعلام کنند.

با دسته‌بندی گفته‌های این قسمت و مقایسه هر دو شیوه تعامل و بیان خواسته‌های درس، اهمیت و ضرورت کلام گفتاری را برای هنرجویان خود آغاز نمایید.

نکته: از این قسمت نیز می‌توانید در توضیح ارتباطات کلامی کر و لال‌ها بهره ببرید.

۲- با پخش یک فیلم در مورد صحبت کردن کودکان از ابتدا تا پنج سالگی، مراحل رشد کلامی را در کودکان نمایش دهید و از هنرجویان بخواهید ویژگی‌های کلامی کودکان را در سنین مختلف یادداشت کنند، یا در صورت

نبودن فیلم، با استفاده از شیوه مصاحبه با مادر یا مربی یک مرکز پیش از دبستان یک تحقیق تهیه کنند و مراحل رشد کلامی کودکان را با ذکر ویژگی‌های هر مرحله بیان نمایند یا به صورت یک تحقیق کتابخانه‌ای، موضوع مورد نظر را برای جلسه آموزش گزارش دهند یا حاصل تحقیق خود را با درست کردن ماسک‌هایی از صورت کودکان در سنین تولد تا پنج سالگی، به طرح ویژگی‌های رشد کلامی هر مرحله اختصاص دهند.

قبل از شروع، هر یک از موارد بالا را، که انجام شده است اجرا کنید و با نتیجه‌گیری، موضوع رشد کلامی را تدریس نمایید.

مراحل رشد کلامی کودکان

رشد زبان کودک، یکی از مهم‌ترین خصوصیات رشد آدمی است. زبان کودک در طی مراحل زیر ویژگی‌های مختلفی کسب می‌کند:

- ۱- گریه کردن، جهت برقراری ارتباط با دیگران از بدو تولد؛
- ۲- آغاز رعایت نوبت به هنگام گفت‌وگو از دو تا سه ماهگی؛
- ۳- تولید و تکرار صداها از سه تا شش ماهگی؛
- ۴- ایجاد صداها متنوع با ترکیب آواهای مصوت از شش ماهگی؛
- ۵- غان و غون کردن از شش تا ۱۲ ماهگی؛
- ۶- تولید اولین کلمات واقعی در فاصله ۹ تا ۱۲ ماهگی (نسبت پنج به یک واژگان درکی به واژگان تولیدی)؛
- ۷- بیان تک کلمه‌ای همراه با حرکات یک تا دو سالگی؛
- ۸- مرحله بیش‌گستری و کم‌گستری در دو سالگی؛
- ۹- گفتار تلگرافی از هجده ماهگی تا بیست و چهار ماهگی؛
- ۱۰- بیان جملات ساده (چرا؟) در سه سالگی؛
- ۱۱- تسلط بر قواعد دستور زبان چهار و پنج سالگی.

پیشنهاد

با مروری گذرا بر نظریه‌های مطرح شده در کتاب اصول و مفاهیم پیش از دبستان، جهت یادآوری با سؤالی مانند مورد زیر، بحث خود را پیرامون نظریه‌های رشد زبان شروع کنید:

با توجه به آنچه شما در مورد نظریات مشهورترین روان‌شناسان می‌دانید، زبان کودک چگونه رشد می‌کند؟ سپس، ضمن یادداشت و جمع‌بندی نظریات هنرجویان درس را شروع کنید.

نظریه‌های مختلف زبان

مهم‌ترین نظریه‌های زبان به شرح زیرند:

- ۱- نظریه رفتارگرایان: به نظر طرفداران این نظریه، وجود عوامل تقویت‌کننده، مشاهده و سرمشق تعیین‌کننده‌های مهمی

برای رشد زبان کودک اند. هرچند به نظر منتقدین، صرف عامل تقویت، رشد حیرت‌آور زبان را توجیه نمی‌کند.

● ۲- نظریه طرفداران ویگوتسکی: به نظر ویگوتسکی، رشد زبان نتیجه مناسبات کودک با محیط اطراف است و دوره

پیش از دبستان مرحله رشد زبان کودک است، زیرا در این مرحله، عملکردهای منظم و طرح‌های زبانی او رشد می‌کند.

● ۳- نظریه شناختی و رشدی: به نظر پیازه و پیروانش رشد شناختی، فراگیری زبان را هدایت می‌کند و کودک دانش خود

را از ابتدا از راه تجربیات حسی‌اش در محیط کسب می‌کند. دو نوع تکلم خودمرکزگرا و تکلم اجتماعی در کودک وجود دارد. تکلم

خودمرکزگرا در بازی‌های موازی کودک قابل مشاهده است و تکلم اجتماعی او در پنج و شش سالگی ظاهر می‌شود.

● ۴- نظریه نهادگرایان: این نظریه بر تأثیر طبیعت در رشد زبانی تأکید دارد. نوام چامسکی معتقد است در مغز انسان دستگاه

فراگیری زبان وجود دارد. این نظریه به نظریه مادری بودن زبان معروف است.

پیشنهادها

۱- با نموداری نظریه‌های مختلف را روی تخته بنویسید و نکات مهم هر نظریه را با کمک هنرجویان کنار آن یادداشت کنید.

۲- یک کلمه را به گویش‌های مختلف مثل لری، کردی، ترکی، بلوچی برای هنرجویان بیان کنید. و از آنها بخواهید با توجه به تجربه‌ها و دانسته‌های خود، معنی آنها را بگویند. نظر هر هنرجو را در مقابل کلمه مطرح شده روی تخته سیاه بنویسید. سپس، خود معنای فارسی آن را بیان کنید.

از هنرجویانی که معنی آن را درست گفته‌اند راجع به چگونگی آشنایی با لهجه و گویش مورد نظر سؤال کنید و نظرات آنها را روی تخته یادداشت کنید. در ادامه، سؤال زیر را با آنها مطرح کنید:

چند نفر از شما به غیر از زبان فارسی، که زبان معیار است، به زبان دیگری مثل ترکی، کردی، گیلکی، انگلیسی، عربی یا سایر زبان‌ها آشنایی دارید؟ آنگاه از آنها راجع به چگونگی یادگرفتن آن زبان سؤال کنید. بعد از جمع‌آوری نظرات، روی تخته سیاه واژه «دوزبانگی» را به عنوان کلید واژه درس امروز بنویسید و بحث خود را پیرامون دوزبانگی آغاز نمایید.

دو زبانگی

انواع دوزبانگی از روش‌های زیر ایجاد می‌شود:

۱- زبان دوم را کودک هم‌زمان با یادگیری زبان اول می‌آموزد؛

۲- کودک با ورود به مدرسه با زبان دوم آشنا می‌شود؛

۳- کودک به صورت خودبه‌خودی در اثر تماس دائم با جامعه، زبان دوم را می‌آموزد؛

۴- کودک زبان دوم را به صورت آکادمیک (معمولاً از سه سالگی) می‌آموزد.

نکات مهم در زمینه آموزش زبان دوم

۱- مناسب‌ترین سن برای آموزش زبان دوره پیش از دبستان است؛

۲- فراگیری زبان دوم در اوان کودکی مبتنی بر زیر بنای زبان اول است؛

۳- به کاربردن زبان مادری کودک در مراحل اول فرایند آموزشی لازم است؛

- ۴- در دوره پیش از دبستان به فعالیت‌های زبانی کودک توجه خاص شود؛
- ۵- به سؤالات کودک به طور کامل پاسخ دهید؛
- ۶- در برنامه‌ریزی آموزشی، گنجینه لغات کودک را افزایش دهید؛
- ۷- موضوعات موردنظر را در قالب جمله‌های گوناگون تکرار کنید؛
- ۸- به جملات و کلمات کودکان بازخورد خوب نشان دهید.

پیشنهاد

یک جمله کامل مانند «من در حال مطالعه کتاب فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی هستم» را برای هنرجویان خود روی تخته بنویسید و آن را با صدای بلند بخوانید. سپس از آنها بخواهید جمله نوشته شده را بخوانند و یک بار نیز آن را روی ورقه بنویسند. آنگاه از آنان بپرسید:

از بیان جمله تا نوشتن آن چند مهارت را به کار بردید؟ سپس آنان را با شیوه پرسش و پاسخ به سمت مهارت‌های کلامی هدایت کنید.

در ادامه، با جمع‌بندی نظرات، بحث خود را پیرامون مهارت‌های کلامی و راه‌های توسعه آنها آغاز نمایید و نمودار مهارت کلامی را، که به ترتیب پشت سر هم نوشته شده‌اند، روی تخته کلاس بکشید.

انواع مهارت‌های کلامی و راه‌های توسعه آنها

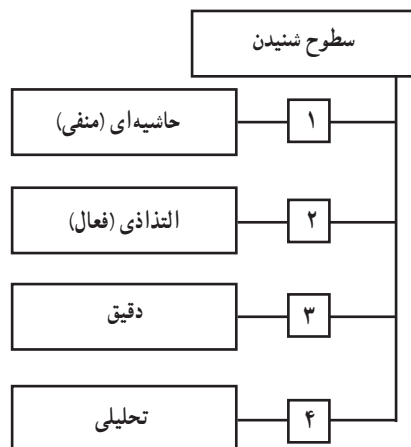
کودکان صحبت کردن را با صحبت کردن می‌آموزند اما برای صحبت کردن کامل باید به سایر جنبه‌های یادگیری زبان، یعنی گوش کردن، آمادگی برای خواندن و نوشتن نیز توجه کنند.

۱- صحبت کردن: پیشرفت در روانی کلام، که نیاز به لغات جدید دارد.

راه‌های توسعه صحبت کردن: اجرای فعالیت‌هایی با هدف درک کردن و صحبت کردن درباره افعال، به کار بردن جملات کامل برای توضیح یک شیء، شناخت و توصیف یک شیء، به کار بردن یک جمله کامل برای توصیف یک فعالیت، شناخت رنگ و یادگیری اسم رنگ‌ها، نام گذاری و توصیف اشیای مفرد و جمع و آموزش اعضای بدن.

۲- گوش کردن: آموزش توجه به مکالمات، مفاهیم و قدرت تشخیص بین صداهاست.

راه‌های توسعه گوش کردن: این مهارت دارای چهار سطح حاشیه‌ای، التذادی، دقیق و تحلیلی است. اجرای فعالیت‌هایی با هدف تشخیص صدا، شنیدن صدا و تکرار آن، حدس زدن صدای اشیاء، آموزش زیر و بم سازی و کم و زیاد کردن شدت صدا، آشنا کردن کودکان با کتاب‌های کودکان، گوش کردن به شعر و ترغیب کردن کودکان به خواندن شعر.

۳- آمادگی برای خواندن: تشخیص حروف و صدا، اعداد، نمادهای دیداری و دنبال کردن مراحل داستان‌ها و توسعه مهارت‌های ادراکی‌ست.

راه‌های توسعه خواندن: اجرای فعالیت‌هایی با هدف یادگیری مفاهیم چپ و راست، آشنایی با لغات هم قافیه، آشنایی با صدای اول کلمات، جمله‌سازی با یک کلمه، شناخت آدرس‌ها، توصیف یک تصویر، بیان مراحل اجرای یک فعالیت به ترتیب و تمرین برای سخنرانی در برابر جمع.

۴- آمادگی برای نوشتن: توسعه مهارت‌های حرکتی و آشنایی با نوشتن است.

راه‌های توسعه نوشتن: اجرای فعالیت‌هایی با هدف هماهنگی چشم و دست، تقویت دقت و مهارت‌های حرکتی دست، تطابق چشم و دست و حرکت چشم از راست به چپ، تقویت ماهیچه‌های ظریف و تشخیص اشکال.

پیشنهاد

با هنرجویان خود سؤال زیر را مطرح کنید:

با توجه به آنچه بیان شد در بازدیدی که هفته گذشته در درس مشاهده از مرکز پیش از دبستان داشتید، برای توسعه مهارت‌های کلامی، مربیان چه فعالیت‌هایی را انجام می‌دادند؟ پاسخ‌ها را یادداشت کنید و در آخر نظرات را به محتوای درس خود مرتبط نمایید.

فرم شماره ۱ - آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : گفتن قصه
هدف : به بچه‌ها فرصت بدهیم تا قصه بگویند.
نوع فعالیت : قصه‌گویی تأکید بر رشد : شناختی و کلامی
محل : فضای داخل کتابخانه یا محلی آرام
تعداد کودکان : انفرادی است و بستگی به فعالیت دارد.
مدت : ۵ تا ۱۰ دقیقه
سن : سه و چهار سال
مواد لازم : مداد یا ماژیک پهن، تخته‌های سفید قابل کشیدن ماژیک (مغناطیسی)
زمینه‌سازی قبل از اجرا : قرار دادن محلی برای کاغذها روی تخته چسبان
روش کار معلم :
۱- معلم از یک کودک دعوت می‌کند تا قصه‌ای بگوید و معلم آن را می‌نویسد یا ضبط می‌کند.
۲- کودک نوشتن آن قصه را توسط معلم می‌بیند.
۳- معلم باید نوشته را برای بچه بخواند.
پیامد حاصل از آموزش :
مفاهیم : من قصه گو هستم (کلمه من نوشته می‌شود).
مهارت‌ها : توسعه کلامی (توسعه ادبیات و توسعه تصورات و خلاقیت)
خزانه لغات : قصه، گفتن، نوشتن، دیکته کردن
درست کردن کتاب از قصه‌ها و نقاشی آن

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت: یادگیری مفهوم چپ و راست
هدف: به کودکان فرصت دهیم تا مفهوم چپ و راست را بیاموزند.
نوع فعالیت: آموزش چپ و راست
تأکید بر رشد: رشد شناختی و رشد کلامی (آمادگی برای خواندن)
محل: فضای داخل یا خارج مرکز پیش از دبستان
تعداد کودکان: ۵ تا ۱۰ نفر
مدت: ۱۰ دقیقه
سن: چهار و پنج ساله
مواد لازم: ابزار خاصی نیاز نیست، لوازم التحریر، کاغذ رنگی
زمینه‌سازی قبل از اجرا: تهیه دو نوار قرمز و سبز، نقاشی آماده (مثل یک مزرعه) که با خانه به دو قسمت تقسیم شده است.
روش کار معلم:
۱- فعالیت را با یک بازی شروع کنید. از کودکان بخواهید حرکات شما را تقلید کنند.
۲- هنگام انجام حرکات، نام حرکات را بگویید مانند پریدن، راه رفتن و ...
۳- از کودکان بخواهید به صورت یک نیم دایره بایستند.
۴- شما در جلوی کودکان، در حالی که پشتتان به طرف کودکان است، بایستید.
۵- به سمت راست بچرخید و اعلام کنید: به سمت راست بچرخید، بعد از حداقل پنج بار تکرار، از آنها بخواهید به سمت چپ بچرخند.
۶- بعد از کودکان و با نمایش خودتان و اعلام این مطلب، بازی را ادامه دهید: دست راست روی پای راست، دست چپ روی پای چپ تکرار کنید. دست راست و دست چپ را با تأکید بر چپ و راست بودن آنها روی سر، پا و به طور معکوس قرار دهید از کودکان بخواهید این حرکات را با شما تکرار کنند.
۷- دست راست را با نوار قرمز و دست چپ را با نوار سبز مشخص کنید. ابتدا نام رنگ‌ها و بعد مفهوم راست و چپ را بگویید و حرکات مختلف را با دست راست و چپ انجام دهید.
پیامد حاصل از آموزش:
مفاهیم: من طرف راست و چپ را یاد گرفتم.
مهارت‌ها: من طرف راست و چپ خود را نشان می‌دهم. می‌توانم طرف راست و چپ دیگران را نیز نشان دهم.
من با دست راستم قلم را می‌توانم بگیرم.
خزانه لغات: چپ، راست

فرم ارزیابی هنرآموز، بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟
سایر پیشنهادات:	

ارزشیابی فصل پنجم :
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و نوبت دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان		
	<p>نظری :</p> <p>– اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای فصل شاخص‌های غیرفنی :</p> <p>– ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با کلاس – نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>	مستمر	نوبت اول و دوم
	<p>عملی :</p> <p>– اجرای فعالیت‌های آموزشی تعیین شده در محتوای فصل – شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح – جمع‌آوری فعالیت‌های انجام شده فصل به صورت منظم و صحیح در یک پوشه شاخص‌های غیرفنی :</p> <p>– نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه – سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی – مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی – رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در اجرای فعالیت‌های آموزشی – خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی</p>		
۳	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت اول
۳	<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی مناسب برای صحبت کردن، شنیدن با آمادگی برای خواندن و نوشتن (کارت قصه، سازها و...)</p>		
۱	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت زبان در برقراری ارتباط در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۲	<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی آموزشی برای خواندن و نوشتن (کارت قصه، سازها و...)</p>		

نمونه ارزشیابی نظری فصل پنجم

الف) سؤال تشریحی

مفهوم بیش‌گستری و کم‌گستری در کودکان را با بیان یک مثال توضیح دهید.

ب) سؤال تکمیلی

اساسی‌ترین شکل تکلم خودمرکز گراست.

ج) سؤال صحیح و غلط

ص	غ
☐	☐
☐	☐
- ۱- در نظریه نهادگرایان بر عوامل تعیین‌کننده فطری و زیست‌شناختی زبان تأکید دارند.
- ۲- به اعتقاد پیازه، رشد زبان نتیجه مناسبات کودک با محیط اطراف است.

د) سؤال جورکردنی

ارتباط بین موارد الف را با موارد ب مشخص کنید.

«الف»	«ب»
۱- نماینده زندگی اجتماعی	۱- شنیدن تحلیلی
۲- عامل تقویت‌کننده و مشاهده در رشد زبان مهم هستند	۲- زبان
۳- با دقت کامل گوش دادن	۳- رفتارگرایان

نمونه ارزشیابی عملی فصل پنجم

- ۱- برای یادگیری اسم رنگ‌ها به کودکان چهار ساله، یک فعالیت طراحی کنید.
- ۲- جهت ایجاد آمادگی برای خواندن در کودک پنج ساله با هدف یادگیری مفهوم چپ و راست، یک فعالیت طراحی کنید.
- ۳- فعالیتی را، با هدف گفتن داستان براساس کارت‌های قصه با موضوع مراحل غذا خوردن، طراحی کنید.

جداول ارزشیابی نظری و عملی بر اساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی

نمره نظری :

نظری	کتبی	شفاهی	تحقیق	گزارش	نقد و بررسی گزارش	نقد و بررسی تحقیق	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی							

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

عملی	حضور فعال در کلاس	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	ارائه پوشه کار	کاربرد صحیح وسایل	اجرای صحیح کار عملی	سرعت و مهارت در اجرای کار	نوآوری و خلاقیت	نظم و انضباط	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی										

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت آموزش مفاهیم دینی و اخلاقی در دوره پیش از دبستان

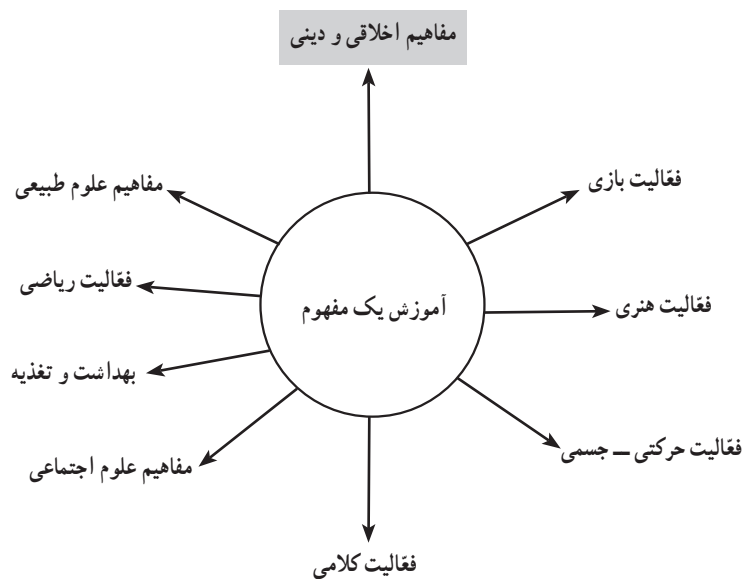

هدف کلی

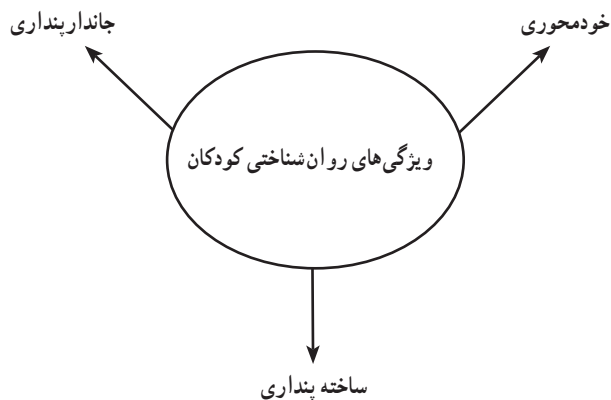
طراحی فعالیتهایی برای آموزش مفاهیم اخلاقی و دینی در دوران پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

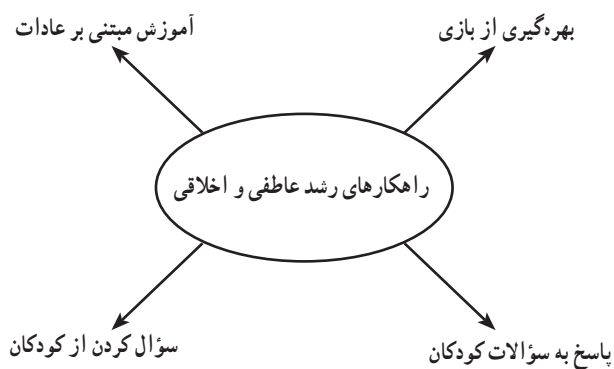
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار (پروژه آموزشی) با در نظر گرفتن موضوع مربوط، به کار گیرند.

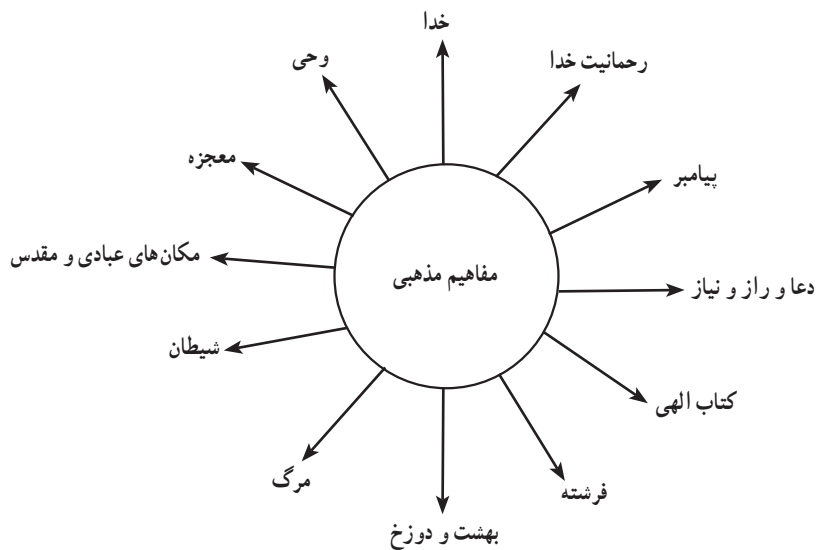
نمای کلی فصل ششم
الف) ویژگی‌های روان‌شناختی کودک

ب) راهکارهای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان

ج) آموزش برخی مفاهیم مذهبی در پیش از دبستان

هدف‌های رفتاری فصل ششم در حیطة‌های یادگیری براساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطة شناختی	طبقه	حیطة عاطفی	طبقه	حیطة روانی - حرکتی	طبقه
۱	ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت دینی کودکان را توضیح دهد	درک و فهم	به ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت دینی کودکان توجه کند.	درک و فهم	ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت دینی فعالیت‌های آموزشی را درک و بر یک طرح آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۲	برخی ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان را به‌طور مختصر توضیح دهد.	درک و فهم	به برخی ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان توجه کند.	درک و فهم	ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان را در فعالیت‌های آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۳	نکات مهم در تعلیم و تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	نکات مهم در تعلیم و تربیت دینی کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	نکات مهم در تعلیم و تربیت دینی کودکان را در فعالیت‌های آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۴	نحوه پاسخ به برخی مفاهیم دینی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	نحوه پاسخ به برخی مفاهیم دینی کودکان را از طریق کتب و مجلات خاص داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	نحوه پاسخ به مفاهیم دینی کودکان را در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۵	نقش سؤال و جواب را در تربیت دینی کودکان تشریح کند.	درک و فهم	نقش سؤال و جواب را در تربیت دینی کودکان فعالانه مطالعه کند.	درک و فهم	نقش سؤال و جواب را در تربیت دینی کودکان در فعالیت‌های آموزشی طراحی و اجرا کند.	اجرای مستقل
۶	مهم‌ترین وظایف مربی را در تعلیم و تربیت دینی کودکان توضیح دهد.	درک و فهم	به مهم‌ترین وظایف مربی در تعلیم و تربیت دینی کودکان توجه کند.	درک و فهم	در فعالیت‌های آموزشی، وظایف مربی را در تعلیم و تربیت دینی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۷	اصول تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	اصول تربیت دینی کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	اصول تربیت دینی کودکان را در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۸	پایه‌های تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	پایه‌های تربیت دینی کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	پایه‌های تربیت دینی کودکان را در فعالیت‌های آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۹	شیوه‌ها و روش‌های مناسب برای تعلیم و تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	شیوه‌ها و روش‌های مناسب برای تربیت دینی کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	با استفاده از شیوه‌ها و روش‌های مناسب برای تربیت دینی کودکان فعالیت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۱۰	راهکارهای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان را تشریح کند.	درک و فهم	راهکارهای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	درک و فهم	راهکارهای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل

جدول هدف و محتوا: بودجه‌بندی زمان پیشنهادی فصل ششم: نقش و اهمیت آموزش مفاهیم دینی و اخلاقی در دوران پیش از دبستان

هدف کلی: آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت آموزش مفاهیم دینی و اخلاقی در دوران پیش از دبستان		زمان (دقیقه)				
ردیف	هدف‌های رفتاری	حیطه	طبقه	رئوس و ریز محتوای آموزش	نظری	عملی
۱	در پایان این فصل هنرجو باید بتواند: ضرورت و اهمیت تعلیم و تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– مقدمه – ضرورت و اهمیت تربیت دینی و اخلاقی	۵	
۲	برخی ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان را به‌طور مختصر توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– مختصری درباره ویژگی‌های روان‌شناختی کودکان (خودمحوری، جاندارپنداری، ساخته‌پنداری)	۵	
۳	نکات مهم در تعلیم و تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– نکات کلی‌ای که در تعلیم و تربیت دینی کودکان باید در نظر داشت:	۵	
۴	پایه‌های تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	ایمان به خدا، یادگیری برخورداری از ایمان – تربیت دینی کودکان بر چه پایه‌هایی استوار است؟ الف) مهم‌ترین وظیفه تربیت دینی، پرورش ایمان بچه‌هاست. ب) پرورش تفکر خلاق از بهترین شیوه‌ها و پایه‌های تربیت دینی است. ج) بهره‌گیری از الگوها بهترین شیوه برای تربیت دینی کودکان.	۵	
۵	راهکارهای رشد اخلاقی و عاطفی کودکان را شرح دهد.	شناختی	درک و فهم	– برای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان چه راهکارهایی پیشنهاد می‌شود؟ الف) بهره‌گیری از بازی ب) تربیت اخلاقی به تنهایی کافی نیست ج) سؤال کردن از کودکان د) پاسخ به سؤالات کودکان	۵	
۶	نقش سؤال و جواب را در تربیت دینی کودکان تشریح کند.	شناختی	درک و فهم	– سؤال کردن از کودکان	۵	۵
۷	نحوه پاسخ به برخی مفاهیم دینی کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– پاسخ به سؤالات کودکان	۵	۵
۸	مهم‌ترین وظایف والدین و مربیان را در تعلیم و تربیت دینی کودکان توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– آنچه والدین و مربیان در تعلیم و تربیت دینی کودکان باید رعایت کنند.	۱۰	
۹	اصول تربیت دینی کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– اصول تربیت دینی	۵	
۱۰	شیوه‌ها و روش‌های مناسب برای تعلیم و تربیت کودکان را توضیح دهد.	شناختی	درک و فهم	– برخی شیوه‌ها و روش‌های مناسب برای تعلیم و تربیت دینی کودکان؛	۵	
۱۱	فعالیت‌هایی برای آموزش برخی مفاهیم دینی، به کودکان در دوره پیش از دبستان طراحی کند.	روانی – حرکتی	اجرای مستقل	– یک الگوی عملی: کاربرد مفاهیم دینی در واحدهای کار	–	۳۰

تعریف کلید واژه‌ها

- * خودمحوری یا خودمداری^۱: خود را دوست داشتن و منافع و مصالح دیگران را نادیده گرفتن، در واقع آن دوره از رشد و تکامل روانی کودک است که نمی‌تواند آنچه را به خودش تعلق دارد از آنچه به دیگران مربوط است، تمیز دهد.
- * جان‌گرایی یا جاندارپنداری^۲: نسبت دادن حیات به اشیای بی‌جان این اعتقاد در میان بشر اولیه و در کودکان دیده

۱- egocentrism

۲- animism

می‌شود. کودک در سال‌های اولیه زندگی خود، جمادات را جاندار تصور می‌کند. بر چوبی سوار می‌شود و آن را اسب جاندار می‌پندارد. یا وقتی به زمین می‌خورد به زمین لگد می‌زند و آن را سرزنش می‌کند. در بزرگسالی نیز این حالت گاه دیده می‌شود، به طور مثال در را نمی‌تواند باز کند به آن دشنام می‌دهد.

* ساخته‌پنداری^۱: اصطلاح پیازه برای تمایل کودک به این طرز فکری است که اشیا ساخته و پرداخته انسان‌هاست و پدیده‌های طبیعی (ستارگان، خورشید، باران) حاصل اعمال انسان است. آثار این نوع تفکر را هرچند نه در تمام فرهنگ‌ها، در اکثر آنها می‌توان یافت.

* تفکر خلاق^۲: فرایندی ذهنی است که به تولید جواب‌های متعدد، مبتکرانه و تازه به سؤالات منجر می‌شود. این تفکر در کنار تفکر منطقی قرار دارد که با همکاری یکدیگر، در خدمت حل مسائل بشر هستند.

* رحمانیت: نعمت‌ها و رحمت و محبت خدا شامل هر انسانی می‌شود و خداوند به همه انسان‌های خوب و بد و حیوانات، برخی نعمت‌ها را می‌بخشد و محبت خود را به هر انسانی عرضه می‌دارد.

روش‌های یادگیری – یاددهی

– سخنرانی

– فعالیت‌های گروهی

– اجرای نمایش

– پرسش و پاسخ

– انفرادی

– تلفیقی

مواد و وسایل لازم

– کتاب درسی فعالیت‌های آموزشی پیش‌دبستانی

– کتاب‌های مرجع در مورد تعلیم و تربیت دینی

– ابزار و لوازم‌التحریر و وسایل هنری

– کارت‌های قصه و کتاب قصه

– فیلم و عکس و اسلاید

– وسایل تزئینی

– گردش علمی

۱_ artificialism

۲_ creativity

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند. (خروجی تدریس)

روش و الگویی را که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای درخصوص محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در این جا روی آن دقت کنید. اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد.

قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویانتان را ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهادها

از هنرجویان بپرسید :

- ۱ : ایمان به خدا یعنی چه؟ چرا باید خدا را عبادت کرد؟
پس از جمع آوری پاسخ‌های آنها و ثبت در تابلوی کلاس، سؤال دوم پرسیده شود.
چرا باید پرورش ایمان به خدا را از کودکی شروع کرد؟
با جمع آوری پاسخ‌ها و ثبت آنها، نتیجه‌گیری را با کمک هنرجویان انجام دهید.
 - ۲ : دین‌دار چه کسی است؟ وقتی صحبت از دین می‌شود چه لغاتی به ذهن شما می‌آید؟
 - ۳ : دین‌داری انسان‌ها چه فایده‌ای برای اجتماع دارد؟
- جواب سؤالات را روی تخته بنویسید و با جمع‌بندی آنها و ارتباط دادن به موضوع درس، درس را شروع کنید.

خلاصه محتوا

مهم‌ترین برنامه تربیتی انسان‌ها از طریق پیامبران الهی برای هدایت انسان‌ها فرستاده شده است. تعلیم و تربیت دینی، که وظیفه مهم پیامبران بوده است، به فعلیت درآوردن استعدادها و درونی آدمی است و مربی برای اجرای این مهم باید چهار توانایی زیر را داشته باشد :

آگاهی از ویژگی‌های کودک، آشنایی با معارف دینی و آموزه‌های آن، آشنایی با شیوه‌ها و ابزارهای تربیتی دینی کودکان و برخورداری از هنر معلمی.

ضرورت و اهمیت تربیت دینی و اخلاقی کودکان

- ۱- تنها راه سعادت‌مند شدن انسان‌ها، ایمان آوردن به خداوند از طریق هدایت پیامبران است.
 - ۲- دوره کودکی، مهم‌ترین بخش از حیات آدمی و مقدمه بزرگ‌سالی است.
 - ۳- کودک دارای بهترین و ناب‌ترین خصوصیات انسانی است.
 - ۴- پایه‌های اساسی زندگی بزرگ‌سالی به کیفیت دوران کودکی بستگی دارد.
 - ۵- کودک دارای ویژگی‌های روان‌شناختی مانند «خودمحوری»، «جاندارپنداری»، ساخته‌پنداری و تک‌بعدی دیدن امور است. وجود این دلایل، اهمیت پرداختن به آموزش مذهبی را در این دوره نشان می‌دهد.
- حضرت علی (ع) فرمودند : هرکس در دوران کودکی تعلیم نبیند، در بزرگ‌سالی روی تکامل و پیشرفت را نخواهد دید.
- در تعلیم و تربیت دینی کودکان باید به دو نکته مهم توجه نمود :
- ۱- ایمان به خدا یعنی روی آوردن انسان به آفریننده‌اش که بالاتر و برتر از همه کس و همه چیز است.
 - ۲- آموزش صحیح یعنی در آموزش خداگرایی به کودکان باید برفهم عمیق کودک، توانایی‌های شناختی و مهارت او، میزان ذخیره‌واژگان، توانایی به‌کارگیری آنها و معانی مختلفی که در ذهن او نگه‌داری می‌شود، توجه نمود.
- بنابراین شرط لازم برای تربیت دینی کودکان، علاوه بر انتقال اطلاعات، ایجاد تصحیح و تغییر نگرش و افزایش توانایی اوست.

پیشنهاد

با نتیجه‌گیری از بحث قبل به شیوه پرسش پاسخ داستانی مانند نمونه زیر نقل نمایید و موضوع درس جدید را با توجه به آن مطرح کنید.

در یکی از روزهای بهاری فرشته کوچولوی خانواده با مادر جهت گردش به یکی از باغات اطراف شهر رفت. مادر او وقت را مناسب دید و به دخترش گفت: خوب به همه چیز نگاه کن، وقتی به خانه رسیدیم از آنچه دیده‌ای یک نقاشی با مداد رنگی‌هایت می‌کشی تا به مهدکودکتان ببری.

فرشته کوچولو جواب داد این همه رنگ اینجاست. فکر نمی‌کنم همه رنگ‌ها را داشته باشم. بعد مادر توجه فرشته را به یک ردیف مورچه که پشت سرهم راه می‌رفتند جلب کرد و پیشنهاد داد که دنبالشان بروند تا لانه آنها را ببینند. به لانه خاکی آنها که رسیدند نگاه فرشته کنجکاوتر شده بود. مادر از زندگی دسته‌جمعی مورچه‌ها گفت و فرشته سؤالاتی پشت سرهم مطرح می‌کرد: این‌ها چگونه راه لانه خود را یاد می‌گیرند؟ چگونه در زیرزمین غذای خود را انبار می‌کنند؟ مادر کنجکاو فرشته را که دید از او پرسید: راستی چه کسی به مورچه‌ها یاد داده است چگونه زندگی کنند؟ مادر به دنبال سکوت فرشته گفت: خدای مهربان محبت خود را به همه موجودات نشان داده است و به آنها یاد داده چگونه بخورند، غذا ذخیره کنند، لانه خود را پیدا کنند، بدون اینکه حتی کلاس رفته باشند!

فرشته کوچولو هنوز در فکر مورچه‌ها و زندگی آنها بود. از مادرش خواست که داستان مورچه‌ها را برای او تعریف کند. مادر داستان زندگی مورچه‌ها را برای بار دوم تعریف کرد.

غروب که به خانه رسیدند و بعد از رفع خستگی، مادر فرشته از او خواست یک نقاشی با موضوع مورچه بکشد. وقتی نقاشی او تمام شد به مادرش گفت مادر رنگ‌های مداد رنگی من شبیه مورچه‌های واقعی نیست، چه کار کنم؟ مادر گفت هیچ نقاشی نمی‌تواند مانند خداوند نقاشی کند. وقت نماز شده بود مادر با صدای بلند گفت: وقت حمد و ستایش خدای مهربان است می‌روم وضو بگیرم. فرشته دنبال مادرش رفت و گفت مادر من هم می‌خواهم از خدای مهربان به خاطر همه هدیه‌هایی که به من داده است تشکر کنم و به دنبال مادر به تقلید از او وضو گرفت و آماده نماز خواندن شد.

با نقل داستان بالا یا داستانی مشابه، سؤال زیر را با هنرجویان خود در میان بگذارید و با جمع‌بندی نظرات آنان درس را به شیوه پرسش و پاسخ و به صورت مشارکتی شروع کنید:

به نظر شما، با توجه به داستان،

۱- پدر و مادر و مریبان چگونه می‌توانند کودکان خود را مذهبی تربیت کنند؟

۲- چه عواملی در تعلیم و تربیت مذهبی کودکان تأثیر دارد؟

پایه‌های تربیت دینی کودکان

الف) مهم‌ترین وظیفه تربیت دینی، پرورش ایمان کودکان با در نظر گرفتن نکات زیر است:

* ایمان با تعقل منافات ندارد.

* برای رشد ایمان کودک، اعتماد به دیگران یک شرط اساسی است.

- * ایمان هم گام و متناسب با آگاهی‌های کودک رشد می‌کند.
- * ایمان منطقی و شیوه استدلال خاص خود را دارد.
- ب) پرورش تفکر خلاق از بهترین شیوه‌ها و پایه‌های تربیت دینی، با در نظر گرفتن نکات زیر است :
 - * قوه تخیل فراتر از گمان یا باور ساختگی ست.
 - * تفکر خلاق از راه‌های مختلفی فعال می‌شود و باید این راه‌ها را شناخت.
 - * برای تربیت تخیل کودک باید او را به همیاری و مشارکت دعوت کرد، چون تخیل روندی فعال دارد.
 - ج) بهره‌گیری از الگوها (استفاده از تمثیل) بهترین شیوه برای تربیت دینی کودکان، با در نظر گرفتن نکات زیر است :
 - * والدین و مربیان بهترین الگو و نمونه رفتاری برای کودکان هستند.
 - * لازم است کودکان را با الگوهای شایسته آشنا کرد.
 - * باید به کودکان نمونه‌های عینی و عملی معرفی نمود.

راهکارهایی برای رشد عاطفی و اخلاقی کودکان

الف) بهره‌گیری از بازی : بازی‌ها فرصت مناسبی را برای ارائه الگوهای مناسب و رفتاری کودکان در اختیار مربی قرار می‌دهد. مانند بازی‌های تقلیدی و نمایشی که با درست کردن ماسک‌ها و اجرای نقش‌های قصه انجام می‌شود.

نکته : می‌توان قصه‌های هنرجویان را با درست کردن ماسک‌های آنها و با موضوع خداشناسی و مذهبی در قالب یک نمایش ارائه داد.

ب) آموزش مبتنی بر عادات : این شیوه آموزشی تنها شیوه آموزش اخلاق در دوره سنی پیش از دبستان است. مانند پرسیدن و مشاوره گرفتن از فیل دانا در داستان فیل کوچولو یا احترام به طبیعت، احترام به بزرگسالان، آزار ندادن حیوانات و ... در داستان‌های مختلف.

ج) پاسخ به سؤالات کودکان : دین باید به عنوان مطمئن‌ترین منبع پاسخ‌گویی درسی به سؤالات اساسی انسان و کودکان معرفی شود، مانند بزرگ‌ترین نقاش طبیعت کیست؟ در داستان فیل کوچولو آفریننده میوه‌ها و آب، برای ادامه حیات انسان‌ها کیست؟ ... در این راستا می‌توان از فعالیت‌هایی مانند موارد زیر استفاده کرد :

– بازگو کردن داستان‌هایی برای دادن پاسخ مناسب به سؤال «از کجا آمده‌ام؟»

– نقل داستان‌هایی از عاقبت مردم با ایمان و با اعتقاد؛

– نقل مثال‌ها و داستان‌هایی با موضوع محدودیت درک انسان از ذات خدا؛

– آگاهی دادن به کودکان درباره واقعیت‌های تلخ زندگی، مثل مرگ؛

– همراهی با کودکان در تماشای طبیعت برای مشاهده آیات و نشانه‌های خدا.

د) سؤال کردن از کودکان : با طرح سؤالات برانگیزنده به کودک فرصت یادگیری داده می‌شود. روش‌های سؤال کردن از کودکان متعدد است، از جمله :

۱ – سؤالات کاربردی : حس پویایی چه سودی برای انسان دارد؟ اگر خداوند این حس را در ما خلق نمی‌کرد چه می‌شد؟

۲ – سؤالات ارزیابی‌کننده : نام پیامبر خود و تاریخ تولد آن حضرت را می‌دانی؟ آنها را بیان کن.

۳ – سؤالات استدلالی : چرا خداوند مهربان میوه‌های مختلف برای انسان‌ها خلق کرده است؟ چرا دروغ‌گو، دشمن خداست؟

۴ – سؤالات تفسیری : چگونه با مشاهده طبیعت و زندگی گیاهان و جانوران می‌توان خدا را شناخت؟

- ۵- **سوالات اعتقادی:** آیا به خدا و کتاب او ایمان داری؟ چه کسی را می‌پرستی و خالق هستی می‌دانی؟
- ۶- **سوالات یادآورنده:** بنابراین فهمیدیم، بزرگ‌ترین نقاش طبیعت کیست.

پیشنهاد

داستانی با موضوع شناخت خدا (مانند فیل کوچولوی کتاب) را به صورت کارت قصه طراحی کنید و آن را برای هنرجویان بخوانید. قبل از خواندن داستان، توجه آنها را به نکات زیر جلب نمایید.

- داستان را خوب گوش کنید و مراحل آموزش مفهوم خدا را یادداشت کنید.
- در داستان چه ویژگی‌هایی از خدا برای کودکان معرفی می‌شود.
- بعد از اتمام داستان، آن را در قالب یک نقاشی نمایش دهید.
- بعد از اتمام داستان، در قالب گروه‌های خود، یک نمایش طراحی کنید.
- یک بازی نمایشی اجرا کنید.
- سؤال زیر را پاسخ دهید:

از چه روش‌هایی برای آموزش این مفهوم استفاده شده است؟

سپس با جمع‌بندی نظرات، تدریس خود را کامل کنید.

پیشنهاد

سایر مفاهیم را به این شیوه می‌توانید آموزش دهید. لازم به یادآوری است در آموزش برخی مفاهیم مانند دعا و راز و نیاز، از روش مشاهده و بازدید از مرکز پیش دبستانی استفاده کنید یا در آموزش کتاب الهی با آوردن رحل و قرآن، چگونگی احترام به کتاب الهی را نمایش دهید یا مفهوم مکان‌های مذهبی قبل از اجرا حتماً بازدیدی زیارتی از مکان مذهبی انجام شود یا در غیراین صورت، قبل از روز تدریس، هنرجویان خاطرات خود را از زیارت این اماکن مذهبی به صورت یک داستان با خود به کلاس بیاورند و نمونه‌هایی از آنها خوانده شود و سپس به شیوه بالا نتیجه‌گیری انجام گیرد.

توجه:

- ۱- در آموزش مفاهیم از روش‌های ادبیات (شعر و داستان)، هنرهای تجسمی (نقاشی، حجم‌سازی)، فیلم و عکس و نقاشی متحرک، گردش علمی، بازدید دسته‌جمعی، حضور در اجتماعات و مراسم خاص و انواع بازی‌ها (نمایشی، گروهی، ورزشی) استفاده نمایید.
- ۲- مفاهیم مذهبی را در قالب یک واحد کار ارائه دهند.
- ۳- در آموزش مفاهیم مذهبی (وحی، معجزه، مرگ، شیطان و ...) توضیحات بیشتر به کودکان ارائه نشود و به راهنمای آموزش این مفاهیم توجه شود.

آموزش برخی مفاهیم دینی در دوران پیش دبستان

* **خدا** : کودک خدا را مادی و دارای دست و پا و رفتارها و احساسات انسانی تلقی می کند. تصور او از خدا آمیخته ای از تخیل و تجسم است.

برای آموزش مفهوم خدا به کودک باید بیشتر گفت و گوها درباره زیبایی، مهربانی و دوست داشتنی بودن او باشد.

* **رحمانیت خدا** : منظور علاقه و توجه خدا به انسان هاست. کودک تا ده سالگی این مسئله را که رحمت و محبت خدا شامل هر انسانی می شود، قبول ندارد. به نظر کودک عدل خدا یعنی وقتی کار خوبی انجام داد، توقع دارد که خداوند تلافی کند و او را بلافاصله یاری دهد.

برای آموزش مفهوم رحمانیت خدا به کودکان، باید :

۱- خدا را موجودی مهربان معرفی کند.

۲- کودک را برای اجرای کارهای نیک هدایت کند.

* **پیامبر** : تلقی کودکان از پیامبر و امامان، انسان هایی خوب، مهربان و مفیدند که فداکارتر و خوش اخلاق تر و مهربان تر از همه اند ولی ظاهر آنها به دیگران شبیه نیست.

برای آموزش مفهوم پیامبر و امامان به کودکان، باید داستان های ساده و شیرین از مهربانی آنها با انسان ها، کودکان و با حیوانات نقل کرد و در مراسم جشن ولادت آنها و عزاداری آنها، کودکان را شرکت داد.

* **وحی** : به نظر کودکان، وحی مشابه گفت و گوی عادی دو نفر با یکدیگر است. به نظر آنها خدا حرف می زند و پیامبر می شنود. درک کودک از مسئله وحی متأثر از خدانشناسی آنهاست.

برای آموزش مفهوم وحی همین که آنها بدانند پیامبران با خداوند ارتباط نزدیک داشته و به تمام فرمان و دستورات خداوند عمل می کرده اند، کافی است.

* **معجزه** : به نظر کودکان (تا ۱۱ سالگی) معجزه، دخالت فیزیکی و مادی خداوند در امور است. برای تقویت ایمان کودکان نسبت به خداوند و پیامبران نباید از مفهوم معجزه استفاده نماییم و بر آموزش آن تأکید کنیم.

* **دعا و راز و نیاز** : دعاهای کودکان به تقلید از بزرگ ترها از شکل مادی به سمت دعاهایی روحانی و نوع دوستانه پیش می رود. مضامین دعاهای آنها ساده و مربوط به نیازهای روزمره است. در سنین پیش دبستانی، مضامین دعاها خودمحوارانه و برای رفع حوائج مادی است.

برای آموزش دعا و راز و نیاز به کودکان باید از خداوند بخشنده یاد کرد و آداب دعا کردن و عادت دادن آنها به دعا و شکرگزاری به پاس نعمت های خدا را آموخت.

* **کتاب الهی (در اسلام - قرآن)** : کودکان کتاب الهی را محترم می شمارند و تفاوت آن را با سایر کتاب ها تشخیص می دهند که برگرفته از احترام مریبان و والدین به آن است.

در آموزش مفهوم کتاب الهی لازم است که کودکان آداب احترام ظاهری به قرآن را فراگیرند و داستان های شیرین قرآن را به زبان کودکان برای آنها تعریف کنند و بعضی از سوره های کوتاه و آهنگین را جهت حفظ کردن به آنها آموخت.

* **مکان های عبادی و مقدس (مسجد، زیارتگاه ها)** : کودکان از بودن در چنین مکان هایی لذت می برند. تفاوت عمده این مکان ها با جاهای دیگر در ظاهر کاملاً متفاوت و معماری ویژه آنهاست.

در آموزش این مفهوم به کودکان باید توجه داشت. عواملی مثلاً بلندی سقف، آینه کاری ها، فضا و زمزمه لذت بخش و خاطره آفرین آنها باعث دوست داشتن آنها می شود و حضور در این مکان ها برای آنها آموزنده خواهد بود.

*** شیطان :** به نظر کودکان شیطان موجودی انسان گونه و قابل رؤیت است که آن را بد، خبیث، وحشتناک و بدشکل و دارای قدرت‌های جادویی می‌دانند.

در آموزش مفهوم شیطان به کودکان نباید محل زندگی او را مکان‌های خلوت و تاریک معرفی کنند بلکه در عین خبیث و زشت دانستن شیطان باید او را ضعیف و رانده شده از درگاه خدا بدانند و هرکس باید مسئولیت کارهای خود را بپذیرد و اشتباهات را به گردن شیطان نیندازد و بداند خداوند آنها را از شر شیطان حفظ می‌کند.

*** فرشته :** فرشته در ذهن کودکان موجودی زیبا، مهربان و یاری‌دهنده است که همه او را دوست دارند. در آموزش مفهوم فرشته به کودکان باید از او به‌عنوان موجودی آسمانی که در قرآن هم آمده است نام برد و او را مراقب و نگاه‌دارنده معرفی کرد.

*** بهشت و دوزخ :** کودک بهشت را مانند پارکی پر از امکانات و خوردنی‌ها می‌داند و جهنم را توده‌ای از آتش که آدم‌های بد داخل آن قرار می‌گیرند.

در آموزش این مفاهیم به کودکان باید توجه داشت که بهشت را جایی بدانند که انسان‌های خوب، مهربان و نیکوکار آنجا هستند ولی تا پایان دوره ابتدایی، طرح مسئله قیامت، جهنم و عذاب مفید نخواهد بود.

*** مفهوم مرگ :** باور کودک درباره مرگ، بسیار محدود است. آنها از دیدن کفن و دفن مردگان شگفت‌زده می‌شوند و سؤالات فراوانی مطرح می‌کنند، اما بعد از پنج‌سالگی آرام آرام مرگ را باور می‌کنند اما آن را مخصوص بزرگ‌ترها می‌دانند. در آموزش این مفهوم به کودکان نباید بر آن تأکید کرد و کودکان را از آن ترساند و وادار به عمل نیک کرد تا به یاد قیامت و مرگ بیفتند.

پیشنهاد

بعد از اتمام تدریس مفاهیم مذهبی از هنرجویان خود بخواهید موضوع زیر را به‌عنوان یک فعالیت فردی در قالب یک مقاله نوشتاری برای جلسه پایانی تدریس ارائه دهند.

شما، به‌عنوان یک مربی، برای آموزش مفاهیم مذهبی چه نکاتی را یاد گرفتید؟ مطالب خود را در قالب یک مقاله تهیه نمایید و در پوشه کار خود بایگانی کنید. با اجرای این بخش، شما موضوع درس خود را آموزش داده‌اید.

مربی در زمینه تعلیم و تربیت دینی کودکان باید بداند :

- در دوره پیش از دبستان، مخاطبان خود را به دین جذب می‌کند.
- تجربیات کودک درباره مفاهیمی چون خوبی، راستی و زیبایی، خداشناسی او را شکل می‌دهد.
- در برنامه‌ریزی آموزشی خود به زمان، موضوع و شیوه تدریس توجه کند.
- به کودکان کمک کند تا از راه‌های گوناگون و با دیدگاه‌های مختلف به رابطه خدا و پدیده‌ها بنگرد.
- مطالعه تاریخ ادیان نوعی اعتماد و اطمینان نسبت به آینده را ایجاد می‌کند و موجب تحکیم پیوندهای اجتماعی می‌شود.
- اعتقادات بنیادی یک سنت مذهبی، زمانی برای کودک معنی دار می‌شود که به زندگی روزمره وی ارتباط داشته باشد.
- یادگیری زندگی معنوی از طریق مشاهده و اطلاع از زندگی معنوی دیگران تسهیل می‌شود.
- «طبیعت» کتاب بزرگ آفرینش خداست و باید از آن به بهترین وجه استفاده کرد.

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت: به بالا نگاه کنید
هدف: کودک مفهوم قدرت مهربانی و رحمانیت خدا را مشاهده کند.
نوع فعالیت: شناخت ویژگی‌های خداوند تأکید بر رشد: شناختی اخلاقی و مذهبی کودکان
محل: فضای داخلی و خارج از کلاس
تعداد کودکان: ۱۰ نفر
زمان: ۱۰ دقیقه
سن: پنج‌ساله
مواد لازم: لوازم نقاشی، تلسکوپ، تلویزیون، سی دی، کامپیوتر
زمینه‌سازی: تلسکوپ را در بالکن یا پنجره کلاس به طرف آسمان تنظیم کند، کامپیوتر و سی دی آسمان را آماده سازد، وسایل نقاشی کودکان را آماده کند.
<p>روش کار معلم</p> <ul style="list-style-type: none"> – از کودکان بخواهید تا از بالکن یا حیاط یا از پنجره کلاس به آسمان نگاه کنند. – از کودکان بخواهید با دقت به آسمان نگاه کنند و مشاهداتشان را بازگو کنند. – به نوبت کودکان در پشت تلسکوپ قرار گیرند و با راهنمایی مربی، آسمان را طور دیگر ببینند. – از کودکان بخواهید با دقت به آسمان نگاه کنند و مشاهداتشان را برای سایر کودکان بازگو نمایند. – سی دی انیمیشنی یا فیلم کوتاه واقعی از دنیای آسمان را برای کودکان نمایش دهید. – از کودکان بخواهید راجع به آنچه در فیلم راجع به آسمان دیده‌اند، صحبت کنند. – از کودکان سؤال نمایید چه قدرتی باعث شده است که ماه، خورشید، ستارگان و حتی پرندگان بدون هیچ مشکلی، ثابت در آسمان باشند. – کودکان را راهنمایی کنید تا به کمک مشاهداتشان به قدرت مهربانی و رحمانیت خداوند پی ببرند. – از کودکان بخواهید آنچه را در آسمان مشاهده کرده‌اند، نقاشی کنند. – از کودکان بپرسید آیا می‌توانند ماه و ستاره و خورشید را نقاشی کنند و قصه‌ای در این مورد تعریف کنند. <p>پیامد حاصل از آموزش:</p> <p>مفهوم: من می‌توانم هرچه را در آسمان هست ببینم و راجع به آنها با دیگران صحبت کنم. من، به مفهوم قدرت برتری در آسمان پی بردم.</p> <p>من می‌توانم ستاره‌ها و ماه را در آسمان به دیگران نشان دهم.</p> <p>مهارت: بحث و گفت‌وگو، مقایسه‌کردن، کنجکاوی، همکاری، فعال داشتن و بالا بردن آگاهی در مورد آسمان</p> <p>خرانه لغات: ماه، خورشید، ستارگان، خداوند مهربان، آسمان، درخشندگی و روشنایی</p>

فرم شماره ۱ - آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت: تولد پیامبر (ص)
هدف: پرورش شناخت کودک از پیامبر گرامی اسلام محمد مصطفی (ص)
نوع فعالیت: شناخت مشاهیر دینی تأکید بر رشد: اخلاقی شناختی
محل: فضای داخلی مرکز پیش از دبستان
تعداد کودکان: ۱۰ نفر
زمان: ۲۰ دقیقه
سن: چهارساله
مواد لازم: کتاب داستان، وسایل و ابزار فعالیت هنری، وسایل تزئینی، شیرینی و شکلات، سی دی شعر مولودی خوانی
زمینه سازی: وسایل لازم را برای نقاشی کودکان آماده کنید. کتاب داستان تصویری تولد پیامبر (ص) را تهیه کنید. تزئینات لازم را برای کلاس تهیه و نصب کنید. وسایل لازم را برای درست کردن کارت تبریک تولد با هماهنگی قبلی والدین کودکان تهیه کنید.
روش کار معلم - بحث و گفت‌وگو راجع به پیامبر (ص) با کودکان - آماده کردن کودکان برای شنیدن داستان تولد پیامبر (ص) - خواندن داستان تولد پیامبر (ص) - کمک به کودکان در آماده کردن وسایل نقاشی - کمک به کودکان در درست کردن یک کارت تبریک تولد پیامبر (ص) و ارسال برای والدین - برگزاری مراسم جشن و شادی (مولودی) برای کودکان - تزئین کلاس با درست کردن دنباله یا سایر تزئینات کاغذی - تهیه و درست کردن تزئینات کلاس
پیامد حاصل از آموزش: مفهوم: من می‌توانم روز تولد پیامبر (ص) را بگویم، من می‌توانم راجع به ویژگی‌های رفتاری و اخلاقی پیامبر (ص) صحبت کنم. می‌توانیم محل زندگی پیامبر (ص) را بگویم. مهارت: مهارت گوش دادن، توسعه حرکات ظریف، اجرای نمایش خزانه لغات: پیامبر (ص)، اسلام و حضرت محمد (ص)، شادی و خوشحالی، عید اسلامی

فرم ارزیابی هنرآموز، بعد از تدریس هر فصل
 چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

<p>هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید بیشتر انجام دهم؟</p>
<p>هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید کمتر انجام دهم؟</p>
<p>سایر پیشنهادات :</p>	

ارزشیابی فصل ۶ :

فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و نوبت دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان	دوره	
	<p>نظری : اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای فصل شاخص‌های غیر فنی :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ارائه تحقیقات و گزارش‌ها به کلاس - نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده به کلاس 	مستمر	نوبت دوم
	<p>عملی :</p> <ul style="list-style-type: none"> - انجام فعالیت‌های آموزشی تعیین شده در محتوای فصل - شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح - جمع‌آوری فعالیت‌های آموزشی به صورت منظم و صحیح در یک پوشه شاخص‌های غیر فنی : - نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه، - سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی - مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی - رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در انجام فعالیت‌های آموزشی - خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی 		
۱	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت مفاهیم دینی و اخلاقی در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱	<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی مناسب برای آموزش مفاهیم دینی (شعر، کارت قصه و ...)</p>		

نمونه سؤالات فصل ۶

الف) سؤالات نظری

۱- سؤال تشریحی

* منظور از ویژگی ساخته‌پنداری کودکان چیست؟ توضیح دهید.

* چگونه تفکر خلاق با آموزش مفاهیم دینی ارتباط پیدا می‌کند؟

۲- سؤال تکمیلی

* مهم‌ترین وظیفه تربیت دینی کودکان است.

* مهم‌ترین روش آموزشی اخلاق به کودکان، آموزش مبتنی بر است.

۳- سؤالات جورکردنی

ارتباط موارد «الف» با موارد «ب» را مشخص کنید.

الف)

ب)

۱- سؤالاتی هستند که با چرا شروع می‌شوند.	۱- سؤالات کاربردی
۲- سؤالاتی هستند که در ماورای استدلال، در جست‌وجوی پاسخ‌هایی هستند که حکایت از خواسته‌های قلبی دارد.	۲- سؤالات استدلالی
۳- سؤالاتی هستند که به کودک کمک می‌کنند تا درک خود را از خدا در زندگی خویش محقق سازد.	۳- سؤالات اعتقادی
۴- ...	۴- سؤالات تفسیری

ب) سؤالات عملی

- ۱- در قالب کارت‌های قصه و با بهره‌گیری از فعالیت هنری، داستانی با موضوع تولد پیامبر (ص) طراحی کنید.
- ۲- در قالب یک طرح آموزشی، احترام به کتاب الهی را به کودکان آموزش دهید.
- ۳- در قالب یک طرح آموزشی، مفهوم دعا و راز و نیاز به کودکان را آموزش دهید.
- ۴- با بهره‌گیری از هنرهای تجسمی و گردش علمی، مفهوم مکان‌های مذهبی را به کودکان آموزش دهید.

جداول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی
نمره نظری :

نظری	کتبی	شفاهی	تحقیق	گزارش	نقد و بررسی گزارش	نقد و بررسی تحقیق	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی							

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

عملی	حضور فعال در کلاس	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	ارائه پوشه کار	کاربرد صحیح وسایل	اجرای صحیح کار عملی	سرعت و مهارت در اجرای کار	نوآوری و خلاقیت	نظم و انضباط	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی										

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان

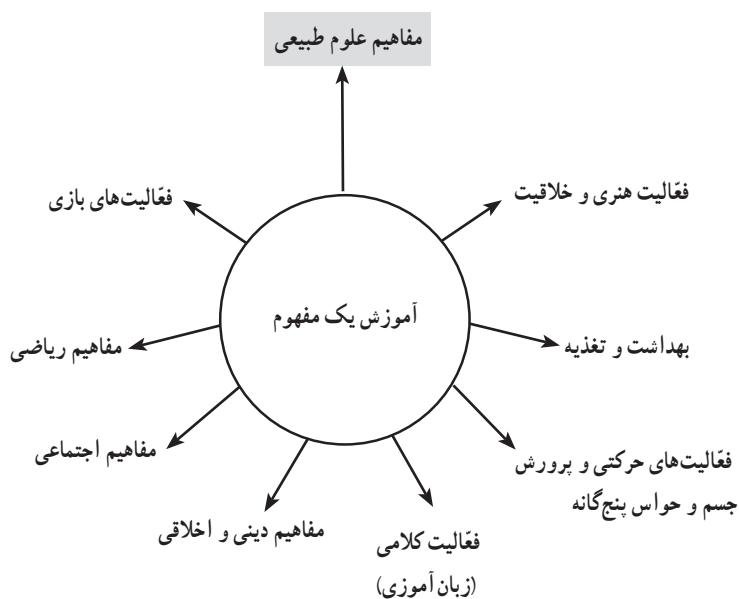
— شناخت طبیعت

هدف کلی

طراحی فعالیتهایی برای شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان

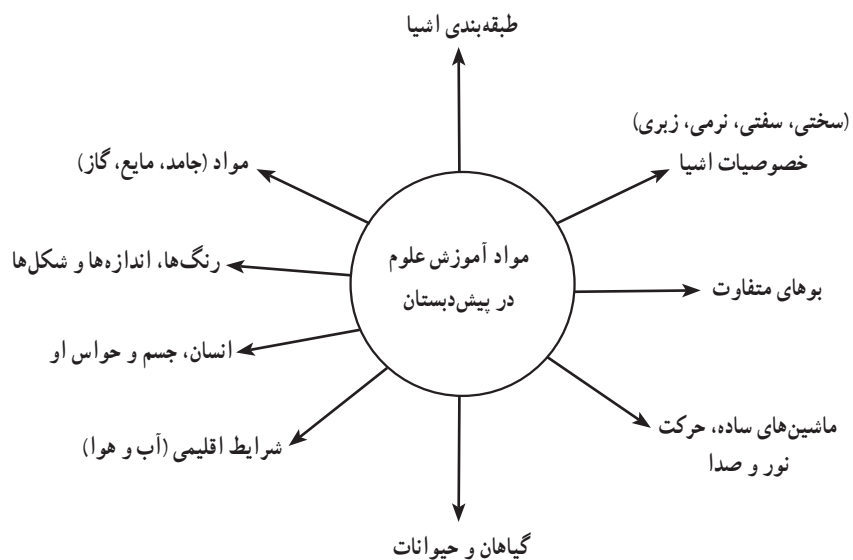
سخنی با هنرآموز

برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه‌ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند در طول تدریس آن، فعالیت‌ها و آموخته‌هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی با موضوع مربوط برنامه‌ریزی کنند.

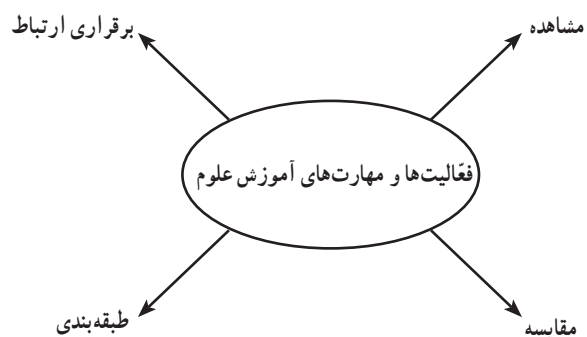

نمای کلی فصل هفتم

الف) مواد آموزشی علوم عبارتند از شناخت :

ب) فعالیت ها و مهارت های آموزش علوم

هدف‌های رفتاری فصل هفتم در حیطة‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطة شناختی	طبقه	حیطة عاطفی	طبقه	حیطة روانی - حرکتی	طبقه
۱	با توجه به نظریه‌های دانشمندان تعلیم و تربیت، اهمیت شناخت طبیعت به کودکان را بیان کنید.	دانش	به اهمیت شناخت طبیعت به کودکان و نظریه‌های دانشمندان در این زمینه توجه نشان دهد.	دریافت	اهمیت شناخت طبیعت به کودکان را از طریق یک فعالیت آموزشی مستقل ارائه دهد.	اجرای مستقل
۲	نکات مهمی را که والدین و مربیان باید در شناخت طبیعت به کودکان بدانند توضیح دهد.	درک و فهم	نکات مهمی را که والدین و مربیان باید در شناخت طبیعت به کودکان بدانند داوطلبانه مطالعه کند.	پاسخ دادن	نکات مهم را برای والدین و مربیان در شناخت طبیعت به کودکان در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۳	روش آموزش علوم به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	نسبت به روش آموزش علوم به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	در قالب یک طرح آموزشی، روش آموزش علوم به کودکان را اجرا کند.	اجرای مستقل
۴	مفاهیمی را که در علوم قبل از دبستان می‌توان آموزش داد، بیان کنند.	دانش	به مفاهیمی که در علوم قبل از دبستان می‌توان آموزش داد، توجه نشان دهد.	دریافت	مفاهیمی را که در علوم قبل از دبستان می‌توان آموزش داد در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۵	چگونگی طرح تنظیم یک فضای آموزشی و مراکز یادگیری در آن را شرح دهد.	درک و فهم	طرح تنظیم یک فضای آموزشی در کلاس کودکان را مورد توجه قرار دهد.	ارزش گذاردن	طرح تنظیم یک فضای آموزشی در کلاس کودکان را با مشخص کردن مراکز یادگیری آن به نمایش بگذارد.	اجرای مستقل
۶	فعالیت‌ها و مهارت‌های مورد آموزش به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به فعالیت‌ها و مهارت‌های مورد آموزش کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	فعالیت‌ها و مهارت‌های مورد آموزش به کودکان را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۷	چگونگی آموزش زندگی حیوانات به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به آموزش زندگی حیوانات به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	یک درس نمونه برای آموزش زندگی حیوانات به کودکان در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۸	چگونگی آموزش زندگی گیاهان به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به آموزش زندگی گیاهان به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	یک درس نمونه برای آموزش زندگی گیاهان به کودکان در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۹	چگونگی آموزش آب و هوا به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به آموزش آب و هوا به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	یک درس نمونه برای آموزش آب و هوا به کودکان در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۱۰	چگونگی آموزش فصول به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به چگونگی آموزش فصول به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	یک درس نمونه برای آموزش فصول به کودکان در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۱۱	چگونگی آموزش مفاهیم فیزیکی (نور، صدا، حرکت) به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به چگونگی آموزش مفاهیم فیزیکی (نور، صدا، حرکت) به کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	یک درس نمونه برای آموزش مفاهیم فیزیکی (نور، صدا، حرکت) در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل

جدول هدف و محتوا فصل هفتم : نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان — بودجه بندی زمان پیشنهادی

زمان به دقیقه		هدف کلی : آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان				
عملی	نظری	رئوس و ریز محتوای آموزش	طبقه	حیطه	هدف های رفتاری	ردیف
	۱۰	– ضرورت و اهمیت شناخت طبیعت به کودکان	درک و فهم	شناختی	در پایان این فصل هنرجو باید بتواند : – با توجه به نظریه های دانشمندان تعلیم و تربیت، اهمیت شناخت طبیعت به کودکان را بیان کند.	۱
	۵	– نکاتی که مربیان و والدین باید بدانند. آب مایه حیاتی ست.	درک و فهم	شناختی	– نکات مهمی را که والدین و مربیان در شناخت طبیعت به کودکان باید بدانند، توضیح دهد.	۲
	۵	* برای نفس کشیدن نیاز به هوا داریم. * جنگل ها بخشی از اکسیژن مورد نیاز ما را فراهم می سازد. * صرفه جویی در مصرف انرژی				
	۵	– مواد آموزش علوم در پیش دبستان	درک و فهم	شناختی	– مفاهیمی را که در علوم قبل از دبستان می توان آموزش داد، بیان کند.	۳
۵	۵	– چگونگی تنظیم فضای آموزشی	اجرای مستقل	روانی حرکتی شناختی	– طرح تنظیم یک فضای آموزشی در کلاس کودکان را بکشد.	۴
	۱۰	– روش آموزش علوم	درک و فهم	شناختی	– روش آموزش علوم به کودکان را توضیح دهد.	۵
	۵	– فعالیت ها و مهارت های آموزش علوم	پایه حرکتی	شناختی	– فعالیت ها و مهارت های آموزش علوم به کودکان را توضیح دهد.	۶
۲۰	۱۰	– فعالیت هایی برای آشنایی با زندگی گیاهان و حیوانات	اجرای مستقل	روانی حرکتی	– برای آموزش زندگی گیاهان و حیوانات یک درس نمونه اجرا کند.	۷
۲۰	۱۰	– فعالیت هایی برای آشنایی با شرایط اقلیمی (آب و هوا – فصول)	اجرای مستقل	روانی حرکتی	– برای هریک از شرایط اقلیمی (آب و هوا، فصول سال) یک درس نمونه اجرا کند.	۸
۲۰	۱۰	– علوم فیزیک : – خورشید و سایه – صدا – حرکت و کشش	اجرای مستقل	روانی حرکتی	– برای هریک از مفاهیم فیزیکی (نور، صدا، حرکت) یک درس نمونه اجرا کند.	۹

کلید واژه ها

* روش آموزش : روشی ست که به شیوه غیرمستقیم و فعال به کودکان پیش دبستان آموزش می دهد و کودک آزادانه می تواند از فعالیتی به فعالیت دیگر بپردازد.

* مشاهده : با دقت به چیزی نگاه کردن را «مشاهده» می گویند. این توانایی یکی از مهم ترین فعالیت های لازم در آموزش علوم به کودکان پیش از دبستان است.

* برقراری ارتباط : کودک با محیط اطراف خود ارتباط برقرار می کند و این توانایی از طریق توصیف، کشیدن شکل و صحبت کردن درباره آنها در کودک ایجاد می شود و جزء مهارت اساسی آموزشی کودک پیش از دبستان است.

* مقایسه: کودک با مشاهده اشیا و پدیده‌های موجود در طبیعت، خصوصیات هریک را می‌شناسد و آنها را براساس خصوصیات مشترک یا متفاوت آنها دسته‌بندی می‌کند. این توانایی نیز از مهارت‌های اساسی آموزش علوم به کودکان پیش از دبستان است.

* طبقه‌بندی: تقسیم اشیا براساس خصوصیات آشکار و مشابه آنها در یک گروه را طبقه‌بندی می‌گویند. این توانایی از مهم‌ترین مهارت‌های آموزش علوم کودکان پیش از دبستان است.

* مراکز یادگیری: فضای آموزشی در هر مرکز پیش‌دبستانی براساس موضوعات مختلف آموزشی به مراکز تقسیم می‌شود که به آنها کانون رغبت یا مراکز یادگیری گفته می‌شود. در روش‌های جدید آموزشی، در این فضاهای آموزشی، کودک آزادانه و براساس علاقه خود از فعالیت به فعالیت دیگر می‌پردازد.

روش‌های یاددهی — یادگیری

- سخنرانی
- فعالیت گروهی
- پرسش و پاسخ
- اجرای مستقل
- تلفیقی

منابع آموزشی

- کتاب درسی پیش از دبستان
- کتاب‌های مرتبط با طبیعت و فیزیک
- فیلم و سی‌دی‌های آموزشی

ابزار و وسایل لازم

- لوازم‌التحریر
- مقوا و کاغذ رنگی
- تخم گیاهان و خاک و گلدان
- موجودات زنده؛ مثل ماهی، پرنده

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی را که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای در خصوص محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید؟ اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع و یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویانتان را ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهاد

از هنرجویان خود بخواهید راجع به خاطرات کودکی، مثل دنبال کردن پروانه، دیدن یک مار در باغ، نیش زدن زنبورها، خاک بازی، گِل بازی، مشاهده گیاهان و درختان و درجه هوا در فصول مختلف، دیدن در پارک ها و چمن ها، بازی های مخصوص آنها و نقش آب و هوای آن سال ها، صحبت کنند، سپس نظرات آنان را به بحث درباره اهمیت شناخت طبیعت در یادگیری بعدی هدایت کنید و مواد آموزش علوم به کودکان را معرفی نمایید.

خلاصه محتوا

با جمع بندی مطالب و نظرات مطرح شده هنرجویان و همچنین با توجه به نظریات بلوم (منحنی واژگون)، مونته سوری، پیازه و فروبل (نظریه سازی، عناصر آموزشی) که، سال گذشته در کتاب اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان مطالعه کرده اند، سؤالات زیر را برای بحث در مورد محتوای درس، مطرح کنید:

۱- طبق نظریات این دانشمندان، کودکان چگونه یاد می گیرند؟

۲- محیط چه نقشی در یادگیری کودکان دارد؟

نظریات هنرجویان را روی تخته کلاس یادداشت و پاسخ ها را به سمت شناسایی کودکان، به عنوان دانشمندان کوچک، هدایت کنید.

بعد از این مرحله، ضرورت و اهمیت شناخت طبیعت را به روش پرسش و پاسخ و با استناد به نظریات آنها، مطرح کنید.

خلاصه محتوا

ضرورت و اهمیت شناخت طبیعت به کودکان

روان شناسان تعلیم و تربیت (فروبل، مونته سوری، پیازه) معتقدند کودکان از طریق تجربه مستقیم با جهان اطراف خود و همراه با کاربرد حواس مختلف و از طریق فعالیت و آزمایش به یادگیری فعالانه می پردازند.

همچنین روسو و بلوم معتقدند الگوهای یادگیری کودک، سال ها پیش از آغاز مدرسه رفتن او شکل می گیرد. کودک از تفکر منطقی و مولد در مورد اشیا و پدیده های واقعی لذت می برد. دوست دارد به تفکر، استدلال و سپس نتیجه گیری بپردازد و برای بیان هریک از آنها دلایل منطقی بیاورد، یعنی درست مانند یک دانشمند کوچک عمل می کند.

والدین و مربیان باید بدانند کودکان در سنین پیش از دبستان در جنبه های مختلف (جسمی، شناختی، اجتماعی، اخلاقی، زبانی و ...) سریعاً در حال رشد هستند. از این رو باید دو نکته مهم را در نظر داشته باشند:

۱- با روان شناسی کودک و روان شناسی تربیتی آشنا باشند.

۲- محیط اجتماعی، شرایط خانوادگی، اقتصادی و محل زندگی کودک را بشناسند.

مواد آموزش علوم در دوره پیش از دبستان

۱- طبقه بندی اشیا

۲- شناخت خصوصیات اشیا

۳- شناخت مواد

۴- شناخت بوهای متفاوت

۵- شناخت رنگ‌ها، اندازه‌ها و شکل‌ها

۶- آشنا شدن با ماشین‌های ساده، حرکت و نور و صدا

۷- آشنایی با انسان و پرورش جسم و حواس آنها

۸- آشنایی با گیاهان، حیوانات و خصوصیات آنها

۹- آشنا شدن با شرایط اقلیمی

پیشنهاد

۱- بازدید از مرکز پیش از دبستان، برای هنرجویان خود با هدف آشنایی آنها با فضای آموزشی و مراکز رغبت در مرکز پیش از دبستان، تدارک ببینید.

از هنرجویان خود بخواهید از مریبان آن مرکز، راجع به چگونگی تنظیم فضای آموزشی و زمان آموزش مواد، گزارشی تهیه کنند و از مراکز مختلف آموزشی مرکز، عکس بگیرند.

۲- از هنرجویان خود بخواهید برای جلسه بعدی گزارش تنظیمی خود را همراه با تصویر، با موضوع تنظیم فضای آموزشی، به کلاس بیاورند. سپس گزارش‌های تهیه شده را با ترتیب دادن نمایشگاهی کوتاه در کلاس، در معرض دید سایر هنرجویان قرار دهند.

۳- از هنرجویان بخواهید راجع به گزارش‌های خود (تنظیم فضای آموزشی، زمان آموزش هر ماده درسی) مطالبی را به‌طور خلاصه ارائه دهند.

۴- قبل از شروع درس، تصویر ۲-۷ (ص ۱۴۴ کتاب) را روی کاغذ بزرگ بکشند و در کلاس در معرض دید هنرجویان قرار دهند. اجرای این فعالیت‌ها به صورت گروهی نیز امکان‌پذیر است. حال می‌توانید درس را با استناد به نظریات و گزارش‌ها و بهره‌گیری از تصاویر تهیه شده هنرجویان آغاز نمایید.

چگونگی تنظیم فضای آموزشی

روش آموزش در مورد کودکان سنین پیش از دبستان غیرمستقیم و فعال است. کلاس در این روش آموزشی به مراکز مختلف یادگیری تقسیم می‌شود. یکی از این مراکز، مرکز آموزش علوم است که شامل وسایلی مانند مجموعه‌ای از سنگ‌ها، آکواریوم، چرخ و ماشین‌های ساده، مواد مختلف مانند سنگ، شن، مایعات و ... است. زمان آموزش در این شیوه آموزشی محدود نیست و بستگی به نوع فعالیت دارد. معلم در این روش آموزشی و در این فضای آموزشی در جریان فعالیت‌های کودکان، ناظر و راهنماست و هدف آموزشی را دنبال می‌کند.

فعالیت‌ها و مهارت‌ها

برای تربیت دانشمندان کوچک لازم است چهار مهارت زیر را در کودکان ایجاد کرد :

۱- مشاهده : وقتی کودک با دقت به چیزی نگاه کند آن را مورد مشاهده قرار داده است. برای تقویت این مهارت در کودکان از تصاویر گوناگون استفاده می‌شود و از کودک می‌خواهند با دقت به تصاویر نگاه کند و راجع به جزئیات آنها صحبت کند. بردن

کودکان به پارک، موزه‌های حیات وحش و صحبت کردن راجع به آنچه آنجا دیده‌اند نیز این مهارت را تقویت می‌کند.

۲- برقراری ارتباط: این مهارت از طریق توصیف اشیا، کشیدن شکل، جمع‌آوری و طبقه‌بندی اشیا و صحبت کردن درباره آنها در کودکان ایجاد می‌شود. برقراری یک ارتباط ساده تلفنی، بازی جمله‌سازی، کامل کردن یک جمله، بیان یک جمله در گوش همه کودکان به نوبت و اعلام آن توسط نفر آخر با صدای بلند، روش‌های دیگری برای تقویت این مهارت است.

۳- مقایسه کردن: مشاهده اشیا و پدیده‌های طبیعت و مقایسه آنها باعث شناسایی آنها و طبقه‌بندی آنها می‌شود. مشاهده کردن، به کار بردن حواس و اندازه‌گیری اشیا این مهارت را در کودکان ایجاد می‌کنند. در مقایسه کردن، اصطلاحاتی چون گرم، سرد، کوتاه، سبک، سنگین، کوچک و بزرگ به کار برده می‌شود.

۴- طبقه‌بندی: گروه‌بندی اشیا براساس خصوصیات آشکار آنها طبقه‌بندی است. کودک ابتدا شکل‌های مشابه را در یک گروه قرار می‌دهد اما به تدریج به سایر خصوصیات آنها توجه می‌کند.

پیشنهاد

با توجه به آنچه با هنرجویان خود به بحث گذاشته‌اید و با ارائه یک نمونه طرح درس، از آنها بخواهید برای موضوعات مختلف آموزشی علوم (طبیعت)، ضمن طراحی فعالیت آموزشی در قالب یک پروژه (واحد کار)، کاردرستی‌های مربوط به آنها را تهیه و طرح درس خود را برای همکلاسی‌های خود اجرا نمایند.

نکته: هنرجویان در تهیه طرح درس و اجرای آن باید از فعالیت‌های آموزشی‌ای که تاکنون در کتاب مطالعه نموده‌اند استفاده نمایند. ضمن اینکه می‌توانید با کمک آنها در کلاس درسی خود یک مرکز آموزش علوم، که دارای مواد مختلف علوم (آکواریم، سنگ‌ها، برگ‌ها، گل طبیعی، موجودات زنده مانند ماهی) باشد، طراحی کنید.

آشنایی با زندگی حیوانات

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی با زندگی حیوانات

۱- تصاویری بریده شده از حیوانات مختلف، طبقه‌بندی شده در سه دسته اهلی، حیوانات مزرعه و حیوانات دریایی، در مقابل کودک قرار داده می‌شود.

۲- راجع به انواع حیوانات، پوشش بدن حیوانات، چگونگی تولید مثل، نیازهای حیوانات، خوراک حیوانات، دفاع حیوانات، لانه‌سازی حیوانات، احساس خطر در حیوانات فعالیت‌هایی طراحی و اجرا می‌شود.

۳- انواع حیوانات و پوشش بدن آنها (استفاده از تصاویر، نمایش حیوانات زنده یا یک ماهی بی‌جان، طبقه‌بندی حیوانات براساس پوشش آنها و اجرای بازی «من چه حیوانی هستم»).

۴- حیوانات برای زندگی به چه چیزهایی نیاز دارند؟ (مقایسه حیوان زنده و اسباب‌بازی حیوان، نشان دادن تصاویری از حیوانات اهلی و وحشی، درست کردن کتابی از تصاویر حیوانات، لانه‌سازی برای پرندگان).

آشنایی با گیاهان

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی با گیاهان

۱- به کودکان روش کاشت نمونه‌ای از حبوبات آموزش داده شود.

- ۲- گیاهان به چه چیزهایی نیاز دارند؟ (کاشت گیاهان، حذف نور، آب و هوا برای یکی از گیاهان).
- ۳- گیاهان چگونه رشد می‌کنند؟ (مقایسه دانه‌های گیاهان، برش دادن میوه‌ها جهت مشاهده دانه‌های متفاوت آنها، نمایش تصاویری از سبزیجات و میوه‌جات به کودکان).

شرایط اقلیمی (آب و هوا)

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی کودک با شرایط اقلیمی

- ۱- درجهٔ حرارت هوا: نشان دادن تصاویری از یک روز برفی و استفاده از دماسنج برای سنجش درجهٔ هوا، درست کردن دماسنج با رنگ‌های مختلف برای نمایش هوای متفاوت، استفاده از آب گرم، ولرم، سرد در ظروف و اندازه‌گیری درجهٔ حرارت آنها، نمایش درجهٔ حرارت هوای داخل و خارج کلاس با دماسنج ساخته شده.
- ۲- تغییرات هوا: اندازه‌گیری هوای داخل و خارج کلاس با دماسنج علامت‌گذاری شده با توجه به وزش باد با مشاهده حرکت اشیاء، نمایش تصویری هواهای مختلف و درجهٔ حرارت آنها، نقاشی کردن وضعیت خاص هوا و پرسش و پاسخ.

آشنایی با فصل‌ها

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی کودک با فصل‌ها

- ۱- نشان دادن تصاویری از فصول بهار، تابستان، پاییز و زمستان و صحبت راجع به طبیعت، غذا، حیوانات و ...؛
- ۲- ترسیم هر فصل روی یک مقوا و صحبت راجع به میوه‌ها و فعالیت‌های فصل و تغییرات آنها؛
- ۳- تقسیم مقوا به چهار قسمت و اختصاص نام یک فصل به هر قسمت و گروه‌بندی کودکان براساس فصل و صحبت راجع به آنها؛
- ۴- درست کردن کاردستی فصول به صورت گروهی؛
- ۵- نمایش زنده شاخه‌های درختان در زمستان و بهار و مشاهدهٔ ویژگی‌های آنها.

آشنایی با نور

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی کودک با نور

- ۱- استفاده از چراغ قوه در تاریکی کلاس برای روشنایی؛
- ۲- گذاشتن دو ظرف آب در سایه و آفتاب و مقایسهٔ حرارت دو ظرف؛
- ۳- اجرای آزمایش نبود نور برای گیاهان و پژمرده شدن آنها؛
- ۴- تصاویری از اشیاء و انسان‌هایی که انرژی مصرف می‌کنند؛
- ۵- تصاویری از وسایل انرژی‌زا در خانه و مدرسه؛
- ۶- تشکیل سایهٔ دست با استفاده از چراغ قوه و پارچهٔ سفید در کلاس؛
- ۷- کشیدن سایه در یک روز آفتابی از کودک.

آشنایی با صدا

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی با صدا

- ۱- تجربه کردن ارتعاشات صدا با گذاشتن انگشت روی گلو هنگام حرف زدن یا روی بلندگوی رادیو؛
- ۲- لمس ته قوطی یا حرف زدن داخل آن؛
- ۳- ریختن برنج روی یک طبل و ضربه زدن به آن؛
- ۴- به هم زدن دو تکه سنگ و اجرای آن در زیر آب (مقایسه یک صدا در دو موقعیت)؛
- ۵- ریختن آب در اندازه‌های مختلف در ۸ لیوان و ضربه زدن به هرکدام و حس کردن تفاوت صداهای آنها؛
- ۶- درست کردن یک تلفن با استفاده از دو لیوان پلاستیکی و حرف زدن و حس ارتعاشات صوتی آنها.

آشنایی با حرکت

فعالیت‌های آموزشی برای آشنایی با حرکت و کشش

- ۱- کشیدن و هل دادن: برداشتن مداد از روی میز و پرسش راجع به چگونگی برداشتن آن توسط نیروی وارد شده توسط آنها، ریختن مقداری سنگریزه داخل ماشین و هل دادن آن و وارد کردن نیرو (جهت حرکت ماشین)؛
- ۲- کشش: بالا انداختن توپ و رهاکردن آن، پریدن به طرف بالا و پایین آمدن به سرعت، گذاشتن پاک‌کن روی یک تخته چوب صاف و حرکت سریع آن به طرف زمین (کشش).

پیشنهاد

از هنرجویان بخواهید براساس محتوای تدریس شده، یک طرح آموزشی، با توجه به موضوعات مطرح شده، برای کودکان طراحی کنند و در کلاس ارائه دهند.
تهیه این نمونه طرح آموزشی، آنها را برای پرکردن فرم شماره ۲ (برنامه‌ریزی آموزشی) آماده می‌کند.

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : کاشتن دانه
هدف : به کودکان فرصت دهیم تا مراحل رشد گیاه را مشاهده کنند.
نوع فعالیت : علوم تأکید بر رشد : شناختی و اکتشاف
محل : فضای بیرون از کلاس
تعداد کودکان : ۱۰ نفر
زمان : ۱۰ تا ۱۵ دقیقه
سن : چهار و پنج ساله ها
مواد لازم : دانه گیاه (لویا بهترین است)، خاک، قاشق پلاستیکی، گلدان پلاستیکی به تعداد نفرات، روان نویس ضد آب.
زمینه سازی : دانه را دو تا سه ساعت قبل خیس کنید و وسایل کار را در فضای باز آماده کنید.
روش کار معلم – بحث و گفت و گو با کودکان درباره دانه ها و ریشه گیاه؛ – بچه ها مقداری خاک در گلدان بریزید؛ – در هر گلدانی یک تا دو دانه بکارید. با خاک گلدان را پر کنید؛ – نام کودک را روی مقوایی با روان نویس بنویسید و با چوبی در گلدان قرار دهید؛ – به گلدان ها آب بدهید و آنها را در محل آفتابی نگاه دارید.
پیامد حاصل از آموزش : مفهوم : گیاه از دانه می روید، دانه برای روئیدن نیاز به آب و خاک و نور دارد. مفاهیم : کاشتن دانه، آبیاری، نیاز گیاهان مهارت : توسعه مهارت علوم، توسعه مهارت های دیداری و لامسه، خزانه لغات : دانه، ریشه، گیاه، رشد، خاک

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : حیوانات اهلی
هدف : به کودکان فرصت دهیم تا ویژگی های حیوانات اهلی را مشاهده کنند.
نوع فعالیت : علوم تأکید بر رشد : شناختی
محل : فضای داخل و بیرون از کلاس
تعداد کودکان : ۵ نفر
زمان : ۱۵ دقیقه
سن : چهار و پنج ساله
مواد لازم : چند حیوان اهلی زنده، اسباب بازی پارچه ای (توپ و نرم) از حیوانات اهلی، تصاویری از حیوانات اهلی
زمینه سازی : وسایل لازم را جهت اجرای فعالیت و داشتن هماهنگی لازم آماده کنید (حیوانات زنده موجود در مرکز پیش از دبستان)
روش کار معلم – پرسش و پاسخ با کودکان در مورد انواع حیوانات اهلی؛ – نمایش تصاویر حیوانات به کودکان و معرفی حیوانات اهلی؛ – خواندن قصه یا کتاب مرتبط با حیوانات اهلی؛ – بحث و گفت و گو پیرامون زندگی و غذای حیوانات اهلی.
پیامد حاصل از آموزش : مفاهیم : نام بردن حیوانات، شناسایی آنها، شناخت غذاهای حیوانات اهلی (علف، گوشت و ...) مهارت : شناخت حیوانات اهلی، محل زندگی آنها و غذای آنها خزانه لغات : نام حیوانات اهلی، نام غذاهای حیوانات اهلی

فرم ارزیابی هنرآموز، بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید بیشتر انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید کمتر انجام دهم؟
سایر پیشنهادات:	

ارزشیابی فصل هفتم :
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و نوبت دوم انجام می‌گیرد .

نمره	عنوان	دوره	
	<p>نظری :</p> <p>اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای فصل شاخص‌های غیرفنی :</p> <p>– ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط به کلاس – نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>	مستمر	نوبت دوم
	<p>عملی :</p> <p>– اجرای فعالیت‌های آموزشی، تعیین محتوای فصل؛ – شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح؛ – جمع‌آوری فعالیت‌های آموزشی به صورت منظم و صحیح در یک پوشه. شاخص‌های غیرفنی :</p> <p>– نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه؛ – سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی؛ – مشارکت در اجرای فعالیت‌های آموزشی گروهی و فردی؛ – رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در اجرای فعالیت‌های آموزشی؛ – خلاقیت در ارائه فعالیت‌های آموزشی.</p>		
۱	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت شناخت طبیعت در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱/۵	<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی مناسب برای آموزش مفاهیم طبیعی و شناخت طبیعت (مشاهده، برقراری ارتباط، مقایسه، طبقه‌بندی)</p>		

نمونه سوالات فصل هفتم

الف) سوالات نظری

۱- سوال تشریحی

* روش آموزش علوم به کودکان پیش از دبستان را توضیح دهید.

* منظور از مهارت مقایسه کردن چیست؟ مثالی بنویسید.

۲- سوال تکمیلی

* زمان آموزش علوم در دوره پیش از دبستان به بستگی دارد.

* گروه بندی اشیا، براساس خصوصیات آشکار آنها را می گویند.

۳- سوالات جورکردنی

الف) روش اساسی در آموزش کودکان فعالیت و آزمایش است. ۱- روسو

ب) الگوهای یادگیری کودک سالها پیش از آغاز مدرسه رفتن او شکل می گیرد. ۲- مونته سوری

۳- لاک

ب) سوالات عملی

۱- برای آموزش پوشش حیوانات به کودکان پیش دبستانی، یک فعالیت طراحی کنید.

۲- برای آموزش فصلها به کودکان پیش دبستانی، فعالیتی را در قالب یک طرح آموزشی تنظیم کنید.

۳- برای آموزش درجه حرارت هوا به کودکان پیش دبستانی با دماسنج، فعالیتی را در قالب یک طرح آموزشی تنظیم کنید.

جداول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی

نمره نظری

یادداشت هنرآموز	نقد و بررسی تحقیق	نقد و بررسی گزارش	گزارش	تحقیق	شفاهی	کتبی	نظری
							نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی

یادداشت هنرآموز	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	نظم و انضباط	نوآوری و خلاقیت	سرعت و مهارت در اجرای کار	اجرای صحیح کار عملی	کاربرد صحیح وسایل	ارائه پوشه کار	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	حضور فعال در کلاس	عملی
										نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی در دوره پیش دبستانی

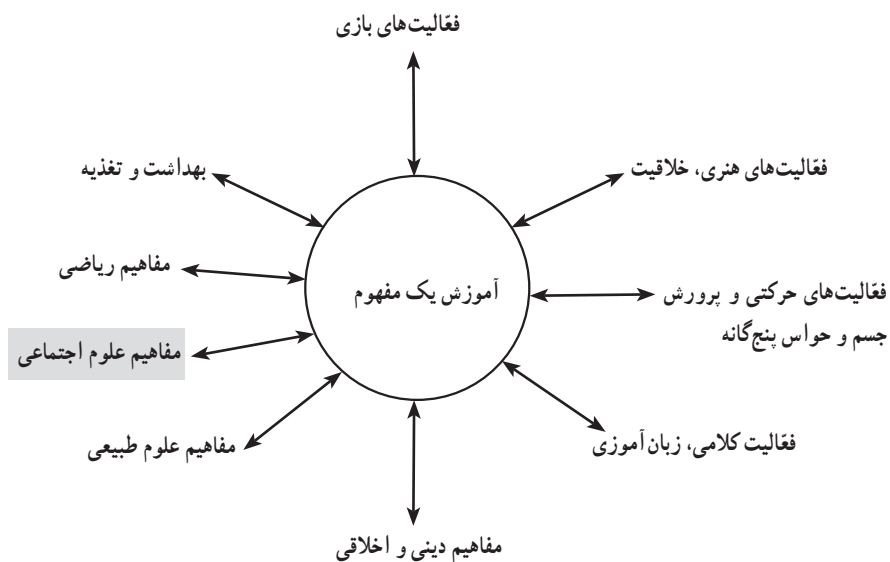
— مفاهیم اجتماعی

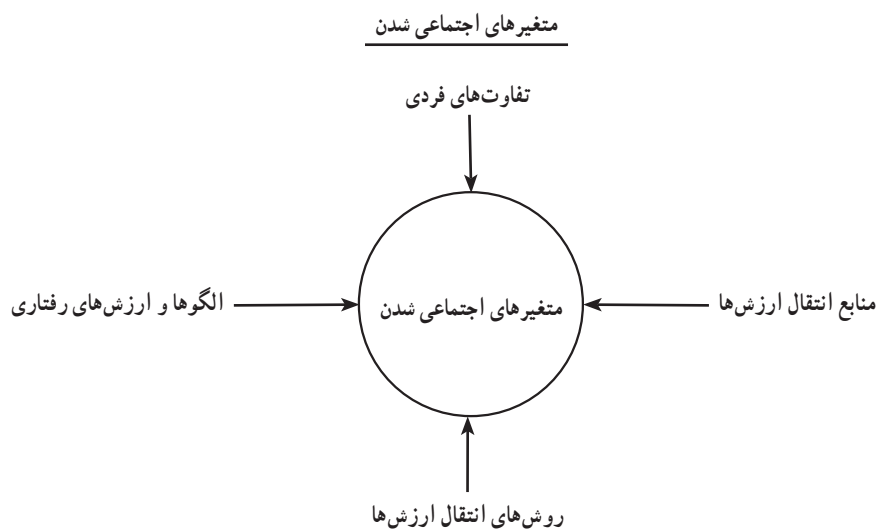
هدف کلی

طراحی فعالیتهایی برای توسعه مهارتهای اجتماعی در دوران پیش از دبستان

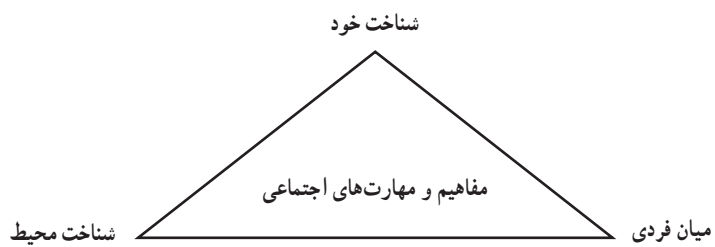
سخنی با هنرآموز

برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی، با در نظر گرفتن موضوع مربوطه، به کار گیرند.

مفاهیم و مهارت‌های اجتماعی

هدف‌های رفتاری فصل هشتم در حیطة‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطة شناختی	طبقه	حیطة عاطفی	طبقه	حیطة روانی حرکتی	طبقه
۱	فرایند اجتماعی شدن را توضیح دهد.	دانش	فرایند اجتماعی شدن را مورد توجه قرار دهد.	دریافت	فرایند اجتماعی شدن را توسط یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۲	ابعاد مختلف متغیرهای اجتماعی شدن را توضیح دهد.	دانش	متغیرهای اجتماعی شدن را مورد توجه قرار دهد.	دریافت	متغیرهای اجتماعی شدن را توسط یک چارت آموزشی به نمایش بگذارد.	اجرای مستقل
۳	جنبه‌های مختلف یادگیری هر نقش اجتماعی را با ذکر مثالی شرح دهد.	درک و فهم	به جنبه‌های مختلف یادگیری هر نقش اجتماعی اهمیت دهد.	ارزش گذاری	جنبه‌های مختلف یادگیری هر نقش اجتماعی را در قالب یک طرح آموزشی نمایش دهد.	اجرای مستقل
۴	نکاتی را که والدین و مربیان در زمینه تحولات رشد اجتماعی کودکان باید بدانند بیان کند.	دانش	تحولات رشد اجتماعی کودکان را مورد توجه قرار دهد.	دریافت	فواید شناخت تحولات رشد اجتماعی کودکان برای والدین و مربیان را در قالب یک طرح آموزشی اجرا کند.	اجرای مستقل
۵	مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز کودکان را با ذکر مثال توضیح دهد.	درک و فهم	به مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز کودکان توجه نشان دهد.	دریافت	مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز کودکان را توسط یک چارت آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۶	شیوه‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی کودکان را با ذکر مثال توضیح دهد.	درک و فهم	به شیوه‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی کودکان علاقه نشان دهد.	دریافت	نمونه‌هایی از روش‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی کودکان را اجرا کند.	اجرای مستقل

فصل هشتم : نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی به کودکان
جدول هدف و محتوا : برده بندی زمان پیشنهادی

هدف کلی : آشنایی هرجویان با نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی به کودکان		ردیف
زمان	نظری	عملی
		رتوس و ریز محتوای آموزش
		طبقه
		حیطه
		هدف های رفتاری
		در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :
۱	۲۰	فراپند اجتماعی شدن را توضیح دهد .
۲	۴۰	نکاتی را که والدین و مربیان باید بدانند شرح دهد .
۳	۳۰	مهارت اجتماعی را تعریف کند .
۴	۳۰	نحوه آموزش مهارت اجتماعی به کودکان را ارائه دهد .
۵	۳۰	نیموه های آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان را طراحی و اجرا کند .
		دانش
		شناختی
		شناختی
		روانی -
		حرکتی
		اجرای
		مستقل
		اجرای
		مستقل
		روانی -
		حرکتی
		فراپند اجتماعی شدن
		- نکاتی که والدین و مربیان باید بدانند .
		- مهارت اجتماعی و نحوه آموزش آن به کودکان
		○ مهارت های مربوط به شناخت خود
		○ مهارت های میان فردی
		○ مهارت های مربوط به شناخت محیط
		- نیموه های آموزش مهارت های اجتماعی
		○ الگوپردازی
		○ مربی گری
		○ دادن فرصت سخن گویی به کودکان
		○ خودآموزی
		○ تقصاوت و دوری
		○ تقویت رفتار
		○ نمایش و قصه گویی
		○ بازی
		○ گردش علمی

تعریف کلید واژه‌ها

- * **اجتماعی شدن** : جریانی است که در آن هنجارها، مهارت‌ها، انگیزه‌ها و طرز تلقی و رفتار فرد شکل می‌گیرد تا ایفای نقش کنونی یا آتی او در جامعه، مطلوب و مناسب شناخته شود.
- * **جامعه‌پذیری** : پذیرش اعتقادات، باورها، هنجارها و ارزش‌های مورد قبول جامعه است و کسب توانایی در تطبیق و سازگاری با این هنجارها و یا تغییرات مطلوب در آنها.
- * **مهارت اجتماعی** : توانایی‌های پیچیده‌ای برای ظاهر ساختن رفتارهایی است که به طور مثبت یا منفی تقویت می‌شوند و ظاهر ساختن توانایی‌هایی که توسط دیگران مورد تنبیه یا خاموشی قرار می‌گیرند.
- * **انواع مهارت‌های اجتماعی** : مفاهیم و مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز کودکان را می‌توان به سه گروه مهارت‌های مربوط به شناخت خود، مهارت‌های میان فردی و مهارت‌های مربوط به شناخت محیط طبقه‌بندی کرد.
- * **الگوبرداری** : ایجاد الگویی از رفتار اجتماعی که موجب شود فرد دیگری آن رفتار را از طریق مشاهده و تقلید فراگیرد، الگوسازی اجتماعی نام دارد. این الگوسازی یا از طریق مشاهده رفتار همسالان یا بزرگ‌ترها و یا از طریق تأثیرپذیری از شنیده‌های دیگران انجام می‌شود.
- * **مربی‌گری** : این روش به شکل راهنمایی کلامی به طور پیاپی و طی جلساتی صورت می‌گیرد و از این طریق کودک می‌تواند به کودکان دیگر نزدیک شود و با آنها ارتباط برقرار کند و دوستانی بیابد.
- * **فراهم کردن فرصت برای سخن‌گویی کودکان** : سخن‌گویی در برابر جمع روش مناسبی برای اجتماعی شدن است. توجه به افراد گروه او را برای یادگیری و توانایی گوش دادن به صحبت دیگران و نهایتاً صحبت کردن با آنها آماده می‌سازد.
- * **خودآموزی** : در این روش، کودک در مورد یک مسئله و علت بروز آن می‌اندیشد و سپس نتیجه‌گیری می‌کند. آنگاه با راهنمایی معلم و از طریق حل مسئله اندیشه‌های خود را در حضور دیگران بیان می‌کند و رفتار خود را براساس آن تغییر می‌دهد.
- * **قضاوت و داوری** : در این روش سعی بر این است که کودک بتواند انواع واکنش‌های اجتماعی یک موقعیت را، که برخی انطباق‌پذیرند و یا حتی اتفاق افتاده‌اند، تشخیص دهد.
- * **تقویت رفتار** : اگر کودک بتواند موقعیت برقراری ارتباط را بهتر بشناسد در افزایش درک اجتماعی او مؤثر است. بنابراین نارسایی‌های ادراک اجتماعی را می‌توان نشانه‌ناتوانی در تغییر دقیق و تلفیق علائم و نمادهای مختلف محیط دانست.

روش‌های پیشنهادی یاددهی و یادگیری

- سخنرانی
- فعالیت گروهی
- اجرای نمایش
- پرسش و پاسخ
- روش تقلید یا الگوبرداری

مواد و وسایل لازم :

- کتاب درسی
- فیلم‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های اجتماعی
- چارت‌های آموزشی
- علائم راهنمایی و رانندگی

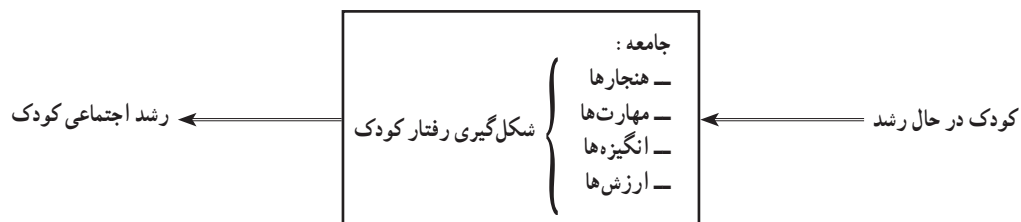
طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟
از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)
روش و الگویی که به کار می‌برید چیست؟
آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای مرتبط با محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید؟ اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.
چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟
چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده می‌کنید؟
محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟
چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟
قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویان را ارزیابی کنید.
آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

شروع تدریس

<p>پیشنهادها</p> <p>۱- چارت فرایند رشد اجتماعی شدن را ترسیم و راجع به آن با هنرجویان بحث کنید.</p> <p>۲- تحولات مربوط به رشد اجتماعی کودکان پیش دبستانی را با ذکر مثال‌هایی در زمینه تأثیر خانواده، همسالان، همسایگان و رسانه‌ها در رفتار کودکان، مورد بحث و بررسی قرار دهید.</p>
--

اجتماعی شدن یک ارتباط دوجانبه است بین فرد و جامعه.

— ابعاد متغیرهای اجتماعی شدن

(الف) متغیرهای مربوط به تفاوت‌های فردی، سن، جنس، شخصیت و هوش؛

(ب) متغیرهای مربوط به منابع انتقال ارزش‌ها، که دربرگیرنده فرهنگ، ملیت، خانواده و وسایل ارتباط جمعی است (روزنامه‌ها،

مجلات تلویزیون، ادبیات و ...)

(ج) متغیرهای مربوط به روش‌های انتقال ارزش‌ها، مانند مراسم مذهبی، هویت نظام‌ها و تجارب ناشی از چگونگی فرزندپروری؛

(د) متغیرهای مربوط به الگوها و ارزش‌های رفتاری (نقش جنسی، پرخاشگری، اخلاقیات، دوستی‌ها و ...)

— آموزش مفاهیم اجتماعی به کودکان با هدف اجتماعی کردن یا جامعه‌پذیری آنها صورت می‌گیرد.

— جامعه‌پذیری به معنای پذیرش اعتقادات، باورها، هنجارها و ارزش‌های مورد قبول جامعه، کسب توانایی در تطبیق و سازگاری

با این هنجارها یا تغییرات مطلوب در آنهاست.

— متصدیان جامعه‌پذیری شخص را برای ایفای نقش‌های اجتماعی در حال و آینده آماده می‌کنند.

— یادگیری هر نقش دارای دو جنبه است: جنبه اول، یادگیری وظایف مربوط به هر نقش و حقوق مربوط به آن است. جنبه دوم،

یادگیری احساسات عواطف، نگرش‌ها و ارزش‌های مربوط به هر نقش است.

— نکاتی که والدین و مربیان باید بدانند

○ رفتار اجتماعی کودکان دارای الگو و شکل خاصی است. این رفتار، ضمن آنکه متأثر از خصوصیات فردی است، از محیط

اجتماعی نیز تأثیر می‌پذیرد. این محیط شامل خانواده، همسالان، همسایگان و رسانه‌ها، به خصوص تلویزیون است.

○ کودکان در مراحل رشد خود و در هر مرحله سنی، رفتارهای خاصی را از خود بروز می‌دهند که برخی غیراجتماعی و برخی

اجتماعی‌اند. والدین و مربیان، با مشاهده رفتار کودکان و با توجه به جدول رشد کودکان، در تربیت اجتماعی آنان به نکاتی چند باید توجه کنند:

— کودکان از نظر رشد اجتماعی خود پیوسته تغییراتی را پشت سر می‌گذرانند. با توجه به این تغییرات، بروز رفتارهای غیراجتماعی

در کودک فرصت‌هایی در اختیار والدین و مربیان می‌گذارد تا از طریق تعامل حساب شده با کودک، زمینه رشد اجتماعی او را فراهم سازند.

— نحوه برخورد والدین و مربیان با کودک باید هماهنگ باشد تا در رشد اجتماعی او مؤثر واقع شود.

○ انتظارات والدین و مربیان از کودکان باید در حد توانایی آنان باشد.

○ کودکان از رفتار والدین و مربیان بیشتر از گفتار آنها می‌آموزند. بنابراین آنان باید الگوی شایسته‌ای برای کودکان باشند.

○ آموزش مهارت‌های اجتماعی در سنین کودکی شروع می‌شود. زیرا یادگیری در این سال‌ها عمیق‌تر، آسان‌تر و سریع‌تر است.

○ کودکان از نظر رشد اجتماعی مانند سایر جنبه‌های رشد با یکدیگر متفاوت‌اند. باید این نکات را در نظر گرفت.

○ تشویق والدین در کلاس‌های آموزشی اولیا و مربیان و مشاوره با روان‌شناس مهد کودک.

مهارت‌های اجتماعی

قبل از تدریس: از هنرجویان بخواهید تا خاطرات دوران کودکی خود را در هنگام مهمانی رفتن، اعیاد، سینما رفتن، گردش در پارک، ملاقات بیمار، خرید و ... بیان کنند. یا از آنان بخواهید با هم گروهی خود یک نقش اجتماعی را ایفا کنند و مسائل مختلفی را مانند رعایت آداب و رسوم اجتماعی (سلام، احوال‌پرسی، خدا حافظی، به کار بردن کلمات مؤدبانه، احترام به دیگران، رعایت حقوق خود و دیگران، ارائه دهند. سپس مهارت‌های اجتماعی و نحوه آموزش آنها را به کودکان تدریس کنید.

مفاهیم و مهارت‌های اجتماعی مورد نیاز کودکان را می‌توان به سه گروه عمده تقسیم کرد:

الف) مهارت‌های مربوط به شناخت خود: در این گروه کودک گام به گام با مهارت‌های اجتماعی مربوط به شناخت خود، که طی مراحل صورت می‌گیرد، آشنا می‌شود (نام خود را می‌شناسد، معنی نه را می‌فهمد و ...).

ب) مهارت‌های میان فردی: کودک به مرور از حالت خودمداری خارج می‌شود و سعی می‌کند با دیگران رابطه برقرار کند. تقلید از حرکات اطرافیان، پیروی از دستورات، احترام به بزرگ‌ترها، همکاری با همسالان، شرکت در بازی‌های گروهی و ... نمونه‌هایی از این نوع مهارت‌هاست.

ج) مهارت‌های مربوط به شناخت محیط: ایجاد ارتباط با محیط یکی از اهداف اساسی آموزش و پرورش است. کودک باید قادر باشد محیط اطرافش را بشناسد. لازمه این امر دانستن نشانی خانه مسکونی، محیط اطراف خانه و مراکز پیش‌دبستانی، شغل والدین، نحوه رفت و آمد، آشنایی با مقررات راهنمایی و رانندگی و ... است.

شیوه‌های آموزش مهارت‌های اجتماعی

ایجاد یک رفتار یا تغییر در رفتار را می‌توان به طرق مختلف عملی ساخت. اما استفاده از روش‌ها و فعالیت‌ها به موضوع آموزش، شرایط مخاطب از نظر تحولات مربوط به رشد و توانایی فردی بستگی دارد.

روش‌ها و فعالیت‌هایی که مریمان می‌توانند در آموزش مهارت‌های اجتماعی به کارگیرند عبارت‌اند از:

– روش الگوبرداری

– روش مربی‌گری

– فراهم کردن فرصت برای سخن‌گویی کودکان

– روش خودآموزی

– روش قضاوت و داوری

– روش تقویت رفتار

– روش نمایش و قصه‌گویی

– آموزش از طریق بازی

– روش گردش علمی

نمونه آموزشی یک فعالیت

موضوع فعالیت : خانه سازی گروهی
هدف : تقویت مهارت های میان فردی
نوع فعالیت : مهارت اجتماعی
تأکید بر رشد : شناختی اجتماعی
محل اجرا : فضای داخل و یا خارج
تعداد کودکان : ۲۰ نفر
مدت : ۴۵ دقیقه
سن : چهار تا پنج ساله
مواد لازم : مقواهای رنگی، تعدادی قوطی کبریت خالی، کاغذ رنگی، نخ، ماژیک های رنگی، آب رنگ، مدادهای رنگی، چسب، قیچی، پارچه کلفت برای چادرزدن، گِل رس
زمینه سازی قبل از اجرا : بازدید از یک ساختمان نیمه تمام، مشاهده مصالح ساختمانی، بحث در مورد چه کسانی خانه را می سازند، تمیز نگه داشتن خانه و اتاق ها و حیاط و کلاس درس، ایمنی آب، برق، تلفن، پله ها، نرده ها و ...
<p>روش کار معلم</p> <p>– ابتدا در مورد فعالیتی که می خواهیم انجام دهیم با کودکان صحبت می کنیم. سپس، ضمن تقسیم کودکان به دو گروه ده نفره، از کمک مربی می خواهیم سرپرستی یک گروه را به عهده گیرد.</p> <p>– وسایل مورد نیاز را در اختیار هر گروه قرار می دهیم.</p> <p>– نوع خانه هایی را که هر گروه می خواهند بسازند با کمک کودکان مشخص می کنیم، مانند کلبه، چادر، خانه ویلایی، آپارتمانی.</p> <p>– اگر از مقوا استفاده می شود مراقبت در برش مقوا و اگر کار با گِل رس یا هر وسیله دیگری است، رعایت نکات بهداشتی و ایمنی کاملاً ضروری است.</p> <p>– وظیفه هر کودک در گروه را مشخص می کنیم و آنان را به همکاری، احترام به قوانین، رعایت حقوق هم گروهی ها، پیروی از دستورات، گوش دادن به سخنان مربی، رعایت نوبت در سخن گفتن، احترام به دیگران، اجازه گرفتن برای استفاده از اشیاء دیگران، شرکت فعال در گروه و ... تشویق می کنیم.</p> <p>– سپس خانه های مورد علاقه کودکان، با توجه به ذوق و طراحی خودشان، آماده می شود. فضایی را در نظر می گیریم که خانه در آن ساخته شده است و برای شناخت محیط زندگی محیط اطراف خانه، همسایه ها، نشانی خانه و نشانی مهدکودک، نحوه رفت و آمد و برخی از مهارت های مربوط به شناخت محیط را آموزش می دهیم.</p>
<p>پیامد حاصل از آموزش</p> <p>– کودکان با مهارت های میان فردی و شناخت محیط آشنا می شوند. (اجرای کار گروهی)</p> <p>مفاهیم : همکاری، احترام به قوانین و دیگران، رعایت نوبت، اجازه گرفتن، گوش دادن به مربی، پیروی از دستورات</p> <p>مهارت ها : مهارت های اجتماعی (میان فردی – شناخت محیط)</p> <p>خزانه لغات : خانه، چادر، کلبه، آپارتمان، مصالح ساختمانی، نظافت، ایمنی، تلفن، برق، بنا، مهندس، نقاش، لوله کش</p>

موضوع : بازی نقش اجتماعی (راننده اتوبوس)
هدف : به کودکان فرصتی داده شود تا نقش راننده اتوبوس را کشف کنند.
حوزه برنامه ریزی آموزشی : درک اجتماعی
تمرکز رشد : شناختی - اجتماعی
محل : فضای بیرون
تعداد کودکان : ۵ تا ۸ نفر
مدت : ۱۰ تا ۲۰ دقیقه
سن : سه تا چهار سال
مواد لازم : ۵ تا ۸ دستگاه صندلی، یک رادیو ترانزیستوری، بلیت یا پول خرد، یک قوطی یا لیوان خالی، یک نوار موسیقی
زمینه سازی برای اجرا : صندلی ها را به فضای باز ببرید و به صورت صندلی های اتوبوس مستقر کنید. یک صندلی را جلوی بقیه صندلی ها قرار دهید (مثل ردیف اتوبوس که اولی متعلق به راننده است و بقیه برای مسافران) رادیو را در اختیار راننده قرار دهید. تعدادی بلیت درست کنید و مقداری پول خرد برای پرداخت پول بلیت. یک آهنگ یا سرود انتخاب کنید که ترجیحاً در مورد اتوبوس و رانندگی باشد.
روش کار معلم : بچه ها را به عنوان مسافر و یک نفر را به عنوان راننده انتخاب کنید و به بچه ها پیامزید برای سوار شدن باید بلیت بخرند. سپس راننده، اتوبوس خیالی را با موسیقی حرکت دهد. آنها می توانند گروهی بخوانند و هر وقت یکی خواست پیاده شود موسیقی قطع شود و پس از پیاده شدن او دوباره موسیقی شروع شود و این حرکت تا پیاده شدن همه ادامه یابد.
پیامد حاصل از آموزش مفاهیم : رانندگی اتوبوس یک شغل مهم است. پسر یا دختر می تواند در بزرگسالی این شغل را داشته باشد. برای سوار شدن یا استفاده از اتوبوس باید پول برای تهیه بلیت پرداخت کرد. مهارت ها : مهارت ایفای نقش - توسعه مهارت اجرای نقش یک راننده و آشنا شدن با ویژگی شغلی، آشنایی با یک فعالیت اجتماعی و نقش آن خزانه لغات : راننده اتوبوس، بلیت، رانندگی، نکات ایمنی

فرم ارزیابی هنرآموز، بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیازها و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟
سایر پیشنهادها :	

ارزشیابی فصل ۷

فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸نمره نظری و ۲نمره عملی در دو نوبت اول و دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان		
	<p style="text-align: right;">نظری :</p> <p>– اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای تعیین شده در قسمت پایانی نظری نوبت اول و دوم.</p> <p style="text-align: right;">شاخص‌های غیرفنی :</p> <p>– ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با درس</p> <p>– نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p>	مستمر	نوبت دوم
	<p style="text-align: right;">عملی :</p> <p>– اجرای فعالیت‌های آموزشی مطابق با اهداف رفتاری درس در قسمت‌های عملی پایانی نوبت اول و دوم</p> <p>– شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح</p> <p>– جمع‌آوری فعالیت‌های انجام شده به صورت منظم و صحیح در یک پوشه</p> <p style="text-align: right;">مهارت‌های غیرفنی :</p> <p>– نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه</p> <p>– سرعت و مهارت در انجام فعالیت‌های آموزشی</p> <p>– مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی</p> <p>– رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در انجام فعالیت آموزشی</p> <p>– خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی</p>		
۰/۵	<p style="text-align: right;">نظری :</p> <p>نقش و اهمیت آموزش مفاهیم اجتماعی در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱	<p style="text-align: right;">عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی مناسب برای آموزش مفاهیم اجتماعی (الگوبرداری، مربی‌گری و ...)</p>		

*** توجه :**

ارزشیابی از محتوای نظری، با در نظر گرفتن اهداف رفتاری فصل و شاخص‌های غیرفنی، که در جدول ارزشیابی به آنها اشاره شده، صورت می‌گیرد.

الف) نمونه ارزشیابی نظری

● سوالات تشریحی

- ۱- هدف از آموزش مهارت‌های اجتماعی در کودکان را بنویسید.
- ۲- متغیرهای اجتماعی شدن را نام ببرید.

■ سوالات تکمیلی :

- ۱- آموزش مهارت‌های اجتماعی از موضوعات مهم در و است.
- ۲- پیروی از دستورات از مهارت‌های است.

● سوالات صحیح و غلط

- ۱- کودکان در فرایند رشد اجتماعی خود پیوسته تغییراتی را پشت سر می‌گذارند. ص غ
- ۲- کودکان از گفتار ما بیشتر از رفتار ما می‌آموزند. ص غ

● سوالات چند گزینه‌ای

(گزینه صحیح را با علامت ضربدر نشان دهید.)

- ۱- کدام گزینه مهارت مربوط به شناخت خود را بیشتر نشان می‌دهد؟
الف) اعتماد نداشتن به افراد بیگانه (ج) شناخت شغل والدین
ب) صرفه‌جویی در انرژی (د) رعایت نوبت بازی
- ۲- مناسب‌ترین راه تقویت رفتار در کودک کدام است؟
الف) تشویق (ج) صحبت کردن
ب) توصیف اشیاء (د) الگویی مناسب

توجه

ارزشیابی عملی، با توجه به موضوع انتخابی واحد کار یا پروژه آموزشی و یا در نظر گرفتن مهارت‌های غیرفنی، صورت می‌گیرد.

ب) نمونه ارزشیابی عملی

با توجه به موضوع انتخابی واحد کار :

- ۱- با استفاده از وسایل نقاشی، حالات مختلف صورت و تصاویر احساسی گوناگون را طراحی کنید.
- ۲- یک بازی در خصوص شناخت محیط زندگی طراحی کنید.

● هنرآموزان محترم توجه داشته باشید هدف نهایی ایجاد توانمندی‌هایی در هنرجویان است تا آنان در پایان این فصل به خوبی بتوانند فعالیت‌هایی را که برای تقویت مهارت‌های اجتماعی در نظر گرفته شده است در اجرای واحد کار، به کار گیرند.

جداول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص ها و مهارت های غیرفنی

نمره نظری :

نظری	کتبی	شفاهی	تحقیق	گزارش	نقد و بررسی گزارش	نقد و بررسی تحقیق	یادداشت هنرآموز
نام و نام خانوادگی							

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

عملی	حضور	میزان	ارائه	کاربرد	اجرای	سرعت و	نوآوری	نظم و	رعایت	یادداشت
	فعال در کلاس	مشارکت در فعالیت گروهی	پوشه کار	صحیح و سایل	صحیح کار عملی	مهارت در اجرای کار	و خلاقیت	انضباط	بهداشت و ایمنی در کار	هنرآموز
نام و نام خانوادگی										

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان

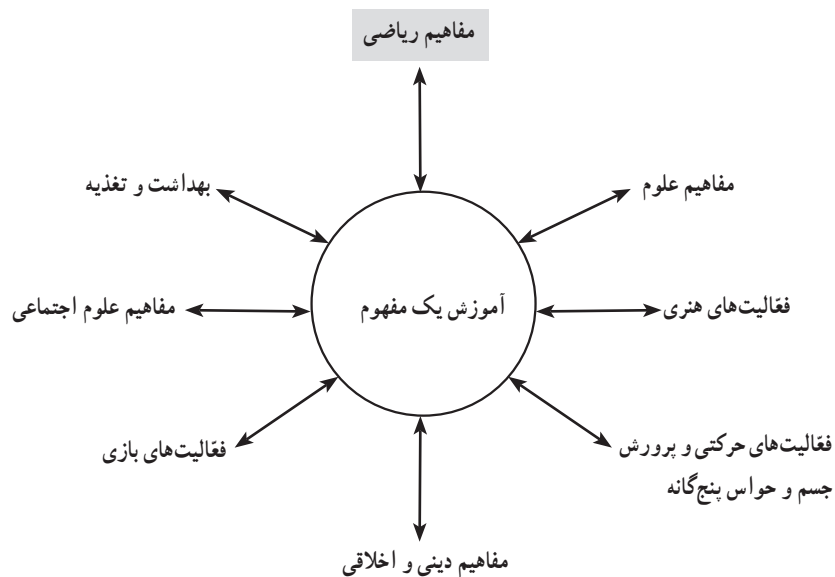
— ریاضی

هدف کلی

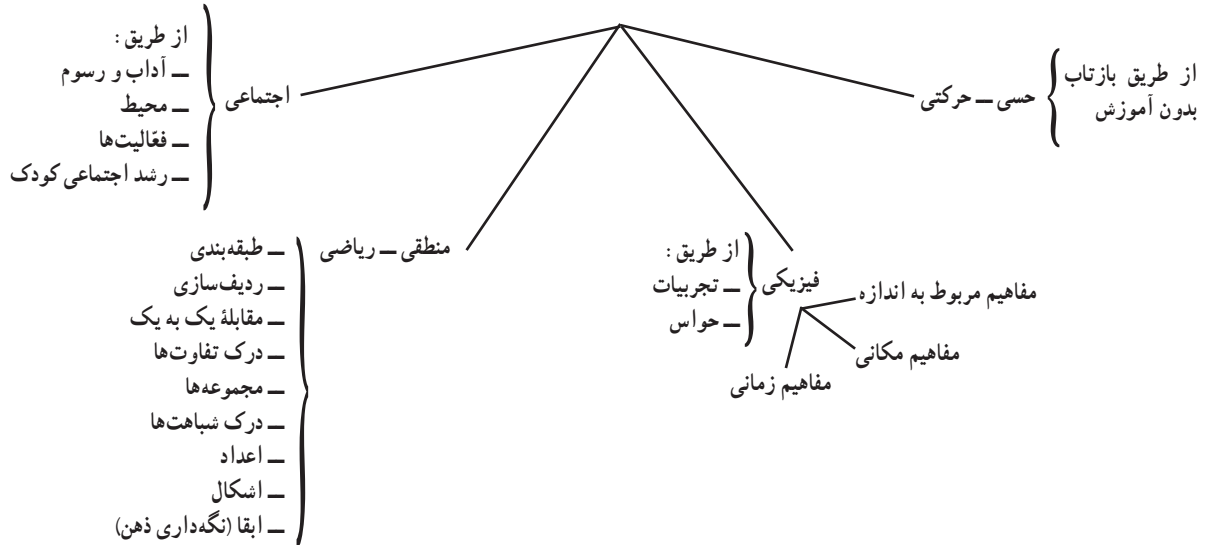
طراحی فعالیت‌هایی برای آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

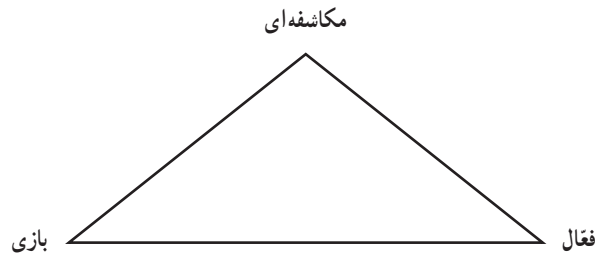
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی نمایید تا هنرجویان بتوانند در طول سال فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی، با در نظر گرفتن موضوع مربوطه، به کار گیرند.

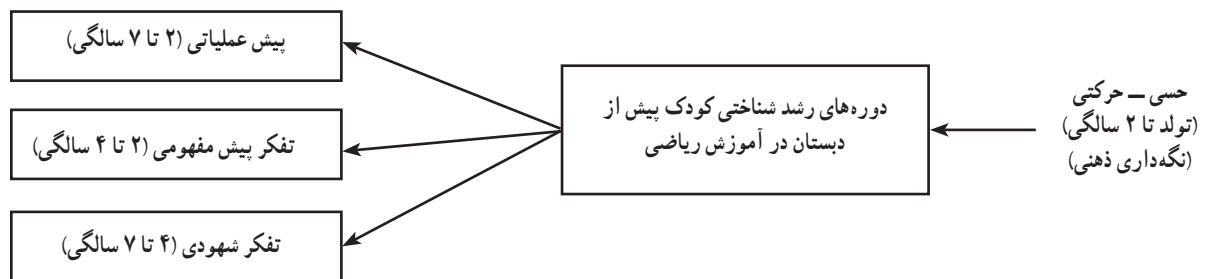
انواع دانش از نظر پیاژه

روش‌های آموزش مفاهیم ریاضی

مفاهیم ریاضی در دوره‌های رشد بر اساس نظریات پیاژه

هدف‌های رفتاری فصل نهم در حیطة‌های یادگیری براساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطة شناختی	طبقه	حیطة عاطفی	طبقه	حیطة روانی حرکتی	طبقه
۱	ریاضی را تعریف کند.	دانش	به تعاریف متعدد ریاضی توجه نشان دهد.	دریافت کردن	تعاریف متعدد ریاضی را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۲	ضرورت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را توضیح دهد.	درک و فهم	به ضرورت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان اهمیت دهد.	پاسخ دادن	ضرورت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۳	انواع دانش و جایگاه ریاضی را در بین آنها توضیح دهد.	درک و فهم	به انواع دانش و جایگاه ریاضی در آن توجه نشان دهد.	دریافت کردن	انواع دانش و جایگاه ریاضی در آن را به صورت نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۴	چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی را در ذهن کودکان براساس نظریات پیازه تشریح کند.	درک و فهم	چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی در ذهن کودکان، براساس نظریات پیازه را داوطلبانه مطالعه کند.	پاسخ دادن	چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی در ذهن کودکان را در قالب یک نمودار آموزشی نمایش دهد.	اجرای مستقل
۵	روش‌های آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را شرح دهد.	درک و فهم	روش‌های آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را داوطلبانه مطالعه کند.	پاسخ دادن	در قالب یک طرح آموزشی، روش‌های آموزش ریاضی به کودکان را اجرا کند.	اجرای مستقل
۶	مفاهیم ریاضی را که به کودکان پیش دبستانی باید آموزش دهند، فهرست کند.	دانش	به مفاهیم ریاضی برای کودکان پیش دبستانی توجه نشان دهد.	دریافت کردن	مفاهیم آموزشی ریاضی به کودکان پیش دبستانی را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل
۷	هر یک از مفاهیم ریاضی را که به کودکان پیش دبستانی باید آموزش دهد، توضیح دهد.	درک و فهم	هر یک از مفاهیم ریاضی را که به کودکان پیش دبستانی باید آموزش دهد، داوطلبانه مطالعه کند.	پاسخ دادن	برای آموزش هر یک از مفاهیم ریاضی به کودکان پیش دبستانی یک فعالیت اجرا کند.	اجرای مستقل
۸	نکاتی را که والدین و مربیان در آموزش مفاهیم ریاضی باید بدانند توضیح دهد.	درک و فهم	نکات قابل توجه والدین و مربیان در آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را مورد توجه قرار دهد.	دریافت کردن	نکات قابل توجه والدین و مربیان در آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را در قالب یک نمودار آموزشی ارائه دهد.	اجرای مستقل

هدف کلی : آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان		هدف‌های رفتاری	ردیف
زمان (دقیقه)	عملی	نظری	
۵		در پایان این فصل هنرجو باید بتواند:	
۵	۵	۱- تعریف ریاضی	۱ ریاضی را تعریف کند.
۵	۵	۲- ضرورت و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان پیش دبستانی	۲ ضرورت و اهمیت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان پیش از دبستان را توضیح دهد.
۵	۵	۳- انواع دانش و جایگاه ریاضی در آن	۳ انواع دانش و جایگاه ریاضی در آن را توضیح دهد.
۱۰	۱۰	۴- چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی در کودکان براساس نظریات پیازه	۴ چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی براساس نظریات پیازه را توضیح دهد.
۵	۵	۵- نکاتی که والدین و مربیان باید بدانند	۵ نکاتی را که والدین و مربیان در آموزش مفاهیم ریاضی باید بدانند را توجه دهند.
۵	۵	۶- روش آموزش مفاهیم ریاضی	۶ روش‌های آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان را توضیح دهد.
۱۵	۱۵	۷- مفاهیم مربوط به پیش از دبستان	۷ مفاهیم ریاضی را که به کودکان پیش از دبستان باید آموزش دهند، فهرست کند.
۱۵	۱۵	۸- مفاهیم مربوط به دانش فیزیکی: اندازه، مکان، زمان	۸ هر یک از مفاهیم ریاضی را که به کودکان پیش دبستانی باید آموزش دهند، توضیح دهد.
۳۰	۳۰	۹- مفاهیم مربوط به دانش منطقی- ریاضی: طبقه‌بندی، ترتیب، مقابله یک به یک، مجموعه‌ها، درک شباهت‌ها، درک تفاوت‌ها، ایقا یا نگاه‌داری ذهنی، یادگیری اعداد، شناخت اشکال	۹ در مورد آموزش هر یک از مفاهیم ریاضی، فعالیت‌های مناسبی را طراحی کند.

تعریف کلید واژه‌ها

- * ریاضی : روشی برای فکر کردن، ابزاری برای زندگی، زبانی برای بیان روابط و دانش ناب بشری است.
- * تفکر حسی — حرکتی : تفکری است که در آن ادراک و شناخت کودک از محیط پیرامون خود به کمک بازتاب‌ها و حواس صورت می‌گیرد.
- * تفکر پیش مفهومی : تفکری است که در آن توانایی تجسم در کودک شکل می‌گیرد و کودک در غیاب اشیا می‌تواند آنها را به یاد آورد. این تفکر همان تصویرسازی ذهنی در نظریه پیاژه است.
- * تفکر شهودی : تفکری است که در آن به دلیل رشد زبان، حافظه، کاربرد نمادها و تصویرسازی ذهنی کودک، شناخت او از امور گسترش می‌یابد. در این تفکر، کودک رابطه بین کل و جزء را درک می‌کند و استدلال او براساس مشاهداتش صورت می‌پذیرد.
- * مفهوم مکانی : آگاهی کودک از محیط پیرامون خود و موقعیت اشیا در ارتباط با جسم خود است.
- * مفهوم زمان : آشنایی کودک با مفهوم امروز، فردا، بعداً، آخر، اول و ساعت غذا خوردن، ساعت آمدن و رفتن از مهد کودک است.
- * طبقه‌بندی : گروه‌بندی اشیا براساس یک خصوصیت مشترک است.
- * ردیف‌سازی : طبقه‌بندی منظم یا کشف یک نظم در یک مجموعه
- * مقابله یک به یک : مقایسه اعضای دو مجموعه با یکدیگر و قراردادن آنها در کنار هم با توجه به ارتباط بین آنهاست.
- * برگشت‌پذیری : توانایی مرتب کردن اشیا از دو جهت است.
- * مجموعه : تعدادی از اشیا یا پدیده‌هاست که حداقل در یک خصوصیت با هم مشترک‌اند.
- * ابقا (نگهداری ذهنی) : یعنی اگر در یک مجموعه، اعضای آن را در شکل‌های گوناگون قرار دهند، تعداد و کمیت آن تغییر نمی‌کند.
- * عدد : شمارش اعداد است که بعد از شناخت روابط کیفی حاصل می‌شود.

روش‌های یاددهی — یادگیری

- سخنرانی
- فعالیت گروهی
- اکتشافی هدایت شده
- حل مسئله
- پرسش و پاسخ

منابع

- کتاب درسی فعالیت‌های آموزشی پیش دبستان
- کتاب‌های آموزشی معتبر در زمینه آموزش مفاهیم ریاضی

مواد و وسایل لازم

- ۱- لوتوی اعداد
- ۲- ابزار درست کردن کاردستی‌های مختلف براساس فصل

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای مرتبط با محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید؟ اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده می‌کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویانتان را ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهاد

از هنرجویان بخواهید به ساختمان‌ها، پله‌ها، کارگاه‌ها، چگونگی قرار گرفتن کلاس‌ها در زمین مدرسه، رایانه‌ها، شمارش، خرید و پرداخت پول از فروشگاه هنرستان توجه کنند. از چند نفر بخواهید تجربیات خود را در این زمینه تعریف کنند یا فیلمی از ساخت و سازهای مختلف انسانی مانند پل‌ها، جاده‌ها، ساختمان‌های بلند و عظیم، فعالیت‌های آزمایشگاهی، خرید اینترنتی، و خرید و پرداخت پول را پخش کنید. از هنرجویان بخواهید با دقت به فیلم توجه کنند و علم مشترکی را که در همه این فیلم، چه در ساخت و سازها چه در فعالیت‌های آزمایشگاهی و فرمول‌های آنها وجود دارد، پیدا کنند. آخر فیلم تصاویری از ریاضی دانان مشهور مانند انیشتین، فیثاغورث و ... را نمایش دهید؛ اما اطلاعات دیگری ارائه ندهید.

از هنرجویان خود بخواهید علم مشترکی را که در کنار سایر علوم مانند شیمی، زیست و مهندسی و ... وجود دارد حدس بزنند و بگویند. پاسخ‌های آنها را ثبت کنید. نظریات آنها را به سمت ریاضی به شیوه پرسش و پاسخ هدایت کنید. کلمه ریاضی را درشت در وسط تخته کلاس بنویسید و بخوانید.

خلاصه محتوا

ریاضی روشی برای فکرکردن، ابزاری برای زندگی، زبانی برای بیان یافته‌های علمی، مطالعه و بیان روابط و دانش ناب بشری است.

با طرح سؤالی مانند سؤال زیر به بحث پیرامون اهمیت آموزش ریاضی به کودکان پیش‌دبستانی بپردازید. چرا باید ریاضی را از دوره پیش‌دبستانی به کودک آموزش داد؟
دلایل هنرجویان را یادداشت کنید.

ضرورت و اهمیت آموزش ریاضی به کودکان پیش از دبستان

– آموزش ریاضی مثل سایر علوم در این دوره آسان‌تر، عمیق‌تر و سریع‌تر صورت می‌گیرد.
– آموزش ریاضی در رشد شناختی کودک در این دوره مورد تأکید مریبان تربیتی (پستالوزی، فروبل، مونتسوری و پیازه) است.

- آموزش ریاضی در این دوره کودک را برای یادگیری این آموزش در دوران ابتدایی و بزرگسالی آماده می‌سازد.
- آموزش ریاضی در زندگی روزانه کودکان مانند میزان خوراکی، شمردن پول و ... مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- آموزش ریاضی به کودکان باعث نظم فکری، دقت و تمرکز، تجزیه و تحلیل، استدلال و ... آنان می‌شود.
- آموزش ریاضی به نظر دوبونو در پرورش خلاقیت در کودکان تأثیر فراوان دارد.
- آموزش ریاضی به کودکان در توسعه علمی و صنعتی جامعه تأثیرگذار است.

پیشنهاد

با مروری به مطالب درس قبل و اهمیت ریاضی در زندگی روزمره، از هنرجویان خود سؤال کنید :
کودکی که تازه متولد شده و هنوز در هیچ کلاس رسمی شرکت نکرده است، چگونه باید زندگی کند؟ مکیدن و خوردن شیر از مادر را از کجا یاد گرفته است؟ از کجا می داند که برای اعلام نیازهای خودش باید گریه های متفاوت داشته باشد؟

یا این کودک وقتی بزرگ تر شود نام رنگ ها و اشیا و اعلام نیازهای خود با استفاده از کلام را چگونه می داند؟ این کودک از کجا یاد می گیرد که در جواب لبخند دیگران، لبخند بزند و دست برایشان تکان دهد؟ ... پاسخ ها را روی تخته یادداشت کنید و با جمع بندی آنها و طرح این موارد هنرجویان را به سمت تفاوت های دانش ها هدایت کنید. نمودار انواع دانش را روی تخته کلاس بکشید و از آنها بخواهید موارد بالا را به هر یک از دانش ها مربوط سازند. با جمع بندی نظرات، بحث خود را پیرامون انواع دانش شروع نمایید.

در ادامه بحث، سؤال زیر را با آنها مطرح کنید.

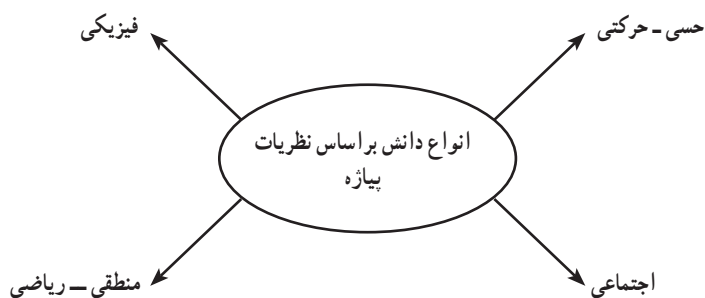
ریاضی جزء کدام نوع دانش است؟

با ثبت نظرات هنرجویان روی تخته، بحث خود را پیرامون جایگاه ریاضی ادامه دهید.

انواع دانش و جایگاه ریاضی در آن

پیاژه چهار دانش زیر را معرفی و جایگاه ریاضی در آن را مشخص کرده است :

- ۱- دانش حسی - حرکتی : این دانش بدون آموزش و به صورت بازتاب در انسان حاصل می شود، مانند تنفس، کارکرد حواس و غرایز در سایر موجودات (مهاجرت و لانه سازی در پرندگان).
 - ۲- دانش فیزیکی : این دانش به صورت مستقیم و از راه حواس دریافت می شود و شامل شناخت خصوصیات اشیا مانند رنگ، شکل، اندازه، جنس و ... است. این دانش پیش نیاز آموزش مفاهیم ریاضی است.
 - ۳- دانش اجتماعی : این دانش شامل آشنایی با آداب و رسوم اجتماعی، آشنایی با محیط اجتماعی، آشنایی با مناسبت ها و سنت های اجتماعی و آشنایی با جنبه های رشد اجتماعی کودکان است.
 - ۴- دانش منطقی - ریاضی : این دانش شامل طبقه بندی، ترتیب، مقابله یک به یک، مجموعه ها، درک شباهت ها، درک تفاوت ها، القا یا نگه داری ذهنی، یادگیری اعداد و شناخت اشکال است.
- نتیجه گیری : مفاهیم ریاضی شامل دانش فیزیکی و دانش منطقی - ریاضی است.

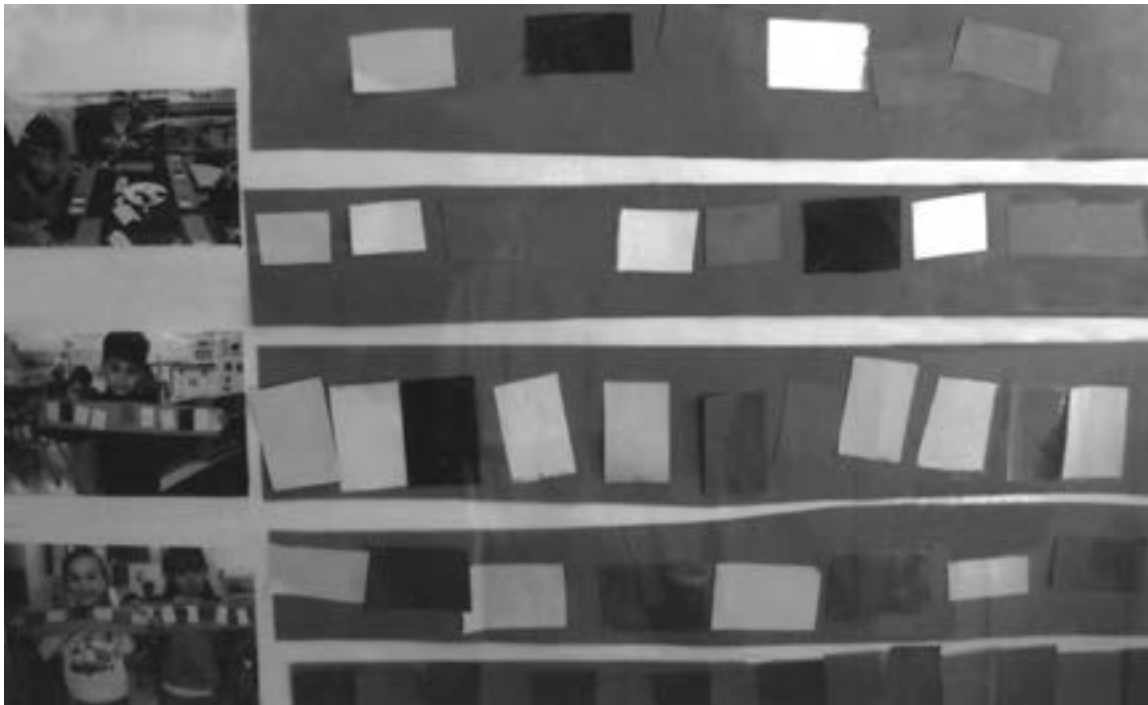

پیشنهاد

نمودار زیر را روی تخته کلاس بکشید.

با مروری به فصل سوم کتاب اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان سال دوم و فصل چهارم کتاب بهداشت روانی سال سوم، در مورد نظریات پیازه پیرامون رشد شناختی کودکان از تولد تا دوره بلوغ، بحث را در خصوص دوره پیش عملیاتی، با توجه به نمودار بالا و آموزش ریاضی از این دوره، ادامه دهید.

مفاهیم ریاضی

چگونگی شکل‌گیری مفاهیم ریاضی در کودکان براساس نظریات پیاژه

به نظر پیاژه دو دوره مهم در آموزش ریاضی عبارت‌اند از:

- ۱- دوره حسی - حرکتی (تولد تا دو سالگی): تفکر کودک در این دوره حسی - حرکتی و پیش‌کلامی است و مفهوم پایداری شیء را درک می‌کند. کودک خود را مرکز جهان می‌پندارد و همه چیز را در رابطه آن می‌سنجد.
- ۲- دوره پیش‌عملیاتی (دو تا هفت سالگی): این دوره به دو مرحله تقسیم می‌شود:
 - الف) مرحله تفکر پیش‌مفهومی (دو تا چهار سالگی): در این مرحله توانایی تجسم در کودک شکل می‌گیرد و بازی‌های نمادین و تخیلی را انجام می‌دهد؛ تصویرسازی ذهنی کودک از طریق بازی، تقلید، رشد کلامی و شناختی گسترش می‌یابد، اشیا را برحسب ویژگی مشترک آنها طبقه‌بندی می‌کند. آموزش هدفمند ریاضی به کودکان در پایان این مرحله آغاز می‌شود.
 - ب) مرحله تفکر شهودی (چهار تا هفت سالگی): در این مرحله شناخت کودک به دلیل رشد زبان، حافظه و کاربرد نمادها و تصویرسازی ذهنی گسترش می‌یابد. رشد ترسیمی او به تصویرگری می‌رسد. رابطه بین کل و جزء را درک می‌کند اما هنوز به ادراک حسی خود وابسته است. طبق آزمایش‌های انجام شده، مفهوم برگشت پذیری و القا را در پنج تا شش سالگی درک می‌کند.

نکات قابل توجه والدین و مربیان در آموزش مفاهیم ریاضی

- ۱- توجه به رشد شناختی کودکان: آموزش مفاهیم ریاضی به کودک از ساده به مشکل و با توجه به مراحل رشد شناختی آنان صورت می‌گیرد. از چهار سالگی آموزش این مفاهیم به صورت برنامه‌ریزی شده آغاز می‌شود.
- ۲- توجه به علایق کودکان: با استفاده از بازی‌ها و روش‌های جذاب آموزشی می‌توان علایق آنها را تقویت کرد.
- ۳- ایجاد انگیزه در کودکان برای یادگیری: انگیزه، محرکی قوی برای کودکان در امر یادگیری است. با کاربرد روش‌های مناسب و بادر نظر گرفتن میل طبیعی کودکان به یادگیری می‌توان انگیزه یادگیری را در آنان تقویت کرد.
- ۴- توجه به درک مفاهیم ریاضی: مفاهیم ریاضی از راه تجربه و عمل کشف می‌شوند و به کمک حافظه، توضیحات شفاهی و تصویر نمی‌توان آنها را به کودکان آموزش داد.
- ۵- توجه به پیوستگی فرایند یادگیری: آموزش مفاهیم ریاضی با یکدیگر ارتباط و پیوستگی دارند و آموزش آنها به کودکان باید از ساده به مشکل انجام گیرد.
- ۶- توجه به تفاوت‌های فردی: در آموزش مفاهیم ریاضی باید به تفاوت‌های فردی کودکان در یادگیری توجه کرد.
- ۷- تمرین و تکرار: برای تثبیت آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان، تمرین و تکرار ضروری است اما تکرار فعالیت‌ها باید با تنوع همراه باشد تا برای کودکان خسته‌کننده نباشد.

پیشنهادها

- ۱- بازدید از یک مرکز پیش‌دستانی با هدف آشنایی هنرجویان با روش‌های آموزش مفاهیم مختلف ریاضی به کودکان تدارک ببینید. از هنرجویان بخواهید از بازدید خود، با توجه به موضوع، گزارش مصوری تهیه کنند و در کلاس درس ارائه دهند.
- بعد از بازدید و ارائه گزارش‌ها، از هر هنرجو بخواهید به مدت پنج دقیقه گزارش را به طور خلاصه برای سایر هم‌کلاسی‌های خود بازگو کند. سپس با جمع‌بندی نظراتشان و هدایت آنها به مفاهیم مورد نظر، تدریس را آغاز کنید.

بحث را با ارائه سؤال زیر ادامه دهید.

اگر شما مربی یک گروه از کودکان چهار ساله یک مرکز پیش از دبستان بودید، با توجه به آشنایی شما با روش‌های آموزش ریاضی، از کدام روش برای آموزش خود استفاده می‌کردید؟ علت استفاده خود از روش یا روش‌های موردنظر را با دلیل ارائه دهید.

۲- نمونه‌ای از بازی‌های ریاضی مانند «یک مرغ دارم، چند تا پاداره؟» یا «بازی یک قل دو قل» را در کلاس با هنرجویان خود انجام دهید. از آنها بخواهید بازی‌ها را با دوستان خود تکرار کنند. از آنها بخواهید برای جلسه بعد با مراجعه به منابع اطلاعات مانند کتاب‌ها، اینترنت و ... بازی‌های دیگری را که برای آموزش ریاضی مناسب‌اند جهت اجرا در کلاس، جمع‌آوری کنند.

روش‌های آموزش مفاهیم ریاضی

۱- روش مکاشفه‌ای: برای اجرای این روش، با ایجاد محیطی مناسب و ارائه محرک‌های متنوع، حواس کودک را تحریک کنید تا این مفاهیم برای او قابل درک شود.

۲- روش فعال: در این روش کودک به تجربه و دست‌ورزی می‌پردازد زیرا عمل، ابزاری برای تفکر اوست و از طریق اجرای یک فعالیت عملی، به درک یک مفهوم ریاضی دست می‌یابد.

۳- بازی: همه مفاهیم ریاضی را می‌توان با طراحی در قالب بازی‌های مناسب، به کودکان آموزش داد.

نمونه ۱ روش مکاشفه‌ای: تصویر یک مزرعه را با حیوانات مختلف تهیه کنید. تصویر را به کودک نشان دهید و از او بخواهید با دیدن تصویر به پرسش‌های شما جواب دهد. پرسش شما درباره مفهوم‌هایی مثل دوری، نزدیکی، بزرگی، داخل، بیرون و ... باشد.

نمونه ۲: انواع قاشق‌ها را در یک سینی بریزید از کودک بخواهید قاشق‌های شبیه به هم را پیدا کند و ...

نمونه ۱ روش فعال: تعدادی مهره رنگی تهیه کنید؛ یا از حبوبات و وسیله‌های مختلف استفاده کنید. آنها را با نظم خاصی در کنار هم قرار دهید و آن نظم را تکرار کنید. از کودک بخواهید، براساس نظم شما، آن را تکرار کند:

نمونه ۲: - از کودک بخواهید، از یک حیوان مجسمه‌ای درست کند که در لیوان جا بگیرد (مفهوم وزن).

- از کودک بخواهید مجسمه ساخته شده را در لیوان و روی ترازو قرار دهد. از او پرسید: آیا از ۵ سکه سنگین‌تر است؟

از ۱۰ سکه چطور؟ ...

نمونه ۱ بازی: «بازی تو چند تا ... داری؟» (آموزش مفهوم صفر تا سایر اعداد)

مثال: تو چند تا دم داری؟ تو چند تا شاخ داری؟ یا در این اتاق چند تا فیل هست؟

نمونه ۲ بازی: کوچکم، بیدایم کن...

از هر شیء یا اسباب بازی کودک در دو اندازه بزرگ و کوچک تهیه کنید. سپس بزرگ هر شیء یا شکل را نام ببرید و از کودک بخواهید کوچک آن را به شما بدهد.

چند بازی پیشنهادی برای مفاهیم دانش فیزیکی

مفهوم مکانی

داستان زیر را برای هنرجویان بخوانید و از آنها بخواهید خوب به داستان گوش کنند تا بتوانند به سؤالاتی که مطرح می‌شود

جواب درست بدهند.

یک روز بهاری توی یک شهر قشنگ داشتیم قدم می‌زدیم، به نظر شما من در داخل شهر چه چیزی دیدم؟

پاسخ آنان: یک خانه

خوب توی این خانه چه چیزهایی بود؟

پاسخ آنان: آشپزخانه، تلویزیون، اتاق و ...

داخل این آشپزخانه چه چیزی بود؟

پاسخ آنان: یک گاز

گاز کجا بود؟

پاسخ آنان: بالا کمد آشپزخانه

روی گاز چه بود؟

پاسخ: ظرف غذا

داخل ظرف چه غذایی بود؟

پاسخ آنان: مثلاً ماکارونی

داخل آشپزخانه دیگه چی بود؟

پاسخ آنان: یک یخچال

و ...

مفهوم زمانی

بازی «الان چه روزی است؟» (مفهوم زمان)

– روی یک مقوا، روزهای هفته را با طرحی از میوه‌های مختلف برای هر روز بکشید.

– شنبه را به آنان نشان دهید؟ این میوه نامش موز است. روزی که موز می‌خورید، روز شنبه است و به همین ترتیب سایر روزها

و با تکرار آن، با گفتن نام میوه، روزهای هفته را به ترتیب بگویید.

مفهوم اندازه

بازی اندازه: به تعداد کودکان در اندازه‌های مختلف سیب تهیه کنید. از آنان بخواهید سیب‌ها را مقابل خود قرار دهند. از

آنان پرسید سیب کدام یکی از شماها بزرگ است؟ همه باید سیب‌های دوستان را نگاه کنید.

بعد سؤال راجع به سیب‌های کوچک، سیب‌های همانند و ... ادامه یابد.

مفهوم طبقه‌بندی

تعدادی گوش‌ماهی‌های جور و اجور را داخل یک ظرف بریزید و از هنرجویان خود بخواهید در ظرف‌هایی که کنار ظرف

گوش‌ماهی‌هاست انواع گوش‌ماهی‌ها را براساس شکلشان بریزند.

مفهوم ردیف، طبقه‌بندی، تفاوت‌ها، شباهت‌ها

با گوش‌ماهی‌های ذکر شده در بالا، بازی مرتب کردن گوش‌ماهی‌ها را انجام دهید. از آنان بخواهید گوش‌ماهی‌ها را با یکی از

روش‌های زیر مرتب کنند:

– از بزرگ به کوچک

– از رنگ تیره به رنگ روشن

– از شکل گرد به شکل صاف

– از حالت ساده به تزئینی

نکته : این بازی می‌تواند مفهوم طبقه را به شکل زیر نمایش دهد :

– گوش ماهی‌های کوچک را در ظرف کوچک و گوش ماهی‌های بزرگ را در ظرف بزرگ بریزید.

– گوش ماهی‌های تیره را در ظرف تیره و گوش ماهی‌های روشن را در ظرف روشن بریزید.

نکته : این بازی‌ها مفهوم تفاوت و تشابه را نیز به هنرجویان معرفی می‌کند.

مفهوم تناظر یک به یک

۱– به تعداد گوش ماهی‌های موجود، یک تصویر ماهی تهیه کنید از آنان بخواهید هر گوش ماهی را به تصویر یک ماهی

بچسبانند.

۲– در ادامه یکی از تصویر ماهی‌ها را بردارید و سپس از آنان بخواهید هر گوش ماهی را به یکی از تصویرهای ماهی‌ها بچسبانند.

اینجا مفهوم باقی مانده را در تناظر یک به یک می‌فهمند.

مفهوم عدد

الف) ۹ تصویر ماهی بریده شده را که هر کدام گیره بزرگی دارند، تهیه کنید. یک نخ بلند و یک چوب بلند و باریک را که انتهایش

یک آهن رباست نیز، تهیه کنید.

ب) ماهی‌ها را از شماره ۱ تا ۹ شماره گذاری کنید و با توجه به شماره هر کدام از ماهی‌ها روی قسمت انتهایی ماهی نقطه کاغذی

قرمز بگذارید. مثلاً ماهی شماره ۸ باید دارای ۸ نقطه کاغذی قرمز باشد. ماهی‌گیری را شروع کنید.

ج) هر هنرجو که ماهی را می‌گیرد باید تعداد نقطه‌ها را بشمرد و با صدای بلند اعلام کند. این کار با همکاری سایر افراد انجام

می‌شود.

د) در مرحله بعدی هر ماهی را با خواندن شماره آن یا شمارش تعداد نقطه‌ها شناسایی کنید (ابقاً).

پیشنهاد

نمودار مفاهیم دانش ریاضی را برای هنرجویان خود روی تخته بکشید. با یادآوری بازدید از مرکز پیش از دبستان و مفاهیم مختلف ریاضی، از هنرجویان خود بخواهید مفاهیمی را که در قسمت آموزش ریاضی در زمان بازدید مشاهده کرده‌اند، بیان کنند.

مفاهیم فیزیکی : نمونه تصاویری که مفاهیم فیزیکی (مکان، اندازه) را نشان می‌دهند روی تخته نصب کنید. مفاهیم فیزیکی مربوط به این دو را با هنرجویان مطرح کنید. از آنها بخواهید شعرها یا ترانه‌هایی را که بیانگر این دو مفهوم اند در کلاس ارائه دهند. از آنان بخواهید تصاویر دیگری را با توجه به این دو مفهوم ترسیم کنند.

یک تقویم هفته با قابلیت حرکت روزهای هفته در آن تهیه کنید. از آنان بخواهید برای فصل‌ها و ماه‌های آن این تقویم را به صورت گروه‌های سه نفره یا چهار نفره درست کنند.

مفاهیم منطقی – ریاضی : از هنرجویان بخواهید با کمک گرفتن از فعالیت‌های هنری و خلاقیت خود، نمونه فعالیت‌های کتاب را برای آموزش هر مفهوم طراحی کنند و در کلاس ارائه دهند.

مفاهیم ریاضی در دوره پیش از دبستان

الف) مفاهیم مربوط به دانش فیزیکی

ب) مفاهیم مربوط به دانش منطقی - ریاضی

الف) مفاهیم مربوط به دانش فیزیکی

آموزش این مفهوم پیش‌نیاز آموزش مفاهیم ریاضی است. مفاهیم این دانش شامل سه مفهوم است:

۱- مفاهیم مربوط به اندازه: درک این مفهوم از طریق تشخیص، تخمین و مقایسه انجام می‌شود. برخی از موارد این مفهوم مثل بزرگ، بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین یا سبک، سبک‌تر، سبک‌ترین، یا بیش، بیشتر، بیشترین است. درک مفاهیم اصلی مانند بزرگ، سبک و بیش ساده‌تر از درک مفاهیم نسبی مانند بزرگ‌تر، بزرگ‌ترین و هم‌اندازه است.

برای آموزش این مفهوم از فعالیت‌های عملی، بازی و نمایش می‌توان استفاده کرد. بازی با توپ در اندازه‌های مختلف و تشخیص بزرگ یا کوچکی آنها فعالیت‌های مناسب در آموزش این مفهوم است.

۲- مفاهیم مکانی (فضایی): آگاهی کودک از محیط پیرامون خود و موقعیت اشیای در آن در ارتباط با جسم خود درک مفهوم مکان و فضا است. مثل «بالا، بالاتر، بالاترین»، «داخل و خارج»، «اول، وسط، آخر «چپ و راست» و «عقب، عقب‌تر، عقب‌ترین».

درک مفاهیم اصلی مکانی مانند بالا به پایین، ساده‌تر از مفاهیم سنی مانند بالاتر، پایین‌ترین است. برای آموزش این مفاهیم از فعالیت‌های عملی، بازی، تجربه و ... می‌توان استفاده کرد. فعالیت، ورزش، موسیقی و کشیدن نقاشی در آموزش این مفهوم مفید است.

۳- مفاهیم زمانی: زمان یک مفهوم انتزاعی است. درک مفاهیمی مانند امروز، دیروز و فردا برای کودک سه‌ساله دشوار است. در شش‌سالگی، ساعت را می‌شناسند اما قادر به درک آن نیستند. روزهای هفته، ماه و فصل را در قالب شعر و تصویر یاد می‌گیرند. کودک پیش‌دبستانی می‌تواند گذشت زمان را احساس کند. هرچند درک مفهوم زمان برای او سخت است. مفاهیمی مثل شب، روز، صبح، عصر، ظهر، امروز، فردا، دیروز، دیر، زود، تند، آهسته از جمله مفاهیم زمانی است. مفاهیم زمانی را می‌توان با استفاده از نشانه‌های ملموس و فعالیت‌های روزانه آموزش داد. از شعر، بازی، داستان و نمایش نیز می‌توان استفاده کرد. آشنایی با مفهوم روز و هفته برای کودک ۶-۵ ساله و استفاده از ساعت شنی در آموزش این مفهوم سودمند است.

ب) مفاهیم مربوط به دانش منطقی - ریاضی

این مفاهیم شامل ۷ مورد است.

۱- طبقه‌بندی: گروه‌بندی اشیاء براساس یک خصوصیت مشترک است مانند طبقه‌بندی اشیاء براساس رنگ یا شکل. می‌توان از طریق فعالیت‌های عملی هدفمند و برنامه‌ریزی شده این مفهوم را به کودکان چهارساله آموخت. کودک ابتدا یک ویژگی را در گروه‌بندی خود در نظر می‌گیرد اما بعداً می‌تواند طبقه‌بندی چندگانه انجام دهد. ساختن آلبوم و طبقه‌بندی براساس شکل و رنگ از جمله فعالیت‌های آموزش برای این مفهوم است.

۲- ترتیب (ردیف‌سازی): طبقه‌بندی منظم یا کشف یک نظم در مجموعه است. این مفهوم فعالیت‌های اساسی برای یادگیری مفهوم اعداد است. فعالیت‌هایی مثل ساختن ردیف از روی الگو یا مرتب‌کردن تصاویر مربوط به رشد یک گیاه می‌تواند در آموزش این مفهوم استفاده شود. برگشت‌پذیری (توانایی مرتب‌کردن اشیاء از دو جهت) برای انجام ردیف‌سازی است.

۳- مقایسه یک به یک: مقایسه اعضای دو مجموعه با یکدیگر و قراردادن آنها در کنار هم است، با توجه به ارتباطی که بین آنها وجود دارد. برای آموزش این مفهوم می‌توان فعالیت‌هایی با ۵ برگ و ۵ گل و اجرای تناظر یک به یک بین آنها و وصل کردن تصاویر

مربوط به هم استفاده کرد.

- ۴- مجموعه‌ها: تعدادی از اشیا یا پدیده‌ها که حداقل در یک خصوصیت با هم مشترک‌اند، مجموعه را تشکیل می‌دهند. فعالیتی مثل قراردادن گل‌ها یا اشکال هندسی که از نظر شکل یا رنگ مانند هم‌اند در یک جا، یک مجموعه را تشکیل می‌دهند.
 - ۵- درک شباهت‌ها: کودک با مشاهده و مقایسه، شباهت بین اشیا و پدیده‌ها را تشخیص می‌دهد. فعالیتی مانند قراردادن دکمه‌هایی شبیه هم در کنار هم یا پیدا کردن تصویرهای مشابه هم برای آموزش این مفهوم قابل استفاده است.
 - ۶- درک تفاوت‌ها: کودکان تفاوت بین اشیا یا پدیده‌ها را مانند شباهت‌های آنها با مشاهده و مقایسه تشخیص می‌دهند. فعالیتی مانند جدا کردن کارت‌ها یا اشکالی که مثل هم نیستند از اشکال یا کارت‌های مشابه و پیدا کردن تصویرهای متفاوت در اشکال از جمله فعالیت‌های مناسب برای آموزش این مفهوم است.
 - ۷- ابقا یا نگهداری ذهنی: اگر در یک مجموعه، شکل ظاهری آن تغییر کند، تعداد و کمیت آن تغییر نمی‌کند. تحقیقات انجام شده نشان داده است که کودکان شش‌ساله توانایی درک مفهوم ابقا را دارند. ابقا در سه زمینه «ابقای طول (خط)»، «ابقای سطح» و «ابقای حجم» انجام می‌گیرد.
- فعالیت‌هایی مانند دو قطعه چوب مساوی که به صورت بالا پایین در کنار هم قرار گرفته‌اند و در نهایت با هم مساوی خواهند بود، (ابقای طول) یا دو چهارگوش مساوی که یکی از آنها به دو سه‌گوش تقسیم می‌شود و در نهایت مساوی بودن آن با چهارگوش دیگر (ابقای سطح) یا ریختن آب با یک پیمانه مساوی در سه لیوان با اندازه‌های بلند، متوسط و پهن و در نهایت مساوی بودن مقدار آب در سه لیوان برای آموزش این مفهوم مفید است.

یادگیری اعداد

یادگیری و درک مفاهیم کمی مانند اعداد، بعد از شناخت روابط کیفی در کودکان حاصل می‌شود. شمارش اعداد و گفتن اسامی آنها در سال‌های اولیه کودکی، که به سبب تکرار و تقلید صورت می‌گیرد، شمارش واقعی و درک مفهوم اعداد به حساب نمی‌آید. برای یادگیری اعداد از شعر، تصاویر، اشیا و وسایل گوناگون می‌توان استفاده کرد. همچنین برای آموزش شکل اعداد می‌توان از لوگوی اعداد استفاده کرد یا برای نوشتن اعداد، طرز نوشتن درست آنها را به کودکان آموخت.

شناخت اشکال

هندسه شامل دو نوع هندسه اقلیدسی و هندسه توپولوژیک است. به نظر پیازه کودکان ابتدا هندسه توپولوژیک را درک می‌کنند. کودکان بین منحنی‌های باز و بسته تفاوت قائل می‌شوند اما شکل‌های اقلیدسی مانند سه‌گوش و چهارگوش تا حدی برای آنها یکسان است. به نظر پیازه، کودکان ابتدا حجم و سپس سطح را می‌شناسند. برای شناخت اشکال به کودکان می‌توان از فعالیت جعبه اشکال و از لامسه برای تشخیص اشکال و بازی با اشکال استفاده کرد.

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت: آموزش روزهای هفته
هدف: به کودکان فرصت دهیم تا با مفاهیم زمان آشنا شوند.
نوع فعالیت: ریاضی
تأکید بر رشد: شناختی و رشد (دانش فیزیکی) شناختی و کلامی
محل: فضای داخل کلاس
تعداد کودکان: ۱۰ نفر
زمان: ۲۰ دقیقه
سن: سه و چهارساله
مواد لازم: مقوای رنگی، قیچی و چسب، کاغذ رنگی
زمینه سازی: از روز قبل به والدین اطلاع دهید که هر کودک وسایل لازم را به مرکز پیش از دبستان بیاورد. وسایل لازم مربی نیز در کلاس آماده شود.
روش کار معلم – با پرسش و پاسخ مفهوم روز و هفته با کودکان بحث می شود. – برای کاردستی هفته، هر کودک مقوا، کاغذ رنگی، چسب و قیچی کودکانه همراه داشته باشد. – با کمک مربی یک دایره کامل که بیانگر روزهای هفته است به هفت قسمت تقسیم می شود. – برای هر روز هفته یک برش از کاغذ رنگی آماده می شود که رنگ آن با کمک کودکان انتخاب می گردد. (می توان آنرا با نقاشی هم انجام داد). – یک عقربه متحرک و یک چوب صیقل داده شده در مرکز دایره قرار داده می شود. – برش ها به روی مقوای زمینه با کمک مربی چسبانده می شود. – عقربه متحرک روی هر رنگ که نام روز هفته در آن نوشته شده است، قرار گیرد. نام آن توسط کودک و با کمک مربی بیان می شود. – هر روز صبح، عقربه روی روز مربوط قرار داده می شود. – هر کودک یک تقویم هفته برای خود درست کرده است که با خود به خانه می برد.
پیامد حاصل از آموزش: مفاهیم: من می توانم روزهای هفته را بگویم. من می توانم نام امروز را براساس روزهای هفته بگویم، من می توانم روزهای هفته را تشخیص دهم. مهارت: فهرست کردن روزهای هفته، نام بردن روزهای هفته براساس زمان خزانه لغات: اسامی روزهای هفته

فرم شماره ۱ – آموزش یک فعالیت

موضوع: اندازه‌گیری و ریختن
هدف: فرصت دادن به کودکان برای کاوش در زمینه اندازه‌گیری و ریختن
نوع فعالیت: ریاضیات
تأکید بر رشد: شناختی و اکتشاف
محل اجرا: فضای باز و یا بسته
تعداد کودکان: از ۱ تا ۵ نفر
مدت: ۵ تا ۱۰ دقیقه
سن: سه و چهار سال
مواد لازم: تشت یا لگن بزرگ که روی میزی قرار گرفته باشد. مقداری برنج، قاشق و لیوان اندازه‌گیری
زمینه‌سازی قبل از اجرا: برنج را داخل تشت یا لگن بزرگی که روی میز قرار گرفته است بریزد و قاشق و لیوان‌های اندازه‌گیری را روی آن قرار دهد.
روش کار معلم – بچه‌ها برنج را لمس می‌کنند. سپس طی ریختن آن با قاشق در لیوان‌ها تعداد قاشق‌های برنج را در لیوان‌ها می‌شمارند و یا با علامت‌گذاری روی لیوان‌های پر شده از برنج آنها را مقایسه می‌کنند. – آنها با مفهوم اندازه‌گیری و مقدار از طریق اجرای فعالیت و ابزار آشنا می‌شوند. – معلم در ارتباط با کودکان می‌تواند به کسب تجارب جدید آنها کمک کند.
پیامد حاصل از آموزش: مفاهیم: من می‌توانم اندازه بزنم و برنج را بریزم. مهارت‌ها: توسعه مهارت ریاضیات، تجربه مربوط به لامسه، همکاری متقابل خزانه لغات: برنج، اندازه‌گیری، ریختن (خالی کردن)

فرم شماره ۲

موضوع فعالیت : یادگیری شکل اعداد
هدف : به کودکان فرصت داده شود تا شکل اعداد را مشاهده کنند و آنها را یاد بگیرند.
نوع فعالیت : ریاضی
تأکید بر رشد : شناختی و ریاضی
محل : فضای داخل مرکز پیش از دبستان
تعداد کودکان : ۵ نفر
زمان : ۱۵
سن : پنج و شش ساله
مواد لازم : مواد لازم برای درست کردن لوتوی اعداد (مقوا، ماژیک، مدادرنگی، چسب، قیچی و ...)
زمینه سازی : وسایل لازم برای کودکان با اطلاع رسانی به والدین، تهیه وسایل لازم در کلاس
روش کار معلم - روی یک صفحه اعداد ۱ تا ۹ نوشته می شود (با نظارت و کمک مربی برای هر کودک این کار انجام می شود). - با استفاده از مقوا، ۹ کارت کوچک تهیه می شود. - روی هر ۹ کارت کوچک، به تعداد هر عدد، دایره های کوچک کشیده می شود (کارت ۱، ۱ دایره، کارت ۲، ۲ دایره و ...). - هر کارت را کودکان برمی دارند و آن را روی صفحه اعداد براساس تعداد دایره و شماره عدد قرار می دهند. - با کودکان در مورد اعداد و شکل آنها، پرسش و پاسخ انجام می شود. - می توان به جای دایره های کوچک از اشکال گیاهان یا حیوانات به تعداد شماره عددها استفاده کرد.
پیامد حاصل از آموزش : مفاهیم : من می توانم شکل اعداد را نشان دهم . من می توانم اعداد را با شکل بشمارم . مهارت ها : شمارش اعداد، شکل اعداد، تجربه های دیداری خزانه لغات : نام اعداد، اشکال، بریدن و چسباندن اشکال و اعداد

فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

<p>هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را باید بیشتر انجام دهم؟</p>
<p>هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟</p>	<p>چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟</p>
	<p>سایر پیشنهادها :</p>

ارزشیابی فصل ۹ :
ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان	دوره	
	<p>نظری :</p> <p>اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای فصل</p> <p>– ارائه تحقیق و گزارش در خصوص درس‌های فصل</p> <p>– نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده در کلاس</p> <p>شاخص‌های غیرفنی</p>	مستمر	نوبت دوم
	<p>عملی :</p> <p>– اجرای فعالیت‌های آموزشی محتوای فصل</p> <p>– شناخت و کاربرد وسایل و ابزار صحیح</p> <p>– جمع‌آوری فعالیت‌های آموزشی به صورت منظم و صحیح در یک پوشه</p> <p>– نظم و انضباط و حضور فعال در کلاس</p> <p>– سرعت و مهارت در اجرای فعالیت‌های آموزشی</p> <p>– مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی</p> <p>– رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در اجرای فعالیت‌های آموزشی</p> <p>– خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی</p> <p>شاخص‌های غیرفنی</p>		
۱/۵	<p>نظری :</p> <p>نقش و اهمیت مفاهیم ریاضی در دوران پیش از دبستان</p>	پایانی	نوبت دوم
۱/۵	<p>عملی :</p> <p>ارائه فعالیتی مناسب برای آموزش مفاهیم ریاضی (مفاهیم مربوط به دانش فیزیکی – مفاهیم مربوط به دانش منطقی ریاضی)</p>		

نمونه سؤالات فصل نهم

الف) سؤالات نظری

۱- سؤال تشریحی

- * چرا آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان پیش دبستانی ضرورت دارد؟ (چهار دلیل)
- * روش فعال در آموزش مفاهیم ریاضی را معرفی کنید.
- * هندسه توپولوژیک را با ذکر مثالی، توضیح دهید.

۲- سؤال تکمیلی

- * دانشی را که شامل شناخت خصوصیات اشیا مانند رنگ، اندازه و ... است دانش می گویند.
- * آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان به صورت هدفمند از سن آغاز می شود.
- * پیش نیاز آموزش مفاهیم ریاضی به کودکان، دانش است.

۳- سؤالات چهارگزینه ای

* کدام دانش به صورت مستقیم و از راه حواس دریافت می شود؟

- ۱- حسی - حرکتی ۲- فیزیکی ۳- اجتماعی ۴- منطقی - ریاضی

* براساس نظریات پیازه، تصویرسازی ذهنی کودک مربوط به کدام مرحله رشد شناختی است؟

- ۱- حسی - حرکتی ۲- پیش عملیاتی ۳- تفکر شهودی ۴- تفکر پیش مفهومی

* کدام یک از فعالیت اساسی برای درک مفهوم عدد است؟

- طبقه بندی ۲- مقابله یک به یک ۳- ابقا ۴- ردیف سازی

ب) سؤالات عملی

- ۱- برای آموزش مفهوم اندازه، فعالیتی را برای کودک سه ساله طراحی کنید.
- ۲- برای آموزش مفهوم داخل و خارج فعالیتی را برای کودک چهارساله طراحی کنید.
- ۳- برای آموزش روزهای هفته، فعالیتی را برای کودک چهارساله طراحی کنید.
- ۴- برای آموزش مفهوم مجموعه ها به کودکان سه ساله فعالیتی را طراحی کنید.
- ۵- برای آموزش مفهوم مقابله یک به یک به کودکان پنج ساله فعالیتی را طراحی کنید.
- ۶- برای آموزش مفهوم اشکال غیرهندسی به کودکان سه ساله فعالیتی را طراحی کنید.
- ۷- برای آموزش طرز نوشتن اعداد به کودکان پنج ساله فعالیتی را طراحی کنید.
- ۸- برای آموزش شکل اعداد به کودکان پنج ساله یک لوتوی اعداد درست کنید.

جدول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی

نمره نظری :

یادداشت هنرآموز	نقد و بررسی تحقیق	نقد و بررسی گزارش	گزارش	تحقیق	شفاهی	کتبی	نظری
نام و نام خانوادگی							

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

یادداشت هنرآموز	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	نظم و انضباط	نوآوری و خلاقیت	سرعت و مهارت در اجرای کار	اجرای صحیح کار عملی	کاربرد صحیح وسایل	ارائه پوشه کار	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	حضور فعال در کلاس	عملی
نام و نام خانوادگی										

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان

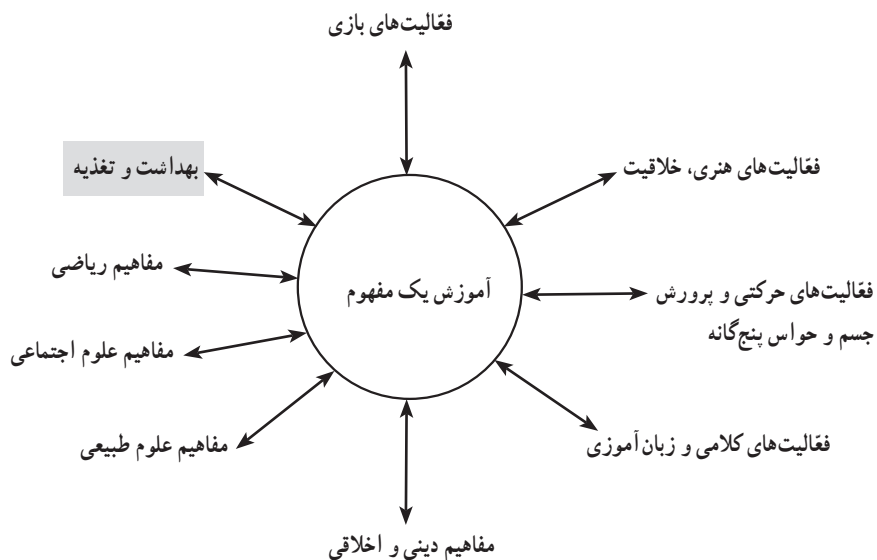

هدف کلی

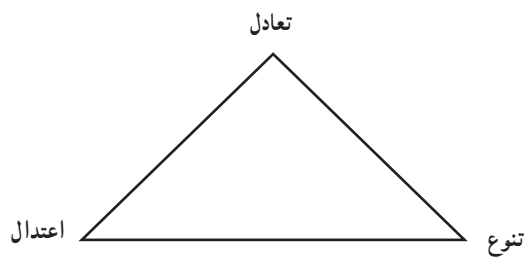
تنظیم برنامه غذایی برای کودکان پیش از دبستان

سخنی با هنرآموز

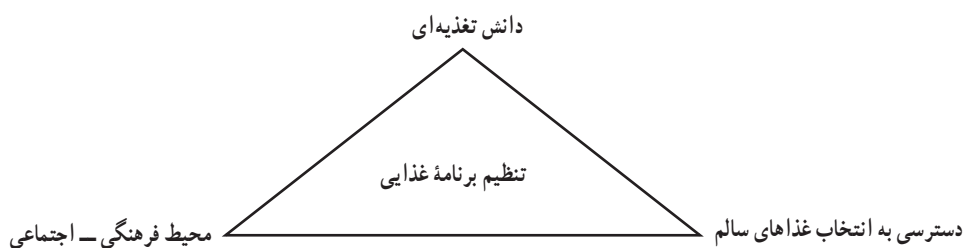
برنامه تدریس خود را در این فصل به گونه ای طراحی کنید که هنرجویان بتوانند فعالیت ها و آموخته هایشان را در جهت تهیه و اجرای واحد کار یا پروژه آموزشی، با در نظر گرفتن موضوع مربوطه، به کار گیرند.

اصول کلی تنظیم برنامه غذایی

عوامل مؤثر در تنظیم برنامه غذایی پیش از دبستان

طرح درس غذا و تغذیه

مراحل طراحی طرح درس غذا و تغذیه :

- نام واحد
- موضوع های پیشنهادی
- موضوع قابل اجرا
- هدف
- وسایل لازم
- محتوا
- فعالیت های بی گیری

هدف‌های رفتاری و محتوای فصل دهم در حیطه‌های یادگیری بر اساس طبقه‌بندی بلوم و همکاران

در پایان این فصل هنرجو باید بتواند :						
ردیف	حیطه شناختی	طبقه	حیطه عاطفی	طبقه	حیطه روانی – حرکتی	طبقه
۱	ضرورت آموزش غذا به کودکان زیر پنج سال را شرح دهد.	دانش	به آموزش غذا به کودکان زیر پنج سال اهمیت دهد.	دریافت	مقاله‌ای در مورد اهمیت غذا و تغذیه برای کودکان زیر پنج سال تهیه و در کلاس ارائه دهد.	اجرای مستقل
۲	نقش والدین و مربیان را در بهبود رفتارهای غذایی کودکان توضیح دهد.	درک و فهم	به نکاتی که والدین و مربیان باید در بهبود رفتارهای غذایی کودکان رعایت کنند توجه نشان دهد.	دریافت	الگوهای مناسب و نامناسب رفتارهای تغذیه‌ای را به وسیله یک چارت آموزشی طراحی کند.	اجرای مستقل
۳	مراحل تنظیم یک برنامه غذایی را شرح دهد.	دانش	به عواملی که در تنظیم برنامه غذایی در یک مرکز پیش‌دبستانی باید در نظر گرفته شود اهمیت دهد.	دریافت	یک برنامه غذایی هفتگی مناسب و متعادل را با توجه به جدول توزیع گروه‌های غذایی برای کودکان پیش‌دبستانی طراحی کند.	اجرای مستقل
۴	نکات ضروری در تهیه طرح درس غذا را توضیح دهد.	درک و فهم	به ضرورت استفاده از معیارهای تهیه طرح درس غذا توجه نشان دهد.	دریافت	یک نمونه طرح درس در زمینه غذا و تغذیه برای کودکان پیش‌دبستانی طراحی و ارائه دهد. - ارائه مطالب از طریق ارسال به والدین - ارائه مطالب از طریق جلسات اولیا و مربیان - نصب مطالب بر روی تابلوهای دیواری محیط مهد کودک	اجرای مستقل

جدول هدف و محتوا— بودجه‌بندی زمانی پیشنهادی فصل دهم: نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان

زمان (دقیقه)		هدف کلی: آشنایی هنرجویان با نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان			
عملی	نظری	رئوس و ریزمحتوای آموزش	طبقه	حیطه	هدف‌های رفتاری
		مقدمه:			در پایان این فصل هنرجو باید بتواند:
—	۱۵	— ضرورت و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در کودکان زیر پنج سال	دانش	شناختی	— اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان را شرح دهد
	۳۰	— نقش والدین و مربیان در بهبود رفتارهای غذایی کودکان ○ رفتارهای تغذیه‌ای مناسب برای آموزش والدین ○ الگوهای نامناسب در مورد تغذیه کودکان پیش‌دبستانی	دانش	درک و فهم	— نقش والدین و مربیان را در بهبود رفتارهای غذایی کودکان توضیح دهد.
۹۰	۲۰	— تنظیم برنامه غذایی برای کودکان پیش‌دبستانی ○ مراحل تنظیم برنامه غذایی در یک مرکز پیش‌دبستانی یا مهد کودک.	دانش	شناختی	— مراحل تنظیم برنامه غذایی را شرح دهد.
		○ طراحی برنامه غذایی روزانه و هفتگی در مهد کودک	اجرای مستقل	روانی— حرکتی	— یک برنامه غذایی روزانه و هفتگی برای کودکان پیش‌دبستانی در مهد طراحی کند.
	۱۵	— تهیه طرح درس در زمینه غذا و تغذیه ○ نمونه‌های طرح درس در زمینه غذا و تغذیه	اجرای مستقل	روانی— حرکتی	— یک نمونه طرح درس در زمینه آموزش غذا طراحی و در کلاس درس اجرا کند.
	۱۲۰				

تعریف کلیدواژه‌ها

- *— متعادل نبودن مصرف غذایی: کمبود یا اضافه مصرف مواد غذایی تعادل مصرف غذا را به هم می‌زند، که بروز عوارضی در کودکان مانند کندی رشد، کم‌وزنی، چاقی، بیماری‌های دندان، کم‌خونی و حتی حساسیت‌های غذایی را به دنبال دارد.
- *— الگوی غذایی: والدین و مراقبین با رفتارهای غذایی خود و انتخاب‌های مواد غذایی برای کودک باعث شکل‌گیری الگوی غذایی او می‌شوند این امر نقش مهمی در حفظ و ارتقای سلامت کودک دارد.
- *— گروه‌های غذایی: شش گروه اصلی مواد غذایی عبارت‌اند از: ۱— شیر و فرآورده‌های آن ۲— گوشت و حبوبات ۳— میوه‌ها ۴— سبزی‌ها ۵— نان، غلات و فرآورده‌های آن ۶— گروه متفرقه (روغن‌ها، چربی‌ها، شیرینی‌ها و چاشنی‌ها). در برنامه غذایی روزانه باید از این گروه‌ها استفاده شود.
- *— تنظیم برنامه غذایی: تنظیم برنامه غذایی کودک با توجه به اصول تعادل، تنوع و اعتدال باید صورت گیرد تا در نتیجه غذایی متعادل، کافی و جذاب برای کودک تهیه شود.

۵- عادات غذایی: رفتارهایی است که در ارتباط با مصرف مواد غذایی در افراد مشخص می‌شود که شامل جنبه‌های مثبت و منفی است.

روش‌های پیشنهادی یاددهی

- سخنرانی
- فعالیت‌های گروهی و فردی
- اجرای نمایش
- همیاری
- پرسش و پاسخ
- بحث و گفت‌وگو
- طرح سؤال

مواد و وسایل لازم

- کتب مرتبط با تغذیه
- فیلم‌های آموزشی
- وسایل آشپزی ساده
- ابزار مورد نیاز برای تهیه چارت‌ها، پوسترها و وسایل آموزشی

طراحی هنرآموز از هر فصل

چنانچه طراحی برای هر فصل برای شما مشکل است می‌توانید در فرم زیر برنامه تدریس خود را طراحی کنید و بنویسید. قبل از پرکردن این فرم باید کلیه سؤالات را بخوانید.

هدف این مبحث چیست؟

از هنرجویان می‌خواهید چه چیز را یاد بگیرند؟ (خروجی تدریس)

روش و الگویی را که به کار می‌برید چیست؟

آیا هیچ‌گونه مشکل یا مسئله‌ای مرتبط با محتوا و هنرجویان وجود دارد که باید در اینجا روی آن دقت کنید؟ اگر وجود دارد آن را مشخص کنید.

چه منابع یا آموزشی را در این مبحث به کار می‌گیرید؟

چگونه فضا و محیط را برای این بخش آماده می‌کنید؟

محل نشستن بچه‌ها را چگونه باید کنترل کنید؟

چگونه و با چه وسیله‌ای در مورد برنامه‌تان قضاوت خواهید کرد؟

قبل از شروع درس دانسته‌های مرتبط با موضوع هنرجویانتان را ارزیابی کنید.

آیا از برنامه‌ریزی خودتان راضی هستید، بله یا خیر؟ چرایی آن را مشخص کنید.

پیشنهادها

- ارائه پوستری از گروه‌های مواد غذایی توسط هنرآموز
- نقش الگوها در رفتار تغذیه‌ای کودکان از طریق مثال‌های ملموس یا بیان خاطرات ارائه شود.
- چند نمونه از مواد غذایی کم ارزش و تنقلات را به کلاس بیاورید و در مورد آنها بحث کنید.

خلاصه محتوا

آموزش مفاهیم و مهارت‌های مربوط به غذا و تغذیه به کودکان پیش‌دبستانی یک ضرورت مهم تلقی می‌شود. متعادل نبودن مصرف مواد غذایی در کودکان موجب بروز مشکلات و عوارضی جبران‌ناپذیر در آنان می‌شود، مانند کندی رشد، کم‌وزنی، چاقی، بیماری‌های دندان، کم‌خونی و حتی حساسیت‌های غذایی.

کودکان رفتارها و الگوهای انتخاب غذا و تغذیه خود را از بزرگسالان تقلید می‌کنند. ارائه الگوهای مناسب تغذیه‌ای در سنین پیش‌دبستانی نقش اساسی در رشد و حفظ سلامت کودکان دارد. همچنین رکن اساسی در مبارزه با عفونت‌ها و بیماری‌های واگیر به‌شمار می‌آید. کودکان عادات تغذیه‌ای و نوع غذایی را که مصرف می‌کنند از بزرگترها و والدین خود تقلید می‌کنند. بنابراین نقش خانواده در ارائه رفتارهای تغذیه‌ای بسیار مهم است.

نقش والدین و مربیان در بهبود رفتارهای غذایی کودکان

والدین و مربیان کودک در آموزش و مهارت‌های تغذیه‌ای مناسب جهت پیش‌گیری از کمبودهای تغذیه‌ای کودک و ارتقای سلامت وی نقش اساسی برعهده دارند.

والدین و مربیان باید در خصوص نیازهای تغذیه‌ای کودکان، تنظیم برنامه غذایی و روش‌های مناسب بهداشتی و نگهداری مواد غذایی اطلاعات کافی داشته باشند. رفتارهای تغذیه‌ای مناسب والدین و مربیان الگوی خوبی برای کودکان به‌شمار می‌آید، زیرا کودکان نوع غذا و عادات تغذیه‌ای را از والدین و اطرافیان خود تقلید می‌کنند. بنابراین آنان باید از الگوهای نامناسب تغذیه‌ای پرهیز کنند. نمونه‌هایی از الگوهای مناسب و نامناسب تغذیه والدین را در کتاب ملاحظه می‌کنید که قابل توجه است.

تنظیم برنامه غذایی برای کودکان پیش‌دبستان

شروع تدریس

پیشنهادها

- از هنرجویان بخواهید با توجه به آگاهی‌های قبلی‌شان عواملی را که در تنظیم برنامه غذایی کودکان اهمیت دارند بیان کنند و در جدولی بر روی تخته بنویسند.
- سپس راجع به هر کدام از این عوامل در کلاس بحث شود. چند غذای سنتی خاص کودکان را نام ببرید و در جدول قرار دهید و راجع به ارزش غذایی آنها بحث شود.
- غذاهای متناسب با سن کودک و فصول مختلف را می‌توان بر روی تخته یادداشت کرد.
- از هنرجویان بخواهید طریقه مشارکت کودکان را در تهیه یک غذای ساده برنامه‌ریزی کنند.

در تنظیم برنامه غذایی باید به اصول کلی تنظیم برنامه های غذایی، که شامل تعادل، تنوع و اعتدال است، توجه نمود. همچنین عوامل مهمی که در تنظیم برنامه غذایی کودکان حائز اهمیت است، شامل:

۱- اطلاع از دانش تغذیه

۲- دسترسی به انتخاب های غذایی سالم

۳- محیط فرهنگی - اجتماعی

۱- اطلاع از دانش تغذیه: آگاهی از اصول تغذیه، گروه های غذایی، نیازهای تغذیه ای کودکان در مراحل مختلف رشد و همچنین مسائل تغذیه ای جامعه لازم است.

۲- دسترسی به انتخاب های غذایی سالم: در تنظیم برنامه غذایی، دسترسی به مواد غذایی سالم بسیار مهم است. ارزان بودن و در دسترس بودن مواد غذایی و مهارت در تهیه و طبخ غذا باید در نظر گرفته شود.

۳- محیط فرهنگی - اجتماعی: شرایط فرهنگی و اجتماعی محیطی که کودک در آن پرورش می یابد از نظر علایق غذایی و تنوع فرهنگی در منطقه باید مورد توجه قرار گیرند.

در تنظیم برنامه غذایی مهدکودک ها، علاوه بر اینکه به مراحل تنظیم غذا باید توجه نمود، به طور مرتب برنامه هفتگی یا ماهانه را باید تغییر داد و فصل ها را در نظر گرفت.

در تهیه برنامه غذایی مهدکودک باید به نیازهای رشدی کودکان توجه نمود. همچنین علاوه بر نوع غذا باید به مکان طبخ غذا، وسایل آشپزخانه و غذاخوری و محیط صرف غذا و رعایت بهداشت آشپزخانه و کارکنان آن نیز توجه نمود.

طرح درس در زمینه غذا و تغذیه

در طراحی و تدوین طرح درس در زمینه غذا و تغذیه به نکات زیر باید توجه نمود:

- شرایط رشدی کودکان

- زمینه های فرهنگی و عادات خانواده

- وضعیت دسترسی خانواده ها به مواد غذایی

- مشارکت دادن کودکان در شناخت، انتخاب و تهیه مواد غذایی

- کسب دانش، آگاهی و مهارت برای انتخاب غذای سالم

- استفاده از کتاب ها، تصاویر، شعرها و بازی های کودکانه و اجرای نمایش و انجام فعالیت های ساده در تولید برخی از غذاهای ساده

- انتقال اطلاعات لازم در زمینه طرح درس به والدین.

نمونه آموزش یک فعالیت

موضوع فعالیت : درست کردن یک وعده غذای سالم
هدف : سلامت و ایمنی تغذیه
نوع فعالیت : تمرکز بر شناخت و تفکر خلاق
تأکید بر رشد : شناختی
محل اجرا : کلاس درس، ناهارخوری
تعداد کودکان : ۱۵-۱۰ نفر
زمان : ۵ تا ۱۰ دقیقه
سن : سنین پیش دبستانی
مواد لازم : نان، پنیر، گردو، خرما یا خیار، بشقاب، چاقو، چنگال، دستمال سفره، تهیه چارت یا پوستر مواد غذایی، ساختن کلاژ از مواد غذایی روزنامه، قیچی، چسب، نگاه کردن به روزنامه‌ها و بریدن تصاویر مناسب
زمینه‌سازی قبل از اجرا : آماده کردن فضا برای نشستن (میز و صندلی و یا پهن کردن سفره) مرتب کردن بشقاب و کارد و چنگال
روش کار معلم - هدف از این مرحله مشارکت دادن کودکان در شناخت، انتخاب و تهیه مواد غذایی است. - ابتدا وسایل و مواد لازم را آماده کنید، سپس از کودکان بخواهید دست‌ها را بشویند و خشک کنند و دور میز یا سفره بشینند. حال، معلم صحبت در مورد تهیه غذای سالم و عادات غذایی صحیح را شروع می‌کند و از کودکان می‌خواهد تا هر یک برای خود غذای ساده‌ای را درست کنند. برای این کار یک قطعه نان را برمی‌دارند و با کارد کمی پنیر بر روی آن قرار می‌دهند و بر روی نان می‌مالند و سپس کمی گردو یا خرما یا خیار اضافه می‌کنند و به صرف آن می‌پردازند. - انتخاب دو جعبه و بریدن تصاویری از غذاهای سالم و غیرسالم و جداسازی آنها - انتخاب کتاب‌هایی در مورد میوه‌ها و غذاها - آوردن میوه‌های مختلف در کلاس - طبقه‌بندی سبزیجات و میوه‌جات - تهیه پوستر مواد غذایی توسط کودکان
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center;">سالم</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 40px; height: 40px; display: flex; align-items: center; justify-content: center;">ناسالم</div> </div> <p>پیامدهای حاصل از آموزش : مفاهیم : من می‌توانم خودم غذا را درست کنم. - غذای سالم باعث رشد می‌شود. مهارت‌ها : رشد حرکتی، مفاهیم ذهنی، تجربه تغذیه خزانه لغات : سلامت، بریدن، مالیدن، وعده غذایی، رشد، غذای سالم، مواد غذایی، نان، پنیر، گردو، خیار و خرما</p>

فرم ارزیابی هنرآموز بعد از تدریس هر فصل
چگونه تدریس را بیشتر اثرگذار کنم؟

هنرجویان چه نیاز و فعالیت‌هایی را باید بیشتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را بیشتر باید انجام دهم؟
هنرجویان چه فعالیت‌ها و نیازهایی را باید کمتر انجام دهند؟	چه فعالیت‌ها و برنامه‌ای را کمتر باید انجام دهم؟
سایر پیشنهادها :	

ارزشیابی فصل دهم
فرم ارزشیابی مستمر و پایانی

ارزشیابی این کتاب به صورت ۸ نمره نظری و ۱۲ نمره عملی در دو نوبت اول و دوم انجام می‌گیرد.

نمره	عنوان		
	<p>نظری : اجرای آزمون‌های شفاهی و کتبی براساس محتوای تعیین شده در قسمت پایانی نظری نوبت اول و دوم شاخص‌های غیر فنی : - ارائه تحقیقات و گزارش‌های مرتبط با درس (رفتارهای تغذیه‌ای مناسب برای آموزش والدین، الگوهای نامناسب تغذیه‌ای، الگوسازی در مورد تغذیه مناسب) - نقد و بررسی گزارش‌ها و تحقیقات ارائه شده به کلاس</p>	مستمر	
	<p>عملی : - انجام فعالیت‌های آموزشی مناسب با اهداف رفتاری در بخش‌های عملی پایانی نوبت اول و دوم. در این فصل : - تنظیم برنامه غذایی برای کودکان پیش‌دبستانی - ارائه برنامه غذایی هفتگی برای کودکان مهدکودک - تهیه طرح درس در زمینه غذا و تغذیه - شناخت و کاربرد صحیح وسایل و ابزار - جمع‌آوری فعالیت‌های انجام شده به صورت منظم و صحیح در یک پوشه مهارت‌های غیر فنی : - نظم و انضباط و حضور فعال در کارگاه، سرعت و مهارت در انجام فعالیت‌های آموزشی، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی و فردی، رعایت نکات بهداشتی و ایمنی در انجام فعالیت‌های آموزشی، خلاقیت در ارائه فعالیت آموزشی</p>		
۱	نظری : نقش و اهمیت آموزش غذا و تغذیه در دوران پیش از دبستان	پایانی	نوبت دوم
-	عملی : بخش عملی ندارد.		

* توجه : ارزشیابی از محتوای نظری با در نظر گرفتن اهداف رفتاری فصل و شاخص‌های غیر فنی، که در جدول ارزشیابی به آن اشاره شد، صورت می‌گیرد.

الف) نمونه ارزشیابی نظری

● سوالات تشریحی

- * نقش والدین و مربیان در بهبود رفتارهای غذایی کودکان را توضیح دهید.
- * الگوی غذایی کودکان چگونه شکل می‌گیرد؟ توضیح دهید.

● سوالات صحیح و غلط

- * در طراحی برنامه غذایی کودکان، مرحله تکاملی کودکان باید در نظر گرفته شود. صحیح غلط
- * در برنامه غذایی کودکان باید یک روز در میان از منابع «ویتامین ث» گنجانده شود. صحیح غلط

● سوالات تکمیلی

- * در تنظیم برنامه غذایی کودکان آگاهی به اصول تغذیه و تغذیه‌ای کودکان الزامی است.
- * تغذیه متعادل و کافی، از پیش نیازهای تأمین مناسب در کودکان است.

● سوالات چندگزینه‌ای

گزینه صحیح را با علامت ضربدر مشخص کنید.

۱- بارزترین هدف مشارکت کودکان در تهیه غذا کدام است؟

- الف) بهبود تغذیه
- ب) سالم سازی غذا
- ج) ایجاد اعتماد به نفس
- د) ایجاد آگاهی

۲- در تنظیم برنامه غذایی کودکان کدام عامل ارجح است؟

- الف) تعادل و تنوع
- ب) تعادل و علائق
- ج) تنوع و علائق
- د) علائق و الگوها

* توجه : ارزشیابی عملی با توجه به موضوع انتخابی واحدکار یا پروژه آموزشی یا در نظر گرفتن مهارت‌های غیر فنی صورت می‌گیرد. در طراحی سوالات در بخش عملی از این فصل سؤال ارائه نمی‌شود.

ب) نمونه ارزشیابی عملی

با توجه به موضوع انتخابی واحد کار :

- ۱- یک نمونه طرح درس در زمینه غذا و تغذیه با موضوع نان و غلات طراحی کنید.
- ۲- یک برنامه غذایی هفتگی برای کودکان پیش دبستانی بنویسید.

● هنرآموزان محترم توجه داشته باشند هدف نهایی، ایجاد توانمندی‌هایی در هنرجویان است تا آنان در پایان این فصل به خوبی بتوانند الگوی تغذیه‌ای مناسب را برای کودکان پیش دبستانی ارائه دهند و طرح درس‌هایی را در زمینه غذا و تغذیه تدوین و اجرا نمایند. همچنین در این رابطه قادر به نوشتن برنامه هفتگی غذایی کودکان باشند و آنان را، با توجه به سن‌شان، در فعالیت‌های آماده‌سازی و ارائه غذا مشارکت دهند.

جدول ارزشیابی نظری و عملی براساس شاخص‌ها و مهارت‌های غیرفنی

نمره نظری :

یادداشت هنرآموز	نقد و بررسی تحقیق	نقد و بررسی گزارش	گزارش	تحقیق	شفاهی	کتبی	نظری نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای نظری

نمره عملی :

یادداشت هنرآموز	رعایت بهداشت و ایمنی در کار	نظم و انضباط	نوآوری و خلاقیت	سرعت و مهارت در اجرای کار	اجرای صحیح کار عملی	کاربرد صحیح وسایل	ارائه پوشه کار	میزان مشارکت در فعالیت گروهی	حضور فعال در کلاس	عملی نام و نام خانوادگی

نمونه جدول ارزشیابی از محتوای عملی

- ۱- مارگريت زد. لی، جان‌ای. دویرا، روش تربیت معلم کودکان پیش از دبستان، مترجم ن. پارسا، ۱۳۷۳.
- ۲- سرکارآرانی. محمدرضا، فرهنگ آموزش و یادگیری، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۹.
- ۳- لوی. الف، برنامه‌ریزی مدارس، فریده مشایخ، دفتر کمک‌آموزشی و کتابخانه، ۱۳۶۲.
- ۴- جی، گالن سیلور، ویلیام ام‌الکساندر، ارتورجی لوئیس، برنامه‌ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر، غلامرضا خوی‌نژاد، آستان قدس، ۱۳۷۲.
- ۵- مجیب فرشته و همکاران، کتاب درسی فعالیت‌های آموزشی پیش‌دبستانی، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، چاپ یازدهم، ۱۳۹۲.
- ۶- سیف علی‌اکبر، روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، نشر دوران، ۱۳۸۹.
- ۷- علی‌آبادی، خدیجه؛ مقدمات تکنولوژی آموزشی، دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۰.
- ۸- تقی‌پور، ظهیر علی؛ مبانی و اصول آموزش و پرورش، انتشارات آگاه، ۱۳۹۲.
- ۹- تایلر رالف وینفرد - مترجم تقی‌پور ظهیر علی، اصول اساسی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، انتشارات آگاه، ۱۳۸۵.
- ۱۰- تقی‌پور، ظهیر علی، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، انتشارات آگاه، ۱۳۸۲.
- ۱۱- فردانش، هاشم، مبانی نظری و تکنولوژی آموزشی، انتشارات، چاپ ۱۲، ۱۳۹۱.
- ۱۲- یغما عادل، طراحی آموزشی، ترجمه و تألیف انتشارات مدرسه چاپ ششم، ۱۳۸۵.
- ۱۳- ملکی، حسن، برنامه‌ریزی درسی (راهنمای عمل)، انتشارات مدرسه، چاپ نهم، ۱۳۸۸.
- ۱۴- چوبینه، مهدی، طرح مطالعاتی راهنمای برنامه درسی جامع دوره متوسطه جلد سوم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۸۲-۱۳۸۰.
- ۱۵- صفوی، امان‌الله، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، شرکت چاپ و نشر ایران چاپ چهارم، ۱۳۷۳.
- ۱۶- مشفق‌آرانی، بهمن، کتاب درسی تولید و کاربرد مواد آموزشی، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران چاپ پنجم، ۱۳۹۲.
- ۱۷- فتحی واجارگاه، کوروش، مطالعات برنامه درسی آموزشی، روان‌شناس (مقاله)، مرداد ۱۳۹۲.
- ۱۸- میرزابیگی، علی، برنامه‌ریزی درسی و طرح درس در آموزش رسمی و نیروی انسانی، انتشارات بسطرون، چاپ دوم، ۱۳۸۴.
- ۱۹- لوی، الف، مترجم فریده مشایخ، برنامه‌ریزی درسی مدارس، انتشارات دفتر امور کمک‌آموزشی، ۱۳۶۲.
- ۲۰- سیف، علی‌اکبر، روان‌شناسی پرورشی، انتشارات آگاه، چاپ ۱۵، ۱۳۸۵.
- ۲۱- شعبانی، حسن، مهارت‌های آموزشی و پرورش (روش‌ها و فنون تدریس)، انتشارات سمت، ۱۳۸۴.
- ۲۲- موسوی، فرشته (اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی)، چهارگام اساسی در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، انتشارات عابد، ۱۳۸۵.

- ۲۳- اداره کل آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران، راهبردهای یاددهی - یادگیری در کلاس، انتشارات نمونه، ۱۳۷۸.
- ۲۴- دفتر آموزش و پرورش نظری، طراحی فعالیت‌های آموزشی، انتشارات عابد، ۱۳۸۳.

منابع لاتین

- ۱- Scivener Jim, **Learning Teaching Macmillan books for teacher**, Second Edition, 2009
- 2- Eve Maria Arce, **Curriculum for young children**, Delmar, Thosmon Learning 2000.
- 3- Herr Juddy, **Creative resources for the early childhood classroom**, Delmar cengage Learning 2007
- 4- **Aimhigher Associates Scheme**, coordination Team, Cardiff School of Social Sciences Cardiff university (Handbook for . . .) 2009-2010

